"KANUNSUZ" BİR GREVİN ÖYKÜSÜ

KAVEL 1963

Zafer AYDIN

SOSYAL
TARİH
YAYINLARI

Gözden Geçirilmiş 2.Basım

"KANUNSUZ" BİR GREVİN ÖYKÜSÜ KAVEL 1963

SOSYAL
TARİH
YAYINLARI

“Kanunsuz” bir grevin öyküsü

KAVEL 1963

Zafer AYDIN

Sosyal Tarih Yayınlan İşçi Hareketi Dizisi: 2

© TÜSTAV İktisadi İşletmesi

Bu yapıtın telif hakları TÜSTAV İktisadi İşletmesine aittir,

izin alınmadan kullanılamaz.

Kapak Fotoğrafı:

USTE Arşivi (Petrol-İş Sendikası'na teşekkürlerimizle.)

1. Baskı İstanbul, Ocak 2010

2. (Gözden geçirilmiş) Basım İstanbul, Temmuz, 2010

ISBN: 978-975-8683-89-5

TÜSTAV İktisadi İşletmesi

Kocatepe Mah. Feridiye Cad.

No: 20 Taksim-İstanbul

Telefon: 0212 237 98 92

Faks: 0212 237 98 99

www.tustav.org

e-posta: bilgi@tustav.org

Baskı ve Cilt:

Net Copy (0-212 249 40 60)

Bu kitabın yayın ve telif hakkı yazarı tarafından TÜSTAV'a bağışlanmıştır.

İçindekiler

Birinci Bölüm
GREVDEN ÖNCE

Anayasa ve Grev Hakkı 11
Grev Hakkı İçin 12
Kablo Fabrikası Kavel 15
Bir Asi Sendika: T. Maden-İş 16
Kavel'de Sendikal Faaliyet 18
Kavel'de İş İhtilafları 20

İkinci Bölüm
GREVE GİDERKEN

Yeni Genel Müdür Yeni Dönem 25
İkramiye Ödenme Zamanı Geliyor 28
Adım Adım Greve 29

Üçüncü Bölüm
GREV

Grev Başlıyor 35
Lokavt 38
Atılan İşçiler Kapının Önünde 39
Grevi Kırmak İçin Rüşvet 40
Noter Tasdikli: "Çalışmıyoruz" 41
Mücadele Fabrikanın Dışına Taşıyor 42
İşçilerin Kırmızı Çizgisi: "Grev Hattı" 43
Mülkiyet ve Yönetim Hakkı 47
Grevin Can Suyu: Dayanışma 48
Grevin Parolası: "Çelik Kenet" 54
Grev Yerinde Bayramlaşma 54
Greve Karşı Truva Atları 56
Kavel ve Türk-İş 62
TİSK ve Grev 69
İşçilerle Polis Karşı Karşıya 70
Mal Çıkarma Kavgası 74
Görüşmeler 78
Anlaşma Oldu mu Olmadı mı? 80
Çalışma Bakanı ile T. Maden-İş Arasında Kavel İhtilafı 85
Grev CHP İl Örgütü Takibinde 87

Dördüncü Bölüm
GREVİN YANSIMALARI
Yasama Organlarında Kavel Grevi 91
Senato'da Kavel 93
Millet Meclisi ve Senato'da Tartışmaların Görünümü 100
Grev Kamuoyunda Nasıl Tartışıldı? 101
Sol Greve Nasıl Baktı? 106
Sosyal Siyaset Yazınında Kavel 116
Uluslararası Belgelerde Kavel 118
Edebiyat ve Kavel Grevi 119

Beşinci Bölüm
ANLAŞMA
Vakit Geldi: Sıra Anlaşmada 125
İşbaşı 129
Grevden Sonra 131

Altıncı Bölüm
GREVİN ETKİLERİ VE SONUÇ
Kavel Grevi ve Yasalar: Önce Grev Sonra Yasalar 141
Grev Terminolojisi Oluşturma Çabası 145
Kavel İşçilerinin Mücadele Geleneği 146
Grevin Sendikal Harekete Etkileri 148
Sonuç Yerine 151

Ekler 155
Kaynakça 235

Önsöz ve Teşekkür

Türkiye Maden-İş Sendikası'na üye 220 işçi, 1963 yılının ilk aylarında KAVEL Kablo ve Elektrik Malzemesi Limited Şirketi'nde 36 gün süren bir grev yaptı. Bu grev, Türkiye işçi sınıfı tarihinde çok özel bir yer tutan, önemli grevlerden biri olarak kabul edilir. Grevi önemli hale getiren en belirgin unsur, 1961 Anayasası'nın işçilere tanıdığı grev hakkının nasıl kullanılacağına ilişkin yasal düzenleme olmadan, üstelik İş Yasası'nda grev yasağı sürerken hayata geçirilmiş "kanunsuz" bir grev olmasıdır.

Öncelikle, bir grevin nasıl uygulanacağının usul ve esaslarını belirleyen düzenlemeler olmadan, grev yapacak işçinin ne ile karşılaşacağı bile belli değilken gerçekleştirilen bu grevin, cesarete ve özgüvene dayalı radikal bir eylem olduğunun altını çizmek gerekir. Belirsizlikler ortasında işçi hakları mücadelesine biçim ve içerik kazandırma çabası olarak Kavel Grevi başlı başına özel bir ilgiyi hak ediyor. Ancak bu grevi özel ve önemli kılan sadece "yasası olmadan yapılmış grev" olması değildir. Bu grev üzerinden grev hakkının sınırlarını belirlemek için çaba harcayan işverenlerin tutumu; grev yasası görüşülürken sorunun TBMM'de önergelere konu olması; grev uygulaması sırasında sendikalar arasında yaşanan görüş ayrılıkları gibi pek çok özellik de Kavel Grevi'ni kayda değer kılıyor. Bütün bu ve benzeri nitelikleri nedeniyle Kavel Grevi, emek hareketinin hafızasında iz bırakmış, "tarihi" diye tanımlanan grevler arasında yer almaktadır.

Bir olayın, bir eylemin dolayısıyla bir grevin tarihi bir nitelik taşıyıp taşımadığına genellikle daha sonraki yıllarda ortaya çıkan ve benzer özellikler taşıyan vakalarla kıyaslanarak karar verilir. Oysa Kavel Grevi bütün sıcaklığı içinde, üstelik de işverenler tarafından "tarihi bir grev" olarak kayıt altına alınmıştır. 1963 yılında Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu tarafından yayınlanan "İşveren Dergisi", hazırladığı Kavel dosyasını yayınlama gerekçesini şu şekilde ifade etmiştir: *"Dergimiz ileride sosyal siyaset tarihimizi inceleyecek olanlara, olayın hikâyesini ve vesikalarını toplu halde ve bütün cepheleriyle vermek suretiyle üzerine düşen tarihi vazifeyi imkan nispetinde objektif ve tarafsız olarak yaptığına inanmaktadır."*[1] Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK'in) "tarihi grev" öngörüsü emek cephesinden Kavel Grevi'ne ilişkin yapılmış nitelendirmelerin ne kadar yerinde ve haklı olduğunun da bir kanıtı olsa gerek.

Geçmişte yaşanmış bir olayın incelenmesi, olguların, olayların analiz edilmesi, ürettiği sonuçların bugüne ve geleceğe taşınması bir "biriktirme" eylemidir. Bugün sınıf mücadelesi içinde varlığını sürdüren öğelerin çoğu, ortaya çıkan gelenekler ve sahiplenilen değerler de biriktirme eyleminin ürünüdür. Eric Hobsbawm'ın ifadesiyle söyleyecek olursak; *"Geçmiş, insan bilincinin sürekli bir boyutu; toplumun*

1 İşveren Aylık Dergi, Mart 1963 Cilt.1, Sayı.6.

kurumları,değerleri ve diğer kalıplarının kaçınılmaz bir bileşenidir."[2]

Kavel Grevi gibi işçi sınıfı geleneğinin ve değerlerinin önemli parçalarından birini oluşturan bir olayın incelenmesi, hafızaların tazelenmesi, eylemle ortaya çıkan olguların ve kavramların bilinçlerde diri tutulması, emek hareketinin ihtiyacı olan "yeniden canlanma" süreci için bugün her zamankinden daha önemli hale geliyor. Bu çalışma, olayın çeşitli yönlerini ortaya koymaya çalışırken aynı zamanda bugün ve gelecekte atılacak adımlara bir tür "biriktirme" materyali oluşturmayı da amaçlamaktadır.

Kavel Grevi'ni anlatan bu çalışma yirmi yıllık bir gecikmenin, aynı zamanda da fikri takibin bir ürünü. Yirmi yıl önce aynı işyerinde birlikte çalıştığım Erden Akbulut'un yönlendirmesiyle "63 Kavel Grevi" üzerine çalışmak için bazı adımlar atmış, küçük bir kaynak taraması ve hatta bir kaç görüşme bile yapmıştım.[3]

Erden'in işten ayrılması ve benim biraz tembellik, biraz da başka meselelere öncelik vermem nedeniyle, "Kavel 1963" içine girilmemiş bir çalışma olarak o haliyle öylece kaldı. Yirmi yıl sonra yine Erden'in önerisi ile çalışmaya yeniden başladım. Erden sadece çalışma önermedi, destek ve katkı da sundu. Bu çalışma için kendisine büyük bir teşekkür borçluyum.

Meydana gelen gecikmenin bedeli biraz ağır oldu, çünkü geçen zaman olayın birinci derecedeki aktörlerinin neredeyse tamamını aramızdan koparmıştı. Bu vesileyle öğrenmiş oldum ki İlyas Kabil, Ali Sansar gibi işçi önderleri yaşamlarını yitirmiş; Halis Bilici ise bitkisel hayatta yaşama tutunmaya çalışıyordu. İşveren cephesindeki olayın "bir" numarası İbrahim Üzümcü de hayata gözlerini yummuştu. Bu yanıyla tanıklıklar kısmı bir parça eksik kaldı.

Grevin çeşitli yönlerini görüşmek üzere canlı tanıklığına başvurduğum ve anılarını benimle paylaşan, Kavel işçilerinden Hamit Şindi, Hasbal Kayalı, Numan Çoban, Ramazan Gecenoğlu ve Şaban Sansar'a; dönemin Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar'a, T. Maden-İş eski Genel Başkan Vekili Hilmi Güner'e, MESS eski Genel Sekreteri İlhan Lök'e ve Avukat Nebil Varuy'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca yardım ve desteğini esirgemeyen arkadaşlarım Aziz Çelik, Bekir Aktan, Bülent Erdem, Bircan Yorulmaz, Can Şafak, Cennet-Talip Koçan, Dilek Çil, Erhan Kaplan, Fahrettin Erdoğan, Gökhan Düren, Hülya Kuzu, İrfan Yalçın, Ömer Onur Erdem, Oya Aydın, Sadun Aygün, Sevda Akova, Sevgi Köknar, Tarık Aygün; kızım Ilgın, eşim Zeynep ve TÜSTAV Yönetim Kurulu Üyelerine teşekkür borçluyum.

Bu kitap, yakalandığı amansız hastalık nedeniyle aramızdan kopup giden emek mücadelesinin militanı, ağabeyimiz **Alev Ateş**'e armağan olsun.

Zafer Aydın
Aralık 2009

---

2 Eric Hobsbawm, *Tarih Üzerine* Bilim Sanat Yayınları, Ankara 1999, s.19.

3 O dönemde görüşme yaptığımız Kavel işçilerinden Hamit Şindi ile 21 Şubat 2009 günü bir kez daha görüştüm, Sebat Yüksel'in ise yakalandığı hastalığı yenemeyerek 6 Haziran 2004'de yaşama veda ettiğini de bu vesileyle öğrenmiş oldum. Anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

2. Basım İçin Önsöz

Kavel Grevini, çeşitli yönleriyle aktarmaya çalıştığım kitabın, ilk baskısı Ocak 2010'da yapılmıştı. Kitabın baskısı kısa sürede tükenince 2. baskı yapmak şart oldu. Aslında bu benim açımdan, beklenen, öngörülen bir durum değildi. 6 Ay gibi bir süre içinde ikinci baskı ihtiyacının ortaya çıkması çok sevindirici. Bu durumu, dikkatlerin yeniden işçi meselelerinin üzerine dönmesine ve kitabın ilgililerle buluşmasına bağlamak, sanırım yanlış olmaz. İlgi gösteren herkese teşekkür ederim.

İkinci baskı için kitabı yeniden gözden geçirdim. Daha önce ulaşma şansını bulamadığım, bazı belgelere ulaştım. Bu belgelerle kitap biraz daha zenginleşti.

Eksik olmasın Faruk Abi (Türkoğlu) elindeki belgelerin bir kısmını benimle paylaştı. Böylece daha önce ulaşamadığım "Maden-İş'den haberler" bülteninin eksik sayılarına, Türkiye Maden-İş Sendikasının Genel İdare Kurulu'nun 29 Nisan-1 Mayıs 1963 tarihli toplantısına sunulan "Kavel Olayı Hakkında Rapor" başlıklı belgeye ulaştım. Grevi bitiren anlaşma metni daha önce Kim dergisinde yayınlanmış haliyle kitapta yer almıştı. Dergide anlaşmanın altındaki imzalar eksikti. Faruk abi sayesinde bu eksikliği de giderdim, orijinal metni, altındaki imzalarla birlikte yayınlama şansına sahip oldum. Katkıları ve desteği için Faruk Türkoğlu'na teşekkürler.

Kitabı yayınladıktan sonra Tarhan Erdem, Radikal gazetesindeki köşesinde, 15 Şubat 2010 günü "Tekel İşi Bitmeli" başlıklı bir yazı kaleme aldı. Yazıda Kavel Grevinin bitirilmesine atıfta bulunurken, dönemin İstanbul Belediye Başkanı Necdet Uğur'un oynadığı role ilişkin dikkat çekici bir bilgiye yer verdi. Bunun üzerine kendisiyle görüşme talebim oldu, sağ olsun zaman ayırdı, tanıklıklarını ve bilgilerini benimle paylaştı. Kendisine teşekkür borçluyum.

Teşekkür borçlu olduğum bir diğer isim de Alp Selek. Daha önce görüşme yapmak istediğim, ama görüşemediğim isimlerden biriydi Avukat Alp Selek. Kendisiyle bu kez görüşme imkanı buldum, görüş ve değerlendirmelerini dinledim. Alp Selek, işçilerin davalarını takip eden avukatlardan biri ve aynı zamanda Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) üyesi olarak döneme ilişkin önemli saptamalar yaptı.

Ayrıca TİP Sarıyer İlçe Yöneticilerinden Hasan Uzun da tanıklığıyla TİP ve Kavel Grevi arasındaki ilişkinin biçimine dair fotoğrafın biraz daha netleşmesini sağladı.

Kavel Grevi denilince akla daha çok Hasan Hüseyin'in "Kavel" şiiri geliyor. Oysa Ahmet Oktay'ın da Kavel Grevcilerinin mücadelesini anlatan, "Gölgeler Sesi Örtmez" adlı bir şiiri varmış. Radikal Gazetesinin kitap ekinde Refik Durbaş'ın şiirini konu alan bir yazı ile bu şiiri fark ettim ve peşine düştüm. Ahmet Oktay şiirini kitapta kullanmam için izin verdi. Kendisine teşekkür ederim.

Daha önce akıl edemediğim, kitap çıktıktan sonra aslında yapsam çok iyi olurdu diye düşündüğüm şeylerden biri de Kavel adını taşıyanlarla tanışıp görüşmek, taşıdıkları isim nedeniyle duygularını düşüncelerini öğrenmekti. İkinci baskı ihtimali ortaya çıkınca biraz bu konuda da araştırma yaptım. Sanal alemde Kavel adı taşıyan on-onbeş kişiye rastladık. Bazılarına ulaşamadık, kimileri de iletişim kurmaktan çekindiler. Arkadaşım Cemal Polat Facebook adlı sosyal paylaşım sitesi üzerinden, Timuçin Kavel Gelici ile iletişim sağladı. Kendisi de soruları yanıtlama inceliğini gösterdi. Sağ olsun sayesinde kitap biraz daha renklenmiş oldu.

Aziz Çelik ve Erden Akbulut, kimi yeni belgelere ulaşmamda, Yeter Özdemir Şahin de kitabın düzeltmelerinde yardımcı oldu. İrfan Yalçın ise meşakkatli bir iş olan kitabın baskı öncesi teknik hazırlığını bir kez daha üstlendi. Arkadaşlarıma teşekkür borçluyum.

Elbette bu çalışmanın gün yüzüne çıkmasını sağlayan TÜSTAV Yönetim Kurulu üyelerine, görüş, öneri, eleştiri, değerlendirmeleriyle katkısını, desteğini esirgemeyen tüm arkadaşlarıma yeniden ve bir kez daha teşekkürler...

Zafer Aydın
Haziran 2010

birinci bölüm

Grevden Önce

Saraçhane Mitingi, 31 Aralık 1961

KAVEL OLAYININ İÇYÜZÜ

Kemal TÜRKLER

İstanbul'da İstinye'de kurulu Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçilerin başına gelenler, yarın herhangi bir fabrikanın işçilerinin de başına gelebilir. Bugüne ilk defa olarak işverenlerin alenenli şekilde uygulamalara bu işten çıkarma ve fabrikayı kapatma olayı işverenlerin hazırladıkları planı bilerek ve Anayasada yer alan haklara karşı girişilen saldırıların nedenlerini değerlendirerek ve Anayasada yer alan haklara karşı girişilen saldırıların nedenlerini değerlendirerek anlamak gerekir.

OLAYIN BAŞLANGICI

Kavel Kablo Fabrikasının işveren vekili, 5 yıldanberi kulanı esası üzerine verilmekte olan yıl sonu ikramiyesini bu defa şartları değiştirerek cüzi ödeyeceğini bildirmiştir. 31 Aralık Günü işçilerin işyerinde bu olaya protesto etmeleri üzerine işveren vekili, işçiler arasındaki birliği bozmak için plân kurmaya başlamıştır.

Sendika Temsilcilerinden Ali Yıldırım ve onu takiben de Metin Ant ile İsmet Er, işçilerin istekleri üzerine ikramiyenin tam olarak ödenmesini işveren vekiline bildirmeye gittiklerinde vakit beklenmedik bir çıkışla karşılaşmışlardır. İşverenvekili «Sendika Temsilcisi» diye bir şey tanımadığını bildirmiş ve sırt üstü atılmışlardır. Ali Yıldırım, sonra da Metin Ant ve İsmet Er'i işten çıkarmıştır.

BASKI

çıkarılmış ve 7236 sayılı kanun çiğnenmiştir. Adi geçen kanun Sendika faaliyetlerine katılanların haklarını korumaktadır.

3 — İşçiler, yine kanunlara aykırı olarak ilye oldukları Sendikadan çekilmeye zorlanmışlardır.

4 — İşçi Temsilcisi İş Kanunu ve onu dayanılarak çıkarılan nizamnâme hükümleri çiğnenerek Hakem Kurulundan Karar alınmadan işten atılmıştır.

Bunları bilen işçiler, haklarını korumak için dayanışmaya başlamış ve işinsanda İş yapmayarak işverenin bu haksızlıklarını protesto etmiştir.

Fakat işverenvekili 28. Ocak. 1963 de başlıyan protesto hareketlerine işçilerin devam ettiğini görünce yeni tertiplere başvurmuştur. İşçiler bu tertiplere rağmen dayanışmadan ayrılmamış, Sendikalı olma haklarını kullanmak arkadaşlarının işlerine iadesini istemiş ve koşulları için polisçe arkadaşlarının işsizliğe mahkûm edilmesine razı olmamışlardır. Bunun için de dayanmışlar, işten toplu olarak atılmışlardır.

İŞVERENİN TUTUMU

İşverenler Kavelde başlıyan da-

Nebil Varuy
...kiyonu

Kemal Türkler
Maden — İş Sendikası Başkanı

yanışmayı fırsatı bilmiş ve bu üyelerindeki işçi - işveren anlaşmazlığından bol bol yararlanmak sevdasına kapılmışlardır. Bunun sonucu olarak da Kavel olayı fabrika sınırlarını aşmıştır. İşverenler bir cephe kurarak Kavel olayını bütün Türkiye işçi - işveren münasebetlerinin yeni baştan ele alınması ve Meclisteki görüşülecek işçi haklara ilgili tasarılarını yönünü tamamen işçilere karşı hale getirme vesilesi yapmaya muvaffak olmuşlardır.

Kanuni ve hukuki yol yoktur işçilere mahsus bir vasıta değildir. İşverenler de bu kanuni ve hukuki yolu başvurmak zorundadır. Neden işverenvekili Ticaret ve Çalışma Müdürlüğüne başvurarak 10 işçi çıkarılacağını ve bunun nedenlerini bildirmemiştir? Neden işçi çıkarılan illar sözleşme yapmak edilerek yapılmamıştır? Neden İşçi Müfettişliği istem olmak için Bilgi Çalışma Müdürlüğüne başvurulmamış ve bölgeler İşçi Müfettişliği müfettişlik

SENDİKACILAR UYANIN

Kemal SÜLKER

İşçi Sendikaları yöneticilerinden bir kısmının olaylar karşısındaki tutumu eleştiriye değer bulunmuştur. Bu yazıda bu konuya değinmek istiyorum.

Bir kısım sendikacılar hem işçilerden yana, hem işverenin menfaatlerini düşünmekte, hem milletin, hem hükümet gemisinin dümeni sıkıştığı zaman bunu doğrultmaya çalışmakta, hem de bütün bunlar sırasında bulunduğu sendika başında bulunmak için bir kalantor patron peşindeler.

Bir kısım sendikacılar hem işçilerden yana, hem işverenin menfaatlerini düşünmekte, hem milletin, hem hükümet gemisinin dümeni sıkıştığı zaman bunu doğrultmaya çalışmakta, hem de bütün bunlar sırasında bulunduğu sendika başında bulunmak için bir kalantor patron peşindeler.

Anayasa ve Grev Hakkı

Türkiye 60'lı yıllara 27 Mayıs 1960'da gerçekleştirilen askeri darbe ile başladı. "Kardeş kavgasına meydan vermemek!" ve "Demokrasiyi içine düştüğü buhrandan kurtarmak!" gerekçeleriyle yönetime el koyan Türk Silahlı Kuvvetleri, Demokrat Parti'yi iktidardan uzaklaştırdı. Yönetime el koyan Milli Birlik Komitesi'nin kendi içinde yaşadığı ve 14 üyesinin yurt dışı görevlere atanarak tasfiye edilmesi ile sonuçlanan gelişmeler, Türkiye'de daha önceki yıllardan farklı sosyo-ekonomik süreçler yaşanmaya başlanacağının işaretini veriyordu.[4] Yeni sürece rengini veren en temel belge yeni anayasaydı.[5] Bireyin temel hak ve özgürlüklerini esas alan Anayasa, sosyal ve sendikal hakları da güvence altına alıyordu. Anayasanın 46. maddesi çalışanlara sendika kurma, sendikalara özgürce üye olma ve üyelikten ayrılma hakkı tanıyordu. Yine Anayasa'nın 47. Maddesi işçilerin toplu sözleşme ve grev hakkını güvence altına alıyordu. Anayasanın sendikal hak ve özgürlüklere olumlu yaklaşımı Türk-İş cephesinden de Anayasaya desteği getirmişti. Türk-İş Anayasa için yapılan halk oylamasında Anayasa'ya evet diyeceğini açıkladı.[6] T. Maden-İş Sendikası ve DİSK'te yöneticilik yapmış olan Hilmi Güner, sendikalar tarafından "Grev hakkı için Anayasa'ya evet!" sloganıyla önemli bir kampanya yürütüldüğünü, üzerinde bu ibarenin yer aldığı afişlerin o dönemde bütün sendika binalarını süslediğini, ifade etmekte.[7]

Anayasa, 9 Temmuz 1961'de yapılan halk oylamasında yüzde 61,7'lik oy oranıyla kabul edildi.[8] Kabul edilen Anayasa; "*Devletin sosyal adaleti sağlayacak şekilde ekonomik kalkınmayı planlama zorunluluğu...*" ve "*Bireyin mülkiyet ve girişim özgürlüğü hakkıyla birlikte ekonomik ve sosyal hakları...*" da vaat ediyordu.[9] 1961 Anayasası'nın bu vaadi o tarihlerde siyasal partiler tarafından bir yönerge olarak algılanmış olmalı ki sendikal hak ve özgürlükler hükümet belgelerine de girmeye başladı. 20 Kasım 1961'de CHP Genel Başkanı İsmet İnönü başkanlığında kurulan koalisyon hükümeti toplu iş sözleşmesi ve grev hakkına hükümet programında yer verdi. 29 Ağustos 1948'de Sadi Irmak'ın Ulus gazetesinde "CHP'nin grev hakkına karşı olduğunu..." yazdığı göz önüne alındığında 1961 Anayasası sonrasında sendikal hak ve

4 Eric Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007, s. 356.
5 Kurucu Meclis'te 27 Mayıs 1961'de kabul edilen Anayasa, halk oylamasının ardından 20 Temmuz 1961'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.
6 *Türk-İş Mümessiller Heyetine Sunulan Rapor,* Ankara, Ocak 1962.
7 Hilmi Güner ile görüşme, İstanbul, 5 Mart 2009.
8 Eric Jan Zürcher, age s.358.
9 Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Hil Yayınları, İstanbul, Mart 1996 s.186.

özgürlükler karşısındaki tutum değişikliği daha görünür bir hal almaktadır.[10]

Burada, Feroz Ahmad'ın işaret ettiği bir çelişkiye dikkat çekmek gerek: *"Teoride devlete sosyal adaleti sağlamak için ekonomik kalkınmayı planlama görevi verilmişti. Fakat pratikte devleti kontrol eden ve devletin çıkarlarını koruduğu güçler, mecbur bırakılıncaya kadar sosyal adalet yönünde her ilerlemeyi engelledi."*[11]

Feroz Ahmad'ın işaret ettiği devleti yönetenlerin ve sermayenin mecbur kalma durumu işçi sınıfının eylemleridir. İşçi sendikaları grev hakkını elde etmek için Anayasa'da grev hakkının yer aldığı 1961'den 274 ve 275 sayılı yasaların çıktığı 1963 yılının Temmuz ayına kadar çeşitli eylem ve etkinliklerle siyasal iktidarlar üzerinde baskı kurmaya çalıştılar.[12]

Grev Hakkı İçin

1938'de çıkarılan Cemiyetler Kanunu "sınıf adına ve esasına dayalı cemiyetler kurmayı" dolaysıyla sendikal örgütlenmeleri yasaklamaktaydı. 1946 yılının Haziran ayında Cemiyetler Kanunu'nda yapılan değişiklikle sınıf esasına dayalı örgütlenme yasağı kaldırıldı. Böylece sendikaların kurulmasına izin verildi. Ne var ki bu dönemde kurulan sendikaların ömrü fazla uzun olmadı. 1946 yılının Aralık ayında bu sendikaların önemli bir kısmı kapatıldı. Cumhuriyet Türkiyesi ilk sendikal yasayla, 1947 yılında çıkarılan "5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkındaki Kanun" ile tanıştı. Ancak bu yasada sendikalara grev ve bilinen adıyla toplu sözleşme hakkı tanınmamaktaydı. Yürürlükteki "3008 Sayılı İş Kanunu" ise grevi yasaklıyor ve greve katılanlara hapis cezası verilmesini öngörüyordu. 1947 yılında kurulan ve grev hakkından yoksun olan sendikaların bir kısmı için grev hakkı mutlaka sahip olunması gereken bir haktı.

Grev hakkından yana olan sendikalar da yaptıkları toplantılar, örgütledikleri kampanyalarla 1950'li yıllardan itibaren grev hakkını talep etmeye başladılar. 20 Şubat 1955 tarihinde İstanbul İşçi Sendikaları Birliği "*İşçinin Grev Hakkı*" gündemiyle bir toplantı yaptı. Toplantıda yapılan konuşmaların tamamında sendikacılar, *"Kayıtsız şartsız grev hakkı istediklerini..."* dile getirdiler. Daha sonra Kavel'de grevi yürüten sendikanın Genel Başkanı Kemal Türkler, o toplantıda yaptığı konuşmada grev hakkı talebini şöyle dile getirdi:

> *"Biz grev hakkının mutlaka verilmesini istiyoruz. Demokratik bir memlekette vatandaşların müsavi şartlar altında yaşaması için onlara bazı hürriyetler bahşedilmiştir. İşveren sınıfı pazardaki malının kıymetlenmesi için mallarını çeker. İşçi sınıfına bu hak tanınmamıştır. İşçiler daha iyi geçim şartları temin edebilmek için elbette ki emek piyasasından emeğini bir anda çeke-*

10 Hikmet Bila, *CHP 1919-2009*, Doğan Kitap, İstanbul, Kasım 2008,s.117.

11 Feroz Ahmad, age s.186.

12 Bu dönemde gerçekleşen eylemlerin bir kısmı doğrudan grev hakkı talebiyle yapılırken, örneğin Yapı-İş sendikası tarafından 3 Mayıs 1962'de düzenlenen ve tarihe "Açlar Yürüyüşü" olarak geçen "Meclise çıplak ayaklı yürüyüş" işsizliği protesto amacını taşıyordu. Farklı amaçlar taşıyor olmasına rağmen birbirinden etkilenen, birbirini besleyen bu eylemler işçi hareketinde yeni bir döneminin başladığının işaretlerini ortaya koyuyordu.

bilmelidir. Bu da grev hakkı demektir. Bugün artık grev hakkını elde etme kampanyasını açmış bulunuyoruz. Bunu nasıl devam ettirip, grevi elde edelim, bunu kararlaştırmalıyız"[13]

1961 yılında Anayasa'da grev hakkı yer aldıktan sonra sendikaların talepleri "grev hakkının bir an önce yasal bir düzenlemeye kavuşması" ve "müdahalesiz grev" olarak şekillendi. Sendikalar, Anayasa'da yer alan grev hakkının daraltılma ihtimali karşısında, bu haklarını sınırlama ve daraltma olmadan kullanabilmek beklentisi içinde olduklarını dile getiren açıklamalar yaptılar. T. Maden-İş Sendikası Genel Sekreteri Ruhi Yümlü 16 Temmuz 1961 tarihinde Hür Vatan'a yaptığı açıklamada, hazırlıkları yapılan grev kanununda grev hakkının daraltılmasının öngörülmesini ve bu hakkın kullanımının sınırlarının belirlenmesinde Çalışma Bakanlığı'na yetki tanınmasını eleştirdi. Yümlü, *"Müsaadeli grev, hükümetin sendikalara doğrudan doğruya müdahale etmesidir. Bunu doğru bulmuyoruz."* diyerek özgür grev hakkını savundu.[14]

Grev hakkını isteyen sendikalar, bu taleplerini kapalı salon toplantılarında, basın açıklamalarında dile getirmekle yetinmeyerek 31 Aralık 1961'de "grev hakkı" talebiyle o güne kadar Türkiye'de görülmemiş büyüklükte bir miting düzenlediler. 100 bin civarında işçinin katılımıyla gerçekleşen miting, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği (İ-İSB) tarafından İstanbul'daki Saraçhane Meydanı'nda düzenlendi. Mitingin temel talebi "1961 Anayasası'nda yer alan grev hakkının yasal düzenlemeye" kavuşmasıydı.

Aslında İİSB, grev hakkı için bir miting yapmayı İsmet İnönü Başbakanlığındaki koalisyon hükümeti kurulmadan önce de istemişti. Fakat bu miting sıkıyönetim komutanlığı tarafından engellendi. İstanbul İşçi Sendikaları Birliği, 1 Aralık 1961'de yeniden toplanarak bir kez daha miting düzenleme kararı aldı.[15] O dönemde İİSB yöneticisi ve Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı olan Ziya Hepbir'e göre, grev hakkı için miting yapma fikri Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler'den çıkmıştır. Ziya Hepbir miting fikrinin ortaya çıkışını şöyle nakletti: "Kemal Türkler bir gün bana geldi. Kendisi yönetimde değildi. Bir miting yapalım diye önerdi. Öneriyi İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Yönetimi'ne ben taşıdım."[16]

T.Maden-İş sendikası haber bülteninde yer alan şu ibare Ziya Hepbir'i teyit etmektedir:

"İstanbul'da düzenlenen 31 Aralık 1961 mitingini Maden-İş, İstanbul Birliğine teklif etmiş ve bu miting işçi hareketlerinde bir dönüm noktası olmuştur."[17]

Hem Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in hem de aynı zamanda Belediye Başkanı da olan İstanbul Valisi General Refik Tulga'nın Türk-İş tarafından da desteklenen bu mitingden sendikaları vazgeçirmek için bayağı bir çaba harcadığı bilinmektedir. General Refik Tulga'nın mitingi engellemek üzere yaptığı son hamle, Taksim meydanında

13 Kemal Sülker ,*Türkiye'de Grev Hakkı ve Grevler* ,TÜSTAV Yayınları, İstanbul, Nisan 2004, s.86.
14 Türk-İş, *Sendikalar ve Grev Lokavt Hakları* Türk-İş Yayınları No.35 Ankara, 1964.
15 Yıldırım Koç, *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Tarihi,* Yol-İş Sendikası Yayını, Ankara, Tarihsiz, S. 264.
16 Ziya Hepbir ile görüşme, İstanbul , 18 Ocak 2006.
17 Maden-İş'den Haberler 963/19, Faruk Türkoğlu Arşivi.

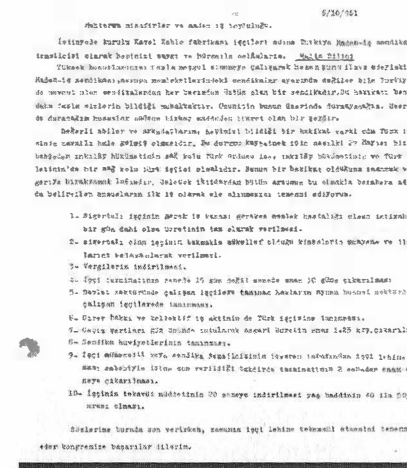
miting yapmak isteyen sendikalara kent dışında yer göstermek oldu.[18] İstanbul Valisi, işçilere miting yaptırmamak konusunda takındığı ısrarlı tutumun gerekçesini basına yaptığı açıklamalarda şu şekilde dile getirdi: "İşçiler isterlerse gelsinler münazara yapalım. Sakal ve çıplak ayakla hak müdafaa edilmeyeceğini kendilerine anlatayım."[19]

Engelleme ve vazgeçirme çabaları sonuç vermedi; vali ve tertip komitesi arasında sağlanan uzlaşma sonucu miting Taksim yerine Saraçhane'de gerçekleştirildi. Saraçhane mitingi o tarihe kadar işçi sınıfının gerçekleştirdiği en kitlesel eylem oldu.

Türkiye'nin her yanından gelen işçilerin katılımıyla gerçekleşen mitingde tertip komitesi üyesi ve Teksif Sendikası yöneticisi Sabri Tığlı, T. Maden-İş Sendikası'nın eski Başkanı Üzeyir Kuran, İİSB Başkanı Avni Erakalın, T. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, Tek Gıda-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier, Petrol-İş Genel Başkanı Ziya Hepbir ve Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy kürsü alarak grev hakkını düzenleyen yasaların bir an önce çıkarılması yönündeki isteklerini dile getirdiler. Mitingde yapılan konuşmalarda "Grevsiz sendika silahsız askere benzer" denilerek büyük bir kararlılık ve inançla grev hakkı savunuldu sendikal hareketin kendine duyduğu güvenin ve etkinliğinin artmasında, grev hakkının kazanılmasında olumlu bir katkı yaptı. Mitingde konuşan Kemal Türkler'in *"Grev en tabii hakkımızdır, vermezlerse biz almasını biliriz!"* ve İbrahim Denizcier'in *"Ya grev hakkı verilecek ya da biz yasağa rağmen grev yapacağız!"* cümleleri bir yanıyla Kavel Grevi'nin işaret fişeği gibidir.[20]

Kavelciler de Grev Hakkı İstiyor

Grev hakkının bir an önce tanınması gerektiğini bir talep olarak dile getiren işçilerin arasında Kavel işçileri de vardır. Kavel işçilerinden Hasbal Kayalı, fabrikaya mal çeken bir kamyon kasasında epeyce bir işçi ile Saraçhane'de düzenlenen mitinge katıldıklarını hatırlıyor.[21] Ayrıca TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu'nda yer alan bir belgede, 6 Ekim 1961 tarihinde bir toplantıda (genel kurul da olabilir) Kavel işçileri adına konuşan Halis Bilici "Grev hakkının ve kollektif iş aktinin de Türk işçisine tanınması..." gerektiğinden söz etmektedir.[22]

6/10/1961

Muhterem misafirler ve emekçi kardeşler.

İçtimada kurulu Kavel Kablo fabrikası işçileri adına Türkiye Maden-İş sendikası temsilcisi olarak heyetimiz saygı ve hürmetle selâmlarız. Nazlı Bilici

Yüksek konuşmacının değerli konuşmalarından sonra Maden-İş sendikası olarak ben de şunları ilave edeyim. Maden-İş sendikası, dünyanın memleketlerindeki sendikalar arasında değiller bile Türkiye'de mevcut olan sendikalardan her bakımdan ötede olan bir sendikadır. Bu hakikati bizden daha iyi bilen sizlerin bildiği muhakkaktır. Çünkü bu konu üzerinde durmayacağız. Üzerinde durmak istediğimiz nokta ise bizler gibi bir sendikanın ülkemiz gibi bir memlekette hükümetin sağ kolu Türk Ordusu ile, tarihî bünyesinde ve Türk milletinin de bir sağ kolu Türk işçisi olmalıdır. Benim bir hakkım olduğuna inanmak ve gereğini bilmemek cehalet, dalalet ihtiyarından bütün artıkları bu elimizle beraber atabilmek için bu gün bizlere bahşedilen hakkın ilk ve önemli olarak ele alınmasını temenni ediyoruz.

1- Sigortalı işçinin ücretli ve kısmi süreli çalışma hallerinde sigortalı olacak tazminatsız bir gün dahi olsa ücretinin tam olarak verilmesi.
2- Sigortalı olan işçinin hakkında ödenekler olduğu hükümlerin mükemmel ve ilaçlarının bedavalarak verilmesi.
3- Vergilerin indirilmesi.
4- İşçi tazminatının zamanla 15 gün değil asgarde ayda 30 gün ödenmesi.
5- Devlet teşkilâtında çalışan işçilerle tazminat kanunu dışına bırakılmış müesseselerde çalışan işçilerin tanınması.
6- Ücret Bakanlığı ve Bakanlığın işçi aktinin de Türk işçisine tanınması.
7- Geçiş vergileri için 2000 ton tonilato kasası ücretin ayda 1.25 kuruş ödenmesi.
8- Sendika hükümlerinin tanınması.
9- İşçi mümessili veya sendika temsilcisinin işverenin tahrikinden işçi lehine çalışmaları sebebiyle işten çıkarılırsa tazminatının 2 sendeler ayda 4 aylık ücreti olması.
10- İşçinin tekaüt müddetinin 20 seneye indirilmesi yaş haddinin 40 ila 50'ye ayrılması olması.

Sözlerime burada son verirken, zamanın işçi lehine tekamül etmesini temenni eder kongrenize başarılar dilerim.

Kavel işçi mümessili Halis Bilici'nin konuşma metni

18 Koç, age, s. 264.
19 *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, "Saraçhane Mitingi" Maddesi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul 1998.
20 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi "Saraçhane Mitingi" Maddesi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul 1998.
21 Hasbal Kayalı ile görüşme, İstanbul, 22 Ocak 2009.
22 Muhterem Msisafirler ve Maden-İş topluluğu başlıklı Halis Bilici'nin konuşma metni TÜSTAV Arşivi Nebil Varuy Arşiv Fonu.

Kablo Fabrikası Kavel

Kavel Kablo Fabrikası, Türkiye'nin kablo ihtiyacını karşılamak üzere 1954 yılında İstanbul Sütlüce'de kuruldu. Fabrika daha sonra Sarıyer ilçesi sınırları içinde bulunan İstinye'ye taşındı.[23]

Limited şirket olarak faaliyete geçen Kavel'in ortakları Eli Burla, Emin Aktar ve Vehbi Koç'tu. Şirket hisselerinin % 51'i Eli Burla'ya, % 30'u Emin Aktar'a, % 19'u da Vehbi Koç'a aitti.

Bilinmesinde yarar var: Emin Aktar ile Vehbi Koç akrabadır. Vehbi Koç'un eşi Emin Aktar'ın, Emin Aktar'ın eşi de Vehbi Koç'un kardeşidir. Şirkette en az hisseye Vehbi Koç sahip olmasına rağmen şirketin üzerinde daima bir Vehbi Koç gölgesi olmuş, fabrika Koç'un fabrikası olarak bilinmiştir.[24]

KAVEL

KABLO FABRİKASI

Elektrolitik Bakırdan mamûl izole tel ve kablo

imaline şimdiden başlamış ve

SATIŞA ARZETMİŞTİR

Sanayiimizin devamlı gelişmesini göz önünde tutan Hükümetimiz, memleket dahilinde imal edilen elektrik kablolarının beynelmilel norm ve standartlara uygun olmasına karar vermiştir.

9 Kasım 1960 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmış olan TS-17 ve TS.18 numaralı Türk Standardları Kararnamesine göre, 9 Mayıs 1961 tarihinden itibaren elektrik nâkili olarak kullanılacak her türlü kabloların ancak elektrolitik bakırdan mamûl olması gerekliği bildirilmektedir.

Bu vesiyet karşısında, KAVEL Kablo Fabrikası elektrolitik bakırdan mamûl izole tel ve kablo imaline şimdiden başlamış ve piyasaya arzetmiştir.

Ayrıca, 9 Mayıs 1961 tarihine kadar stokumuzda bulunan "rafine" bakırdan mamûl kablo sevkine de devam edilecektir.

KAVEL KABLO VE ELEKTRİK MALZEMESİ LTD. ŞTİ.

İstinye - İstanbul Tel: 63 83 99

2 Mart 1961 Tarihli Milliyet Gazetesinde yayınlanan kavel ilanı

Kavel Kablo ve Elektrik Malzemeleri Limited Şirketi 1966 yılında unvan değişikliğine giderek Kavel Kablo ve Elektrik Malzemeleri Anonim Şirketi oldu. Şirketin o dönemdeki ödenmiş sermayesi üç milyon Türk Lirasıydı. Anonim şirket olunca ortakların arasına aileden yeni isimler katıldı; fakat limitet şirketteki hisse oranı anonim şirkette de korundu. [25]

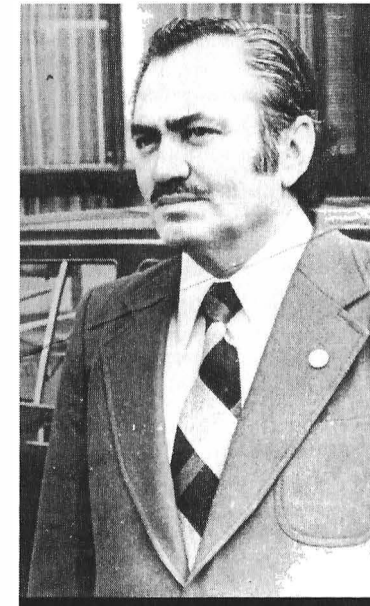
Kavel Kablo, 1987 yılında Demirer Holding ve Saudi Cable (Suudi Kablo) ortaklığı ile oluşan Mass Kablo'ya satıldı. Demirer Holding de hisselerini 1997 yılında Saudi Cable şirketine satarak sektörden ayrıldı. Dün, bir şirketin, bir fabrikanın adı olan Kavel, bugün bir marka olarak Mass Kablo bünyesinde yaşamaya devam etmektedir.[26]

Kavel'in el değiştirmesinden sonra fabrika 1997 Yılında Bilecik'in Bozüyük ilçesine taşındı. Kavel'in fabrika yerinde ise bugün uluslararası perakende market zinciri Carrefour'un İstinye mağazası hizmet vermektedir. Carrefour İstinye Mağazasının posta adresi internet sitesinde: Eski Kavel Kablo Fabrikası İstinye Mahallesi, Çayır Caddesi No:1 İstinye Sarıyer" olarak yer almaktadır. Bu da fabrikanın bölgede ne kadar derin bir iz bıraktığının göstergelerinden biridir.

23 Faruk Türkoğlu, "Kavel Grevi", *İktisat* dergisi , sayı 498Ağustos 2008.
24 Oktay Uğur ile görüşme, İstanbul, 24 Şubat 2009.
25 *Ticaret Sicili* gazetesi 9 Mayıs 1967.
26 www.demirer.com.tr erişim tarihi 13 Mart 2009.

Bir "Asi Sendika" Türkiye Maden-İş

Kavel Grevi'nin aktörü olan ve Türkiye sendikal hareketinin en atak, en dinamik sendikalarından T. Maden-İş, 27 Temmuz 1947'de İstanbul Demir ve Madeni Eşya İşçileri Sendikası (Demir-İş) adıyla kuruldu. Sendikanın kuruluş çalışmalarına daha önce kurulmuş olan Haliç Bölgesi Mensucat İşçileri Sendikasından 400 lira borç alınarak başlandı. Demir-İş'in kuruluşunda, Yusuf Sidal, Enver İçten, Emrullah Gültekin, Nizamettin Babaoğlu, Mahmut Özer, Rıfat Yakar, Ali Dönertaş, İlyas Çelik, Emin Bertan, Cafer Değirmenci ve Ömer Ürenay kurucu olarak yer aldı. Sendikanın kuruluşunda yer alan işçiler, Şakir Zümre Fabrikası, Ayvansaray Çivi Fabrikası, Balat Aker Çivi Fabrikası, Balat Kilit Fabrikası, Halıcıoğlu Düğme Fabrikası, Ayvansaray Cıvata Fabrikası, Teknik Üniversite Atölyesi, Taşkızak Fabrikası, Büyük Valde Han Kilit Fabrikası,Halıcıoğlu Demir Çekme Fabrikası, Balat Turmasan Çivi Fabrikasında çalışıyorlardı.[27] İlk Genel Başkanı Yusuf Sidal'dı. Yusuf Sidal 28 Eylül 1947'de toplanan Sendika Genel Kurulunda Başkan seçilmişti. Şakir Zümre Fabrikasında çalışıyordu ve İşyerinde işçi Mümessiliydi. Aynı zamanda o yıllar itibariyle işten çıkarılan ilk sendika başkanı oldu. Yusuf Sidal uzun yıllar İşçi Sigortaları Kurumu Genel Kurullarında maden işçilerinin sigorta haklarını savundu. 28 Eylül 1947' de yapılan ilk kongrede Yusuf Sidal dışında Yönetim Kurulu'na şu isimler seçildi: Başkan Vekili Evner İşden, Sekreter Emin Birtan, Sayman Hayri Güneş, Veznedar Emrullah Gültekin.[28] 1950 ve 1951 yıllarında yapılan Genel Kurullarda Genel Başkanlığa Üzeyir Kuran seçildi. 28 Mart 1954 tarihinde yapılan Genel Kurulu'nda Kurucu Genel Başkan Yusuf Sidal bir kez daha Genel Başkanlığa seçilirken, Kemal Türkler de Genel Sekreterliğe getirildi. Aynı yıl içinde Yusuf Sidal'ın sağlık sorunları nedeniyle Genel Başkanlığı bırakmasıyla sendikanın Genel Başkanlığını Kemal Türkler üstlendi. Kemal Türkler'in Genel Başkan görevi üstlenmesiyle birlikte sendika hareketlenmeye başladı.1954 yılında sendikanın üye sayısı 2770'den 4022'ye yükseldi. [29]

T. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler

Kemal Türkler genel başkanlık görevini 22 Temmuz 1980'de silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirinceye kadar 26 yıl aralıksız sürdürdü.

1952 yılında kurulan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Türk-İş'e de üye olan Demir-İş Sendikası, 7 Ekim 1956'da toplanan 10. Genel Kurul'unda "milli ti-

27 Maden-İş'den Haberler 963/19, Faruk Türkoğlu Arşivi.
28 Maden-İş'den Haberler 963/19, Faruk Türkoğlu Arşivi.
29 Maden-İş'den Haberler 963/19, Faruk Türkoğlu Arşivi.

pe" dönüştürülerek Türkiye Madeni Eşya ve Makine Sanayi İşçileri Sendikası (Türkiye Maden-İş) adını aldı.

T. Maden-İş Sendikası, 9 Ekim 1960'da toplanan 12. Genel Kurul'unda aldığı kararla "Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu"na (IMF) üye oldu, 1977'de toplanan 22. Genel Kurul'unda ise Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'ndan ayrılarak Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) üyesi METAL-TUI' ya üye olma kararı aldı.[30]

1963 yılında çıkarılan toplu iş sözleşmesi grev ve lokavt kanunu öncesinde, Kavak Krom, Ayvansaray Tel Çivi, Değirmisaz Madenleri gibi pek çok işyerinde toplu sözleşme niteliğinde anlaşmalar imzalayan T. Maden-İş, sendikal yasaların uygulamaya girmesiyle üye sayısını arttırdı ve toplu sözleşme imzaladığı işyerlerinin sayısını çoğalttı. [31]

Türk-İş içerisinde yaşanan anlayış farklılığı sendikaları bir yol ayrımına getirdiğinde, Maden-İş Sendikası, Lastik-İş, Basın-İş, Gıda-İş ve Zonguldak Maden-İş Sendikası ile birlikte 1967 Yılında Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu "DİSK"in kuruluşuna öncülük etti. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler de uzun yıllar DİSK'in Genel Başkanlığını üstlendi.[32]

T. Maden-İş Sendikası, işverenler ve siyasal iktidarlar karşısında bağımsız duruşuyla, sendikal eğitim çalışmalarına önem vermesiyle, imzaladığı toplu iş sözleşmelerinde elde ettiği kazanımlarla ve zengin mücadele pratiği ile Türkiye sendikal hareketi içinde fark yaratmış özgün bir sendikadır. İşçi hak ve çıkarları için demokratik-mücadeleci bir sendikal anlayışı benimseyen Maden-İş faaliyetleri durdurulunca kadar işçi sınıfı tarihinde iz bırakan grev, eylem ve direnişleri örgütledi. Kavel'den başlayarak metal iş kolunda yaşanmış pek çok eyleme (Singer İşgali, Türk Demir Döküm Direnişi gibi...) imza atarak bir sendikal anlayışın ve geleneğin oluşmasına katkı sağladı. T. Maden-İş 1977-1978 ve 1980'de MESS üyesi işyerlerinde önemli yığınsal grevler uyguladı. [33] Sendika, sendikal hak ve özgürlükleri ortadan kaldıran düzenlemeye karşı 15-16 Haziran 1970 büyük işçi eyleminde, 16 Eylül 1976 Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) ye karşı işçi direnişinde, 1 Mayıs'ın yasal ve yığınsal kutlamalarında etkin roller üstlendi. 1967-1980 yılları arasında DİSK'in gösterdiği gelişme ve büyümede Maden-İş'in küçümsenemeyecek katkıları oldu.

T. Maden-İş Sendikası'nın faaliyetleri 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra, DİSK üyesi diğer sendikalarla birlikte durduruldu. Yönetici ve temsilcileri hakkında Türk Ceza Kanunun 141, 142 ve 146. maddelerinden çeşitli davalar açıldı. Hakkında dava açılanların bir kısmı uzun yıllar tutuklu olarak cezaevlerinde kaldı. Sendikanın Kemal Türkler'den sonra genel başkanlık görevini yürüten Mehmet Karaca da dahil olmak üzere kimi yöneticileri yurt dışına çıkmak zorunda bırakıldı. Yine bu dönemde

30 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi , "Türkiye Maden-İş" maddesi , Cilt 3, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul 1998.
31 *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, "Türkiye Maden-İş" maddesi.
32 www. disk.org.tr Erişim tarihi: 24 Mart 2009.
33 Daha fazla bilgi için bkz. Can Şafak, MESS Grevleri, *Çalışma ve Toplum,* 13. Sayı, 2007/2.

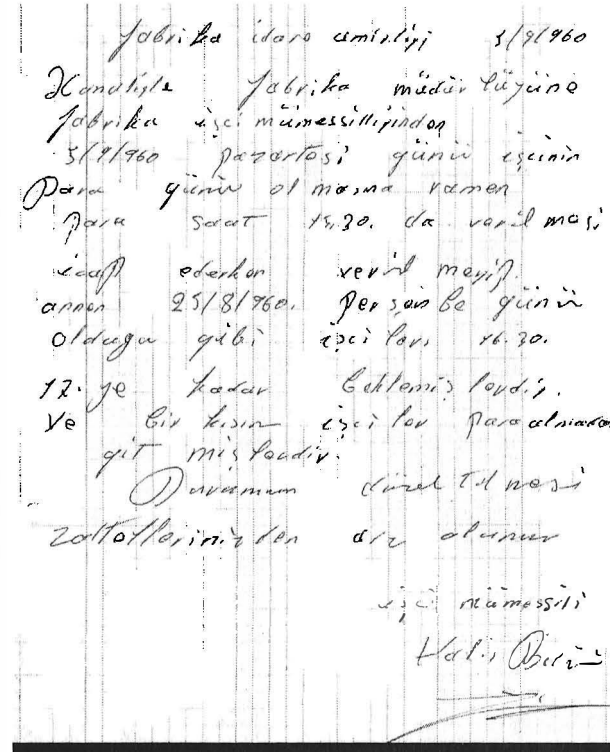
T. Maden-İş üyelerinin önemlice bir kısmı çalıştıkları fabrikalarda işten çıkarıldılar.

12 Eylül tarafından faaliyetleri durdurulan T. Maden-İş üyeleri kısa bir bekleme döneminin ardından bağımsız Otomobil-İş Sendikası bünyesinde örgütlendiler. DİSK ve DİSK üyesi sendikaların yöneticileri hakkında 16 Temmuz 1991 tarihinde Askeri Yargıtay tarafından verilen beraat kararının ardından sendika 1992 yılında yeniden faaliyete başladı. T. Maden-İş 4 - 5 Eylül 1993 tarihinde Bağımsız Otomobil-İş Sendikası ile Birleşik Metal-İş adı altında birleşti. Birleşik Metal-İş DİSK üyesi olarak sendikal faaliyetlerine devam etmektedir. [34]

Kavel'de Sendikal Faaliyet

Kavel'in inşaatında çalışıp, burada iş kazası geçiren Hasbal Kayalı, fabrika kurulduktan sonra işe ilk giren işçilerden biridir. Hasbal Kayalı işe girişini biraz da bu kazaya borçludur. Fabrikanın önünde iş beklerken personel müdürü tarafından "Bizim sana vefa borcumuz var" denilerek diğer işçiler arasından seçilip işe alındığını söylüyor.

Hasbal Kayalı, fabrikada sendikanın ilk ne zaman ve nasıl örgütlendiğini tam olarak hatırlamamakla birlikte, fabrika kurulduktan birkaç yıl sonra işyerine sendikanın girmiş olabileceği kanaatini taşımakta. Kayalı, sendikadan önce işyerinde "işçinin hakkını savunmak" üzere işçi mümessilleri olduğunu işverene isteklerini onların aracılıyla ilettiklerini hatırlıyor:[35]

Fabrika idare amirliği 3/9/960
Kandıklı Fabrika müdür lüğüne
Fabrika işçi mümessilliğinden
3/9/960 pazartesi günü işçinin
Para günü olmasına rağmen
Para saat 15,30. da verilmesi
rica ederken verilmeyip
ancak 25/8/960. Perşembe günü
olduğu gibi işçilere 16.30.
12. ye kadar beklemiş bulduk.
Ve bir kısım işçiler para alınadan
gitmiş bulduk.
Dilekçemizin cevaplandırılmasını
Saygılarımızla arz ederiz
işçi mümessili
Hafiz Kayalı

Kavel işçi mümessilinin idareye verdiği dilekçe (1960)

"İşçi Mümessili diye bir şey vardı. Patronu falan kimse görmezdi. Bize bir şey lazım olduğunda mümessillere söylüyorduk. Onlar da patronlara iletiyordu. İstediklerimiz bazen yapılıyor, çoğu kere de yapılmıyordu."

İşçi Mümessilliği, 1936'da çıkarılan İş Yasası'nda yer alan, 1963 yılında çıkarılan Sendikalar Kanunu ile yürürlükten kalkan bir uygulamaydı. Yasaya göre 10'dan

34 www. birlesikmetal.org. Erişim tarihi: 24 Mart 2009.
35 Hasbal Kayalı ile görüşme.

fazla işçi çalıştırılan yerlerde, işyerindeki işçi sayısına bağlı olarak 2 ile 5 arasında bir sayıda ve Çalışma Bakanlığı'nın denetiminde gizli oy açık sayım esasına göre işçi mümessilleri seçilirdi. Seçilen mümessillerin; işçi taleplerini işverene iletmek, işverenle işçi arasında çıkan ihtilafları halletmek, çeşitli kurullarda işçileri temsil etmek gibi değişik görevleri vardı.[36]

İşçi Mümessilliği sendikadan ayrı bir kurumdu. Sendikaların kurulmasına izin verilmeden önce çıkarılmış İş Yasasında yer alan bu hüküm, 1947 yılında çıkan 5018 sayılı Sendikalar Kanunu sonrasında varlığını korumuştur. Bu durum bir yandan örgütlü temsil "Sendika" öte yandan bireysel temsil "İşçi Mümessilliği" olarak ikili bir yapı ortaya çıkarmıştır. Türk-İş, işçi mümessilliğinin sendikacılığı engellediğini savunarak karşı çıkmıştır.[37] Fakat yine de aynı düzlemde yer alan bu iki yapının birlikte ve paralel faaliyetler sürdürdükleri de olmuştur. Kavel'de olduğu gibi sendikalar iş yerindeki gücüne bağlı olarak işçi mümessillerinin seçimlerine müdahil olmuş ve destekledikleri işçilerin seçilmesini sağlamak için uğraşmışlardır. Hasbal Kayalı, Kavel'deki işçi mümessili seçimlerinde Halis Bilici'nin sendika tarafından desteklendiğini, seçildikten sonra da birlikte faaliyet sürdürdüklerini söylüyor.[38]

Hasbal Kayalı, *"İşverenden bir şey isteyeceksek işçi mümessilleri istiyordu. Zam falan isteyeceğimiz zaman da sendika."* diyerek bir tür iş bölümüne işaret ediyor. TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonunda yer alan belgelerde de bu iş bölümünün izlerini bulmak mümkün. 10 Mart 1960 tarihli dilekçede Halis Bilici, 1. İşçi Mümessili sıfatıyla soyunma odalarının küçük, dolaplarının yetersiz olduğundan bu yüzden de bir dolabın üç kişi tarafından kullanıldığından şikayet ettiği ve işverenden soyunma odasına ayna ve mümessil odası istediği görülmektedir. Yine 14 Kasım 1960 tarihli dilekçe ile işçi mümessili, işverenden *"Öğlen tatillerinin iyi ve verimli bir şekilde geçirilmesi için bir radyo..."* istemektedir. İşçi mümessili 9 Eylül 1960 tarihli bir başka dilekçede de ücretlerin zamanında ödenmemesinden şikâyet ederek, durumun düzeltilmesini talep etmektedir.[39]

Bir başka örnek daha vermek gerekirse; 25 Ağustos 1960 tarihinde verilen bir dilekçe ile işçi mümessili fazla mesai ücreti talebinde bulunmaktadır. Dilekçede, saat 15.30'da ödemesi gereken işçi ücretlerini bir saat gecikerek ödemesi üzerine işçi mümessilinin bu gecikme için bir saatlik fazla mesai ücreti istediği dile getirilmektedir.[40]

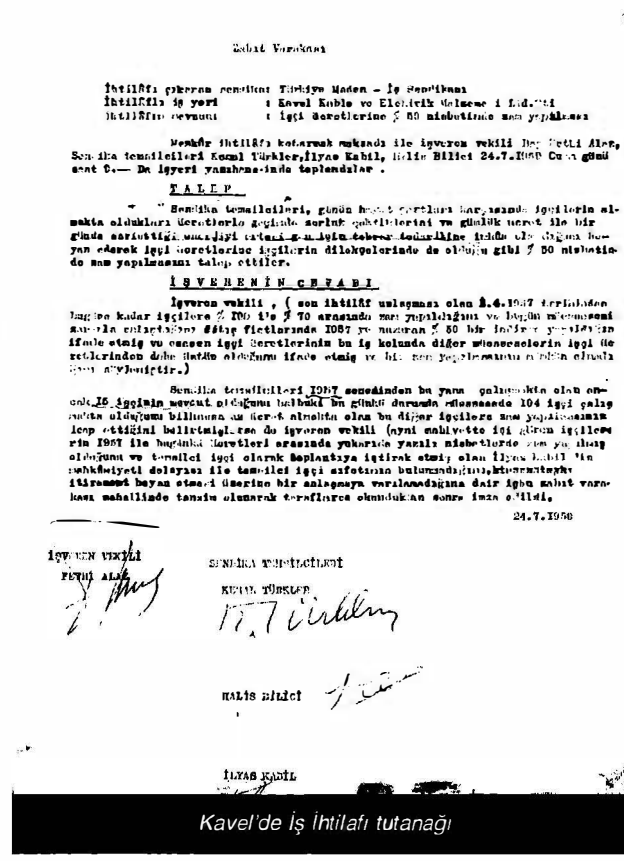
Eldeki belgelerden, işverenden radyo, soyunma doabı vb. taleplerde bulunan İşçi Mümessilliğinin bu durumlarda kendisinin muhatap olduğunu, ücret artış talebi ücret artışının uygulanmaması gibi durumlar söz konusu olduğunda ise ortaya çıkan anlaşmazlığı iş yerinde örgütlü T. Maden-İş Sendikasına taşıdığı görülmektedir. Kavel

36 Meryem Koray-Aziz Çelik, *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Sosyal Diyalog*, Belediye-İş Yayınları, Ankara Mayıs 2007 s.351.
37 *Türk-İş İşçi Mümessilleri Heyeti Zabıt ve Raporları* Ankara 1958
38 Hasbal Kayalı ile görüşme.
39 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu Kavel İşçi Mümessilliliği, 9.9.1960 - 14.11.1960ve 10.3.1960 tarihli dilekçeler.
40 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu Kavel İşçi Mümessilliliği, 25/8/1960 tarihli dilekçe.

Kablo Fabrikası işçi mümessilliğinin ikisi 18 ay, diğer ikisi de 13 aydır zam alamayan dört bekçilerin durumunu T. Maden-İş Sendikası başkanlığına ilettiği dilekçe de bunun örneklerinden biridir .[41]

Kavel'de İş İhtilafları

Sendikalara grevli toplu sözleşme hakkının tanınmadığı bu dönemde sendikal faaliyet son derece sınırlıdır. Sendikaların yapabildiği en mühim şey 1950 yılında 5518 sayılı yasa ile İş Yasasında yapılan değişikliğe dayanarak iş ihtilafı çıkarmaktır.[42] Sendika grev hakkından, yani işveren üzerinde baskı, basınç oluşturabilecek yaptırımdan yoksun olduğu için iş ihtilafı çıkarmanın ciddi bir sonucu yoktur. Buna rağmen dönemin koşulları itibariyle önemli sayılabilecek bazı hakların elde edildiği de olmuştur. Çıkarılan iş ihtilafında işçi ve işveren uzlaşamazsa sorun zorunlu tahkim kurulları eliyle kesin "çözüme" bağlanıyordu. Uygulamada istenilen sonucu vermeyeceği belli olmasına rağmen iş ihtilafı çıkarma sendikalar tarafından bir imkân olarak kullanılmıştır.

Kavel'de İş İhtilafı tutanağı

Elimizdeki belgelerden T. Maden-İş Sendikasının 1957 ve 1959 yılında Kavel'de ücret artışı talebiyle iş ihtilafı çıkardığını görüyoruz.[43] 1959 Yılında sendika "Günün hayat şartları karşısında işçilerin aldıkları ücretlerle geçinmekte zorluk çektiklerini..." dile getirerek % 50 ücret artışı talebinde bulunmaktadır. Bunun karşısında işverenin yanıtı ise *"1957 yılında çıkarılan iş ihtilafında işçilere % 70 ile %100 arasında zam yapıldığı, satış fiyatlarında ise 1957'ye göre % 50 indirim yapıldığı ve iş yerindeki ücretlerin diğer iş yerlerindeki işçilerin ücretlerinden daha yüksek olduğu..."* şeklindedir.

41 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu Kavel İşçi Mümessilliği, 1.7.1960 tarihli dilekçe.
42 Meryem Koray-Aziz Çelik, s.352.
43 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu 24.7.1959, 8.9.1959 ve 16.7.1959 tarihli Kavel ücret ihtilafı tutanakları.

İşverenin, ileri sürdüğü gerekçelere dayanarak "zam yapamayacaklarını" söylemesi üzerine anlaşmazlık bir tutanakla tespit edilip prosedür gereği Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne bildirilmiştir.

Bu aşamada ihtilafı gidermek üzere devreye bölge çalışma müdürlüğü girmiş. Bölge çalışma müdürü adına "Kotarım Memuru" olarak görevlendirilen iş müfettişinin katılımıyla yapılan toplantıda sendika işçi ücretlerine seyyanen %50 zam talebini yinelemiş, işveren ise bu kez 1958 yılında işçilere çalıştıkları işin şekline ve aldıkları ücrete oranla % 8 ile % 85 arasında zam yaptıklarını söyleyerek, yeni zam yapamayacağını ifade etmiştir. Kotarım memuru olan iş müfettişi ise bu noktada müdahale ederek taraflara hiç zam yapılmamış olanlara % 20 zam yapılmasını, daha önce yapılan zamda % 20'den az zam almış olanların da zammının % 20'ye iblağını teklif eder, bu teklifin de kabul görmemesi üzerine anlaşma sağlanamaz.[44]

Yukarıda aktarılan hem işçi mümessilliğinin dilekçeleri hem de T. Maden-İş Sendikasının çıkardığı iş ihtilafları fabrikadaki sendikal faaliyet konusunda ipuçları taşımaktadır. Yasal sınırlılıklar içinde, sendikaların ve sendikacılığın emekleme dönemi diye tanımlanabileceği bir evrede sürdürülen faaliyetler bütün yetersizliklere rağmen işyerinde "lütuftan" "hak isteme" rejimine geçişin başlangıcıdır. Hasbal Kayalı, *"İşyerine girenlerin çoğu ustabaşıların yakını, tanıdığıydı. Herkesin ağzında 'İşe alandan Allah razı olsun' diye bir laf vardı. Benim saat ücretim 100 kuruştu. Bunun yüzde yirmisi vergi ve sigortaya gidiyordu. Geçinemiyorduk. Ne zaman ki işverenden bazı haklar istemeye başladık, o zamandan sonra kimseye minnet duymadık."*[45] diyor. Gerçekten naif bir dil ve üslupla kaleme alınmış dilekçelerde yer alan talepler, çalışanların ücretlerine istenilen zamlar, hak bilincinin, sınıf bilincinin Kavel işçileri arasında yavaş yavaş açığa çıkmaya başladığının işareti sayılabilir. "İşveren istediklerinizi vermediğinde ne yapıyordunuz?" sorusuna Hasbal Kayalı "Çok kızıyorduk."[46] dedi. Bu yanıt o dönemde işçilerin içinde bulunduğu ruh halinin, işvereninin uygulamalar karşısında işçiler arasında ileride daha güçlü bir biçimde ortaya çıkacak bir öfkenin de ifadesidir.

44 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu, 8.9.1959 tarihli Kavel ücret ihtilafı tutanağı.
45 Hasbal Kayalı ile görüşme.
46 Hasbal Kayalı ile görüşme.

ikinci bölüm

Greve Giderken

Her gün 6/6/1963

Kavel Fabrikasında

Huzursuzluk Başlad

Fabrika Müdürü altı işçiyi işten çıkardı. İşçil heran yeni bir grev için hazırlıklı bekl

Kavel Kablo Fabrikasında işçiler arasındaki huzursuzluk oldukça artmıştır.

İşçiler, işveren vekili umum müdür İbrahim Uzümcünün kendilerine baskı yaptırmaları ile ri sürmektedirler.

İşveren vekili Uzümcünün sendika temsilcilerini tanımaması ve sendikalı işçilere baskı yapması üzerine işçiler durum Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirmişlerdir.

Dün gece çağırılarak ifadesinin alınması üzerine Uzümcü derhal

(Devamı 5 inci Sayfada)

(Başlıvan 1 nci sayfada)

6 işçinin işine son vermiştir.

İşçiler durumu İstanbul Sıkı Yönetim Komutanlığına bildirerek, Örfi İdare yasakları dışında bir harekete girişmek istemediklerini, işverenin bu kanunsuz tutumuna müdahale edilmesini, aksi halde tekrar işi bırakmak mecburiyetinde kalacaklarını bildireceklerdir.

Maden-İş Sendikasından verilen bilgiye göre, İşyerinde oldukça gergin bir hava esmektedir ve işçiler her an tezgâhlarının başında işi bırakmak durumundadırlar.

Kâmil Elialtıoğlu Fabrikası 15 işçinin işine son verdi

Kâmil Elialtıoğlu Soba Demir Döküm Fabrikası dün 15 işçisini çıkarmıştır.

Sendikadan bildirildiğine göre söz konusu fabrika işvereni bundan bir süre önce İngiltereden 800 ton pik ithal etmiş, fakat bunun ancak 50 tonunu işlemiş, 750 tonunu piyasaya sürmüştür.

Bu suretle elinde işleyecek ham maddesi kalmıyan işverenin bu ticarî politikası işçilerin işlerinden olmalarına sebep olmuştur.

Yeni Genel Müdür Yeni Dönem

Kavel'de işçi-işveren ilişkileri yasaların çizdiği çerçevede ve belli bir rutine bağlı olarak sürerken bu seyir yeni bir Genel Müdür atanmasıyla değişir. 1961 yılının ikinci yarısında fabrikaya Genel Müdür olarak atanan İbrahim Üzümcü[47] patrona iş yerindeki üretimi arttırmayı taahhüt ederek iş başına gelmiştir. Üzümcü'yü fabrikaya öneren Vehbi Koç'tur. İbrahim Üzümcü eğitim amacıyla altı yıldır bulunduğu ABD'den döner dönmez Kavel'de genel müdür unvanıyla işe başlamıştır.[48] MESS eski Genel Sekreteri İlhan Lök, İbrahim Üzümcü'yü şöyle tanımlamaktadır: *"İyi bir eğitim almıştı. Eğitimini ABD'de aldığı için bizim sistemimize biraz yabancıydı. Bununla beraber rijit bir adamdı. Pek geri adım atmayı sevmezdi. Bu da bizi memnun ediyordu."*[49]

İlhan Lök'ün tanımıyla "rijit bir adam" olan yeni Genel Müdürün ilk hedefi işyerini kârlı hale getirebilmek için maliyetleri düşürmektir.[50] Bu nedenle işyerindeki sendikal örgütlenmeyi zayıflatmak amaçlı bazı adımlar atmakla işe başlar.

Kavel işçisi Hamit Şindi, işçiler olarak yeni Genel Müdürle tanışmalarını ve onun "sendikadan ayrılın" çağrısını şöyle anlatıyor:

> *"1962 yılı [1961 olmalı] 10. ya da 11. ayıydı. Bize herkes yemekhanenin önünde toplanacak dediler. Bize yeni genel müdür gelmiş falan demediler. Plastikle çalışan makineler hariç herkes makinesini durdurdu. Yemekhanenin önünde toplanıldı."*
>
> *"Tıknaz biri geldi. Dedi ki 'ben İbrahim Üzümcü, Amerika'dan yeni döndüm. Sayın Henri Bornsten'in yerine genel müdür ben oldum. Benim bazı şartlarım var. Bunları söyleyeceğim, ikinci bir kez söylemeyeceğim. Söylediklerime de itaat edilecek.' dedi."*
>
> *"Şartları saymaya başladı. 'Amirlere karşı gelmek yok. Makinenin başında uyumak yok. Amirlerin verdiği direktifler geçerlidir, zarar da olsa ona uyulacak' dedi. Sonra lafı sendikaya getirdi. Bir de bazı sendikalar var onlar benim için önemlidir. Bazılarını da sevmem. Duyduğuma göre Maden-İş*

47 İbrahim Üzümcü Kavel'de Genel Müdür olarak başladığı iş hayatına İZKA Kablo'nun sahibi olarak devam etmiş ve büyük bir servetin sahibi olmuştur. İbrahim Üzümcü 'nün 21.6 1990'da yaşamını yitirmesinin ardından eşi ve iki çocuğu arasında paylaşılamayan miras aile fertleri arasında çeşitli davalara konu olmuştur. 22 Nisan 2009 tarihli Hürriyet Gazetesinin haberine göre İbrahim Üzümcü'nün paylaşılamayan serveti 450 milyon lira civarındadır.

48 *Akis*, 20 Şubat 1963.

49 İlhan Lök ile görüşme, İstanbul, 1 Şubat 2009.

50 *Türk-İş*, dergi 15 mart 1963.

üyesiymişsiniz. Birlikte çalışmak, ileriye doğru bütün haklarınızı almak için Maden-İş'ten derhal istifa edeceksiniz."[51]

Yeni Genel Müdürün işyerinde otorite tesis etmeye dönük bir niyet taşıyan bu konuşması "Maden-İş'ten ayrılın" çağrısı nedeniyle işçiler arasında bir dalgalanmaya yol açar. İşçiler hemen sendikaya haber verirler. Sendikadan gelen ilk bilgi işçilerin kendi başlarına bir işe girişmemesi yönündedir. [52]

Yılbaşına doğru yaklaşırken işçileri ajite eden bir gelişme daha oldu: Genel Müdür fabrikanın 1957 yılından beri işçilerin kıdemine göre yılda bir kez olmak üzere ödediği ikramiyenin miktarını ve ödeme usullerini değiştirdi. Yapılan değişiklik işçilerin büyük bir kısmı için artık ikramiye alamamak, küçük bir kısmı için ise eskiye göre daha az ikramiye almak anlamına geliyordu.[53] *İşveren* dergisinde yer alan bir açıklamada *"yapılan değişiklerin ardından işyerine getirilen teşvik ikramiyesinden aralarında sendika üyelerinin de bulunduğu 25 işçinin yararlandığı"*[54] söylendi. Bu durum işçiler ve sendika tarafından doğal olarak kazanılmış bir hakkın ortadan kaldırılması olarak algılandı ve büyük bir rahatsızlığa yol açtı.[55]

Grevin öncülerinden Kavel işçisi ve T. Maden-İş Sendikası Şişli Şube Başkanı İlyas Kabil, *Yön* dergisinden Süha Baykal'la yaptığı röportajda ikramiyenin Kavel işçileri için taşıdığı anlamı şöyle tanımlamakta:

> *"Burada ortalama olarak bir kişinin 8 saat sonunda kazancı ayda 380 lirayı pek geçmez. Bu gibi az bir parayla geçinen insanlar için ikramiye supap vazifesi görür. Bu alın terinin hakkını tam alamayan arkadaşlar, bu fazlalık para ile bir takım zaruri ihtiyaçlarını karşılarlar. Bak şu karşıda oturan Numan Çoban da öyle, köy yerinde düğün ne tutar ki; ikramiyeyi alsaydı evlenecekti. Ama şimdi ne gezer. Sağdan soldan yiyecek yardımı olmasa, biz de sendika olarak para vermesek ne olur, bu çocukların hali? Az çok demeden yıllardır çalışır dururlar. Ama bu ikramiyenin kesilmesi çok dokundu onlara. Bir kişinin hakkı dahi yense vazgeçmeyiz bu hareketten."*[56]

Kavel işçisi Numan Çoban da ikramiye konusunda İlyas Kabil gibi düşünmektedir: *"Herkes maaşıyla kıt kanaat geçiniyordu. İkramiye pek bir para değildi, ama bizim çok işimize yarıyordu. Kimi çocukların okul ihtiyaçları için, kimi kışlık yakacak parası olarak ayırıyordu"*[57]

Bu yaklaşımı görüşme yapılan diğer işçiler de onayladı. Hepsi ikramiyenin önceden belirlenmiş harcanacak bir yeri olduğunu söyledi. Öyle anlaşılıyor ki verilen ikramiye miktar olarak çok bir şey ifade etmemiş olsa bile Kavel işçilerinin hayatında önemli bir yeri vardır.

---

51 Hamit Şindi ile görüşme, İstanbul, 21 Şubat 2009.
52 Hamit Şindi ile görüşme.
53 Hamit Şindi ile göüşme.
54 *İşveren* dergisi, Cilt 1, sayı 5 Şubat 1963.
55 *Türk-İş* dergi, 15 Mart 1963.
56 Süha Baykal, *Yön* dergisi, 13 Şubat 1963.
57 Numan Çoban ile görüşme. İstanbu, 19 Kasım 2008.

İşveren cephesine göre ise özel sektörde ödenen ikramiyeler sadece kâr eden işyerlerinde ödeniyordu. Üstelik bunun işverenin bir atıfeti yani bağışı, iyiliği olarak kabul edilmesi gerekirdi.[58] İşverenlerin ikramiyeyi atıfet olarak tanımlamasına Türk-İş sert bir tepki gösterdi. Türk-İş tepkisini şöyle dile getirdi:

> *"İşverenlere göre işçiye verilen ikramiye bir atıfettir. Yani sadaka. Onlar yıllarca emeği sömürecek; hemen hemen boğaz tokluğuna işçi çalıştıracaklar. Sonra kazara bir ikramiye verirlerse bunu da bir atıfet olarak adlandıracaklar, dilerlerse verilir, dilerlerse verilmez. Bir lütuf olarak kabul edeceklerdir. Bu ortaçağ zihniyeti karşısında fazla söz söylemek herhalde yersiz olur."*[59]

Dönemin yayınları içinde işçilerin ikramiyesinin kısılmasını ve arkasından meydana gelen olayları genellikle Genel Müdür İbrahim Üzümcü'nün kişisel tavrına bağlama eğilimi göze çarpmakta. Oysa İşveren dergisi yapılan her uygulamanın şirket idare meclisinin muvafakatiyle yapıldığını yani bütün şirketin Genel Müdürün arkasında olduğunu açıklamaktadır.[60]

Buna rağmen özellikle basında, ortaya çıkan sorunu İbrahim Üzümcü'ye bağlama eğiliminde olanların sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Örneğin *Kim Dergisi* grevin, *"Genel Müdür olarak tayin edilen İbrahim Üzümcüoğlu adında bir şahsın idaresizliği yüzünden patlak verdiği(...) birtakım fırsat kollayıcıların bu durumdan faydalanmak"* istemeleri üzerine büyüdüğü fikrindedir. [61]

Aynı kanıyı Akis dergisi de paylaşmaktadır:

> *"Bundan altı yıl önce tahsil için Amerika'ya giden ve döner dönmez de bu işe getirilen İbrahim Üzümcü işçilere yumuşak davranmamış, gerekli toleransı göstermemiş ve işin bu kadar büyümesine sebep olmuştur."*
>
> *"Bu olaylardan anlaşıldığına göre İbrahim Üzümcü Türkiye'yi altı yıl önceki şartlarla tanımaktadır ve Türkiye'de işçinin uyandığından, haklarının Anayasa teminatı altına girdiğinden habersizdir. İbrahim Üzümcü işçi mümessillerinin işine son vermekle kalmadı ve sendikalı işçilerle de mücadele etmeye başladı. Bir kısmını sendikadan ayrılmaya zorlamaya kadar gitti."*
>
> *"Bir yandan işten çıkarılan işçi mümessilleri ve sendikanın mücadelesi, öte yandan tabiat itibariyle sert bir mizacı olan Fabrika Müdürü İbrahim Üzümcü'nün bilgisiz ve basiretsiz davranışları ve tutumu, Türk iş hayatında büyük rahneler [gedik] açabilecek olan olaylara sebebiyet verdi."*[62]

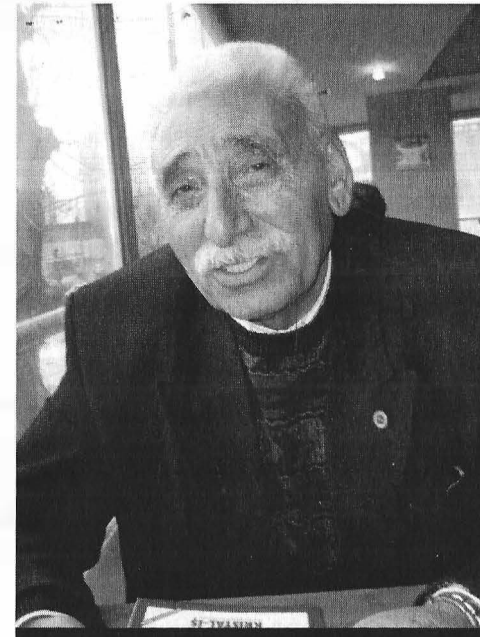
Kavel işçilerinin yargılandıkları ceza davalarında savunmalarını üstlenen Avukat Nebil Varuy da Kavel'de olayların ortaya çıkmasında ve alevlenmesinde İbrahim Üzümcü'nün büyük rolü olduğu kanaatindedir. Nebil Varuy *"İbrahim Üzümcü yerine mutedil biri olması halinde mücadelenin bu sertlikte yaşanmayacağı izlenimini*

58 *İşveren* dergisi, Cilt , sayı 5 Şubat 1963.
59 *Türk-İş* dergi 15 Mart 1963.
60 *İşveren* dergisi, Cilt , Sayı 5 Şubat 1963.
61 *Kim* dergisi 20 Şubat 1963.
62 *Akis* dergisi, 20 Şubat 1963.

taşıdığını"[63] dile getirmektedir.

Gerek işçilerin anlattıklarından, gerekse Kavel olayını inceleyen *İşveren* dergisi'nde yer alan ifadelerden öyle anlaşılıyor ki, İbrahim Üzümcü işyerinde bir bütün olarak "yeni bir iş ilişkileri sistemi" tesis etme amacıdadır. Ancak parasal hak olan ikramiye, işçiler için daha yaşamsal bir özellik taşıdığından dikkatler ikramiyenin üzerine toplanmıştır. Tepkiler daha çok bu konu üzerinde yoğunlaşmıştır.

İkramiye Ödeme Zamanı Geliyor

Kavel işçisi Hamit Şindi

"Yılbaşı geldi. Herkes tedirgin. Acaba ikramiye ödenecek mi, ödenmeyecek mi? İbrahim Üzümcü zamanında vezneye gidip maaş almak yoktu. Herkes çalışmaya devam ediyor. Muhasebeci gelip para dağıtıp imza alıyordu. Bekliyoruz para alacağız diye. Bir de haber geldi ki para yok."

"Herkesi bir üzüntü aldı, şimdi ne olacak diye. Adam kendini ona göre ayarlamış. Parayı alıp gidip bir sorununu çözecekti. Şimdi çözemiyor."

"Paydos ettik dışarı çıktık ama nefretle doluyduk. Herkes kendi arasında konuşuyordu. Elalem yılbaşı yaparken biz kahvelerde, ağaç kovuklarında toplanıp konuşuyorduk. Ertesi gün işbaşı yaptık. Ama tam randımanlı çalışmıyorduk. Makineye hız vermemiz gerekirken vermiyorduk. Günde 1000 kablo üreten, 200'e, 250'ye düşürmüştü."[64]

Hamit Şindi'nin anlattıklarından eylemin iş yavaşlatma biçiminde başladığı anlaşılıyor. Maden-İş'den Haberler bülteninin *"Kıdeme bağlı olarak ödenen ikramiyenin eksik ödenmesi işçilerin moralini bozmuştu. İşçiler 31 Aralık 1962 günü bu kararı protesto etmişlerdir."*[65] diye duyurduğu olay iş yavaşlatmadır. Bu eylemin "kendiliğinden oluşan bir tepkinin sonucu mu yoksa sendikanın kararıyla mı yapıldı" sorusunu Hamit Şindi *"Tamamen sendikanın bilgisi dahilinde yapıldı"* biçiminde yanıtladı.

63 Nebil Varuy ile görüşme, İstanbul, 8 Ekim 2009.
64 Hamit Şindi ile görüşme.
65 Maden-İş'den haberler 963/12, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.

Adım Adım Greve

İşçilerin iş yavaşlatması işverenin bir hayli canını sıkmıştır. Genel Müdür İbrahim Üzümcü, iş yavaşlatan işçilerin karşısına işten atma tehdidi ile çıkar. Genel Müdür iş yerinde sendikadan kurtulmak konusunda kararlıdır. İşten atma tehdidi ile işçileri sendikadan istifaya zorlar. Bunda çok başarılı olamaz. Numan Çoban, istifaya zorlama çabalarını şöyle aktarıyor: *"O zamana kadar ortalıkta görünmeyen, müdürler şefler yanımıza gelmeye bizi sendikadan istifa etmek için zorlamaya başladılar. Bir iki kişi korkup, belki istediklerini yapmıştır. Ama çoğunluk onlara uymadı."*[66]

Kavel Grevi'nin başlamasından sonra çıkan *İşveren* dergisi ise istifaya zorlama gibi bir durum olmadığı iddiasındadır. İşveren dergisine göre "Sendikalı işçiler kendi durumlarının kötüye gideceğini düşünerek istifa etmişlerdir." Dergi bunu söyledikten sonra şu ibareyi de eklemektedir: *"İşveren işçinin sendikalı olup olmamasıyla değil, işini gereği gibi yerine getirip getirmemesiyle ilgilidir."*[67]

İşten atma tehdidi ile sendikadan istifa ettirme çabalarından sonuç alamayan işveren Ocak ayının ikinci yarısında işi eyleme döker, dört işçiyi işten atar. T. Maden-İş Sendikası Şişli Şube Başkanı İlyas Kabil o sıralarda yürürlükte olan 3008 Sayılı İş Yasası'nın 16. maddesine göre ahlak ve hüsnüniyet kurallarına uymadığı gerekçesiyle tazminatsız olarak, işçilerden İsmet Er, Metin Ant ve Ali Yıldırım ise İş Yasası'nın 13. maddesi uyarınca ihbar ve kıdem tazminatları ödenerek işten çıkarılır. İşten çıkarılan İsmet Er, Metin Ant ve Ali Yıldırım işçi temsilcileridir. Yürürlükteki İş Yasasına göre temsilcilerin iş güvencesi vardır. Fakat *"İşveren vekili sendika temsilcisi diye bir şey tanımadığını" ifade ederek temsilcileri işten atmıştır.* [68]

Ali Sansar, işten çıkarılması olayını grev nedeniyle yargılandığı davanın duruşmasında şöyle anlattı:

> *"İbrahim Üzümcü'nün fabrikamıza girmesiyle haklarımız çiğnenmeye başladı. İkramiyelerimiz tam verilmedi. Dört arkadaşımız sendikada çalıştığı için işten atıldılar. Temsilci olarak dokuz kişi ona gittik. Önümüze iki kağıt sürdü. 'Ya Kavel, ya sendika! Yazın sendikaya istifalarınızı' dedi. 'Sendikam tek dayanağım.' dedim. Ertesi gün bizim de işimize son verdi."*[69]

İşten çıkarmalar işçiler arasındaki huzursuzluğu büyütmüştür. Sendika gruplar halinde işçilerle görüşerek işten atılmalara karşı ne yapılması gerektiğini konuşur. Bu küçük toplantılar eyleme hazırlık niteliği taşımaktadır. [70]

Hazırlık toplantılarından sonra bir adım daha atılarak İstinye'de Rıza Çap'ın kahvesinde bütün Kavel'cilerin katılımıyla geniş bir toplantı düzenlenir. Toplantıya Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler de katılır. Kemal Türkler toplantıda sorunun çözümü için grev önerir. İşyeri temsilcilerinden bazıları söz alarak grevin kanuni ol-

66 Numan Çoban ile görüşme.
67 *İşveren* Dergisi, Cilt 1 Sayı: 5 Şubat 1963.
68 Maden-İş'den haberler 963/12 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
69 Selma Tükel, "Grevcinin Bileğinde Kelepçe", *Sosyal Adalet,* 16 Nisan 1963.
70 Hamit Şindi ile görüşme.

madığı yönünde itirazda bulunurlar. Kemal Türkler "Evet kanuni değil." diyerek temsilcileri onaylar hemen ardından da *" haklarını almak için grevden başka bir yolun olmadığını..."* vurgular. Kemal Türkler, grevin yasal bir hak olarak tanınmadığı için yaşanabilecek işten atılma, dayak yeme, hapse düşme gibi olumsuzluklar hakkında işçilere bilgi verir, mücadelenin zorluklarını anlatır. Kemal Türkler'in önerisine göre eylem, tezgâh başında oturma biçiminde başlayacaktır.

Eylem önerisini dile getirdikten sonra Kemal Türkler Kavel işçilerine "Sizden üç şey istiyorum."diye başlayarak şunları söyler: *"Nasıl olsa çalışmıyoruz diyerek tezgâh başında uyumayacaksınız, gazete okumayacaksınız ve işe geç gelmeyeceksiniz."* Hemen ardından kararlı bir ifadeyle ekler: *"Bu dediklerimi tutarsanız bir Allah'ın kulu bize dokunamaz."*[71]

O sıralarda işyerinde çalışan en genç işçilerden biri olan Şaban Sansar söz alarak *"Pek çok riskten söz ettiniz, sadece ikramiye için bu kadar risk almaya gerek var mı?"* diye sorar. İşçilerin bir kısmı "Pişmiş aşa su katılıyor" diye bu soruya tepki gösterirler. Fakat Kemal Türkler onları susturur. Şaban Sansar'ın abisi iş yerindeki öncülerden Ali Sansar'dır. Soruyu yanıtlamak için Kemal Türkler'den izin alarak kardeşine dönüp şöyle konuşur: *"Biz sadece ikramiye için grev yapmayacağız. Türkiye işçi sınıfının önünü açmak için grev yapacağız. Yasa mecliste. Fakat bir türlü çıkmıyor. Yasanın çıkması için belli insanların bir şey yapması lazım onu da biz yapacağız. Sen var mısın, yok musun?"*

Şaban Sansar, taşıdığı tereddütlerin o sırada tamamen ortadan kalkmamış olmasına rağmen soruyu "varım." diye yanıtladığını söylüyor.[72]

T. Maden-İş Sendikası yöneticisi sıfatıyla toplantıda bulunan Şinasi Kaya, Kemal Türkler'in toplantıda grev hakkını öne çıkaran bir konuşma yaptığını anlatıyor. Şinasi Kaya'ya göre Kemal Türkler konuşmasında şunları söylemiştir:

> *"İşvereninizin bu yasa dışı tutumuna karşı Anayasa'daki hakların kullanılması gerekir. Anayasa'nın 47. maddesi, 'İşçiler işverenle olan münasebetlerinde iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev hakkına sahiptirler. Grev hakkının kullanılması ve istisnaları ve işverenlerin hakları kanunla düzenlenir' demektedir."*
>
> *" Biz bu hakkımızı yani anayasal hakkımızı kullanmalıyız. Aradan geçen bunca zamana rağmen, toplu sözleşme grev yasası çıkarılmamıştır, bize göre bu kasten ve bilerek bir savsaklamadır. Bu bir gasptır, önlenmelidir. Siz Kavel işçileri olarak bu işe öncülük edeceksiniz ve böylece Türkiye'de Anayasa'ya dayanarak bir hakkın kullanılabileceğini herkese göstereceksiniz. İnanıyorum ki, bu sayede sözü geçen yasaların çıkmasını da sağlayarak Türk işçisine önderlik edeceksiniz."* [73]

Toplantıda İlyas Kabil ve Halis Bilici de birer konuşma yapmıştır. Halis Bilici daha mutedil bir konuşma yaparken, İlyas Kabil'in ise daha çok *"Bize bu muamele-*

71 Numan Çoban ile görüşme.
72 Şaban Sansar ile görüşme, İstanbul 19 Kasım 2008.
73 Şahin Bayar, Şinasi Kaya ile söyleşi, *Evrensel* gazetesi , 28 Ocak 2003.

yi reva görenler hesabını verecekler. İbrahim Üzümcü yaptığının bedelini ödeyecek. Sendika düşmanı Genel Müdür gidene kadar mücadelemiz sürecek." türünden işverene meydan okuyan bir konuşma yaptığı belirtilmektedir. [74]

Toplantının sonunda grev oylaması yapılır. El kaldırılarak yapılan açık oylamada çoğunluk greve *"evet"* der. Grev kararı çıkmasının ardından Kemal Türkler orada bulunanlara mücadeleyi sonuna kadar sürdürme konusunda namus ve şeref sözü verdirir.[75]

İşçilerin anlatımından, grev oylamasının eylem kararına herkesi ortak eden, sendikanın varlığının benimsenmesine yol açan, yeminin ise alınan kararın arkasına moral destek koyan bir işlev gördüğü anlaşılıyor.

Farklı düşünen, grevi gereksiz gören işçiler bile bu yeminle mücadeleye sıkı bir biçimde bağlanmışlardır. Bunlardan biri de Hasbal Kayalı'dır. Önce greve karşı olan Hasbal Kayalı daha sonra grevde sorumluluklar üstlenen öncü bir işçi konumuna gelmiştir. Hasbal Kayalı, greve karşı bir işçi olmasına rağmen militan bir grevci olarak mücadelenin parçası haline gelmesinine yol açan değişimi şöyle ifade etmektedir: *"Bazı arkadaşlarımız greve iki ellerini birden kaldırarak evet dedi. Ben evet demedim. Grevi olabilir bir şey olarak görmüyordum. Ama Kemal Türkler yemin ettirdikten sonra da laf ağzımdan bir kere çıktı geri dönmedim. Ne gerektiyse yaptım.[76]*

Grev kararı alınmasına yol açan nedenleri Maden-İş Sendikası 4 başlık altında toplamıştır.[77]

1- Müktesep hak olan ikramiyeler eksik ödenerek, iş akdi tek taraflı bozulmuştur. 3008 Sayılı yasa ihlal edilmiştir.

2- Sendika Temsilcileri işten çıkarılmış ve sendika faaliyetlerine katılanların haklarını koruyan 7286 sayılı kanun ihlal edilmiştir.

3- İşçiler kanuna aykırı olarak üye oldukları sendikadan ayrılmaya zorlanmışlardır.

4- İşçi temsilcileri iş kanunu ve ona dayanılarak çıkarılan nizamname hükümlerine aykırı olarak Hakem Kurulu'ndan karar almadan işten atılmıştır.

Sendika, eksik ödenen ikramiyelerin ödenmesi, atılan işçilerin geri alınması ve sendikadan istifa baskılarına son verilmesi talebiyle 28 Ocak 1963 günü greve başladı.

---

74 Şaban Sansar ile görüşme.
75 Hasbal Kayalı- Numan Çoban ve Şaban Sansar'ın anlatımlarından.
76 Hasbal Kayalı ile görüşme.
77 Maden-İş'den Haberler 963/12, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.

üçüncü bölüm

Grev

Kavel kablo fabrikası önündeki kavgada dövüşen grevci işçiler ve polis...

Grevci işçiler ile polisler çarpıştı

Dokuz işçi ile bir polis yaralandı. İşçiler dağıtılmak istendiklerini, polis ise memurların fabrikaya girmelerine işçilerin mâni olduğunu söylüyor

İSTİNYE'de kurulu Kavel fabrikası önünde dün sabah polisle işçiler arasında bir arbede olmuştur. İşçilerden Alâaddin Zorlu, başından tabanca kabzası ile, Ahmet Acar, Sefer Mert, Ali Kayalı, Nuri Coş, Mehmet Tunç, Osman Çelik, Garip Zorlu, Süleyman Seyrek ile bir polis muhtelif yerlerinden hafif şekilde yaralanmışlardır. İşçiler Emniyet Müdürlüğü hakkında dâvâ açılması için Savcılığa başvurmuşlardır.

Kavgada yaralanan işçilerden A. Zorlu

İşçilerin ifadelerine göre, olay şöyle cereyan etmiştir:

Bir müddetten beri Çevik Kuvvet Emniyet Amiri Zeki Tumay olduğu halde 100 den fazla polis fabrikaya gelmiş ve burada toplanan işçilere dağılmalarını söylemişlerdir. İşçiler dağılmayınca komiser Murat Naimoğlu tabancasını çekmiş ve Alâaddin Zorlu adındaki işçinin kabza ile başına vurmuştur. Bu sırada âmirlerinden emir alan polisler de cop ve silâhlarla işçilere hücum etmişlerdir. Yine iddiaya göre, bir polis âmiri «Kaminikli bunlar, bunları dağıtma» şeklinde polislere emir vermiştir. İşçiler, ekmeklerini beklediklerini, komünist olmadıklarını söylemişlerdir.

Devamı Sa. 7, Sü. 2 de

Millyet 14/2/1963

İSTİNYE'deki "Kavel-Kablo,, Fabrikasında, dün işçilerle, polisler arasında patlak veren çatışmada, Durak Söyler adında bir polis memurunun eli sarılmıştır. Resimde, beş günlük rapor alan polis memuru Durak Söyler görülmektedir. (Foto: Hürriyet - Alâettin BÜTE)

Fabrikayı kuşatan işçi grubu, polislerle çatıştı

Beş polis ve dört işçi yaralandı — Zabıtaya mukavemetten Kavel'in 6 işçisi hakkında da takibat yapılıyor

İstinye'deki "Kavel - Kablo Fabrikası" önünde günlerdir grev halinde bulunan işçiler, dün polis ile çatışmışlardır.

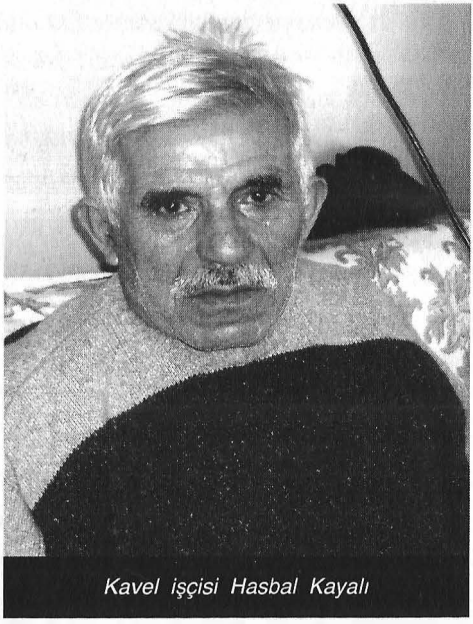
Polislerle işçiler arasındaki çatışma, günlerdir kapı önünde nöbet tutan işçilerin, fabrikaya girmek isteyen büro memurlarını, içeri sokmak istememeleri yüzünden olmuştur. Saat 8 sıralarında bir minibüs ile fabrika önüne gelen memurlar, işçilerin müdahalesiyle karşılanmışlardır. Kapı önünde bir barikat kuran işçiler, idare ve muhasebe servisinde çalışan memurların otomobilini fabrikaya almamışlardır.

(Devamı Sa. 7. Sü. 1 de)

Hurriyet - 14/2/1963

Grev Başlıyor

28 Ocak 1963 Pazartesi günü işe gelen 220 Kavel işçisi üretim yapmadan makinelerinin başında oturdular.[78] Ertesi günkü gazeteler bu eylemi "oturma grevi" olarak duyurdu. Fabrika Genel Müdürü İbrahim Üzümcü ise işyerinde bir eylem olduğunu saklamak niyetindedir. İşçilerin işinin başında olduğunu, fakat elektrik arızası nedeniyle çalışılmadığını açıkladı.[79]

Kavel işçisi Hasbal Kayalı

Eylem ilk başta kablo kaplama dairesinde başlar.[80] Sonra fabrikanın kablo kaplama, emaye bobin, tel çekme, suni deri bölümlerine yayılır. İşçilerin üretim yapmadan oturduklarını gören bölüm müdürleri, ustabaşıları işçileri çalıştırmak için işçilerin üzerinde baskı kurmayı denerler. Baskının dozunu artıran Suat Aköz isimli suni deri bölümü şefi işçiler tarafından tartaklanır.[81]

Kamuoyuna işyerinde bir sorun olmadığını ilan eden işveren bir zabıt tutarak Sarıyer Savcılığı'na "kanunsuz grev" uygulandığı gerekçesiyle şikayette bulunur. İşverenin dilekçesinde şu iddialara yer verilmiştir:

> *"İşlerine son verilen işçilerden İlyas Kabil ile İsmet Er'in tahrik ve teşvikleri ve Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler'in direktif ve talimatı dahilinde, evvela fabrikamızın kablo kaplama dairesi işçileri greve başlamışlar, tezgahların başına geçip, işe devam etmemişler, fabrika dahilinde gruplar teşkil edip veya boş dolaşmışlar, işlerine devam etmek isteyenlere ve diğer daire işçilerinden işlerine devam etmekte olanları da muhtelif şekillerle taz-*

78 T. Maden-İş Sendikası yaptığı bütün açıklamalarda greve katılan işçi sayısını 220 olarak vermektedir. İşveren Dergisi'nin Mart 1963'de yayınlanan 6. sayısında işçi sayısı 173 olarak açıklanmıştır. Dönemin basınında yer alan haberlerde greve katılan işçi sayısı 173,177 ve 220 olarak gösterilmektedir.

79 *Cumhuriyet*, 29 Ocak 1963.

80 *İşveren dergisi*, Cilt 1, sayı: 5 Şubat 1963.

81 Hasbal Kayalı ile görüşme.

yik, tehdit ve hakaret etmek suretiyle greve iştirake zorlamışlardır."

"28 Ocak 1963 Pazartesi günü greve önayak olan işçilerden, Hamdi Biçer, Ahmet Ağca, Recep Hamza, Şakir Çap, Semih Bektaş, Hasbal Kayalı, Osman Özkan ve Sefer Mert adlarındaki işçiler, faaliyetine normal olarak başlamış suni deri bölümüne hücum etmişler, makinelerde imalat safhasında bulunan bezleri yırtıp, tahrip etmek, kapılara kilit asmak, kazan dairesine hücum ederek istimi, sonra da elektrikleri kesmek suretiyle emaye bobin dairesindeki fırınlardaki tellerin yanmasına sebep olarak fabrika faaliyetini felce uğratmışlardır."

170 fabrika işçisi dün oturma grevi yaptı

Kavel Kablo Fabrikası işçileri istekleri yerine getirilinceye kadar greve devam edeceklerini ifade ettiler. Fabrika Müdürü ileri sürülen iddiaların doğru olmadığını söylüyor

29 Ocak 1963
Cumhuriyet Gazetesi

"Halis Bilici ve Ali Sansar adlarındaki işçilerin de teşvik ve iştirakiyle yukarıda adları yazılı grev hareketi öncüleri işçiler 28 Ocak 1963 günü öğleye doğru grev hareketini baskı yapmak suretiyle diğer dairelere de sirayet ettirmişler ve bir taraftan da amirlerine itaatsizlik, şiddetli hakaret ve tehdit etmek suretiyle fabrikanın bütün faaliyetini durdurmuşlardır."[82]

İşveren, aynı gün şikayet dilekçesinde adları geçen Hamdi Biçer, Ahmet Ağca, Recep Hamza, Şakir Çap, Semih Bektaş, Hasbal Kayalı, Osman Özkan, Sefer Mert, Halis Bilici ve Ali Sansar'ı İş Yasası'nın 16. maddesi'ne dayanarak tazminatsız olarak işten çıkardı. Bu çıkarılanlarla birlikte işten çıkarılan işçi sayısı 14 oldu.[83] İşverenin şikâyet dilekçesi üzerine akşam saatlerinde 10 işçi İstinye Karakolu'na ifadeye çağrıldılar. İşçiler de topluca gidip ifade verdiler. [84]

O gün ifade veren işçilerden biri de Hasbal Kayalı'dır. Hasbal Kayalı'ya İstinye Polis Karakolunda *"Senin sırtın kaşınıyor, kaşıyalım istersen..."* gibi tehdit cümleleriyle kanun dışı grev yaptıklarına dair ifade imzalatmak istenir, fakat imzalamaz. Benzer şeyler diğer ifade veren işçiler için de yapılmaya çalışılır ama hiç biri *"kaşıma"* tehdidine boyun eğmez ve kanun dışı grev yaptıklarını kabul etmezler.

Sendika işçilerin değil, işverenin suç işlediğini fikrindedir. Bu yaklaşım Kemal Türkler tarafından şu şekilde gerekçelendirilir:

"Anayasamızın 42.inci maddesine göre 'Devletin çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korumak ve çalışmayı desteklemek işsizliği önleyici tedbirler almakla' görevli olduğu da unutulmamalıdır. Madem ki Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir. O halde: Kanunlara açıkça cephe

82 *İşveren* Dergisi Cilt 1, Sayı: 5, Şubat 1963.
83 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 5, Şubat 1963.
84 Gökçe Enis *Kavel Önünde 36 Gün* Orhan Mete ve Ortağı matbaası 1963.

ZABIT :

28 Ocak 1963 Pazartesi sabahı saat 08.45 sıralarında kablo kaplama dairesi işçilerinden Hamdi Biçer, Ahmet Ağca, Recep Hazma, Şakir Çap, Semih Bekdaş ve suni deri dairesi işçilerinden Hasbal Kayalı "Çalışmıyoruz!" diye bağırarak diğer işçileri de çalışmamaya teşvik, çalışan veya çalışmak isteyenleri de tehdit ve hakaret etmişler ve bu zorbacı faaliyetini suni deri emaye bobin teli ve tel çekme dairelerine de sirayet ettirmek istemişlerdir. Bunlardan Hamdi Biçer suni deri dairesi şefi Suat Aköz'e hakaretamiz sözler sarf ederek kendisi tehdit etmiş ve adı geçen diğer zorbacı işçilerle beraber faaliyetlerine normal devam etmekte olan suni deri dairesine zorla kilit asarak, elektrikleri keserek dairenin faaliyetini inkıtaa uğratmış olduklarını gösterir iş bu zabıt mahallinde tanzim ve imza kılındı. 28.01.1963 Müdür – Kimya Yüksek Mühendisi – Boris Gilodo (İmza), suni deri dairesi şefi Suat Aköz (İmza) suni deri dairesi posta başısı – Ali Kuşcu (imza) Yemekhane posta başısı Bekir Kalan (imza) tanzim ve imza kılındı.

ZABIT :

Aşağıda isim ve imzaları bulunan işçilerin makine başında boş durup çalışmadıkları görülmüş ve sebebi kendilerine sorulunca "Sendika Başkanı Kemal Türkler'den çalışmayıp makine başında boş durmaları hususunda talimat aldıklarını ve çalışma müddeti olan sekiz saati bu şekilde boş geçireceklerini" söylediler. İşbu zabıt mahallinde tanzim ve imza olundu. 28.01.1963 16 – 24 vardiyası.

İşçiler – Ali Güreci, Hasan Biçer, İbrahim Ağaca, Ahmet Özkan, (İmzadan istinkaf etmişlerdir.) Hüseyin Tamer (imza) – Şahitler : Umum Müdür – İbrahim Üzümcü (imza) Muhasebe müdürü – İsmet Akgüç (İmza) – Personel şef V.Hayrettin Kalan – Turhan Özalp (imza) Erol Akgül (imza)

Kim dergisi, 20 Şubat 1963

alan Kavel işvereni işlediği suçlar yüzünden cezalandırılmalıdır."[85]

İşçiler de Genel Müdür İbrahim Üzümcü'den şikâyetçi olurlar. Fakat Genel Müdür ifadeye çağrılmaz. İbrahim Üzümcü'nün karakola ifade vermeye çağrılmayışı işçiler arasında rahatsızlığa yol açar. Hasbal Kayalı *"Nasıl oluyor da kanun işçiye başka işverene başka oluyor? diye birbirimize soruyor ve bu adaletsizliğe kızıyorduk"*[86] ifadesiyle emniyetin işçi ve işverene eşit uygulama yapmamasına duydukları tepkiyi dile getirmektedir.

T. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, *Sosyal Adalet* dergisinde yer alan "Kavel Olayının İçyüzü" başlıklı yazısında, olayların başlamasına yol açan gelişmeleri şöyle dile getirdi:

> *"(...) Kavel Kablo fabrikasının işveren vekili, 5 yıldan beri kıdem esası üzerine verilmekte olan yıl sonu ikramiyesini bu defa şartları değiştirirek eksik ödeyeceğini bildirmiştir. 31Aralık günü işçilerin işyerinde bu olayı protesto etmeleri üzerine,işveren vekili işçiler arasındaki birliği bozmak için plan kurmaya başlamıştır."*

85 *Sosyal Adalet*,19 Mart 1963.
86 Hasbal Kayalı ile görüşme.

Sendika temsilcilerinden Ali Yıldırım ve onu takiben de Metin Ant ile İsmet Er. İşçilerin istekleri üzerine ikramiyenin tam olarak ödenmesini işveren vekiline bildirmeye gittikleri vakit beklenmedik bir çıkışla karşılaşmışlardır. İşverenvekili "Sendika Temsilcisi" diye bir şey tanımadığını bildirmiş ve sıra ile Ali Yıldırım, sonra da Metin Ant ve İsmet Er'i işten çıkarmıştır."

"İşçilerin, çıkarılan Sendika Temsilcileri lehinde konuşmaları işverenvekili İbrahim Üzümcü'nün dikkatinden kaçmamış bu defa el altından işçileri sendikadan istifaya zorlamaya başlamıştır. İşçiler sendikanın Şişli şubesi Başkanı ve işyeri işçi baştemsilci İlyas kabil'in uyarmaları üzerine işverenvekilinin sendikanın istifa etme zorlamalarına karşı koyabilmiştir. İşverenvekili bu defa da İlyas Kabil'i işten çıkarmak suretiyle emeline nail olmaya teşebbüs etmiştir. İlyas kabil işten çıkarılmış ve bu suretle işçilerin gözü yıldırılmak istenmiştir..Durumu kavramayan bazı işçiler işverenin daktilosu ile hazırlanmış sendikadan istifa mektuplarını imzalamışlardır."

"İşçiler yıllık ikramiyelerinin eksik verilişinin üzüntüsü içinde işlerinde çalışırlarken İbrahim Üzümcü 31 Aralık 1962 den itibaren başladığı hareketlerine gittikçe artan bir tonla devam etmiş ve işçiler arasına işçi olmayanları sokturarak işçileri tahrike yeltenmiştir. İşçiler şuurlu hareketleriyle işverenin kurduğu tuzağa düşmemiş ve işçi olmayanın tahrikleri ile işyerinde meydan kavgası çıkaramamıştır. Bu olayda arkadaşlarına örnek olan işçilerden 10 kişilik bir grup, bu şuurlu hareketlerinin sonucu olarak işten çıkarılmışlardır."[87]

Lokavt

10 işçinin işten çıkarılmış olması nedeniyle işçiler/sendika grevin ikinci günden itibaren işverenin lokavt uyguladığını dile getirmeye başladılar.[88] Sendika grev boyunca çeşitli dozlarda bu iddiayı kamuoyu ile paylaşmayı sürdürdü. T. Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler 1 Şubat 1963 tarihinde yaptığı basın toplantısında işyerinde yaşanan olayı lovat olarak nitelendirirken şunları söyledi:

"Bu olay Grev değil Lokavttır. Çünkü, olay işverenin, iş akdinin zımnen ve kanunen mevcut en önemli şartlarından bazılarını zor kullanarak değiştirmek istemesinden doğmuştur." [89]

Eylemin 19. gününde işverenin fabrikayı tamamen kapattığını duyurması ise sendika tarafından lokavtın kesin kanıtı olarak değerlendirildi.[90] Fabrikanın süresiz kapatıldığının bildirilmesi üzerine Maden-İş Sendikası tarafından yapılan açıklamada 27 Ocak 1963 tarihinden beri zaten lokavt mahiyeti taşıyan işverenin tavrı kesinleşti" denildi. Aynı açıklamada işverenin lokavt suçu nedeniyle savcılığa şikâyet edildiği ve dava açıldığı da duyuruldu.[91]

87 *Sosyal Adalet* 19 Mart 1963.
88 *Gece Postası*, 29 Ocak 1963.
89 Maden-İş'den Haberler 963/6 Faruk Türkoğlu arşivi
90 *Milliyet*, 15 Şubat 1963.
91 Maden-İş'ten Haberler 963/8 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.

Türk-İş de işçilerin işine tamamen son verilmiş olmasının lokavt olduğu fikrindeydi. Türk-İş işçilere grev hakkını tanıyan Anayasa'nın işverene lokavt hakkını tanımadığını ve işverenlerin suç işlediği açıklamasını yaptı.[92]

Grevin daha başından itibaren işverene yöneltilen lokavt iddiası ile birlikte yürütülmesi "grevin reddedilmesi" gibi algılanmaya yol açabilir; fakat gerçekte böyle bir durum yoktur. İşçiler, kendi eylemlerinin yasallığını savunurken, "asıl senin yaptığın yasa dışı" söylemiyle yasa dışı grev iddiasını çürütmeye çalışmaktadırlar. Bu yaklaşımın tamamlayıcı bir parçası olarak da lokavt iddiası yargıya taşınmıştır. Ne var ki grevin ilerleyen günlerinde T. Maden-İş Sendikasının suç duyurusunu inceleyen Sarıyer Cumhuriyet Savcılığı işçilerin topluca işten çıkarılmasının lokavt suçunu oluşturmadığına karar verdi. [93]

Atılan İşçiler Kapının Önünde: Çoban Ateşlerinin Yandığı Yerde

Eylemin ikinci günü işçiler içeride oturma eylemine devam ederken işten atılan işçiler ve onları destekleyen aileleri fabrikanın önünde toplanmaya başladılar. İşçiler ve aileleri soğuğa karşı yaktıkları ateşe aralarında "çoban ateşi" adını verdiler. Çobanların birbirleriyle haberleşmek için yaktıkları ateş gibi kapının önünde yanan ateş, fabrikanın içindeki işçilere "biz buradayız" mesajını taşıyordu. Şaban Sansar *"Önder işçiler işten atılmıştı. Geri kalanımız hep acemiydi. Onların kapının önünde olduğunu bilmek bize cesaret veriyordu."*[94] derken çoban ateşinin fabrikanın içindeki ve dışındaki grevcilerin arasında kuvvetli bir moral bağ oluşturduğuna dikkat çekmektedir.

İşçiler ve aileleri sadece ateş yakıp, kapının önünde sessizce beklemezler. Bir tür tampon bölge oluşturarak işverenin dışarıyla irtibatını keserler. Fabrikadan mal almak için gelen ya da ham madde getiren kamyonların fabrikanın içine girmesine engel olurlar. Bu durum işveren tarafından savcılığa verilen şikayet dilekçesinde şu biçimde yer almıştır: *"İşçiler nakil vasıtalarının ve personelin girip çıkmasına set çekmişler, malları tesellüm etmek üzere fabrikaya gelen müşterilerin ve arabalarının içeriye girmesini engellemek suretiyle taahhütlerimizin yerine getirilmesine de set çekmişlerdir."*[95]

İşverenin şikayet dilekçesinden de anlaşılıyor ki içeride oturma eylemi, dışarıda işçi ablukası işyerinin faaliyet kapasitesini büyük oranda daraltmış ve hatta ortadan kaldırmıştır. Eylemin üçüncü günü işverenin geri adım atması biraz da bu sıkışmanın bir sonucudur. Bölge Çalışma Müdürü'nün devreye girmesiyle işveren eylemin birinci günü işten attığı 10 işçiyi *"işyerindeki kanunsuz hareketlerin son bulmasına"* fayda sağlar düşüncesiyle işe geri çağırır. [96] Atılan 10 işçi fabrikaya girer ve diğer arkadaş-

92 *Türk-İş* dergi, 15 Mart 1963.
93 *Cumhuriyet*, 21 Şubat 1963.
94 Şaban Sansar ile görüşme.
95 *İşveren* dergisi,Cilt 1, Sayı:5 Şubat 1963.
96 *İşveren* dergisi,Cilt 1, Sayı:5 Şubat 1963.

larıyla birlikte tezgâh başında oturma eylemine devam ederler. Kemal Türkler, "ya hep ya hiç" sloganıyla işçilere mücadeleye devam etme çağrısı yapar.[97] Kavel işçileri de bu çağrıya uyarlar. Eylem devam etmektedir. İşçilerin bu tavrı karşısında işveren yeniden 10 kişinin iş akdini fesheder. Bu kez bu 10 kişiye Ali Kayalı, Galip Zorlu ve Alaattin Zorlu adlı 3 işçi daha ilave edilir. Böylece eylemin üçüncü günü tamamlanırken işten çıkarılanların sayısı ilk başta çıkarılmış 4 işçi ile birlikte 17'ye ulaşmış olur.

Kavel işçisi Şaban Sansar

Grevi Kırmak İçin Rüşvet

Baskı, tehdit, işten çıkarma gibi yöntemlerden sonuç alamayan işveren, rüşvet yoluyla işçileri bölmeye, mücadelenin etkisini kırmaya çalışmaktadır. Hasbal Kayalı'ya da grevi bırakması için rüşvet teklif edilir. Hasbal Kayalı rüşvet teklifini şöyle anlattı:

> *"İbrahim Üzümcü'nün korumalığını yapan Kemal diye biri vardı. Emirgân'da kahvede yanıma geldi. 'İbrahim beyin selamı var. Kaç para istiyorsa verelim, gelsin çalışsın' dedi. Dedim ki 'Kemal bey ben satılık değilim. Onun bunun küfrünü yiyerek çalışmam."* [98]

Benzer teklifler İlyas Kabil, Ali Sansar ve Halis Bilici'ye de yapılmıştır. Ali Sansar'ın kardeşi olan Şaban Sansar'ın abisinden naklen anlattığına göre Kavel'de grev sürerken Karaköy'de bulunan şirket merkezinde yapılan bir görüşmede işveren, fabrikanın çevresinde bulunan mülkiyeti Kavel'e ait arsadan ev yapmaları için yer verme de dahil pek çok şey teklif etmiş fakat kimse bu tekliflere gözünün ucuyla bile dönüp bakmamıştır. [99]

Grevi kırmak için işçi önderlerine rüşvet teklifi, Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu (IMF) tarafından 1963 yılı Ağustos ayında yayınlanan bültende de yer aldı. Bültende yer alan bilgiye göre *"İşçi önderlerine Maden-İş'ten ayrılma ve rakip bir sendika kurmaları için rüşvet teklif edildi"*[100]

97 *Kim* dergisi, 20 Şubat 1963.
98 Hasbal Kayalı ile görüşme.
99 Şaban Sansar ile görüşme.
100 Britanya Ulusal Arşivleri LAB 13/1610.

Noter Tasdikli "Çalışmıyoruz"

İşçilerin grevi sürerken hem işçi, hem de işveren tarafı müzakere kapısını açık tutmuştur. TİSK, o zamanki açık adıyla Madeni Eşya İşverenleri Sendikası (MESS) ile Türk-İş 1. Bölge Temsilciliği ve Maden-İş Sendikası arasında görüşmeler bazen doğrudan bazen arabulucular marifetiyle çeşitli aralıklarda devam etmiştir. MESS üyesi olmayan Kavel'de, MESS'in görüşmelere dâhil olması Vehbi Koç'un daveti üzerine olmuştur. [101]

Grevin 3. günü işyerinde bir görüşme yapılır. 12.30'dan 15.30'a kadar devam eden görüşmeye, kaloriferciler de grevde olduğu için soğuk nedeniyle devam edilemez. Görüşmeye Beşiktaş'ta bulunan Türk-İş 1. Bölgede devam etmek üzere ara verilir.[102] Türk-İş 1. Bölge'de devam eden görüşmeden sonuç çıkmaz.

MESS Genel Sekreteri İlhan Lök sorunun çözülememesini sendikanın tutumuna bağlamaktadır: *"Biz grev başladıktan sonra konuya dâhil olduk. Sorunu çözmek istiyorduk. Ama sendika, hürriyetin verdiği bir coşkunlukla öyle talepler ileri sürüyordu ki anlaşmamız mümkün değildi."*[103] Türk-İş adına görüşmelerde bulunan İsmail Topkar ise *"İbrahim Üzümcü işten attığı işçiler için 'Onlar bana küfür etti. Ben onlarla çalışmam.' diyerek"* [104] müzakerelerin önünü tıkadığını belirtiyor.

Görüşmeden sonuç çıkmaması üzerine 1 Şubat 1963 günü işveren, grevi kırmak için yeni bir hamle daha yapar. Sabah saatlerinden itibaren işçiler, çalışmaları için zorlanır. İşçilere, çalışmayanların işten atılacakları bildirilir. Fabrikanın ortaklarından Emin Aktar'ın oğlu, "Parayla oynayan adam" diye bilinen *"Papel Sami"* lakaplı Sami Aktar içeri girer. Tek tek işçileri çalışmaları konusunda "ikna etmeye" çalışır. Eylemin öncüsü durumunda olan işçilerden birine de şansını denemek ister; *"Ustabaşısın senin burada geleceğin var. Kendine yazık etme."* diyerek onu eylemden vazgeçirmeye çalışır. İşçinin *"Hemen burayı terk et. Terk etmezsen bir işaretimle bu işçi seni tepeler"* yanıtı üzerine Sami Aktar, Şaban Sansar'ın deyimiyle "kös kös" fabrikayı terk etmek zorunda kalır. [105]

Öğleden sonra işveren tarfından fabrikaya noter getirildi. Kavel işvereni işçileri son defa çalışmaya davet etmek, davete icabet etmeyenlerin tespitini noter aracılığıyla yaptırmak amacındadır. Davete icap etmeyenler ilgili mevzuat hükümleri gereğince işten çıkarılacaktır. Bölüm müdürleri marifetiyle işçiler bir salonda toplandı. Genel Müdür İbrahim Üzümcü bir konuşma yaparak *"İşçilerin bu kanunsuz grevden vazgeçmelerini ve çalışmaya başlamalarını..."* istedi.[106] İbrahim Üzümcü işten atma silahının işe yarayacağını düşünmüş olmalı ki, konuşmasında ne ödenmeyen ikramiyelerden, ne de atılan işçilerin durumundan söz etti[107]

Bu konuşmanın ardından Sarıyer Noteri tarafından tek tek isimleri okunan

101 İlhan Lök ile görüşme.
102 Enis s. 7.
103 İlhan Lök ile görüşme.
104 İsmail Topkar ile 3 Ocak 2009 günü yapılan görüşme.
105 Şaban Sansar ile görüşme.
106 *İşveren* dergisi Cilt 1, Sayı: 5 Şubat 1963.
107 Enis s. 9.

işçilere "Çalışıp çalışmayacakları" sorulmaya başlanır. İlk okunan isim koşarak gelip çalışmak istediğini söyler. İkinci, üçüncü isim de öyle. İlk okunan isimler işverenin adamları diye bilinen işçilerdir. İbrahim Üzümcü genel müdür olarak işe başladıktan sonra çoğu birbirinin akrabası olan 15 kişiyi işe almıştır. Listede okunan ilk isimler bunlardır. Okunan isimler işverenin adamı olarak bilinmesine rağmen ilk birkaç kişiden "çalışmak istiyoruz" seslerinin çıkması işçilerin moralini bozar. Havada tuhaf bir tedirginlik oluşmuştur. Oynanan oyunu bir an önce bitirmek için işçiler hep bir ağızdan haykırırlar *"Çalışmak istemiyoruz!"*[108]

Bu durum *İşveren* dergisinde şu cümlelerle yer aldı: *"Her bir işçiye ayrı ayrı çalışıp, çalışmayacağı sorulmaya başlanmış ve teker teker isimleri okunurken öncülerinin işaretiyle topluca çalışmıyoruz demişlerdir."*[109]

İşçilerin bu cevabı üzerine işveren noter aracılığı ile zabıt tutarak 1 Şubat 1963 tarihi itibariyle bütün işçilerin işine son verdi. İşçilerin çıkış belgeleri hazırlanıp çıkış kapısının önünde bir masanın üstüne kondu. İşveren işçilerin işine son vermişti vermesine, ama mesai bitiminde bir kez daha şansını denemek niyetindeydi. Genel Müdür İbrahim Üzümcü çıkış kapısında masanın üstüne konulan çıkış belgelerini göstererek işçilere çalışıp çalışmayacaklarını bir kez daha sordu. Bu kez bazı işçilerden oldukça sert yanıtlar aldı. O akşam işten çıkarıldıklarına dair tebligatlar işçilerin evlerine gönderildi.[110]

Mücadele Fabrikanın Dışına Taşıyor

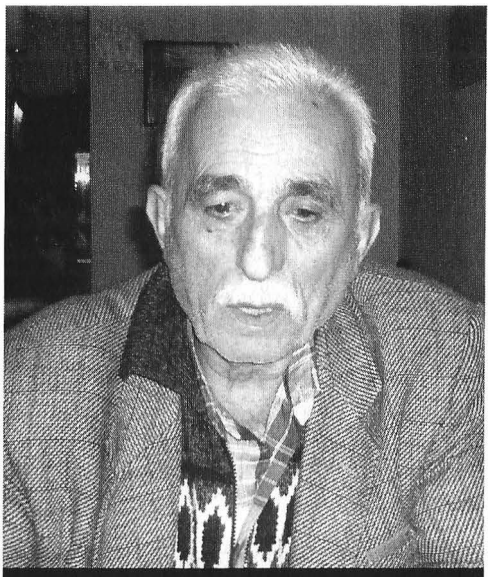
2 Şubat 1963 günü Kavel işçilerinin grevi yeni bir biçim kazandı. Artık grev fabrikanın kapısının önünde sürecekti. O gün işçiler mesaiye gelir gibi fabrikanın önüne geldiler. Fabrikanın karşısına büyükçe bir çadır kuruldu. Daha önce atılan işçiler ve ailelerinin yaktığı ateş büyütüldü. Bu arada ilk günden bu yana fabrikanın etrafında güvenlik alan polis sayısı da arttırıldı. Karakol polisleri daha sonra bugünkü çevik kuvvetin işlevini gören atlı polislerle takviye edildi.

İşyerinin önündeki polis sayısı artınca çoluk çocuk, yaşlı genç, kadın erkek bütün İstinye halkı da Kavel'in önünde toplandı. Fabrikanın önünde toplananların sayısı ortalama 500 civarındaydı. Grev boyunca hemen her gün bu sayıda insan fabrikanın önünde buluştu. Olağanüstü bir gelişme olduğu durumlarda ise bu sayı daha da artmaktaydı.[111] T. Maden-İş, fabrikanın önünde toplanan işçilerin ve ailelerinin temel ihtiyaçlarını karşılamak için organize olmuştu. Hemen hemen her gün işyerinin önünde yemek pişirilip işçilere ve ailelerine dağıtılmaktaydı. [112]

Halk işçilerle polisin arasında tampon bölge oluşturmuştu. İşçilerin, Hasibe Nine dedikleri Karadenizli yaşlı bir kadın sık sık elindeki bastonunu polislere sallayıp "*Bu*

108 Şaban Sansar ile görüşme.
109 *İşveren* dergisi Cilt 1, Sayı: 5 Şubat 1963.
110 Enis s.9.
111 Şaban Sansar ile görüşme.
112 *Milliyet*, 1 Şubat 1963.

çocukların kılına dokunun, hepinizi öldürürüm." diyerek tehdit etmekteydi.[113] Hasibe Nine, Kavel işçilerinden Recep Hamza'nın annesidir. İstinyeli kadınların önderidir.

Kavel işçisi Numan Çoban

Her gün mahallelerden kadınları toplayıp fabrikanın önüne getiren O'dur. Fabrikanın önüne Vali veya Emniyet Müdürü geldiğinde ya da bir gerilim anında herkesten önce koşan da O'dur. Numan Çoban'ın anlattığına göre Vali'nin fabrikanın önünden dağılın diye konuşma yaptığı bir gün, valinin yakasına yapışıp *"Senin çoluk çocuğun yok mu? Bu insanlar da kendi çocukları için uğraşıyorlar, ne istiyorsun bunlardan?"* diye tepki gösterecek kadar dirayetli bir kadındır.[114]

Kavel grevcilerinden Ahmet Usta, polislerin işçilere yaptığı saldırıların durdurulmasında kadınların çok önemli rol oynadıklarını belirterek, *"Kavel Grevi'nin ardındaki kahramanlar kadınlardır"* demektedir.[115]

Kadınların ve çocukların katılımı ile grev "aile boyu" bir eyleme dönüşürken aynı zamanda bu durum, polisin işçilere karşı uygulayabileceği sertlikleri de engelleyen bir işlev görmektedir.[116]

İşçilerin Kırmızı Çizgisi "Grev Hattı"

İşçilerin tamamını işten atan işveren yeni işçilerle üretime devam etmek niyetindedir Bu amaçla gazetelere fabrikaya yeni işçi alınacağına dair ilan verdi.[117] Fakat çok fazla başvuru olmadı. İlanı görüp veya işyerindeki müdürlerden, şeflerden yeni işçi alınacağını duyarak iş başvurusu için gelen birkaç kişi de işçiler tarafından fabrikaya yaklaştırılmadı. İşveren tarafı iş başvurusuna gelenlerin tehdit edilerek, zor kullanılarak yaklaştırılmadığını iddia etmiş olsa bile, Hasbal Kayalı bunun böyle olmadığını söylemektedir: *"Zor kullanma ya da tehdit diye bir şey yoktu. Gelenler de bizim gibi işçiydi. Bizim yerimizde siz de olabilirdiniz diyerek derdimizi anlattık, onlar da bizi anladılar."*[118]

İşçiler sadece iş başvurusu için gelenleri değil, büro ve işletme personelini de fabrikaya sokmadılar. Bu durum, işveren tarafından savcılığa verilen dilekçede *"İşçiler*

113 Hamit Şindi ile görüşme.
114 Numan Çoban ile görüşme.
115 *İşçi Dünyası,* sayı: 4, 19 Ekim 1988.
116 Şaban sansar ile görüşme.
117 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 5 Şubat 1963.
118 Hasbal Kayalı ile görüşme.

personeli fabrikaya sokmayarak aralarında kadınların da bulunduğu çalışanları kahve köşelerinde vakit geçirmek zorunda bırakıyorlar." diye şikayet konusu yapıldı.[119]

İşçiler, memurları üç gün boyunca fabrikaya yaklaştırmazlar. Üçüncü gün büro ve işletme personeli topluca İstanbul Valiliği'ne gider, Vali Niyazi Akı ile görüşerek çalışma hürriyetlerinin işçiler tarafından ortadan kaldırıldığı yönünde şikayette bulunurlar. Vali Niyazi Akı memurlara yarın işbaşı yapabilecekleri güvencesi verir. Fakat ertesi sabah iş yerinin önüne gelen memurlar işçiler tarafından yine fabrikaya sokulmazlar.

Emniyet müdürünün sendikacılarla yaptığı görüşmeler sonunda sadece dört kişiye yanlarında iki işçi temsilcisi olması kaydıyla giriş için izin verilir.[120] İçeri giren memurların, işçi ücretleri ile ilgili işleri yapıp yapmadığını kontrol etmek üzere bir işçi temsilcisi de onlarla birlikte içeri girer. Ayrıca bir temsilcisi de fabrikanın telefon santraline oturarak içerideki memurların dışarı ile irtibat kurmasını engeller.[121] İşçiler ertesi gün dört kişinin çok olduğuna karar vererek, sadece Muhasebe Müdürünün işyerine girmesine müsaade ederler.[122] Yapılan psikolojik kavgadır. "Sen bizi çalıştırmıyorsan, biz de senin istediklerini çalıştırmayız" denilerek işverene diş göstermektedir işçiler.[123]

İşçiler fabrikaya 200 metre mesafede bir çizgi çekerler ve sadece polislerin bu çizgiyi aşmasına, fabrikaya yaklaşmasına izin verirler. İşçiler, oluşturdukları bu kırmızı çizgiye "grev hattı" adını verirler. Bu kavramlaştırma işverenlerin tepkisini çeker. Onlara göre "grev hattı" kavramını kullanan işçiler Türk sosyal siyaset sözlüğüne yeni bir deyim sokmaya çalışmaktadırlar." [124]

İşçilerin "grev hattı" bir meydan okumadır. İşçilerin meydan okuyuşu 8 Şubat 1963 tarihli Dünya gazetesinde Bedii Faik'in satırlarında şöyle eleştirildi:

> *"İstanbul'un göbeğinde bir fabrika. İşçiler çadırlar kurup kapıyı tutmuş. Grev yapıyorlar. İçeri kimseyi bırakmazlar. Memurlar devlete beyanname verecekler; hayır içeri girmeleri mümkün değil. Patronlar bonolarını ödeyecek-*

119 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 5 Şubat 1963.
120 *Cumhuriyet* gazetesi ,7 Şubat 1963.
121 Maden-İş'ten haberler 1963/8, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
122 *Cumhuriyet* gazetesi, 8 Şubat 1963.
123 Hasbal Kayalı ile görüşme.
124 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 6, Mart 1963.

ler; hayır kendi fabrikalarına girmeleri imkânsız. Polis var, savcı var, kanun var, mahkeme var, vali var... Ama hayır o fabrikanın kapısında sadece işçiler vardır. Kuşatmayı kimse yaramaz!..."

Türk-İş dergisi hazırladığı Kavel dosyasında Bedii Faik Akın'a oldukça sert bir yanıta yer verdi. Türk-İş esas olarak kanunsuzluk iddialarının üzerinde durduğu açıklamanın bir yerinde Bedii Faik'e şöyle bir tavsiyede de bulundu:

"Türk işçisi en azından yıllardan beri basın alanında kalem oynatan ve her türlü rüzgâr karşısında başka türlü türkü çağıran malum bazı yazarlardan çok daha şuurlu, çok daha vatansever ve kanunlara karşı çok daha saygılıdır. Türk işçisi şimdiye kadar her rüzgâr önünde boyun kıran pek çok işveren görmüştür ve görmeye devam etmektedir, ama onlara oturup da uzun boylu cevap vermeye tenezzül etmeyecek kadar da asildir."

"Kavel Fabrikasının fahri müşavirliğini büyük tehalükle üstüne almış görünen sayın Bedii Faik Akın'a gelince: Bu sayın yazara her şeyden önce okuduğunu ve duyduğunu anlamasını, yazdıklarını da yazdıktan sonra bir kere daha okumasını tavsiye etmek gerekir."[125]

Mücadelede inisiyatifin işçilerin eline geçtiğini düşünen işveren *"fabrikayı süresiz kapatma"* kararı alır. Kavel yöneticileri, 7 Şubat 1963 tarihinde İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne yazılan yazı ile fabrikanın süresiz tatil edildiğini bildirilir.[126]

Kim dergisi işverenin bu kararını "asilerle baş edememenin" zorunlu sonucu olarak görmektedir:

"İşverenlere gelince, onlar da bir türlü söz geçiremedikleri, dert anlatamadıkları asilere karşı, 'Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan da olmayı' kabul ederek fabrikaların kepenklerini indirmek zorunda kalmışlardı. Böylece, Türk Endüstrisine kablo bakımından büyük destek görevi yapan ve 220 işçi ile bir hayli memuru besleyen bir fabrika, ne zaman kepenklerini açacağını bildirmeden, faaliyetine son verdiğini ilan zorunda kalıyordu."[127]

İşverenin kapatma kararı işçilerin üzerinde olumsuz bir etki bırakmamıştır. Numan Çoban, haberi aldıklarında yaşadıklarını şöyle anlattı: "Fabrikanın önüne haber geldi. İşveren Çalışma Bakanlığına başvurmuş, fabrikayı kapatmış diye. Kimse umursamadı. Zaten bıçak kemiğe dayanmıştı: Kimimiz kapanırsa kapansın, kimimiz de sıkıysa kapatsın, kapatamaz diyorduk."[128]

Fabrikanın kapatılması esas olarak ortadaki fiili durumu değiştirecek bir özellik taşımamaktadır. Üstelik bu karar, işçileri büro ve işletme personelini fabrikadan uzak tutma itişmesinden kurtarmaktadır. İşçiler o güne kadar olduğu gibi o günden sonra da eyleme, aldıkları kararlar çerçevesinde devam ederler. Akşam saatlerinde 50 işçiyi dönüşümlü olarak fabrikanın önünde nöbetçi bırakarak evlerine giden işçiler,

125 *Türk-İş* dergisi 15 Mart 1963
126 *İşveren* dergisi, Cilt 1, sayı:5 Şubat 1963.
127 *Kim* dergisi, 20 Şubat 1963.
128 Numan Çoban ile görüşme.

Yapılan başvurular üzerine grevin ikinci günü fabrikaya gelen Bölge Çalışma Müdür Muavini Ali Rıza Kazgan ve İş Müfettişi Nuri Sümer tarafından tutulan tutanak:

TUTANAK :

İstinye Çayırbaşı Sokak No:1 de kurulu Kavel Kablo ve Elektrik Malzemesi Ltd. Şti işyerinde işçilerin grev yaptıklarından ve işverenin de sabotaj yapan bazı işçileri işinden çıkardığından bahisle Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne vaki müracaatları üzerine işyerine gerekli tetkikat için gidilmiştir. İşyeri Umum Müdürü İbrahim Üzümcü ve fabrikanın ileri gelen şahısları ile yapılan temaslar işçilerden İlyas Kabil ve bundan evvelce üç işçinin iş akdinin mevzuat gereğince feshedildiği buna karşılık işçilerin bazı taleplerle ortaya çıkarak işyerinde ve işbaşında durarak ve çalışmayarak sessiz grev dediğimiz hadiseye başladıkları öğrenilmiştir. İşçi temsilcilerinden 12 işçinin iştirakiyle yapılan temasta da işçiler 1962 yılı ikramiyelerinin diğer senelere nazaran eksik verildiğinden işçilere amirleri tarafından bağlı bulundukları sendikadan ayrılmaları hususunda tazyik yapıldığından ve haksız olarak sendikalı arkadaşlarının işten çıkarıldıklarından nitekim İlyas Kabil'in son olarak işine son verildiğinden ve bunların tekrar işe alınmadıkları takdirde işe devam etmeyeceklerinden bahisle beyanda bulunmuşlardır.

Tetkikatı yapan Bölge Çalışma Müdür Muavini İş Müfettişi Ali Rıza Kazgan işçilerin bu taleplerini işyeri Umum Müdürü İbrahim Üzümcüye intikal ettirmiş mumaileyh [adı geçen] işçilerin layık oldukları ikramiyeyi aldıklarını ayrıca kendilerine ikramiye mevzuunda bir hak tanımayacağını evvelce çıkarılan işçilerin İlyas Kabil hariç diğerlerinin iş akitlerinin İş Kanununun 13. maddesi gereğince feshi cihetine gidildiğini bu bakımdan başkaca haklarının bulunmadığını hadise dolayısıyla işinden çıkartılan 7 işçinin 28 Ocak Pazartesi günü sabahı kablo kaplama dairesinden işçilerin teşviki ile çıkan sabotaj elebaşları olarak işlerine İş Kanunun 16. maddesi hükümleri gereğince ve keza İlyas Kabil'in de işine mezkur madde hükmüne tevfikan evvelce son verilmiş bulunduğunu 28.01.1963 günü vaki hadise dolayısıyla işlerine son verilen işçilerin işyerinde çalışmadan beklemekte olan işçilerin işbaşı yaptıkları takdirde tekrar işe alınabileceklerinin düşünüleceğini beyan etmiş durum işçilere duyurulduğunda fabrikayı temsilen bulunanlar ancak sendika Başkanı Kemal Türkler'in kendilerine çalışmasını söyledikleri takdirde işe başlayabileceklerini belirtmişlerdir.

Fabrika Müdürü İşçileri temsilen Bölge Çalışma Müdür Muavini ve iş müfettişi ile görüşenlerin çalışmaya hazır olduklarını fakat Kemal Türkler'den talimat beklediklerini ancak ondan çalışmaya başlayın diye emir aldıkları takdirde çalışmaya başlayacaklarını bildirmeleri üzerine işi sulh yoluyla halledebilmek için sendika başkanı bulunabileceği yerlerden telefonla aranmış kendisinin o sırada Bölge Çalışma Müdürlüğünde bulunduğu öğrenildiğinden telefonla müdürlük aranmış evvela fabrikadaki durum Bölge Çalışma Müdürüne izah edilmiş kendisi de cevaben fabrika İdare Meclisi Reisi ile sendika Başkanının yanında bulunduklarını aynı konuda müzakere edildiğini ve bir müddet beklenilmesinin emir buyurması üzerine yapacaklarını beyan ettiklerini belirtmiş gelip bize talimat vermeden çalışmamı müzakerelere[Y.notu: orjinal metinde atlama var] bir müdürlük aranarak işçilerin ancak Kemal Türkler'den alacakları emre göre çalışabileceklerini beyan ettiklerini sendika başkanı ile fabrika işçilerinden Ahmet Özkan'ın telefonla konuşmalarını temin edilmiş Kemal Türkler çalışıp çalışmamaları için talimat vermeyip sendika genel sekreteri ile İsmail adında diğer bir sendikalının bu hususta görüşmek üzere toplantı mahalline gelmelerini söylediğini bu bakımdan çalışmaya devam edemeyeceklerini bildiren Ahmet Özkan odadan ayrılmıştır.

O sırada aynı hadiseyi tetkik etmekle görevli Birinci Şube Emniyet memurlarından Hüseyin Akalın çalışmayan işçilerle görüştüğünü sendika başkanı Kemal Türklerin fabrikaya[Y.notu: orjinal metinde atlama var] ve durumu tetkik eden iş bu tutanak iki sahife ve 5 nüsha olarak tarafımızdan tayin edilmiş okunmuş ve imza altına alınmıştır.

Bölge Müdür Muavini İş Müfettişi – Ali Rıza Kazgan (İmza), Emniyet Memuru – Hüseyin Akalaın (İmza), Fabrika Umum Müdürü İbrahim Üzümcü (İmza) İş Müfettişi – Nuri Tümer (İmza)

Not: Fabrika işçilerini temsilen ayrılmış olan 12 işçinin zabıt sırasında işyerlerinden ayrıldıkları anlaşıldığından imzaları alınamamıştır.

Kim dergisi, 20 Şubat 1963

ertesi gün sabah 06.00'dan itibaren eşlerini ve çocuklarını yanlarına alarak fabrikanın önünde yanan ateşlerin başında toplanırlar.[129] Fabrikanın önünde toplanan işçiler -Hamit Şindi'ye göre işçilerin yazdığı, Numan Çoban'a göre ise sendika tarafından dışarıda yazdırılıp getirilen pankartları boyunlarına asarlar. Bu pankartlardan bazılarında *"Çocuğumun nafakasını yedirmem.", "Hak istedik atıldık!", "Ölürüz haklarımızı vermeyiz!"* gibi naif olarak nitelenebilecek ancak özünde isyanı, öfkeyi dile getiren ifadeler bulunurken, bazılarında ise *"Birliğimizi Parçalamayınız!" ,"Sendika hürriyeti çiğnendi!", "Sosyal adalet istiyoruz!"* gibi sendikal hak talepleri yer alır.[130]

Mülkiyet Hakkı ve Yönetme Hakkı

Grev ile birlikte "mülkiyet hakkı ve buna bağlı haklar" da gündeme gelen tartışma konularından biri olmuştur. İşverenler "fabrikalar bizim olduğuna göre yönetme hakkımız da sınırsızdır; istediğimizle çalışırız, istemediğimizle çalışmayız, beğendiğimize ikramiye veririz, beğenmediğimize vermeyiz, fabrikayı istersek açarız, istemezsek açmayız" gibi bir yaklaşıma sahiptiler. Bu yüzden ikramiye talebini yönetme hakkına müdahale grevi ve grev ile birlikte ortaya çıkmış "grev hattı" gibi eylemleri de "mülkiyet hakkına" saldırı olarak kabul etmişlerdir. Bu yaklaşım gazetelerde köşe tutmuş pek çok kalem erbabı tarafından da paylaşılmıştır.

Sendika ise hem mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı, hem de mülkiyet hakkından doğan sınırsız bir yönetim hakkından söz edilemeyeceğini düşünmektedir. Bu düşünce Kemal Türkler tarafından şöyle dile getirilmiştir:

Tel Çekme Atölyesi İşçileri (Numan Çoban Arşivi)

129 Hamit Şindi ile görüşme.
130 Enis s.10.

"Anayasamızın 36.maddesi açıktır. 'Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz' İkide bir kutsal mülkiyet hakkını ileri süren sermaye çevrelerinin Anayasamızın bu maddesini hatırlamaları gerektir. Herkesin mal mülk sahibi olması en vazgeçilmez hakkıdır. Bu hakkın sınırsız olmadığını bilmezlikten gelinemez. Toplum yararına aykırı olarak kullanılacak mülkiyet hakkı,kanuna aykırı bir hak olmaktan öteye geçemez. Kavel'de işverenin fabrikasını kapatması,kamu zararına bir davranıştır.İşçileri açlığa mahkum etme isteğinin belirgin örneğidir. Sermayesine güvenerek işçileri açıkta ve aç bırakmak istemesi ile elde etmek amacını güttüğü şey bizim haklarımız ve hürriyetlerimizdir."[131]

Grevin Can Suyu: Dayanışma

Kavel işçileri mücadelede gücünü bir yanıyla örgütlülüklerinden, öbür yanıyla dayanışmadan almaktaydılar. Dayanışma eylemleri ile grevin eylem alanı büyümüş ve etkisi artmıştır. Bu dayanışma eylemlerinin en etkilileri Vehbi Koç'un bir diğer fabrikasında çalışan işçilerin eylemleri olmuştur. Vehbi Koç'a ait İstanbul Silahtar'da kurulu Türk Demir Döküm Fabrikası işçi temsilcileri bir bildiri yayınlayarak, işçileri Kavel Grevcilerine destek olmaya çağırmışlardır. Türk Demir Döküm işçileri 1 Şubat 1963 gününden itibaren de Kavel işçilerinin mücadelesini desteklediklerini göstermek için topluca sakal bırakma eylemine başlamışlardır. T. Maden-İş Sendikası bu eylemi de "sakal bırakma grevi" olarak adlandırmıştır.[132]

Mülkiyeti, Koç'a ait olan İstanbul Topkapı'da kurulu General Elektrik Ampul Fabrikası'nda da Kavel işçileri için maddi dayanışma kampanyası açıldı. İşçi temsilcileri tarafından toplanan 335 lira Kavel işçilerine iletilmek üzere sendikaya teslim edildi.[133]

İbrahim Uzel, Oto Makas ve Yedek Parça Fabrikası ile Küçükköy Andon Zozo Döküm Fabrikası işçileri de Kavel işçilerinin mücadelesine duydukları sempatiyi göstermek amacıyla sakal bıraktılar. [134]

"Dayanışma eylemleri sizi nasıl etkiliyordu?" sorusuna Hamit Şindi'nin yanıtı şöyle oldu:

"İşçi sınıfının bizim eylemimize verdiği tırnak ucu kadar destek bile bizim için çok değerliydi. Ama Koç'un fabrikalarından gelen destek bizi çok gururlandırıyordu. Aynı patronun fabrikalarından ses çıktıkça biz Kavel patronunun rahatsız olacağına ve geri adım atacağına inanıyorduk. Demir Döküm'de bin işçi Kavel için sakal bıraktı haberi geldiğinde Kavel'in önü bayram yerine dönmüştü"[135]

---

131 *Sosyal Adalet*, 19 Mart 1963
132 Maden-İş'ten haberler, 963/7, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
133 Maden-İş'ten haberler, 963/7, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
134 Maden-İş'ten haberler 963/8, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
135 Hamit Şindi ile görüşme.

Türk Demir Döküm Fabrikası temsilcileri işçileri eyleme çağıran bildiride şöyle seslenirler:

"İşçi Kardeş,

220 işçi, çoluk çocuklarının aç kalmaları pahasına hak çiğnetmemek için çalışmamayı göze aldı. Fakat işveren yine kanunsuzluk yaptı, 220 işçiyi işten çıkardı. Fabrikaya sokmadı. Yerine yeni işçiler bulmak için gazetelere ilân verdi. Emeklerinin hakkını alamayanlar, işvereni bu kanunsuz hareketinde başıboş bırakmamaya karar verdi. Fabrika etrafında bekledi, çadırda yattı. Gaz lambası yaktı. Çalı çırpı toplayıp tutuşturdu, ısınmaya çalıştı. Bu şuurlu birlik ve beraberlik karşısında bütün sendikacılar Kavel'deki 220 Kahramanı destekledi. Onlara yardıma başladı. Kumanyalar hazırlandı. Fabrika önünde çorba kazanları kaynatıldı. İşçiler, sizlerin meslektaşlarınız yılmadan hak arama hareketine devam etti."

"Ya sen ne yaptın arkadaş?

Sana düşen görevi düşündün mü?

Evet, ne yapacağını bilen işçiydin sen."

"Evet, kendine düşen görevi düşünen ve işaret bekleyen şuurlu arkadaştın sen. Temsilciliğe hislerinizi bildirdiniz. İsteklerinizi duyurdunuz. Bizden hareket emri beklediniz. Var olun."

"İşte şu bildirimizle sana görevini yazılı olarak bildiriyoruz: Sakalınızı kesmeyeceksiniz. Sakal bırakacaksınız. İşvereniniz sizi sakallı gördükçe, başka fabrikada Kavel'de hakları çiğnenenlere destek olduğunuzu anlayacak."

"Bir taraftan sakal bırakırken öte yandan gönlünden kopanı Temsilcine ver. Çoluk çocukları ile hak arayanların ayakta durabilmelerine yarayacak maddî yardıma katıl."

"Bu mücadele gününde yalnız değilsin. Bir elin nesi var, iki elin sesi var; Biliyorsun: Damlaya damlaya göl olur. Kaç kuruş verirsen ver, maddeten ve manen Kavel'deki Kahraman 220 kardeşine yardım ve destek elini uzat."

"İşte görevin.

Görevini yap arkadaş.

Görevini yap ki yarın sen de haksızlığa uğrama."

Türk Demir Döküm Fabrikası İşçi Temsilcileri Baş Mümessil Sabri Kılıç
Mümessil Şinasi Kaya Mümessil Arif Çat Mümessil Hüseyin İyitemiz"
Maden-İş'den Haberler 963/7

İşyerinin önüne yapılan ziyaretler, grevi desteklediğini ilan eden açıklamalar işçilerin moralini yükseltmekte, coşkusuna coşku katmaktadır. Karayolu İşçileri Sendikası, Haller Meyve ve Sebze Taşıma İşçileri Sendikası, Dok Gemi ve Sanayi İşçileri Sendikası, Kayseri Tekstil Örme ve Giyim Sanayi İşçileri Sendikası, İstanbul Gazeteciler Sendikası, Ankara Basın Teknisyenleri Sendikası, Teksif Türkiye Tekstil Örme ve Giyim Sanayi İşçileri Sendikası, Müskirat Federasyonu yaptıkları açıklamalar ve maddi dayanışma ile greve destek oldular. Sine-İş ise işçilerin mücadelesini filme alarak destek verdi. Sine-İş Yönetim Kurulu'nun grevi destekleme kararını aldıkları toplantının ardından gece 02.00 sıralarında grev yerine gidip kararlarını işçilere açıklaması

"Kavel olayı diğer bir çok kardeş sendikalar gibi sendikamızın da işçiler arasındaki dayanışmayı ön planda tuttuğunun bir diğer delilini teşkil etmiş ve Kavel Fabrikası işçileri tarafından girişilen haklı mücadelede sendikamız bu işçi kardeşlerimize elinden gelen yardım ve desteği esirgememiştir. Bu dayanışma gösterilerinin istediğimiz kanunların çıkmasında muhakkak ki büyük payı olmuştur. Çünkü birçok milletvekili ve senatör –Türk işçisinin meşru haklarını korumaya azimli olduğunu bu uğurda mücadeleden yılmadığı gibi en kötü şartlar altında dahi her türlü mahrumiyetlere katlanarak mücadele ettiğini görmüş ve toplu sözleşme ile grev hakkının bir an önce tanınmasında fayda olduğuna karar vermişlerdir."

İstanbul Alkollü İçkiler ve Meşrubat İşçileri Sendikası, 27/11/1961'den 23/2/1964 tarihine kadar iki senelik faaliyet raporu, İstanbul, 1964, s. 8.

işçiler için büyük bir moral olmuştur. [136]

Özellikle İstinye tersane işçilerinin öğlen paydoslarını Kavel işçilerinin yanında geçirmeleri hemen hemen her gün grev yerinin şenlik alanına dönmesine yol açar.[137] Gelen işçiler coşkuyla karşılanır, birlikte şarkı ve türküler söylenerek ortam şenlenir, grev coşkusu yükselir. Patronlar koydukları gözcüler aracılığı ile bu ziyaretlerden haberdar olmaya, bu ziyaretler işçileri nasıl etkiliyor anlamaya çalışırlar.[138] 400 tersane işçisinin grev yerine yaptığı ilk ziyaret Kavel işvereni tarafından "Sizin işçileriniz gelip bizim işçileri kışkırtıyorlar." diye tersane yöneticilerine şikayet edilir.[139] Bunun üzerine tersane işvereni grev yerine giden işçilerden otuz beşini sorguya çeker, ifade alır. Buna sinirlenen işçiler ertesi gün bu kez bin kişi olarak grev yerini ziyaret ederler. Baskıların sürmesi durumunda tersanede de iş bırakılacağı açıklaması yaparlar.[140]

Kavel Grevi'nden önce, işçi hak ve çıkarlarını korumak üzere kurulan "Manevi Dayanışma Cephesine" üye sendikalar da grevcilerin yanındadır. Yaptıkları açıklama ile Kavel işverenini protesto ederek T. Maden-İş Sendikasına desteklerini bildirirler.[141]

Greve dolaylı destek anlamına gelen çeşitli açıklamalar da olur; bunlardan biri de İzmir'de faaliyet sürdüren 10 sendikanın bir araya gelerek "grev kanununun çıkarılmasındaki gecikmeyi" protesto eden açıklamasıdır.[142]

Basın Teknisyenleri Sendikası da "grev kanununun eksik çıkmaması için" Kavel Grevi'yle dayanışma kararı almıştır.[143]

T. Maden-İş Sendikası'nın yöneticileri kendi aralarında yaptıkları görev da-

136 Maden-İş'ten haberler, 963/8 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu..
137 *Cumhuriyet* gazetesi, 8 Şubat 1963.
138 Hamit Şindi ile görüşme.
139 Hasbal Kayalı ile görüşme.
140 Maden-İş'ten haberler 963/8 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
141 Enis s.8.
142 Enis s.7.
143 *Cumhuriyet*,19 Şubat 1963.

ğılımına göre her gün sırayla fabrikanın önündedirler. İsmail Sığın, Kazım Narmanlı, Demir Döküm Mümessili Şinasi Kaya sırayla sendikaya ait Tuzla cip ile her sabah fabrikanın önüne gelerek grevin yürütümüne destek verirler. Kemal Türkler ise gün aşırı ya da olağanüstü bir durum olduğunda fabrikanın önüne gelmektedir. Kemal Türkler, bu uğramaları sırasında en az 5-6 saati grevci işçiler ve ailelerine ayırıp, onlarla çeşitli konular üzerinde görüş alış verişinde bulunur. Gerek sendika yönetiminden en az bir kişinin sürekli fabrikanın önünde olması, gerekse Kemal Türkler'in işçiler ve aileleriyle kurduğu doğrudan ilişki, işçilerin sendikaya duyduğu güveni artıran faktörlerdendir. [144]

Türk-İş'in Maddi Dayanışma Çağrısı

Türk-İş Genel Başkan Seyfi Demirsoy ve Genel Sekreter Halil Tunç imzası ile 14 Şubat 1963 günü teşkilata tamim yayınlayarak maddi dayanışma yapılmasını istedi. Yayınlanan Tamim şöyleydi:

> *"İstanbul Kavel Kablo fabrikasında çalışan işçilerle işverenler arasında çıkan uyuşmazlık sonucunda işçi arkadaşlarımızın işlerini bıraktıkları bilinmektedir."*
>
> *"Yapılan tüm teşebbüslere rağmen ihtilafın halli mümkün olmamıştır. İşverenler Konfederasyonu mensupları kendi aralarında yaptıkları toplantılarda tam bir dayanışma halinde işvereni desteklemektedirler. İşçi arkadaşlarımızın daha fazla güç şartlar içerisinde bırakılmamaları için Konfederasyona bağlı teşekküllerin acele yardım elini uzatmaları zarureti hasıl olmuştur. Sırf bu amaçla yapılacak yardımların adresi aşağıda yazılı birinci bölge temsilciliğimiz adına gönderilmesini ve neticeden Konfederasyonumuza bilgi verilmesini önemle rica ederiz."*[145]

14 Şubat 1963 günü Türk-İş 1. Bölge Temsilciliği de, Temsilci İsmail Topkar ve Temsilci Yardımcısı Mücahit Teoman "Çok Önemli" kaydıyla bir genelge yayınlayarak Bölge Temsilciliği bünyesinde açılan Dayanışma Fonu'na sendikaların takdir edeceği miktarda parayı bayram öncesi yatırmalarını istedi. Yayınlanan genelgede *"Kuvvetli bir rivayete göre işverenler, Kavel fabrikası sahiplerinin bir senelik kârını ödemeyi teklif ederek direnmesini istemişlerdir. Biz de işçi davasının ve sendikacılığımızın istikbaliyle yakından ilgili bulunan 'sosyal dayanışmaya' gerekli ehemmiyeti vermek zorundayız"*[146] denildi.

O dönem, Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi olan ve Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, Müskirat Federasyonu Başkanı İbrahim Denizcier ile birlikte Kavel müzakerelerini yürüten İsmail Topkar'a göre bu tamim ilave bir katkı getirmemiştir. İsmail Topkar *"Duyarlı sendikalar zaten destek veriyorlardı. Türk-İş yönetimi greve sahip çıkmıyor-*

144 Numan Çoban- Şaban Sansar ile görüşme.

145 Maden-İş'ten haberler 963/11 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.

146 Türk-İş 1. Bölge Temsilciliği N/95 sayılı ve 14/2/1963 sayılı yazı. TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu

sunuz eleştirilerinden kendini kurtarmak için yasak savmıştır."[147]demektedir.

İsmail Topkar'ın böyle bir değerlendirme yapmasına rağmen İstanbul'da ve Anadolu'da faaliyet sürdüren sendikalardan hatırı sayılır bir dayanışma sergilendiği görülmektedir.[148]

Çoğu işyeri sendikası niteliği taşıyan, kısıtlı imkanlara sahip bu sendikalardan gelen dayanışmalar ortalama 40-50 lira civarındadır. Zonguldak Maden İşçileri Sendikası üç bin lira ile en fazla maddi destek sağlayan sendika olmuştur. Maden-İş Sendikası yapılan maddi dayanışmayı ve harcamalarını "dürüst sendikacılık gereğince" basın bültenleri aracılığı ile kamuoyu ile paylaşmıştır. Maden-İş Sendikasının açıklamasına göre işçiler ve ailelerine dağıtılan ve grevin yürütümü için harcanan toplam para 50.459 liradır. Bunun 23.787 lirası Türk-İş'ten gelmiştir. 6.037 lirası Maden-İş Sendikasına ulaştırılan dayanışmalardır, 20.633 lira da Maden-İş'in kendi bütçesinden Kavel işçilerine aktardığı paralardan karşılanmıştır. [149]

147 İsmail Topkar ile görüşme.

148 Maden-İş'ten haberler 963/16 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.

İstanbul Karayolları Birinci Bölge, Bakırköy Şubesi Türkiye Lastik-İş Sendikası, İstanbul Türkiye P.T.T İşçileri Sendikası, İstanbul Liman İşletmesi Kara Ambarlama İş. Sendikası, İstinye Tersane İşçileri, Tavşanlı Enerji İşçileri Sendikası, Hisarcık Kolomenit İşçileri Sendikası, Tekel Malzeme alım İşçileri Sendikası, Batman Petrol İşçileri Sendikası, Basın Teknisyenleri Sendikası, Nasım Yazıcı Türk-İş'ten, İstinye Gemi Sanayi İşçileri Sendikası, Büyükdere Kibrit İmal İşçileri Sendikası, Yaprak Tütün El İşçileri Sendikası, Tekel Y.T.B ve İşleme Atölyesi İşçileri Sendikası, Türkiye Deri-İş Sendikası, İstanbul Türkiye Sinema İşçileri Sendikası, İstinye Gemi Sanayii İşçileri Sendikası, Hereke Sümerbank Teksif ve Örme Sanayi İşçi. Sendikası, İstanbul Türkiye Gıda ve Şeker İşçileri Sendikası, Türkiye Baraj Enerji ve Sulama İşçileri Sendikası, Ankara Teksif ve Örme Sanayi İşçileri Sendikası, Erzurum Su İşçileri Sendikası, Bitlis Tütün İşçileri Sendikası, Bandırma Tekel İşçileri Sendikası, Çorum-Alpagut Linyit İşçileri Sendikası, Malatya Yaprak Tütün İşçileri Sendikası, Kayseri Askeri Dikimevi İşçileri Sendikası, Erzincan Harb-İş Sendikası, İzmir Şarap ve İspirtolu İçkiler İşçileri Sendikası, Kayseri Bayındırlık Yol Su İşçileri Sendikası, İzmit Selüloz-İşçileri Sendikası, Ankara'dan Nazım Murathan, Erzurum Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, Alpullu Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, Erzurum Et Balık Gıda İşçileri Sendikası, Erzurum Askeri İşyerleri İşçileri Sendikası, Erzincan Teksif Sendikası, Sivas Sümerbank Çimento Sanayi İşçileri Sendikası, Turhal Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, İzmit Yarımca Nişasta ve Glikoz İşçileri Sendikası, Zonguldak Maden İşçlleri Sendikası, Murgul'dan Kadir Altuner, Malatya Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, Malatya İnşaat İşçileri Sendikası, Adana Milli Mensucat İşçileri Sendikası, Zonguldak Maden Katipleri İşçileri Sendikası, Arnavutköy Amerikan Kız Koleji İşçileri Sendikası, Ankara İmar Limited Şirketi İşçileri, Uşak Teksif Şubesi, Denizli Teksif Şubesi, Bursa Sümerbank Mağazası İşçileri, İstanbul Gazeteciler Sendikası, Bakırköy Deri Mamulleri Sanayi İşçileri Sendikası, Paşabahçe Türkiye Şişe Cam Seramik İşçileri Sendikası, Türkiye Karayolları İşçileri Sendikası, Türkiye Baraj Enerji İşçileri Sendikası, İstanbul Elektrik Gaz ve Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası, Alkollü İçkiler İşçileri Sendikası, Ankara Mihaniki Kimya İşçiler Sendikası, Sakarya Harp Sanayi İşçileri Sendikası, Eskişehir Şeker Fabrikaları İşçileri Sendikası, İzmir Ege Harp Sanayi İşçileri Sendikası, Bafra Tütün İşçileri Sendikası, Kayseri K.K.K İşyerleri İşçileri Sendikası, Erzurum Toprak Mahsulleri Ofisi Gıda Sanayi İşçileri Sendikası, Rize Çay Sanayi İşçileri Sendikası, Çanakkale Seramik Fabrikaları İşçileri Sendikası, İzmir Ege Tütün Müskirat Gıda İşçileri Sendikası, Manisa Hüseyin Türközü Teksif Sendikası, Erzurum Şeker Fabrikası İşçileri Sendikası, İstanbul Oleyis Otel, Lokanta Eğ.Yer. İşçileri Sendikası, AİD Teşkilatı Bşk. Mr. Fahut Meganağle, İstinye Liman Dok-Gemi İşçileri Sendikası, İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası'ndan maddi dayanışma Maden-İş Sendikasına ulaşmıştır

149 Maden-İş'ten haberler, 963/14 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.

Hasbal Kayalı, *"Sadece yurt içinden değil, yurt dışından da pek çok yardım geldi bize"* diyerek dayanışmanın uluslararası boyutu olduğuna da dikkat çekmektedir. Hasbal Kayalı toplanan yardımlar sayesinde kimseye muhtaç olmadan yaşamımızı sürdürüyorduk demekte, fakat aynı zamanda gelen dayanışmanın adil dağıtılmadığını da bir eleştiri olarak dile getirmektedir. [150]

7 Şubat 1963 günü işveren, işçilere bir önceki aydan alacakları olan ücretlerini ödemek istedi. Hamit Şindi'nin aktardığına göre işverenin tavrı işçiye hakkı olan parayı ödemekten çok bir lütufta bulunuyormuş havasındadır. İşçiler bu tavra kızdılar, "gerekirse açlıktan ölürüz" diyerek bu parayı almayı reddetiler. Aynı gün Maden-İş Genel Muhasibi fabrikanın önüne gelerek işçilere ellişer lira dağıttı. Ad okunarak yapılan dağıtımın sonunda işçiler dalga geçmek için İbrahim Üzümcü'nün de adını okudular.[151] Kemal Türkler, işçilere maddi dayanışma dağıtımı sırasında bir konuşma yaptı. Türkler konuşmasında *"Kardeşlerim haklıdırlar. Onların bu haklarının zerresinin çiğnenmesine asla müsaade etmeyeceğiz. Ve zerresinden asla vazgeçmeyeceğiz. En küçük her lokmamızı mutlaka onlarla paylaşmaya azimli ve kararlıyız. Onları aç bırakmayacağız. Sendika olarak, bu hususta gerekli her türlü tedbiri almış bulunuyoruz"*[152] dedi.

22 Şubat günü T. Maden-İş Sendikası yaklaşan bayramı da dikkate alarak bu kez işçilere yüzer lira dağıttı.

Dayanışma olarak dağıtılan paralar o gün kazanıp, o gün harcayarak yaşamlarını sürdüren, yani kenarda köşede bir birikimi olmayan işçilerin günlük ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamıştır.[153]

Maddi dayanışmanın bir başka boyutu da grev yerini ziyarete gelenlerin getirdiği yiyeceklerdir. Grevin ilk günden başlayarak Kavel'in önü ziyaretçi akınına uğramıştır. Ziyaret için gelenler başta İstinye Tersanesi işçileri olmak üzere civardaki fabrikaların işçileri ve Türk-İş üyesi sendikaların yöneticileridir. Her gelen, kavurma, beyaz peynir, sucuk gibi besin maddeleri eli kolu dolu dolu gelmiştir grev yerine.[154] Çoğu, belki de evine götüremediği yiyecekleri grevcilere getirmiştir. O yıllarda işçilerin evine pek girmeyen kavurma, sucuk gibi yiyeceklerin greve dayanışma olarak gelmesi pek çok işçi çocuğunun -belki işçinin kendisinin de- bu yiyeceklerin tadını grevde öğrenmesini sağlamıştır.[155]

---

150 Hasbal Kayalı ile görüşme.

151 Enis s.12.

152 Maden-İş'ten haberler 963/8 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.

153 Hasbal Kayalı ile görüşme.

154 *Cumhuriyet* Gazetesi'nin 8 Şubat 1963 tarihli nüshasında yer alan habere göre Kavel Grevi'ni ziyarete gelen Liman Dok ve Gemi İşçileri Sendikası Genel Sekreteri Mehmet Ali Sarı ve Muhasip Nejat Karacagil işçilere kavurma, peynir ve ekmek getirmiştir.

155 Bu çalışma için görüştüğüm işçilerin hemen hemen hepsi özellikle "kavurma ve sucuk" örneği vererek, grev yerine gelen besin maddeleri ile dayanışmayı övdüler.

Grevin Parolası: "Çelik Kenet"

Her toplumsal mücadelenin kendine özgü simgeleri, sembolleri, sloganları vardır. Çoğu kez mücadelenin, eylemin içinde oluşmuş bu öğelerle eylemin ruhunun ortaya çıkması sağlanır. T. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler'in konuşmalarında vurguladığı *"çelik kenet"* de böyle bir özelliğe sahiptir.[156] Kemal Türkler konuşmalarında sık sık "Maden-İş kuvvetini çelik kenet parolasından almaktadır" vurgusunu yapmaktadır. Kemal Türkler, bu sözüyle metal işçilerinin birliğini, çelikleri birbirine bağlayan metal parçasına benzeterek tanımlamaktadır. Kemal Türkler'in, Maden-İş'in ve Kavel Grevi'nin parolası işçilerin hoşuna giden, ruhunu okşayan kendilerine ve birbirlerine duydukları güveni arttıran bir tanımlamadır.[157] Fakat bu tanımlamanın aynı zamanda grevi desteklemeyenleri de öfkelendiren bir yanı vardır: *"Siz yazdığınız dövizlerde 'parolamız çelik kenet' diyin, ne derseniz diyin Türkiye'de Türk işçisini istismar edemeyeceksiniz."*[158] *İşçinin Sesi* gazetesinde yer alan bu cümle aynı sözcüğün iki farklı biçimde okunması, okumayı yapanların sınıfsal bakış açısını da ortaya koymaktadır. Hamit Şindi *"Çelik kenet grevcilerin, grevi destekleyen halkın askeriyedeki gibi birbirini tanımak için kullandığı parola gibi olmuştu. Çelik kenet demek ki bizden. Biz çelik kenet derken en bilgisizimiz bile patronlara karşı birlik olduğumuzun bilincindeydik."*[159] diyerek grevin parolası etrafında yaşanan ayrışmaya da işaret etmektedir.

Grev Yerinde Bayramlaşma

Kavel işçileri Ramazan Bayramını grevde karşıladılar. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, 22 Şubat 1963 günü Kavel işçilerine dönük bir bayram mesajı yayınladı. Kemal Türkler mesajında Kavel işçilerine şöyle seslendi:

"Sevgili Kardeşlerimiz,

Memlekette sosyal adaletin teessüsü için açılan mücadelede en güzel yeri siz aldınız. Hiçbir zaman sermayeye ve demokrasiye karşı değiliz. Demokrasinin en önemli faktörü olan mülkiyete asla karşı değiliz ve olmayacağız. Ama bunların pahasına da olsa emeğin sömürülmesine asla müsaade edemeyiz. Hakiki demokrasi "Sezarın hakkını sezara" veren rejimdir. Demokrasinin beşiği olan Amerika'da ve Avrupa'da bu böyledir."

"Sadece sermayeden yana olan bir rejim demokrasi olamaz. Ve Anayasamız, memlekette hakiki demokrasi ve sosyal adaletin tesisine amirdir. Bunu istiyoruz. İşverenin işçi üzerindeki baskısına, sadece kendi lehindeki keyfi hareketlerine artık paydos, diyoruz. İşçinin insan olduğunu ispat etmek, onu tanıtmak istiyoruz."

"Bu mübarek ramazanda çok üzüntülü günler geçirdiniz. Bu gün davanız Türk işçisinin davası durumuna girmiştir."

156 Maden-İş'den Haberler, 963/7 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
157 Hasbal Kayalı ile görüşme.
158 *İşçinin Sesi* gazetesi, 10 Şubat 1963.
159 Hamit Şindi ile görüşme.

İsmail Topkar Kavel'in önünde işçilere hitap ederken (İsmail Topkar arşivi)

"Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu bütün Türk işçisini yardım kampanyasına davet etmiştir. Şu anda bütün Türk işçisi sizlerle beraber bulunuyor."

"Sendikamıza gelen telgraf ve yazıları bültenlerle sizlere de göndereceğiz."

"Bu üzüntülü günlere rastlayan mübarek Şeker Bayramınızı neşe ile geçirmenizi temenni eder, bir lokmamız varsa böyle günde sizlerle beraber bölüşmeye azimli ve kararlı olduğumuzu belirtmek isteriz."[160]

Kemal Türkler'in mesajı işçilere bayram tebriğidir ama yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi işverenin sendikaya dönük suçlamalarına cevap verme maksadını da içinde barındırmaktadır. Hasbal Kayalı'ya göre işverenlerin sendikaya en büyük suçlaması sendikanın komünist olduğu ve sermayeye, mülkiyete düşmanlık güttüğü yönündedir. Kayalı, sendikacıların özellikle Türk-İş Başkanı'nın, fabrikanın önünde yaptıkları konuşmalarda komünistlik suçlamalarını kendine küfür sayarak cevaplar verdiğini söylemektedir.[161] Hasbal Kayalı'nın Türk-İş Başkanı diye hatırladığı ismin İsmail Topkar olması daha kuvvetli bir ihtimaldir. Çünkü fabrikanın önüne gelip sık sık işçilere hitap eden Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar'dır. İsmail Topkar da *"İşverenlerin, anayasanın tanıdığı mülkiyet dokunulmazlığı hakkını işverenlerin benim mülküm değil mi, istediğimi yaparım havasında anladıklarını bu yüzden de fabrikada işçinin yaptığı her harekete anayasaya aykırı diye*

160 Maden-İş bayram mesajı 151/963 sayı ve 23/2/1963 tarihli yazı, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
161 Hasbal Kayalı ile görüşme.

itiraz ettiklerini ama her defasında da gerekli cevabı verdiklerini" [162] *söylemektedir.*

T. Maden-İş Sendikası bir başka mesaj daha yayınlayarak bütün Maden-İş üyelerine bayramı, grevcilerle geçirme çağrısı yaptı.

Bayram günü, bayram namazının ardından bütün işçiler grev yerinde toplanır. Herkes bir biriyle bayramlaşır. Öğlene doğru grev yeri bayram ziyareti için gelenlerle dolup, taşar. Büyüklerinin elini öpen, mezar ziyareti yapan neredeyse bütün İstinye halkı grevcilerle bayramlaşmak için Kavel'in önündedir.

Bayramın ikinci günü Türk-İş 1. Bölge'de toplanıp bayramlaşan sendikacılar, tutulan iki otobüsle grev yerini topluca ziyarete giderler. Otobüste, 6 Şubat 1963 tarihinde bir bildiri yayınlayarak *"Mevcut kanunlarımıza göre grev yapmak suçtur, sizi greve tahrik edenlere uymayın"*[163] diye tamamen işveren argümanlarıyla bezenmiş açıklama yapan Çelik-İş Sendikası Başkanı Kazım Çoçu da vardır. Türk-İş'in ilk Genel Sekreteri Şaban Yıldız, grevi desteklemeyenlerin grev yerine gelmesini uygun bulmadığını söyleyerek Kazım Çoçu'nun otobüsten indirilmesini teklif eder. Bu teklif üzerine otobüste oylama yapılarak çoğunluğun kararıyla Kazım Çoçu otobüsten indirilir. [164]

İsmail Topkar ise, Çelik-İş Başkanının otobüsten indirilmesini şöyle aktarmaktadır:

> *"Kazım Çoçu ile yanında biri daha vardı. Türk-İş Bölge'de bayramlaştık. Fakat ben grev yerine gelmeye kalkacağını hiç düşünmedim. Çünkü hakkındaki bazı ithamlar nedeniyle işçiler tepkiliydi. Grev yerine gelmesi nahoş olaylara sebebiyet verecekti. Gelsin diye isteyen birkaç kişi oldu, ama ben Levent'te otobüsten indirdim. "*[165]

Grev yeri sendikacıların gelmesiyle birlikte miting alanına döner. Maden-İş Sendikasına ait aracın üzerine kurulmuş ses düzeninden Kemal Türkler, Şaban Yıldız ve Mehmet İnanlı işçilere hitap ederler. Yapılan konuşmalarda greve verilen destek dile getirilir, işçilerin mücadelesi övülür.

Bu ziyaret sırasında Marshall Planını yürütmekle görevli Uluslararası İşbirliği Ajansı (I.C.A.) Çalışma Dairesi Başkanı Mac Gonagle da vardır.[166]

Greve Karşı Truva Atları

Kavel işçilerinin yürüttükleri dirençli mücadele sendikaların, emekçilerin bir kısmı tarafından kendi eylemleri gibi benimsenip, sahiplenilmiştir. Bir kısmının desteği, grevi gereksiz buldukları için gönülsüzdür. Kimileri de sendika kimliği taşıyor olmasına rağmen Kavel Grevi'ne karşı açıktan tutum almış, işverenin cephesinden grevi etkisizleştirme çabaları içine girmiştir. Çelik-İş Sendikası bir Truva Atı gibi işveren cephesinden, işverenin argümanlarını tekrarlayarak grevi baltalamaya çalışmıştır.

---

162 İsmail Topkar ile görüşme.
163 Gelenek ve Gelecek/ Mess 40. Yıl Mess yayını İstanbul, Aralık 1999.
164 *Yeni İstanbul* gazetesi, 28 Şubat 1963.
165 İsmail Topkar ile görüşme.
166 *Milliyet* gazetesi, 28 Şubat 1963.

İstanbul Çelik Demir ve Madeni Eşya Sanayii İşçileri Sendikası, kısa adıyla Çelik-İş 6 Şubat 1963 günü Başkan Kazım Çoçu imzasıyla Kavel İşçilerine yönelik bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride Maden-İş Sendikası suçlanarak açık bir biçimde işçiler grevden vazgeçmeye çağrılmıştır. Çelik-İş, bildiride grevci Kavel işçilerine şöyle seslenmiştir:

"Çok sevgili işçi kardeşlerim,

Çelik-İş Sendikası olarak, İstinye Kavel Kablo Fabrikası'nda devam etmekte olan işçi grevi hakkında sizlere hitap etmeyi, sizleri ikaz etmeyi zaruri gördük."

"Aziz işçi kardeşlerimiz, bugün için grev yapmak mevcut kanunlarımıza göre suçtur. Gene biliyorsunuz ki bugünlerde grev kanunu Millet Meclisi Komisyonlarında müzakere edilmekte ve pek yakında grev hakkı kanunen bizlere tanınacaktır. Ancak birkaç menfaatperest sendikacı kendine şan ve şöhret sağlamak üzere ve sırf kendi çıkarları uğruna aziz işçi kardeşlerimizi kanunen suç sayılan greve teşvik etmektedirler, teşvikçilerin gayesi işçilere hizmet olmayıp, kendilerine hizmettir. Türk işçisi grev kanunu çıktıktan sonra, kanun, nizam ve memleket meselelerine uygun olarak bu hakkı lüzumu halinde kullanabilecektir. Birkaç teşvikçi sendikacı, aziz işçi kardeşlerimizi greve sokmakla hem sizleri suç işlemiş durumuna sokmakta ve hem de dolayısıyla grev kanununun meclisten çıkmasını sabote etmektedirler.(...)"

Kavel grevcileri (USTE arşivi)

"Tahriklere kapılarak kanunsuz işlere tevessül etmeyiniz. Hakiki sendikacılar, sizi seven sendikacılar, sizlerin ekmeği ve hürriyetini yok etmeyi düşünmezler. Tahrikçi sendikacıları lanetleyin, onların peşinden gitmeyin. Haklarına ve menfaatlerine müdrik işçiler olarak daima kanun yoluna riayetkar olunuz."

"Türk işçisi saldırgan değildir. Türk işçisi kanunlara hürmetkârdır. Türk işçisi her şeyden evvel memleket menfaatlerini ön planda tutar. Dinimizin, ananelerimizin ve memleket severliğimizin men ettiği sapık ideolojilere zemin hazırlamak üzere, siz aziz işçi kardeşlerimizi grev yapmak suretiyle suç işlemeye ve aç kalmaya teşvik eden bu menfaatperest sendikacılara alet olmamak, şerefli Türk işçisinin yapacağı tek çıkar yoldur."

"Aziz işçi kardeşlerimizi işinden eden, onları kanun karşısında suçlu durum-

da bırakan, zora gelince kaçan menfaatperest sendikacıları sizlere tanıtmayı Çelik-İş Sendikası olarak milli bir vazife addetmekteyiz."[167]

Milli ve dini motiflerle süslenmiş ve işveren iddialarını seslendiren bu bildirinin işçilere ulaştırılma biçimi de Çelik-İş Sendikası ile Kavel işvereni arasındaki organik bağın kanıtını oluşturmaktadır. Hasbal Kayalı bu bildiriyle tanışmalarını şöyle aktardı:

"Ortada Çelik-İş diye bir şey yoktu. Kim getirip kime bildiri verecekti. Bildirileri postayla evlerimize gönderdiler. Hatta bir arkadaşımız işe girdiğinde eniştesinin yanında kalıyordu. Onun evinin adresini vermişti. Sonra kendi evine çıkmıştı. Postacı eniştesinin evine götürmüş bildiriyi, demek ki Çelik-İş'e adreslerimizi Kavel işvereni vermiş. Birkaç kişi bildirileri alıp Kavel'in önüne getirmişti. İlyas Kabil bildirileri topladı. 'Kahrolsun sarılar' diye bağırıp ateşe attı." [168]

Gökçe Enis'in "Kavel'in Önünde 36 Gün" kitapçığından öğreniyoruz ki işçilerin adreslerine gönderilenler sadece Çelik-İş imzalı bildiriler olmamış, sendikanın ve grevin aleyhine basında çıkan yazılar da işçilere posta yoluyla ulaştırılmıştır.

"Bu arada işçilere belli olmayan kaynaklardan mektuplar geliyordu. Mektuplardan çıkan teksir edilmiş kâğıtlarda bazı gazetelerde (Malûm gazetelerde tabii) çıkan yazılara dikkat çekilmek isteniyordu. Bu gazetelerde çıkan yazılar aynen alınarak işçiye bildirilmek isteniyordu. Malûm gazetelerde çıkan bu yazılarda Maden-İş idarecilerinin yanlış yolda oldukları ve işçileri açlığa terk edecekleri yazılıyordu. Gayet temiz şekilde teksir edilmiş ve zarflanmış mektupların hangi kaynaktan geldiği pek tabi bilinmiyor değildi. Mektupları gönderen kaynak akıllıca hareket ederek özellikle haftalık bir işçi gazetesini [burada sözü edilen gazete İşçinin Sesi adlı haftalık gazetedir.] elde ediyor, ona istediğini yazdırıyordu."[169]

Fabrikayı kapatan Kavel işvereni 8 Şubat 1963 gününden başlayarak fabrikanın kapanmasıyla grevin dayanaksız kaldığını ve Maden-İş'in yaptıklarının mülkiyet hakkına saldırı, toplantı ve gösteri yasasına aykırı olduğunu ileri sürmüştür. 8 Şubat 1963 günü basın toplantısı düzenleyen Çelik-İş de işverenin bu tezini desteklemiştir. Sendika Başkanı Kazım Çoçu basın toplantısında şu görüşleri dile getirmiştir:

"Çelik-İş Sendikası olarak kanunsuz hareketleri hiçbir zaman tasvip etmeyiz. Ancak bu greve iştirak eden işçi arkadaşlarımızın iyi niyetinden de hiç şüphe etmedik. Bizim tasvip etmediğimiz ve desteklemediğimiz kimseler, işçi kardeşlerimizi kanunsuz harekete sevk eden sözde birkaç sendikacı taslağıdır. Asgari derecede kanun ve nizam anlayışı olmayan sözde Sendikacıların, şan ve şöhret uğruna yaptıkları, kanunsuz hareketleri tasvip etmek bizim gibi kanun ve nizamı çalışmalarına rehber yapmış Sendikalar için mümkün değildir. Hele ben kanunsuz hareketler sonunda kardeşlerimi-

167 Gelenek ve Gelecek/ Mess 40. Yıl Mess Yayınları İstanbul, Aralık 1999.
168 Hasbal Kayalı ile görüşme.
169 Enis s.12.

zin ekmeklerine ve hürriyetlerine mal olursa, bunun karşısında olmayı bir Sendikacı olarak şeref sayarız. Biz Çelik-İş Sendikası olarak işçilerimizin haklarını zamanında ve tamam olarak alabiliyorsak sırrı iyi niyetimizde ve kanuna hürmetkâr oluşumuzdadır."

"İşçilerimizin haklarını gasp eden işverenler hakkında, kanunların bahşettiği meşru yollarda azimle mücadele etmekteyiz, ancak hiçbir zaman çalıştıranı düşman görmek gibi sakıncalı bir zihniyete iltifat etmeyiz."

"Temenni ederiz ki bütün sendikacılar memleket menfaatlerinin uzlaşmada olduğunu idrak edecek bir anlayış ve idrakte bulunsunlar."[170]

Grev süresince işverenin eli ayağı, borazanı olarak faaliyet sürdürmüş olan Çelik-İş'in "İbrahim Üzümcü'nün adamı" olarak addedilen birkaç işçi dışında işçilerin arasında bir etkisi olmamıştır. Yaptığı her açıklama gerek Maden-İş yöneticileri, gerekse işçi temsilcileri tarafından mislisiyle yanıtlanmıştır. Çelik-İş grev mücadelesini kamuoyunda özellikle "komünistlik" suçlamasıyla gölgelemeye çalışmıştır. *"Sendikaya yönelik komünistlik suçlamalarının grev üzerinde bir etkisi oldu mu?" sorusunu, Şaban Sansar "Hiç etkisi olmadı denemez. Mutlaka etkisi olmuştur. Ama biz ekmek davamıza bakıyorduk. Bu tip laflara kulak asmadık." biçiminde yanıtladı.*

İşçinin Sesi İşverenin Nesi?

Kavel Grevi sürerken grevin ve T. Maden-İş Sendikasının aleyhinde basında pek çok yazı yer almıştır. Bunlardan biri de 1960 yılında İstanbul'da yayın hayatına başlayan bazı sendikacıların da yazı kadrosunda bulunduğu *İşçinin Sesi* adlı gazetedir. Gerçekleri işçinin penceresinden kamuoyuna duyurmak iddiası ile yayınlanan gazetede zaman zaman Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, Başkan Vekili Kazım Narmanlı, Engin Ünsal, Abdullah Baştürk, Cezmi Eke, Nusret Tuna, Ömer Ergün gibi isimlerin yazıları da yer almaktadır.[171] İşçi gazetesi olarak bilinen bir yayın organında T. Maden-İş Sendikası ve yöneticileri işverenci bir bakışla ağır biçimde eleştirildi. Gazetede yer alan yazılarda *"Maden-İş, Türk-İş'i istismar etmekle suçlandı ve grev kanununun Meclis'te görüşüldüğü sırada girişilen eylemin kamuoyunda işçilerin aleyhine bir hava yaratacağı"* ileri sürüldü. İşçinin Sesi gazetesinin 10 Şubat 1963 tarihli sayısında yer alan yazıda dile getirilen şu görüşler oldukça çarpıcıdır:

"(...) Gelelim Kavel Kablo fabrikasındaki işçilerin grev olayına. Grev, beş yıldan beri verilen ikramiyelerin bu yıl eksik ödenmesini, buna itiraz eden ve ikramiyelerin tam olarak verilmesini isteyen sendika temsilcilerinin işten çıkarılmasını protesto maksadıyla yapılmıştır. Bu işin şekil tarafı: İkramiyeler verilmedi ve hak arayan işçiler yani sendikacılar işten atıldı. Sendikalist işçiler dayanışma örneğini gösterdi. İşverene boyun eğmedi ve greve başvurdu. Hakkını arıyor."

170 *İşveren* dergisi Cilt 1, Sayı: 6 Mart 1963.

171 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, "İşçinin Sesi" Maddesi, Cilt 2, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul 1998.

"İşin gerçek tarafı ise daha bambaşka. Şişli Şube Başkanı İlyas Kabil, şubenin başkan vekili iken genel başkanla arası açık olan ve daha sonra, Şişli şube başkanının istifasıyla başkan seçilip, Kemal Türkler'in şişirmelerine ve kullanılmasına mazhar olan, kabadayı, saf, vur dersen öldüren bir kimse. Gözünü budaktan sakınmaz. İstenildiği şekilde idare edilebilecek ve işe yarayacak olan bu adamı işlemesini bilen Sendika Genel Başkanı Kemal Türkler, art düşüncelerinin tahakkukunu sağlamak ve taktik hocalarına iyi bir imtihan vermek, sendika dışında müşterek çalıştığı efendilerinin iltifatına mazhar olmak için, ufak bir olayı büyütmekte ve işin kötü neticeye varması halinde de, işçi hakkı, sendika prestiji, sosyal adalet, dayanışma, hak-hukuk derken, sendikaları, Türk-İş'i, sendikacıları istismar etmek yolunu tutmaktadır."

"Misallerini çok yakın zamanda göreceğiniz birçok hadiseler, tabii Maden-İş Sendikası üyelerinin işyerlerindeki olaylar, müzakere, kanuni yollarla halledilecek meseleler iken, halledilmeyecek, oturma grevleri ve buna benzer hadiselerle hak arama yoluna gidilecektir."

"İşte Kavel Kablo Fabrikasındaki ihtilaf, bu taktiklerin neticesinde meydana gelmiş, 200'e yakın işçi, günlerce perişan edilmiştir."[172]

Gazetede yer alan ve işçileri suçlayan ilk yazı imzasızdır. Bu yazıların işveren tarafından para karşılığında yazdırıldığı iddiası gündeme gelmiştir. Gökçe Enis "haftalık bir işçi gazetesi" diyerek isim vermeden gazetenin para karşılığında işveren tarafından elde edildiğini yazmaktadır.[173] Bu iddia üzerine gazetenin Yazı İşleri Müdürü Ahmet Çitilci ikinci yazıyı imzasıyla yayınlayarak ilk yazıyı sahiplenmiştir. Ahmet Çitilci ikinci yazısında işveren lehine yazılmış yazıların para karşılığında yazıldığı iddialarını kabul etmemektedir:

"İşverenin para karşılığı" gazetede yazı yazdırdığı iddiası işveren tarafından "yazar korunarak" kesin bir biçimde reddedilmiştir. Bu ilginç durum *İşveren* dergisinde şu cümlelerle yer almıştır:

"Ne yazık ki, bu yazının [yukarıda bir kısmını alıntıladığımız yazıdan söz ediliyor.] yedi yılını işçi davalarının halledilmesi yolunda feda eden idealist yazarı, mücadelesinin ödülünü, işverenlerin kendisine binlerce lira bağışta bulunduğu şeklinde çıkartılan çirkin ve gaddarca bir iftiraya uğramakla alıyordu."[174]

İşverenin idealist duygularla kaleme alındığını söylediği İşçinin Sesi'nde yayınlanmış yazılar Kavel işçilerinin adreslerine gönderilen postalarda önemli bir yer tutmuştur. Adı *İşçinin Sesi* olan bir gazetede yer alan yazılar diğer gazetelere göre işçiler üzerinde biraz daha etkili olsa bile büyük çapta bir kırılmaya yol açmamıştır. İşçiler "Ağacın baltaya dediği gibi neyleyim ki sapın benden" diyerek yollarına devam ederler.[175]

172 *İşçinin Sesi* gazetesi, 10 Şubat 1963.
173 Enis s.16.
174 *İşveren* dergisi Cilt 1, Sayı: 6 Mart 1963.
175 Hamit Şindi ile görüşme.

Sendikayı Bölme Girişimi Olarak İstifa

Grevin 23. günü Maden-İş Sendikası 4. Bölge Temsilcisi Fahri İngün T. Maden-İş Sendikasından istifa etti. Açıklamasında *"Beni seven, bana güvenen, asil ve şerefli işçi kardeşlerime ve şerefli Türk sendikacılığına bundan böyle Demir-İş Sendikası başkanı olarak hizmete devam edeceğim"* diyen Fahri İngün'ün istifası özünde T. Maden-İş Sendikası'nı bölme girişimidir. Ve açık bir manipülasyondur. İşveren T.Maden-İş Sendikası'nı bölerek grevi kırmaya oynamıştır. Fahri İngün işveren iddialarını destekler bir biçimde "grevin başka maksatlarla uygulandığını" ileri sürmüştür. "Başka maksat"tan kasıt sendika yönetiminin politik tercihleridir. İşverenin de "diğer sendika yöneticileri tarafından örnek alınması" gerektiğini düşündüğü istifasında Fahri İngün Maden-İş Sendikası yönetimine ve Kavel Grevi'ne yönelik eleştirilerini şöyle dile getirmiştir.

"İki buçuk seneden beri Bölge Merkez Şube Başkanlığını ve 32 vilayeti kapsayan Dördüncü Bölge Temsilciliğini deruhte etmekte olduğum Türkiye Maden-İş Sendikasından istifa etmiş bulunuyorum."

"Tasvip etmediğim bazı tutum ve davranışlar, kaypak ve oyalayıcı bir çalışma tarzı ve dolayısıyla yaratılışım, bu gibi hoş görmediğim işlere yatışamayışım istifaya beni mecbur eylemiştir. Daha evvelce muhayyilemde canlanan bu anlaşmazlıklardaki isabetli düşüncelerimi 31 Aralık 1963 tarihinde İstanbul Kavel Kablo Fabrikasında cereyan eden grev hadisesi doğrulamış ve sağlamlaştırmıştır. Başkalarını - Tavşana kaç tazıya tut - tabiri ile ithama kalkışan bazı menfaat düşkünü ve diktatör zihniyetli kimselerin aynı hatalı ve zararlı taktiği tatbike yeltenmeleri kadar adi ve gülünç bir şey olamaz."

"Birçok zamanlar ve muhalif sendikacı kurmaylarla Türkiye Maden-İş Sendikası Bölge Temsilcileri ve Şube idarecileri arasında sendikacılığın yüz karası olarak telakki edilmesi gereken çelişmelerde yine aynı kimselerin direktif ve zoruyla yapılmıştır."

"İslamiyetin ve Cumhuriyetimizin baş düşmanı KOMİNİZM'le mücadele babında 22 Aralık 1962 tarihinde Ankara Tandoğan meydanında tertiplenen mitinge katılmama için dahi teşkilatlarını ve üyelerini yazılı olarak zorlamaya kalkışan bu gibi kimselere artık HADDİNİZİ BİLİNİZ demenin zamanı çoktan gelmiştir."

"Kavel Kablo Fabrikası işçilerinin bugünkü acıklı duruma düşmeleri de bambaşka duygularla tasarlanan ve bu mecralara dökülmüş gene aynı düşünceli kimselerin birer oyunudur."

"Bütün vatandaş topluluğunun tenkidine maruz kalan İŞÇİ PARTİSİ'ni kuvvetlendirmek, işçi kardeşlerimizi birbirlerine düşman etmek, teşkilatsızları kendi hallerine bırakmak tam manasıyla teşkilatlanmamış işçi teşekküllerini parçalamak gayesine matuf bu gibi hareketler artık tahammül edilmez bir hal almıştır.'"[176]

176 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 6, Mart 1963.

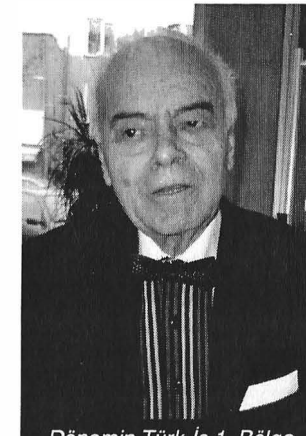
Fahri İngün'ün istifası, sendikanın gücünü kırmaya dönük cılız bir hamle olarak kalmıştır. İsmail Topkar da, görüşme yaptığımız Kavelciler de ne Fahri İngün'ü ne de istifayı hatırladılar. Kimsenin hafızasında iz bırakmamış olması da istifanın sendikayı bölmek üzere boşa harcanmış bir çaba olarak kaldığını ortaya koymaktadır.

Kibrit Fabrikası İşçilerinin Greve Saldırı Girişimi

Koç'a ait fabrikalarda Kavel Grevi sempati ile karşılanıp, çeşitli dayanışmalar örgütlenirken bunun istisnası Kavel'in yanı başında kurulu Türkay Kibrit Fabrikası'dır. Türkay Kibrit işçileri grevci işçilere bir saldırı düzenlerler. Daha doğrusu bu bir saldırı girişimi olarak kalır. *"Patronlarla karşı karşıya gelmekten korkmayan Kavel işçileri, Kibrit işçileriyle karşı karşıya gelmekten korkuyordu."* diyen Hamit Şindi saldırı girişimini şöyle anlatıyor:

> *"Biz böyle düşünürken bir gün öğle yemeğinde adamların hepsi çıkmış geliyorlar. Başlarında Feti usta diye birisi vardı. Elinde büyük bir bıçakla geliyor. 'Vurun bu komünistlere' diye saldırmaya başladılar. Bir Lazoğlu vardı içimizde şimdi rahmetli oldu. Yandan gelip buna nasıl vurduysa elinden bıçağı aldı. Bir arkadaş caminin minaresine çıkıp anons yaptı: 'Kibrit işçileri Kavel işçilerini öldürüyor' diye.*
>
> *Bunu duyan Dok işçileri ellerinde demirler, sopalar tersaneden çıkıp yollara düştüler. Daha önce hiç ziyaretimize bile gelmemişlerdi. Yolları doldurmuşlar geliyorlar, bunu gören kibrit işçileri kaçacak yer arıyorlardı. Polis, jandarma sardı her tarafı. Biz dok işçileriyle birlikte geri çekildik. Çok üzülmüştük işçilerin bize saldırmasından dolayı. Olaydan sonra Dok işçileri öğle yemeklerini ellerine alıp yanımıza gelmeye başladılar"* [177]

Kavel ve Türk-İş

Dönemin Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar

Türk-İş Genel Merkezi'nin Kavel Grevi'ne doğrudan dahil olması Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un grev yerine gelmesiyle başladı. 1. Bölge Temsilcisi daha önce gelip gitmiş, ama işçiler Türk-İş Genel Başkanının grev yerine gelmesini, grevi sahiplenmesini beklemekteydiler. Çünkü, Türk-İş'in grevi sahiplenmesi grevin haklılığını anlatmayı kolaylaştıracağını gücünü arttıracağını düşünmekteydiler. Türk-İş Başkanı'nın grev yerine gelme işini ağırdan alması az da olsa işçilerin canını sıkmaktaydı.[178] Nihayet 8 Şubat 1963 günü Seyfi Demirsoy, yanında Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar ve Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler ile birlikte Kavel'in önüne geldi. Burada işçilerle görüşmeler yapan

177 Gökhan Durmuş, Hamit Şindi ile görüşme *Evrensel* gazetesi 15 Temmuz 2007.
178 Hasbal Kayalı ile görüşme.

Seyfi Demirsoy işçilere hitaben yaptığı konuşmada *"Grevi örnek bir hareket olarak övdü ve Türk-İş'in grevi destekleyeceğini duyurdu." Seyfi Demirsoy'un "desteğin nasıl olacağını açık bir biçimde dile getirmemesi Türk-İş'in grevi yeterince sahiplenmediği"* eleştirilerine yol açtı.[179]

Seyfi Demirsoy'un İstanbul'a gelmesinin ardından Türk-İş o ana kadar 1. Bölge Temsilcisi aracılığı ile müdahil olduğu sürecin içinde merkezi olarak da yer almaya başladı. Seyfi Demirsoy' la birlikte Türk-İş yönetimi bir yandan görüşmelerde inisiyatif üstlenmiş, bir yandan da konfederasyona bağlı sendikaların grevi desteklemesi için girişimlerde bulunmaya, grevi kamuoyunun gündemine taşımaya çalıştı.

Bu noktada, T. Maden-İş Sendikasının bülteninde yer alan *"Türk-İş Konfederasyonunun izlediği plan çerçevesi içinde hareket eden Maden-İş Sendikası ve ona bağlı Kavelişçileri güvenle verilecek kararı ve yapılacak anlaşmayı beklemektedirler"*[180] ifadesine dayanarak Maden-İş'in inisiyatifinin önemli bir kısmını Türk-İş'e devrettiği, Türk-İş'in de bu çerçevede rol üstlendiği söylenebilir.

Ne var ki hem Gökçe Enis, hem de İsmail Topkar Türk-İş'in üstlendiği rolün gereğini yerine getirdiğini düşünmemektedir: Gökçe Enis'te Seyfi Demirsoy'un yaptıklarının bir tür yasak savma niteliğinde işler olduğu kanaati hakimdir.[181] Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar da bu kanaati paylaşmaktadır. İsmail Topkar'a göre *"Türk-İş yönetimi Kavel Grevi'ni bir tür maceracılık olarak görüyordu, bu yüzden de greve soğuk bakıyordu. Göstermelik bazı işlerle zevahiri kurtarmaya çalışıyordu."*[182]

Türk-İş 1. Bölge'de Kavel Toplantısı (İsmail Topkar Arşivi)

Türk-İş yöneticilerinin işverenle prensipte anlaştığı ama yürürlüğe girmeyen anlaşma girişiminin ardından Seyfi Demirsoy 11 Şubat 1963 Pazartesi günü Türk-İş 1. Bölge'de Kavel Grevi gündemiyle bir toplantı yaptı. Bu toplantıda Demirsoy, *"Sendikalardan grev için kasalarını açmalarını grevi desteklemelerini..." istedi. Toplantıda ayrıca Türk-İş ve Maden-İş yöneticilerinden oluşan "Grev Yürütme Komitesi"* ile grevin

179 Enis s.13.
180 Maden-İş'den Haberler 1963/10 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
181 Enis s.13.
182 İsmail Topkar ile görüşme.

basında dafa fazla yer almasını sağlamak üzere "Basın Komitesi" oluşturuldu.[183] Seyfi Demirsoy 12 Şubat 1963 günü Kavel Grevi'nin geldiği aşamayı değerlendirmek üzere basının karşısındadır. Türk-İş Başkanı yaptığı basın açıklamasında şu görüşleri dile getirdi:[184]

"İstinye'de kurulu bulunan Kavel Kablo Fabrikasında 27.01.1963 tarihinde müessese ile işçiler arasında vuku bulan anlaşmazlık, taraflar arasında müzakere konusu olmuş fakat müspet bir sonuca bağlanamamıştır."

"Anlaşmazlık konusu müessesenin devamlı olarak beş seneden beri her takvim yılı sonunda işçiye verdiği ve teamül haline gelen işçi ikramiyelerinin 1962 yılı sonunda teamülün dışına çıkarak tediyede tamamen değişiklik yapılmasından ileri gelmiştir."

"İşveren işçilerin bu meşru haklarını arayan dört sendika yöneticisinin işlerine son vermek suretiyle işçi taleplerine sırt çevirmek yolunu tutmuş ve sendikaya kayıtlı üyeleri, iş yerini idare eden yetkililer müessesenin başlıklı kağıtları ile istifa ettirmeye başlamışlar ve bunda da kısmen muvaffak olmuşlardır. İş yerinde beş yıldan beri verilegelmekte bulunan ikramiye haklarını istihsal etmek için ikinci grup işçilere de işveren tahrikçi veya teşvikçi demek suretiyle ikinci parti olarak dokuz sendikacı ve sendika üyesinin de işlerine son verince bu haksız davranışa karşı işçiler topluca direnme azimlerini kullanmaya başlamışlardır. Bu suretle bir taraftan işçiler sendikadan istifaya zorlanarak 7286 sayılı kanun, işveren tarafından ihlal edilmiş diğer taraftan da beş yıldan beri verilen bir hak ortadan kaldırılmıştır."

"Çıkan anlaşmazlığı müzakere yoluyla yok etmek isteyen sendika yöneticileri, işveren ve işveren konfederasyonu temsilcileri ile ve bazen de devlet yetkililerinin aracılığı suretiyle uzun süren müzakereler neticesinde ileri sürülen taleplerin bir kısmında anlaşma olmuşsa da, ekmeklerinden edilen 13 işçinin işe alınmaması karşısında kesin bir neticeye varılamamıştır."

"İki gün önce Dahiliye Bakanı'nın huzurunda yapılan anlaşmanın özüne işveren riayet etmediği için işçi kardeşlerimizin işi terk etme protestosu haklı olarak devam etmektedir. Kavel Kablo Fabrikası'ndaki bu adaletsizlik karşısında yurdun dört tarafından mektup, telefon ve telgraflar almaktayım. Bunların mahiyetleri bu haklı direnişi büyük çapta maddi ve manevi yardımda bulunmak suretiyle destekleneceği mahiyetindedir. Bu husus son derece memnuniyet vericidir."

"Türk Sendikaları, sendikacıları ve işçileri sosyal hukuk devleti nizamına aşıktırlar. Anayasaya sıkı sıkıya bağlıdırlar. Mülkiyet hakkına yüzde yüz inanırlar, tarafsız devlet otoritesine saygı gösterirler. İşveren konfederasyonu bu konuda devlet yetkililerine telgraflarla mülkiyet haklarına tecavüz edildiği, Devlet otoritesine saygı gösterilmediği yolundaki iddiaları tamamen hilafı

183 Enis s.14.

184 *Türk-İş* dergi, 15 Mart 1963.

hakikattir. Temelden çürük bu iddialarla devlet yöneticilerinin bu işçi dayanışması karşısında gösterdiği basiretli tutumun hazmedilmemesi üzerine devletin kuvvetlerini işçi üzerine yürütmek için çaba göstermeleri ve bazı idarecilerin şikayet edilmeleri esefle karşılanmıştır."

"Aldığımız haberlere göre Kavel Kablo Fabrikası hissedarlarının fabrikayı kapatmak yoluna gidecekleri öğrenilmiştir. Hissi olan bu yolu hissedarların tercih ettikleri anda, millet olarak bin bir müşkülatla tasarruf etmek suretiyle tahsis edilen dövizin yatırımı ile tesis edilen ve milli servet olduğunda şüphemiz bulunmayan bu müessesenin çalıştırılmasını hükümetten talep edeceğiz. Sermaye bu suretle hakkını alır ve kardeşlerimizin ekmek kapıları da açılmış olur."

İŞVERENLERİ MÜNAZARAYA DÂVET

Milliyet Gazetesi, 24 Şubat 1963

"Ne mutlu bir tesadüftür ki, işçileri teşvikçi, tahrikçi ve devlet otoritesine karşı gibi göstermeye yeltenenler daima haksız çıkmışlardır. Buna taptaze bir misal vermek lazım gelirse umumi efkâra Silahtarağa Fabrikası sabotajcıları diye tanıtılan 49 işçi kardeşimiz uzun süre hapishanelerin loş dehlizlerinde yatırılmışlardı. Fakat Türk adaleti bu kardeşlerimizi beraat ettirmek suretiyle Türk işçisinin vatansever duygudan başka hiçbir şeyi düşünmediğini teyit etmiştir. Bu da gösteriyor ki Türk işçisi bu tip isnatların daima dışında kalmıştır. Şerefleri zedelenen 49 işçi kardeşimizin de işlerine iadelerini ve itibarlarının iadesini istiyorum."

Basın açıklaması metninden de anlaşılacağı gibi Seyfi Demirsoy olayı hikâye etmiş; ama açık, beklendiği ölçüde sert bir tutum deklare etmemiştir. Gazetecilerin "Grevi desteklemek üzere yürüyüş yapmayı düşünüyor musunuz?" sorusuna ise "Yapılmayacaktır" diye cevap vermiştir. İsmail Topkar'ın deyimiyle Türk-İş Yönetimi Kavel Grevi'ni kucağında bulmuştur. İsmail Topkar'a göre "Grevden Türk-İş yöneticilerinin önceden bilgisi yoktur. Grev başladıktan sonra da kamuoyu karşısında grevi sahiplenmek durumunda kalmıştır. Bu yüzden greve tam kapasite bir destek olmamıştır." Seyfi Demirsoy Cumhuriyet gazetesi'nden Doğan Keçecioğlu'nun sorularına verdiği yanıtlarda da greve tereddütlü yaklaşımının izlerini bulmak mümkündür:

Grev boyunca İstanbul'da Türk-İş'in görünen yüzü Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar'dır. İsmail Topkar hem grev yerine sık sık gitmiş, hem resmi makamlar nezdinde grev dolayısıyla yaşanan sorunlara müdahil olmuş, işverenlerle görüşmelerde bulunmuş, hem de işçiler ve Maden-İş Sendikası adına zaman zaman kamuoyu

Seyfi Demirsoy'un Cumhuriyet gazetesi'nden Doğan Keçecioğlu'nun sorularına verdiği yanıtlar:

D.K. - Kavel olayı hakkında ne düşünüyorsunuz?

S.D. - Ufak bir meseleden çıkmıştır.

D.K. -Olayın anlaşma ile neticeleneceğine kani misiniz? Anlaşma olmadığı takdirde Konfederasyon Başkanı olarak ne düşünüyorsunuz? Bu arada umumi bir greve gidecek misiniz?

S.D. - Umumi greve gitmek için bir sebep yoktur. Çünkü mesele çok basittir. Araya hissi sebepler girmiş, bunlardan sıyrılınca dava halledilir kanaatindeyim. Umumi grev konusu ancak taraflar arasında süren müzakerelerden sonra düşünülecek bir konudur. Bilhassa toplu sözleşme ve grev kanunu Meclis encümenlerinde iken umumi greve gitmeye karar verilemez.

D.K. - Olay hakkında icap ederse taviz verir misiniz?

S.D. - Anlaşmaya varmak için taraflar bazen taleplerinden vazgeçer, bazen de bunu bir müddet erteler.

D.K - Anlaşmaya varmak için işverenin taviz verdiği fakat buna karşın sendikanın hiç taviz vermediği söyleniyor. Bunun için anlaşma olmuyormuş doğru mu? Anlaşma için tavizin şart olduğuna kani misiniz?

S.D - Meseleler meydana döküldü. Çıkarılan işçilerden yalnız dördünün işe alınmaması üzerinde durdular. Biz ise önce ikisinin işe alınmasını ve 15 gün çalışma durumlarının tetkik edilerek iyi sonuç alındığında diğer iki işçinin de işe alınmasını istedik. Fakat kabul etmediler.

D.K. - Grev ve lokavt kanunu hakkındaki çalışmalar ne merkezdedir?

S.D. - Yarın Meclis Karma Komisyonunda tekrar müzakere edilecektir. Tahmin ediyorum ki bir haftaya kadar umumi heyette müzakeresine başlanacaktır.

D.K. - Bazı sendikaların Maden-İş'in ve Türk-İş'in tutumunu tasvip etmedikleri bildiriliyor ne dersiniz?

S.D. - Bunlar 2 numaralı sendikalardır. Taraftar toplamak için bu şekilde hareket ediyorlar.

Cumhuriyet gazetesi 8 Şubat 1963

önünde görüşler açıklamıştır. Bunlardan birinde İsmail Topkar şaşırtıcı ama aynı zamanda işçilerin haklılığına duyulan güvenin göstergesi olarak kabul edilebilecek bir öneri yaparak "işverenleri kapalı spor salonunda işçilerin önünde münazara yapmaya" çağırmıştır. [185]

Arabulucu Arayışları

Türk-İş, grevin tarafların kendi aralarında sürdürdükleri müzakerelerle sonuçlanamayacağı kanaatinde olmalı ki, sürekli devletten greve aracılık yapacak makam arayışı içinde oldu. Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar 14 Şubat 1963 günü Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e telgraf çekerek "hükümetin aracı olmasını" istedi. [186] Türk-İş Temsilcisi 16 Şubat 1963 günü de bu kez İstanbul Valisi'ne bir mektup yazarak aracılık yapmasını ve bir hakem tayin etmesini talep etti. İsmail Topkar, vilayete yaptığı yazılı başvurusunda *"konunun tarafsız bir hakeme havale edilmesini" istedi ve "tarafsız hakemin adil kararlarına uyacaklarını"* belirtti.[187]

Valilik, Türk-İş 1. Bölgenin sorunu hakem aracılığı ile çözme önerisini İstanbul Bölge Çalışma Müdürü'ne havale eder. Bölge Çalışma Müdürü de TİSK'e yazarak konunun tarafların mutabık kalacağı hakem aracılığı ile çözüme kavuşturulması önerisi konusunda görüşünü sorar.

Ancak TİSK bu öneriye mesafelidir. TİSK Genel Sekreter Yardımcısı İlhan Lök imzasıyla 22 Şubat tarihli cevabi yazıda, *"İşverenlerin daha önce işçilere çalışma talimatı vermesini istedikleri Kemal Türkler'den aldıkları 'grev bizi ilgilendirmiyor' yanıtını gerekçe yaparak Maden-İş'in ve Maden-İş'i temsil eden Türk-İş'in hakem karşısında taraf olmayacağını"* iddia ederek öneriye mesafe koyar. Buna rağmen TİSK *aynı yazıda "hakeme tevdi edilecek konuların sayılmasını ve belirtilmesini" ister.[188]*

İsmail Topkar, "iki tarafın da çok kesin çizgilerinin olduğu yerde, bir aracının devreye girmesi, konuyu yumuşatması sorunun çözümünü kolaylaştıracağı" fikrindedir. Bu nedenle "sorunun kendisine intikal ettiği andan itibaren hatırlı kişileri araya sokarak sorunu çözmeye çalıştığını, bunda zaman zaman başarılı olduklarını hatta grevin de sonuçta arabulucular aracılığı ile sonuçlandığını" belirtmektedir."[189]

Güney Sendikaları ve Türk -İş

Türk-İş'in Kavel Grevi'ni sahiplenmedeki zaafı üye sendikalar arasında tepkiye yol açmıştır. Türk-İş Dördüncü Bölge Temsilciliği bünyesinde faaliyet sürdüren sendikalar 27 Şubat 1963 günü yaptıkları bir açıklama ile Türk-İş'in Kavel Grevi'nde pasif tutum izlemesini eleştirilmişlerdir. 23 sendika başkanı ve 45 yöneticisi *"Türk-İş İcra Heyetinin kendilerinden beklenen görevi yapamadığını, işçilerin iktisadi ve sosyal*

185 Milliyet gazetesi, 24 Şubat 1963
186 *Akşam* gazetesi ,7 Şubat 1963.
187 Enis s.15.
188 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 6 Mart 1963.
189 İsmail Topkar ile görüşme.

menfaatlerini koruyamadığını ve patron zihniyetiyle hareket ettiğini" ilan ettikleri ortak açıklamada "Güney Sendikaları Konseyi" oluşumuna gittiklerini duyurmuşlardır. Açıklamada "Türk-İş Genel Merkezi tarafından 4. Bölgeye ayrılan tahsisatı Kavel grevcilerine gönderecekleri" bilgisi de verilmiştir. Bu açıklama, gazetelerde, Konfederasyonun Kavel olaylarında takındığı pasif tutum nedeniyle Güney Sendikalarının Türk-İş'ten ayrıldığı biçiminde duyurulmuştur.[190]

Ortaya çıkan durum karşısında Türk-İş bir açıklama yaparak bu haberi asılsız olarak nitelendirmiştir. Türk-İş, sendikaların genel kurul kararı olmadan Türk-İş'ten ayrılamayacaklarını hatırlatarak Güney bölgesinde (Adana, Mersin, Gaziantep, Kahramanmaraş, Antalya ve İskenderun) Türk-İş'ten ayrılan sendika olmadığını açıklamıştır. Aynı açıklamada Türk-İş İcra Kurulunun Kavel'de takındığı tutuma yöneltilen eleştirilere şu şekilde yanıt verilmiştir:

> *"Kavel Kablo Fabrikası olayında Türk-İş İcra Heyetinin tutumunu tasvip etmediklerini ve Türk-İş Yöneticilerinin 'patron' zihniyeti ile hareket ettiğini ileri süren, işçi kütlesine dayanma imkanından yoksun bu nevzuhur sendikacılara bir hususu daha hatırlatmak gerekir ki o da Türk-İş İcra Heyeti'nin hesap vermeye mecbur olduğu makam "gazel okuyanlar" değil, Konfederasyon Genel Kuruludur."*
>
> *"Kavel fabrikası olayına gereken ilginin gösterilmediği iddiası ise diğer bütün iddialar gibi mesnetsiz, hakikate aykırı ve kasıtlı iddialar olmaktan öteye bir anlam taşımamaktadır. Zira Kavel Kablo fabrikasında baş gösteren olay çıktığı günden itibaren dikkatle izlenip, yönlendirilmiş hatta sırf bu iş için Konfederasyon başkanı bizzat olay yerine giderek tetkik ve temaslarda bulunmuş, daha sonra da pek çok gazetede yer alan ve işverenlerin hiddetini celp edecek kadar ağır bir demeç vermiştir. İcra Heyeti ise Kavel Kablo fabrikası işçilerinin desteklenmesi için karar almış, konfederasyona üye sendikaları yardım kampanyasına çağırmıştır. Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi ise olay yerinde devamlı temaslarda bulunmakta ve her an işçilerle birlikte hareket etmekte, gelişmelerden Genel Merkezi muntazam haberdar etmektedir."*
>
> *"Hal böyle iken Türk-İş İcra Heyetini Kavel olayına karşı imiş gibi göstermek ve bu olayı desteklemediğini söylemek tek kelime ile bühtandır, iftiradır."*
>
> *"Türk-İş bugüne kadar olduğu gibi bundan sonrada Türkiye'deki her türlü işçi hareketinin en candan ve samimi önderi ve destekleyicisi olacaktır."*[191]

Türk-İş ile Güney Sendikaları arasındaki anlaşmazlık grevden sonra Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç ile bölge sendikaları arasında imzalanan protokolle sona erdirilmiştir.[192]

---

190 *Cumhuriyet*, 28 Şubat 1963.
191 *Türk-İş* dergisi, 15 Mart 1963.
192 *Türk-İş* dergi.

TİSK ve Grev

Gerek MESS'in gerekse TİSK'in Kavel Grevi'ne müdahil olmaları grevin başlamasından sonradır. TİSK'in Kavel Grevi'ne müdahil olması, Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliği vasıtasıyla Türkiye Maden-İş Sendikasına aracılık teklifinde bulunmasıyla başlamıştır. Maden-İş yönetimi, Türk-İş'in de TİSK'in arabuluculuğuna olumlu bakması, bu yönde bir görüş belirtmesi üzerine teklifi kabul etmiştir.[193] İşveren örgütleri konuya dahil oldukları andan itibaren de konunun yetkili mercilere taşınması, kamuoyuna anlatılması konularında aktif rol üstlenmişlerdir. İlhan Lök *"TİSK ve MESS'in devreye girmesiyle ihtilafın giderilmesi yolunda izlenecek bütün yol ve yöntemlere, oluşturulan stratejiye, geliştirilen taktiklere bu örgütlerin karar verdiğini söylemektedir."*[194] İlhan Lök işveren örgütlerinin meseleye dahil olmasının yarattığı iklim değişikliğine dair şu kanaati taşımaktadır: *"İşveren örgütlerinin devreye girmesi meseleyi hissi yönlerden arındırmış, daha kurumsal bir ilişki haline dönüşmesine hizmet etmiştir. Kavel Grevi gibi büyük bir hadisenin kara düzen yol ve yöntemlerle çözüme kavuşturulması olacak şey değildir."*[195]

TİSK'in Kavel Grevi'ne özel önem vermesinin nedeni grevin başka iş yerlerine ve başka işçilere örnek oluşturabilme ihtimalidir. Nitekim TİSK Genel Sekreteri Haldun Kip, Kavel Grevi'ni *"Bentlerini yıkıp, etrafa taşma tehlikesi gösteren ve ancak son anda insanüstü gayretlerle yatağına sokulan bir nehre"* benzetmektedir.*"*[196]

İşçi sendikaları kendi aralarında grevi görüşmek üzere, toplantılar yapıp, grevi destekleme kararları alırken işverenler de boş durmamış, "azgın suların bentlerini yıkıp etrafa yayılmasını" engellemek ve Kavel işverenini desteklemek amacıyla bir araya gelmişlerdir. TİSK 15 Şubat 1963 günü İstanbul Ticaret Odası Meclis Salonunda üye sendikalar ile Kavel Grevi'ni görüşmek üzere bir toplantı düzenlemiştir. TİSK Başkan Vekili Mümtaz Altınelli tarafından açılan toplantıda TİSK Yönetim Kurulu Başkanı Şahap Kocatopçu da bir konuşma yapmıştır. Olayın çeşitli evreleri hakkında bilgi veren Şahap Kocatopçu konuşmasının bir yerinde Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in grevi onaylamayan açıklamasına atıfta bulunarak *"Bu görüş bizi büyük bir huzura sevk etti. Çünkü bizim en büyük üzüntümüz, işveren ve işçinin durumunu umumi efkara duyuracak bir hükümet tahlilinin yapılmamış olması idi. Bunun bugün gazetelerde yayınlanmış olması bize en büyük teminatı vermektedir" demiştir.*

Şahap Kocatopçu konuşmasında *"işçi ve işverenin beraber çalışmasını doğru bulduklarını, kanunen tanınmış hakların kullanılmasına karşı olmadıklarını ama kanun dışı hareketleri de onaylamayacaklarını"* belirtmiştir. Şahap Kocatopçu'ya göre *"Kavel Grevi birkaç heyecanlı işçinin hareketiyle meydana gelmiştir ve kısa sürede düzelmemesi için bir sebep yoktur."*[197]

---

193 Maden-İş'den Haberler, 963/5 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
194 İlhan Lök ile görüşme.
195 İlhan Lök ile görüşme.
196 Haldun Kip, TİSK Genel Sekreteri, İşveren dergisi Cilt 1, Sayı: 6, Mart 1963.
197 *İşveren* dergisi Cilt 1, Sayı. 6 Mart 1963.

Greve Karşı Maddi Dayanışma Cephesi

Görüşme yaptığımız Kavel işçilerinin dile getirdiği görüşlerden biri de *"işverenin grevdeki dayanışma gücünü arttırmak, zararını karşılamak için işverenlerin bir fon oluşturduğuydu." İşçilere göre "patron mal üretemiyor, taahhütlerini yerine getiremiyordu. Zararı büyüktü. Bu büyük zararın karşılanması için işverenler Kavel patronuna destek olmuşlardı."*[198]

Nitekim, *İşveren* dergisi grev nedeniyle 3 milyon liralık bir üretim kaybı olduğunu yazarak işçilerin dile getirdiği "büyük zarar" iddiasını doğrulamaktadır. [199]

Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun (IMF) 1963 yılı Ağustos ayı bülteninde işçilerin greve karşı maddi dayanışma cephesi oluşturuldu yönündeki görüşünü destekleyen bir ifade vardır. Bu ifadeye göre metal işverenleri Vehbi Koç'un yönlendirmesiyle *"sendikaları yıkmak için 6 milyon liralık bir fon" oluşturmuşlardır.* [200]

İlhan Lök ise "İşverenlerin zaman zaman grev ve benzeri hareketler karşısında birbirlerine doğal olarak destek olduklarını ama Kavel Grevi'ne yönelik böyle bir fon oluşturulduğunu hatırlamadığını" [201] ifade etmektedir.

İşçilerle Polisler Karşı Karşıya

Polis ile Kavel işçilerinin arasında ilk kavga 13 Şubat 1963 günü meydana gelir. İçişleri Bakanı ile görüşen ve ondan *"teminat alan"* işveren, büro personelini fabrikaya sokmak istemektedir.[202] İşçiler ise daha önceki kararlarının arkasındadır: *"Çalışma olmayan fabrikaya ancak bürokratik bazı işlemleri yerine getirecek sınırlı sayıda personel girebilir."* Polisler büro personelini sokmak üzere fabrikaya yöneldiğinde işçiler, içinde memurların olduğu aracın önünü keserler.[203] Bu sırada tek yıldız bir komiserin *"mahvedin bu komünist uşaklarını"* emri üzerine tabancalarını çeken polisler Kavel işçilerinin üzerine saldırır. [204] Gözaltına alınan işçiler polis ciplerinin içine sokulup tabanca kabzasıyla dövülürler. [205]

Akşam gazetesine göre olayların sonunda bir polis, dokuz işçinin, Hürriyet gazetesi ise 5 polis ile 4 işçinin yaralandığını yazar. Polislerden 5 günlük iş göremezlik raporu alan Durak Söyler'in eli bir işçi tarafından ısırılmıştır. İşçilerden yaralananlar Nuri Coşkun, Süleyman Seyrek, Ali Kayalı ve Alaeddin Zorlu adlı işçilerdir. Hasbal Kayalı, Recep Hamza, Hamdi Biçer, Halis Bilici, Ali Sansar ve Sefer Mert hakkında da polise mukavemetten soruşturma açılmıştır.[206]

198 Bu konu görüşme yapılan Kavel işçilerinden Hamit Şindi, Hasbal Kayalı, Numan Çoban ve Şaban Sansar tarafından aşağı yukarı birbirinin aynı ifadelerle dile getirildi.
199 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı :6 Mart 1963.
200 Britanya Ulusal Arşivi LAB 13/1610.
201 İlhan Lök ile görüşme.
202 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı 6, Mart 1963.
203 Hasbal Kayalı ile görüşme.
204 *Akşam* gazetesi, 14 Şubat 1963.
205 Enis, s.18.
206 *Hürriyet*,14 Şubat 1963.

Hasbal Kayalı ise o günü şöyle hatırlıyor:

"İşverenle sendika anlaşmıştı; vergi, sigorta, ıvır zıvır evraklarını düzenlemek için bir tek muhasebe müdürü içeri giriyordu. Aşağı yukarı 8-10 gündür bu şekilde oluyordu. O sabah fabrikanın önüne önce her zamankinden fazla polis getirdiler. Yani önceden hazırlık yapmışlardı. Memurları getiren arabalar fabrikaya yönelince biz önlerini kestik."

Kavel'in önünde arbede (Faruk Türkoğlu Arşivi)

"Bir amir ortaya çıktı. Polis cipinin üstündeki hoparlörden bize seslendi. 'Yaptığınız kanun dışı hemen bu harekete son verin.' dedi. Bizden biri de 'Ekmeğimizi koruyoruz. Bu bizim hakkımız.' diye cevap verdi. Komiser bize on dakika mühlet verdi. On dakikanın sonunda da 'Dağıtın bu komünistleri!' diyerek polisleri üstümüze saldırttı. Biz de kendimizi savunduk. O itiş kakış içinde polislerden de yaralananlar olmuş. Ama bizi cipin içine aldılar karakola götürene kadar yol boyu tartakladılar. Kafamıza vurdular. O ara yerde halk da toplanıp fabrikanın önüne gelince memurları içeri sokamadılar."[207]

Kavel İşçi Mümessili Halis Bilici o günlerde yayınlanan gazetelerde yaşanan olaya ilişkin şu değerlendirmeyi yaptı:

"Sabah her zamanki gibi fabrikaya geldik. Biraz sonra polisler, personel gelecek diye bizi dağıtmaya çalıştılar. Bu sırada personeli taşıyan araba kapının önünde durdu. Biz arabanın içinde yabancı işçi var mı diye onlara doğru ilerledik. Arabayı aramak istedik. Bunun üzerine polisler sille tokat üzerimize atıldılar. İki yıldızlı bir komiser tabancasını çekerek Alaattin Zor-

207 Hasbal Kayalı ile görüşme.

Kemal Türkler'in Telgraf metni:

İstanbul İstinye Kavel Kablo Fabrikasında çalışan 220 işçi, İş Akdinin değiştirilmesi mahiyetindeki işveren tekliflerini kabul etmemesi sebebiyle, hepsi bir anda işten çıkarılmıştır. İşverenin Lokavt suçunu protesto için iş yeri önünde işe dönmek maksadıyla toplanan işçileri, Emniyet Müdürü 200 kadar Polisle dağıtmak ve Anayasa teminatı altında bulunan haklarından vazgeçirmek için zor kullanmaktadır. İşçiler 10 gündür açtır. Ekmeklerini kaptırmamak için iş yeri mahallinde gece gündüz beklemektedirler. Herhangi bir müessif hadiseye meydan vermemek için polisin kanunsuz müdahalesinin durdurulması ve işçilerin haklarının teslimi için gerekenin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Türkiye Maden-İş Sendikası
Genel Başkanı
Kemal TÜRKLER
Maden-İş'den haberler 963/8

lu adlı bir arkadaşımızın kaşını patlattı. Ahmet Ağca, Sefer Mert, Mehmet Tunç, Ali Kaya, Osman Çelik, Nuri Coşkun, Garip Zorlu ve Süleyman Seyrek adlı işçiler polis tarafından dövüldü."[208]

T. Maden-İş Sendikası da konuya ilişkin yaptığı açıklamada şu görüşlere yer verdi:

"Evvelki gün bir emniyet amirinin yanlış hareketi ile başlayan üzücü olaylar üzerine Maden-İş Sendikası yetkilileri işçilere itidal ve sükunet tavsiye etmiş, kendilerine yapılacak iftirayı sendikanın var gücü ile iftiracılara iade edeceğini bildirmiştir. Kavel işçileri kendilerine fiili tecavüz edilse dahi nefislerini müdafaa etmeyeceklerdir."

"Artık grev ve toplu sözleşme kanun tasarısının Mecliste görüşülüp kanunlaşacağı sırada bir kısım işverenlerin bu kanunu işlemez hale getirmek için Kavel olayını başka mecralara çekme politikası sezilmiş, işçiler bu oyuna gelmemeye karar vermiştir. Bir kısım işverenler, Kavel işçilerinin haklarını çiğnetmemek için giriştikleri pasif mukavemeti zor kullanma ve kendi elleriyle kendi haklarını teslim ettirme şekline sokmak, işçi ile devlet kuvvetlerini çatıştırmak yolunu açmaya çalışmaktadırlar. Fakat sendikacılar, devlet nizamını korumakla görevli polislere bu görevlerini ifa sırasında en ufak bir zorluk çıkarmayacaklardır. Bilakis polisin bu yoldaki vazifesini kolaylaştıracaklardır."[209]

Olay üzerine Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar bir açıklama yaparak işçilere yapılan saldırıyı kınamış ve yaşanan saldırıyı Cumhurbaşkanı, Başbakan ve ilgili bakanlara telgrafla duyurmuştur.[210]

208 *Dünya* gazetesi, 14 Şubat 1963.
209 Maden-İş'den Haberler, 1963/10 ,TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
210 *Hürriyet*, 14 Şubat 1963.

Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler de Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Başbakan İsmet İnönü ile İçişleri, Çalışma ve Adalet Bakanlarına telgraf çekerek polisin Kavel işçilerine yönelik saldırılarının durdurulmasını istemiştir.

TİSK' de İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata'ya çektiği telgrafla olay hakkında bilgi vermiştir. Telgrafta olay şöyle anlatılmıştır:

> *"Türk-İş Başkanının hukuk devletine saygılı olduğunu basına bildirdiği bugün, grevciler fabrika memurlarını ve kalorifer için mazot getiren kamyonu fabrikadan içeriye sokmamışlardır. Grev kanunu yürürlükte olmuş olsaydı dahi haksız ve kanunsuz grev mahiyetinde sayılacak olan bu iş terki hali ve ayrıca Türk Ceza Kanunu ile İş Kanununca suç sayılan fiiller devam etmektedir."*[211]

İçişleri Bakanı ise telgrafa verdiği yanıtta üzüntülerini bildirerek, işverenlere adli makamlara başvurmalarını tavsiye etmiştir. [212]

Polise mukavemet ettiği gerekçesiyle haklarında soruşturma açılan işçilerden Ali Kayalı, Alaaddin Zorlu ve Sefer Mert hakkında 18 Şubat 1963 günü tutuklama kararı verildi. Ali Kayalı ve Sefer Mert o gün tutuklanarak cezaevine konuldu. Alaaddin Zorlu ise duruşmada hazır bulunamadığı için tutuklama kararı o gün uygulanamadı. [213]

Polis ile işçilerin arasındaki çatışmanın ertesi günü polis fabrikanın önünden çekilir. İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Uğur ve İstanbul Valisi Niyazi Akı ayrı ayrı fabrikanın önüne gelerek işçilerle görüşürler. Vali burada yaptığı konuşmada *"işçilerin de polislerin de bu memleketin çocukları olduklarını ve katiyen birbirlerine düşmanca yaklaşmayacaklarını"*[214] ifade ederek işçilerin gönlünü almaya çalışır. İşveren de *"yeni bir olayın çıkmasını önlemek amacıyla büro personelini fabrikadan çekme"* kararı almıştır."[215] Bu arada işverenin yaptığı çeşitli şikayetler üzerine Kavel işçilerinden 7'si grevi teşvikten, 16 işçi hakkında da polise mukavemetten yargılamalar başlamıştır. Yargılanan işçilerden Ali Kayalı, Alaaddin Zorlu ve Sefer Mert ve Hasan Ada tutukludur.[216]

Tutuklanan işçilerin ilk duruşması o sıralarda Yeniköy'de bulunan Sarıyer Adliyesi'nde görülmeye başlar. Günün erken saatlerinde başlayan duruşma gecenin ilerleyen saatlerine kadar, tek bir ampulle aydınlatılan yarı karanlık bir salonda gerçekleşir. Duruşma başlamadan önce Kavel işçileri ve halk adliye önündeki yolu trafiğe kapatır. Polisin kalabalığı dağıtma çabaları sonuç vermez. Gecenin ilerleyen saatlerinde mahkeme, polise mukavemet nedeniyle açılan davada görevsizlik kararı vererek dosyayı ağır ceza mahkemesine gönderir. Bu arada tutuklu işçileri tutuksuz yargılamak üzere serbest bırakır. Nebil Varuy'a göre Mahkemenin bu kararında dışarıdaki halk kuşatmasının büyük etkisi olmuştur. [217]

---

211 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı 6 Mart 1963.
212 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı 6 Mart 1963.
213 *Cumhuriyet*,19 Şubat 1963.
214 *Akşam* gazetesi,15 Şubat 1963.
215 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı 6, Mart 1963.
216 *Cumhuriyet*, 22 Şubat 1963.
217 Nebil Varuy ile görüşme.

Kavel'de işçiler aleyhine açılan davalara işçilerin avukatı sıfatıyla dahil olan Avukat Alp Selek duruşmaların seyrine ilişkin şöyle bir değerlendirme yapmakta:

"İşçiler gayet güzel savunmalar yaptılar. 'Biz bir şey yapmadık, orada yoktuk' gibi gerekçeler ileri sürmediler. Hareketlerinin anayasaya uygun olduğunu, yasa dışı bir şey yapmadıklarını savundular. Savcılar ise örnek oluşturabilir kaygısıyla bu tip hareketleri mutlaka ezmek lazım diye düşünüyorlardı."[218]

Gerek Hamit Şindi gerekse Numan Çoban ve Şaban Sansar'a göre o gece serbest bırakma mahkeme açısından taktiksel bir adımdır. Olay çıkacağından korkan mahkeme işçileri serbest bırakmış; fakat serbest bırakılanların bir kısmı o gece evlerinden toplanarak tekrar gözaltına alınmışlardır.[219]

Mal Çıkarma Kavgası

Süre uzadıkça grevin işverene maliyeti de artıyordu. Daha önceden alınmış siparişler karşılanamıyor, altına girilen yükümlülükler yerine getirilemiyordu. İşveren, taahhütlerini yerine getirmek için grevden önce üretilmiş malları dışarı çıkarma niyetindeydi. Bu amaçla grevin 25. gününde İstanbul Valiliği'ne, Sarıyer Cumhuriyet Savcılığı'na, Sarıyer Kaymakamlığı'na ve Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne başvuruda bulunarak mal çıkarmak için yardım istedi. Başvuru dilekçesinde şu görüşlere yer verildi:

"İstinye'de kurulu fabrikamızın piyasa ihtiyaçlarını karşılayabilmek için imal ettiği kablo, suni deri ve emaye bobin teline mütenazır olarak verilen hususi siparişler dolayısıyla muhtelif resmi daire ve firmalara karşı da taahhütleri vardı."

"Bu cümleden olarak bazı taahhütlerimiz menafi (yarar) umumiye ile doğrudan doğruya ilgili bulunmaları dolayısıyla aşağıda ıttılalarınıza (bilgilerinize) arz ediyoruz." "P.T.T. Umum Müdürlüğüne: Harici tesisat telefon telleri Milli Müdafaa Vekaletine

(T. Willys Overland ile): Vasıtalar için döşemelik ve brandalık

Etitaş'a (Transformatör Fabrikası): Muhtelif emaye bobin telleri Mannesman'a (Sümerbank Boru Fabrikası): Sanayi kabloları"

"Bunlardan P.T.T. Harici telefon tellerinin tamamına yakını, Milli Müdafaa Vekaletine ait vasıtalar için döşemelik ve brandalıkların bir kısmı, piyasa ihtiyaçlarını karşılamak üzere bayi siparişlerinden muhtelif mallar imal edilmiş ve sevke hazır olduğu halde fabrikada ambarda beklemektedir. Çünkü malumunuz olduğu vechile işyeri ile ilişiği kesilmiş bulunan işçilerden elebaşılar tarafından fabrikaya giriş çıkışımıza ve sevkiyat yapmamıza mani olunup, fiilen tecavüz edilmektedir."

218 Alp Selek ile görüşme, İstanbul, 6 Mayıs 2010

219 Hamit Şindi'nin Evrensel muhabirine anlattığı bu vaka Numan Çoban ve Şaban Sansar tarafından da doğrulanıyor. Nebil Varuy ise serbest bırakılan işçilerin gece evlerinden alındıklarını hatırlamıyor.

"Resmi amme hizmetlerinin aksayacağından, müteahhitler taahhütlerinin geç yerine getireceğinden dolayı ödeyecekleri tazminatlardan bahisle kendileri için imal edilmiş fabrika ambarında bekleyen malların teslimi için bizi zorlamaktadırlar."

"Mülkiyet hakkı iş yerinin masuniyeti, çalışma hürriyeti Anayasa teminatı altında bulunan memleketimizde kanunları tatbikle görevli mercileri ve devlet otoritesini temsil eden yüksek makamınıza güvenimiz tam olduğundan, fabrikamız ambarında sevke hazır malların bugünden itibaren sevkiyatına başlayacağımızı bilgilerinize sunar, fabrikamız önünde toplanan işçilerin muhtemel müdahale ve tecavüzlerinin önlenmesi için gereğini derin saygılarımızla dileriz."[220]

Bu başvurunun ardından işveren 1 Mart 1963 Cuma günü mal çıkartmak üzere harekete geçer. Bir önceki geceden fabrikaya sokulmuş 3 adet kamyonu gören işçiler fabrikanın önüne barikat kurarlar. Önde kadınlar ve çocuklar ardına işçiler dizilir. Fabrikanın kaynakçılarından Şaban Sansar hızla atölyeye gider ve oradan alıp getirdiği kaynak makinesi ile kapıları kaynatarak kamyonların çıkışını zorlaştırır. Bu sırada mahalle camisinin minaresinden yapılan anons ile fabrikanın önü bir anda ana baba gününe dönmüştür. Esnaf, kadın, çoluk çocuk neredeyse bütün İstinye halkı fabrikanın önündedir. Polis sayısının yetersiz kaldığını gören emniyet yetkilileri geri çekilerek, ilave kuvvet istemek zorunda kalırlar.[221]

Üç gün önce askeriyeye ait bir kamyon malın çıkarılmasına ses çıkarmayan işçiler bu kez yapılanın grevi kırmak amacı taşıdığını dü-

Kavel işçilerinin eşleri ile polis arasında arbade oldu

(Başlarafı 1 inci Sahifede)

...sında bizzat Cevik Kuvvet Amiri Zeki Tamay da var...

...diğer sebebiyle fabrikadan kaldırılamamıştır. Üç kamyonun dışarı çıkarılması mümkün olamamıştır.

Yine bu arada, işçilerin [illegible] polisler tarafından darbedilmesi üzerine kadınlardan biri, [illegible] düşürdüğünden hastahaneye kaldırılmıştır. Ancak, dün geç vakte kadar, bu işçi evinin kaldırıldığı bildirilmiş ile izini ve bulunamıştır.

...terörü mümkün olamamıştır. Öte yandan, sokağa karışan ve polislerin...

...lanmadığından, Sarıyer'de herhangi bir tahrikat yapılmamıştır.

Doğan KEÇECİOĞLU

Fabrikanın önünde kamyonlara yüklemek için bekleyen kamyon ve polis arabası.

İşçilerin eşleri kamyonun fabrikadan çıkmasını önlemek için kapının önünde barikat kuruyorlar.

İşçilerin eşlerinin kurdukları barikatı dağıtmak için polislerin müdahalesi ile olay patlak veriyor.

Cumhuriyet 3 Mart 1963

220 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı 6 Mart 1963.
221 Şaban Sansar ile görüşme.

şünerek mal çıkartılmasına izin vermezler. İşçilerin deyimiyle bu kez eylemi işçiler değil, greve başından itibaren fiilen katılan eşleri yapar. Aralarında hamilelerinde bulunduğu kadınlar kamyonların önüne yatarak, insan bedeninden barikat yapıp, çıkışı engellerler. Hamile kadınlardan biri bu arbedede çocuğunu düşürür.[222] Polisin kadınları tartaklaması üzerine de işçilerle polis arasında arbede çıkar. [223]

Bu arada işçiler polisleri kartopu yağmuruna tutarlar. İddiaya göre işçiler kartoplarının içine taş koyarak polise fırlatmışlardır. [224] Numan Çoban ise bu iddiayı reddederek polisleri kartopu yağmuruna tuttuklarını ama içine taş koyup atmadıklarını, en azından kendisinin böyle bir şey yapmadığını söylüyor. [225] Olayın ertesinde yayınlanan Akşam gazetesi mal çıkışını kadınların engellediğini yazmaktadır.[226]

Avukat Alp Selek, halkın, grevcilerin yanında polise kafa tutmasına şu şekilde yorumlamakta:

> *"O dönemde nadir rastlanacak bir şey de ne halkta ne grevcilerde polis korkusunun olmamasıydı. Halk polise karşı sıkı bir mukavemet gösterdi. Halk işçilerin haksızlığa uğradığını düşünerek grevi destekledi. Hakın desteği ile grev sadece Kavel işçilerinin grevi olmaktan çıktı."* [227]

İşverenin mal çıkaracağı haberini alan Kemal Türkler, Valiyle telefonla konuşarak işverenin buna hakkı olmadığını söyler, Kemal Türkler, Valiye "Ben şimdi Kavel'e gidiyorum. İcap ederse polisle ben çarpışacağım. Ölürsem bu yolda öleyim." diyerek meydan okur.[228] Gökçe Enis'e göre Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi çeşitli gerekçelerle Kemal Türkler'in o gün Kavel'e gitmesini engellemeye çalışmış, fakat bunda başarılı olamamıştır.

Kemal Türkler fabrikanın önüne giderek işçilere hitaben bir konuşma yapar. Kemal Türkler konuşmasında *"İçeride Milli Müdafaanın malları olduğu söyleniyor. Eğer böyle bir mal varsa biz bu malı hiçbir ücret talep etmeden kamyonlara yükleriz. İşverenin mülkiyet hakkına da tecavüz edemeyiz. Malını satıp satmamakta serbesttir. Ancak malı kamyona yükleme işi sizin işinizdir. Halbuki siz burada kendi işinizin bekçiliğini yapıyorsunuz. İşveren eğer dışarıdan işçi getirtmeden ve sizi de çalıştırmadan malları Zati Sungur oyunu ile kamyonlara yükleyerek sevk edebilirse etsin. Aksi halde dışarıya mal çıkarması mümkün değildir."*[229]

Kemal Türkler'in konuşmasını tamamlamasının ardından polislerin tekrar hareketlendiği mal çıkartmak üzere hazırlık yaptığı görülür. Kemal Türkler atlı polislerden birinin atının yularını tutarak "önce ben" der. *"Önce ben. Beni çiğnemeden buradan mal çıkaramazsınız."*[230]

222 Sosyal Adalet 19 Mart 1963
223 Cumhuriyet, 3 Mart 1963.
224 Hürriyet, 3 Mart 1963.
225 Numan Çoban ile 19 Kasım 2009 tarihinde yapılan görüşmeden.
226 Akşam gazetesi, 3 Mart 1963.
227 Alp Selek ile görüşme.
228 Enis, s.17.
229 Enis, s.17.
230 Şaban Sansar ile görüşme.

Süleyman Üstün de Celal Başlangıç ile yaptığı söyleşide polisler ile işçilerin karşı karşıya geldiği anda Kemal Türkler'in tavrını şöyle aktarıyor:

"Fabrikayı kuşatan polis megafondan bağırıyor:"

"Dikkat! Dikkat! Greviniz yasa dışıdır. Birazdan müdahale edeceğiz. Direnenleri içeri alacağız."

Yanıtı Kemal Türkler verir: *"Biz biliyoruz, grevimiz yasa dışıdır, ama anayasa içidir. Biz anayasayı koruyacağız."*[231]

Avukat Alp Selek

Benzer bir meydan okumayı Kavel işçisi ve Maden-İş Şişli Şube Başkanı İlyas Kabil de yapar. İlyas Kabil göğsünü açarak polislerin karşısına dikilir; *"Beni vurabilirsiniz ama mal çıkartamazsınız"* diye haykırır.[232]

Sergilenen kararlılık kısa süre sonra sonuç verir. Polisler kamyonları içeride bırakarak fabrikayı terk ederler. Polisler çekilirken, civarda mezarlıklarda ellerinde taşlarla siper almış, İstinye halkı da siperlerden çıkar.[233]

"Mezarlıkta ellerinde taşlarla siper alan genç ve yaşlı erkeklerden bizim de sonradan haberimiz oldu."diyor Hasbal Kayalı. "Şayet aşağıda bizi ezip geçselerdi ikinci bir engelleme daha yapmak için İlyas Kabil yerleştirmiş onları, biz bilmiyorduk." [234]

Hem Numan Çoban'ın hem de Şaban Sansar'ın olaya ilişkin yorumu şöyle *"O gün oraya bütün İstanbul'un polisini yığsalar bile oradan mal çıkamazdı. İş uzadıkça artık ne olacaksa olsun duygusu içindeki işçiler 'kan çıkar, can çıkar, ama mal çıkmaz' diye kararlılıklarını ortaya koymuşlardı. İşveren bizi gözlüyordu. Anlaşmaya yanaşmasında bu kararlılık etkili oldu."* [235]

Alp Selek, Kemal Türkler'in ve Maden-İş yöneticilerinin özel olarak mal çıkarma kavgası sırasında kararlı duruşlarının, genel olarak da grevin devam ettiği sürece başından sonuna grevciymiş gibi davranmalarının, işçiyle aynı safta durmalarının, işverenin anlaşmaya yanaşmasında etkili olduğunu söylemekte.[236]

Yaşanan olaylar üzerine işverenlerin işçileri suçlayan demeçlerine Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar yazılı bir açıklamayla cevap verdi. İsmail Topkar açıklamada "tahrikçi" suçlamalarını şöyle yanıtladı: *"Bazı kesimlerin son zamanlarda işçi-*

231 Celal Başlangıç Röportajı, 78 Yaşında bir 78'li - Süleyman Üstün, *Yetmişsekizliler Tükenmez* Dergisi, Sayı 7 Ekim-Kasım 2005, s. 34-39.
232 Enis, s.18.
233 Enis, s.18.
234 Hasbal Kayalı ile görüşme.
235 Şaban Sansar ile görüşme.
236 Alp Selek ile görüşme.

leri tahrikçi ve teşvikçi diye vasıflandırdıklarını üzüntü ile izliyoruz. Bunlara cevabımız şudur: Daha dün Silahtar'da 49 kardeşimize sabotajcı diye isim vermişlerdi. Bunlar Türk adaleti önünde ibra edilmişlerdir. Türk işçisinin vatansever duygusundan şüphe edenlere şunu söylemek istiyoruz: Müşahhas hadise versinler."[237]

Görüşmeler

Kavel'de grevin başlamasının hemen ardından aşağı yukarı eş zamanlı olarak müzakereler de başlamıştır. Bazen taraflar kendi inisiyatifleriyle çoğu zaman da çeşitli arabulucular marifetiyle buluşup görüşmüşlerdir. Yapılan görüşmelerde anlaşma sağlanamasa dahi görüşme kapısı hep açık tutulmuştur. Bir anlamda grev ile görüşmeler paralel bir biçimde yürütülmüştür. İlk görüşmelerden biri, grevin 3. günü İstanbul Bölge Çalışma Müdürü Sabih Türsan aracılığıyla yapılmıştır. Toplantıda T. Maden-İş Sendikası Genel Başkan Kemal Türkler ve Genel Başkanvekili Kazım Narmanlı, işveren ise Kavel Yönetim Kurulu Başkanı Emin Aktar ve hukuk müşaviri tarafından temsil edilmiştir.

Bu toplantıda işverenler atılan 10 işçiyi tekrar işe almayı ve sendikalı işçilere baskı yapmamayı kabul ederler. Sendika ise daha önce işten çıkarılan 4 işçinin de işe alınmasını, 5 yıldan bu yana verildiği halde eksik verilen ikramiyenin işçilerin tamamına da ödenmesini, işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan bir şikayet komisyonunun oluşturulmasını, sendika üyelerinin bu komisyonda mahkeme edilip, karara bağlanmadan kimsenin cezalandırılmamasını ve işten çıkarılmamasını isterler.

Anlaşma sağlanamaz, toplantı dağılır. İşçiler greve devam ederler. İşveren de işe geri aldığı işçileri yeniden işten çıkarır.[238]

Bu ilk görüşmeden sonuç alınamamış olmasına rağmen 30 Ocak ile 12 Şubat tarihleri arasında işçi ile işveren arasında çeşitli toplantılar yapılarak sorunun çözümü için uğraşılmıştır. İlk toplantılar genellikle sorunun birinci derece muhatapları olarak T. Maden-İş ile Kavel patronları arasında gerçekleşirken, ilerleyen safhalarda toplantılara Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopçu, TİSK Başkan Vekili Mümtaz Altınelli, TİSK Genel Sekreteri Haldun Kip, MESS Genel Sekreteri İlhan Lök de dahil olmuştur. İstanbul Bölge Çalışma Müdürü Sabih Türsan, İstanbul Valisi Niyazi Akı ve İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata görüşmelerde arabulucu sıfatıyla bulunarak tarafların aralarındaki ihtilafların çözümüne yardımcı olmaya çalışmışlardır. [239]

Maden-İş Sendikası bu görüşmelerde iki temel talebi dile getirmiştir: Bunlardan biri müktesep hak olan ikramiyelerin ödenmeye devam edilmesidir. T. Maden-İş Sendikası şimdiye kadar yapılan ödemelerle ikramiyelerin, işçi ücretinin bir unsuru haline geldiğini savunmaktadır. Belli bir esas belirlenerek onun üzerinden işçilere ikramiye ödenmesini istemektedir. T. Maden-İş'in bir diğer isteği atılan işçilerin tamamının işe geri alınmasıdır.

237 Son Havadis, 14 Şubat 1963.
238 Maden-İş Basın Bülteni 1963/5 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
239 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı:6 Mart 1963.

İşveren kesimini temsilen masaya oturan temsilciler ise işçilere ödenen ikramiyenin Şirket İdare Meclisi'nin kararıyla özel olarak ödendiği ve değişik ölçüler kullanılarak yapılmış ödemelerin ücretin unsuru sayılamayacağını, dolayısıyla da mükteseb hak olmadığını ileri sürmüşlerdir. İşten çıkartılan işçiler konusunda ise, işverenler işten çıkarmaların kanunun emrettiği usul ve esaslara uygun olarak yapıldığını söyleyerek bu konuda var olan itirazların adli mercilere taşınmasını önermişlerdir.[240]

Masadaki önemli tartışma konularından bir de yasa dışı grev iddiasıdır. İşveren kesimi yapılan eylemin bir grev olduğunu ve hem de usulsüz ve kanunsuz grev olduğunu ileri sürmektedir. Kendi eylemlerinin ise, lokavt olmadığını düşünmektedirler. MESS eski Genel Sekreteri İlhan Lök Kavel Grevi'nin yasal boyutuna ilişkin şu görüşleri taşımaktadır: *"Anayasa grev hakkını vermiş fakat ortada bir grev kanunu yok. Grev nasıl yapılır, hangi usuller yerine getirilerek greve çıkılır henüz belli değildi. Fakat sendika ben grev yapıyorum diye ortaya çıkıyor. Ne işverene bir bildirim var, ne idareye bir bildirim var. Bir gün ansızın iş bırakılıyor. Yapılan açık açık yasa dışı bir* eylemdi. Biz müzakere masasında da bu görüşümüzü dile getirdik."[241]

T. Maden-iş Sendikası ise Kavel'de işçilerin anayasal haklarını kullandıklarını, işverenin işçileri işten çıkartarak anayasaya ve sendikalaşma, sendikal faaliyet sürdürme özgürlüğüne aykırı davrandığını düşünmektedir. [242]

İşveren kesiminde sadece grev değil, grevle doğrudan bağı olsun olmasın işçilerin her tutumunu yasa dışı saymak gibi bir anlayış hakimdir. TİSK Genel Sekreteri Haldun Kip "Farzı muhal işveren çalışma şartlarına riayet etmemiş olsa dahi meri mevzuat karşısında işçiler tarafından tutulan yol kanuni değildir" diyerek durumu şöyle gerekçelendirilmektedir:

"a) İşçi mümessilleri işe el koyup uyuşmazlığı giderecekleri yerde, işçi mümessili olmayan bazı fedailerin işe karışmaları usulsüzdür."

"b) İşverene karşı yapılacak iş; toplulukla iş ihtilafı çıkartıp, normal prosedüre müracaat etmektir. Şayet işçiler ferden işverenin tutumundan zarar görmüşler ise dava açmakta muhtardırlar."

"c) İşi durdurmak, elektrik cereyanı kesmek, kapıları kilitlemek, çalışmak isteyen idarecileri baskı altında tutmak ve pike hareketlerine başvurmak sadece iş kanunu yönünden değil fakat aynı zamanda ceza kanunu yönünden de suç mahiyetindedir."[243]

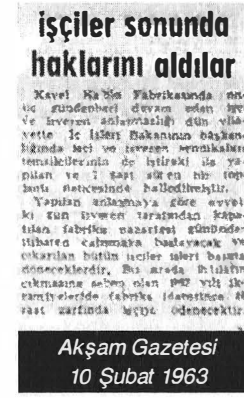
Haldun Kip'e göre grev kanunu çıkmış olsa bile yukarıda sıralanan eylemlerle grev yapmak yine usulsüz olacaktı, dolayısıyla işçilerin cezalandırılması gerekmektedir. İşverene göre işçilerin gerek ikramiye ödenmesi talebi, gerekse atılan işçilerin işe geri alınması talebi hukuki dayanaktan yoksundur ve yanlış anlaşılmış bir prestij duygusuna dayanmaktadır.[244] İlhan Lök'e göre de grev *"Kemal Türkler'in şımarıklığı-*

240 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 6 Mart 1963.
241 İlhan Lök ile görüşme.
242 Maden-İş'den haberler, 1963/12 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
243 Haldun KİP Kavel Protokolünün Tahlili, *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 6 Mart 1963.
244 Haldun KİP Kavel Protokolünün Tahlili, *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 6 Mart 1963.

nın eseridir."[245] *İşçilerin "İbrahim Üzümcü olmasaydı grev olmazdı." argümanına karşı işverenler de "Kemal Türkler ve İlyas Kabil olmasaydı kanun dışı işler olmazdı."* iddiasını ileri sürmektedir.

Çeşitli toplantılar yapılıyor, taraflar arabulucuların uzlaştırma çabaları altında karşılıklı görüşlerini dile getiriyorlar ama uzlaşma sağlanamıyordu. İsmail Topkar *"Bu görüşmelerde işverenler işçilerin sendikasına karışmayacaklarını açık açık dile getirdiler. İkramiyelerin ödenmesi konusunda da yeşil ışık yakıyorlardı ama atılan işçilerin geri alınmasına asla yanaşmıyorlardı. Özellikle İlyas Kabil'i fabrikada bir gün bile görmek istemiyorlardı. Bir ara, bir yol bulmak için işe almak istemediği işçilerin maaşını ödemesini ama onları çalıştırmamasını önerdim. Ama kabul görmedi"*[246] *diyor.*

Anlaşma oldu mu olmadı mı?

İŞÇİLER SONUNDA HAKLARINI ALDILAR

Kavel Kablo Fabrikasında ... günden beri devam eden grev ve lokavt anlaşmazlığı dün vilayette İş İşleri Bakanının başkanlığında işçi ve işveren sendikaları temsilcilerinin de iştiraki ile yapılan ve 7 saat süren bir toplantı neticesinde halledilmiştir.

Yapılan anlaşmaya göre evvelki tarihten işveren tarafından kapatılan fabrika pazartesi gününden itibaren çalışmaya başlayacak ve çıkarılan bütün işçiler işleri başına dönecekleridir. Bu arada bütün çıkmasına sebep olan 282 yıl ikramiyelerde fabrika idaresince ... rast tarihinde işçiye ödenecektir.

Akşam Gazetesi
10 Şubat 1963

Grevin 13. günü taraflar İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata'nın arabuluculuğunda Vilayette bir kez daha bir araya gelirler. Toplantıda işçi kesimi Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy ve Türk-İş 1. Bölge temsilcisi İsmail Topkar tarafından, işveren kesimi de Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopçu tarafından temsil edilir. Toplantıya İstanbul Valisi Niyazi Akı, Bölge Çalışma Müdürü Sabih Tursan ve İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Uğur da katılır.[247] İsmail Topkar *"Kemal Türkler'in toplantıda bulunup bulunmadığını tam olarak hatırlamamakla birlikte esas kanaatinin toplantıda bulunmadığı yönünde olduğunu" söylemektedir.*[248] *Milliyet* Gazetesi de toplantıya katılanları sayarken Kemal Türkler'in adından söz etmemektedir.[249]

Büyük bir olasılıkla bu toplantı, T. Maden-İş Sendikasının katılmadığı, sendika adına Türk-İş'in yetkilendirildiği bir toplantı olmuştur. Türk-İş'in uzlaşmazlık durumlarında sendikadan yetki alarak müzakere sürdürmesi daha sonraları da karşılaşılmış bir yöntemdir. 1966 Paşabahçe Grevi sırasında da Türk-İş, Kristal-İş Sendikası adına işverenlerle görüşme yapmış ve bir uzlaşma kamuoyuna açıklamıştı. Fakat Kristal-İş bu anlaşmayı tanımayarak grevi sürdürdü ve grevin Türk-İş'in imza ettiğinden daha ileri kazanımlarla sonuçlanmasını sağladı.[250] Gökçe Enis'in bu noktadaki kanaati *"Maden-İş Sendikas'nın Türk-İş'ten daha kuvvetli olmasına rağmen meseleyi üst makam olarak Türk-İş'e havale etmekte fayda gördüğü ve olayın tarihi sorumluluğunu*

245 İlhan Lök ile görüşme.
246 İsmail Topkar ile görüşme.
247 *İşveren* dergisi Cilt1, Sayı: 6 Mart 1963.
248 İsmail Topkar ile 26 Mart 2009 günü yapılan telefon görüşmesinden.
249 *Milliyet* gazetesi,10 Şubat 1963.
250 Daha fazla bilgi için bakınız Aziz Çelik- Zafer Aydın Paşabahçe 1966 Gelenek Yaratan Grev TÜSTAV Yayınları, Temmuz 2006.

Türk-İş'e yüklemeyi tercih ettiği[251] *yönündedir.*

9 Şubat günü yapılan toplantının sonuçları ertesi gün yayınlanan *Akşam* gazetesinde "İşçiler sonunda haklarını aldılar" başlığı ile kamuoyuna duyuruldu. Habere göre işçi ve işverenler arasında 7 saatlik toplantı sonucunda anlaşmaya varılmıştı. Anlaşmaya göre işveren tarafından kapatılan fabrika, Pazartesinden itibaren üretime açılacak, işten çıkarılan bütün işçiler işe alınacak ve greve neden olan ödenmeyen ikramiyeler 48 saat içinde ödenecekti..[252]

Milliyet gazetesi de toplantı sonuçlarını "Kavel İhtilafını İçişleri Bakanı dün halletti" başlığı ile haberleştirdi. Bu haberde de işçilerin geri alınacağı ve ikramiyelerin ve yevmiyelerin ödeneceği bilgisi yer aldı. Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar anlaşmayı basına *"İki taraf da daha iyi ve anlayışlı bir düzende münasebetlerini devam ettireceklerdir."* cümlesiyle değerlendirdi. TİSK Başkanı Şahap Kocatopçu'nun değerlendirmesi ise *"işçi ve işverenler sosyal anlayış içinde bugün büyük bir imtihan vermiş bulunmaktadır"*[253] biçimindedir.

11 Şubat Pazartesi günü Türk-İş ve TİSK temsilcileri protokolü imza etmek üzere fabrikadadırlar. Fakat protokol imzalanamaz ve anlaşma kadük hale gelir. Türk-İş'e göre işverenler bakanın yanında yapılan anlaşmayı ihlal ettikleri için protokol imzalanamamıştır.[254] İşveren tarafı ise *"anlaşmazlığa işverenin dokuz işçiyi işe başlatmak istememesinin sebep olduğunu" açıklamaktadır*[255]

Kavel Fabrikası işçileri yeniden greve başladılar

İşverenler de fabrikanın tatil edildiğini, ve işçilerin işlerine son verildiğini açıkladılar

İşçiler Kavel Kablo Fabrikasında 24 saatlik başlıyan ve 9 şubata İçişleri Bakanı Hilmi Oğuz Bakatanın el kaynağı ile önlenen grev hakkında protokol imza etmek için işçi ve işveren temsilcileri dün sabah fabrikada toplanmışlar, fakat müzakerede verilen ihtilaf çıkarılmadan evvel üzerine işçiler fabrikanın önünde bekleşerek ve greve davam kararı vermişlerdir.

Bu konuda görüştüğümüz Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar, işverenleri Bakanın yanında yapılan anlaşmayı ihlal etmekle itham etmiş ve bu yüzden protokol yapılamadığını, bugün ya pacakları basın toplantısı ile duyuracaklarını söylemiştir.

— Arkası Sa. 5, Sü. 1, 2 de —

Cumhuriyet Gazetesi
12 Şubat 1963

İşveren dergisi yapılan anlaşmada aşağıdaki noktalar üzerinde uzlaşıldığı bilgisi yer almıştır:

"1- Taraflar yıl sonuna kadar ikramiyelerin müktesep hak olup olmadığı hususunda ilgili makamlara müracaatta serbest olacaklardı. İşveren ilgili mercilerin kararında mesnet ve emsal olmamak kaydıyla eksik verildiği iddia edilen ikramiyeyi bir yıl önceki miktarda ödeyecekti."

"2- Fabrikada işveren-işçi münasebetleri en iyi şekilde kurulup devam ettirilecekti."

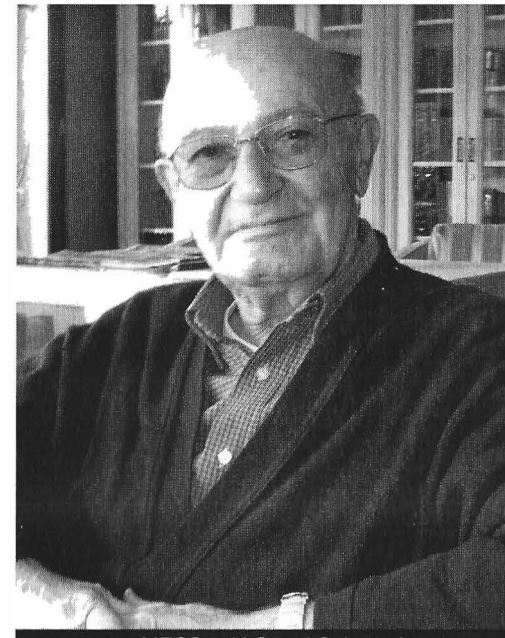
"3- Birinci ve ikinci derecede işine son verilen 13 işçi hariç bütün işçiler işe geri alınacaklardı."

"4- Anlaşma gereğince protokol 11 Şubat 1963 Pazartesi günü tarafların hazır bulunacağı iş yerinde tanzim ve imza edilecekti."[256]

---

251 Enis, s.13.
252 *Akşam* gazetesi 10 Şubat 1963.
253 *Milliyet* 10 Şubat 1963.
254 *Cumhuriyet*, 12 Şubat 1963.
255 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı:6, Mart 1963.
256 *İşveren* dergisi Cilt 1, Sayı:6 Mart 1963.

Anlaşmaya varılan noktalara ilişkin işverenin söyledikleri ile basında yer alan bilgiler örtüşmüyor. İşveren dergisinde yer alan bilgilerin anlaşmanın olmadığının kesinleşmesi ve grevin kaldığı yerden devam edeceğinin belli olmasından sonra kaleme alındığı güçlü bir ihtimaldir.

MESS eski Genel Sekreteri İlhan Lök

İlhan Lök'e göre de basında çıktığı gibi "Bütün işçilerin geri alınacağı ve ikramiyelerin ödeneceği yönünde bir anlaşma olmamıştır." İlhan Lök bu konuda şunları söylemektedir: *"İşveren bütün işçilerin iş akdini fesh etmişti. Toplantıda suç işlediği için işten çıkarılan işçiler hariç geri kalanların işe alınması kabul edildi. Kanımca Türk-İş yöneticileri anlaşmayı Maden-İş Sendikasına kabul ettiremediler. Pazartesi sabahı ortaya çıkan anlaşmazlığı gidermek için birkaç kişiyi daha işe alma önerildi ama sendika tarafından kabul edilmedi."*[257]

Ortaya çıkan yeni durum üzerine basın toplantısı yapan Seyfi Demirsoy anlaşmazlığa işverenin 13 işçiyi işe almak istememesinin yol açtığını açıklamıştır. Seyfi Demirsoy'un açıklamasında yer alan *"Türk sendikaları, sendikacıları, işçileri sosyal hukuk devleti nizamına aşıktırlar, anayasaya sıkı sıkıya bağlıdırlar. Mülkiyet hakkına yüzde yüz inanırlar, tarafsız devlet otoritesine saygı gösterirler."* demiştir. Demirsoy'un bu ifadelerini değerlendiren işverenler şu yaklaşımı sergileşmişlerdir: *"Seyfi Demirsoy'un şahsen nizamlara bağlı olduğunu işverenler de biliyordu. Ancak Demirsoy'un bu konuda tenakuza düştüğü taraf; yanlış yolda olan bir grup işçiyi ve onları yönetenleri savunmak için söylemiş olmasıdır."*[258]

Seyfi Demirsoy'u koruyan bu değerlendirme ile işveren kesimi T. Maden-İş yöneticilerini ve Kavel'in temsilcilerini oyun bozan olarak işaret etmiş ve örtük bir biçimde anlaşamamanın sorumlusu olarak göstermiştir.

Yön dergisinde yer alan "Türk İşçisinin Tarihi Mücadelesi" adlı yazıda *"Şahap Kocatopçu'nun önce işbaşı yapın sonra protokol halledilir diyerek işçileri oyuna getirmeye çalıştığı"* ileri sürüerek Şahap Kocatopçu suçlanmıştır. Yazıda *"Şahap Kocatopçu'dan çok daha tecrübeli ve zeki olan işçi temsilcilerinin oynanmak istenen kaba oyunu anladığı ve Kemal Türkler'in önce anlaşmayı imzalayalım sonra işbaşı..."*

257 İlhan Lök ile görüşme.
258 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı 6, Mart 1963.

diyerek oyunu bozduğu değerlendirmesi yapılmıştır. [259]

Hasbal Kayalı ise grev sürerken arada ortaya çıkan anlaşmanın işçiler tarafından kabul edilmediğini söylüyor. Neden sorusunu Hasbal Kayalı *"Biz o kadar mücadele ettik, bazı arkadaşları dışarıda bırakıp içeri girmek ahlaksızlık olurdu. Türk-İş yöneticileri sendikaya bazıları şimdilik dışarıda kalsın, bir süre sonra aldırırız demişler. Ama kimse bunu kabul etmedi, edemezdik."* şeklinde yanıtladı.[260]

12 Şubat günü yayınlanan gazeteler "Kavel Grevi yeniden başladı." başlığıyla çıktılar. Anlaşamama üzerine işverenler yeni durum karşısında kendi kararlarını ilan eden beş maddelik bir açıklama yaptı. Açıklamada şu noktalar yer almaktadır:

"1- Fabrika tatil edilmiştir."

"2- İşçiler iş akitleri noter huzurunda feshi ihbar suretiyle işten çıkarılmıştır."

"3- Buna göre ne grev, ne de lokavt iddiasına temel olabilecek hukuki mesnet yoktur."

"4- İdari makamlarca işveren ile büro personelinin fabrikaya serbestçe girip çıkmaları teminat altına alınmıştır."

"5- Binnetice hukuk düzenine ve devlet otoritesine saygı sağlanmış fakat çalışma düzeni ile ilgili anlaşmazlık önlenememiştir."[261]

T. Maden-İş Sendikası da yaptığı açıklamada işvereni anlaşmadan dönmekle suçlamış ve yeni bir dayanışma çağrısında bulunmuştur. Maden-İş'in açıklamasında şu görüşlere yer verilmiştir:

"İçişleri Bakanının aracılığı üzerine anlaşmaya varıldığı halde bu anlaşmayı kendi genel çıkarlarını düzenleyen özel planları çerçevesi içinde kalarak anlaşmadan dönenlere yarın için hak çiğneme fırsatı vermemeliyiz. Bu olayda açlığa terk edilen işçilerle birlikte temel işçi haklarına indirilmek istenen darbeyi önleyemezsek yarın Anayasada yer alan temel hak ve hürriyetlerimizi koruyamaz ve elde edemeyiz."

"Onun için: Bütün sendikalar Kavel Fabrikası mağdurları olan yiğit arkadaşlarımızı desteklemelidir. Bütün Sendikalar kasalarından para ayırmalı ve Kavel işçileriyle birlikte korunmakta olan işçi hak ve hürriyetlerinin çiğnenmemesi için Türk-İş'e destek olmalıdır."

"Bütün işçiler kendi dar imkanlarına rağmen birer pazar gündeliklerini Kavel işçilerine göndermelidir. İşçi haklarından yana olanlar gönüllerinden ne koparsa, az demeden, geç demeden yardıma koşmalıdır."

"Kavel olayını yaratanların amaç bildiği hürriyetlerimizi yok etme çabalarına karşı olanların gösterecekleri dayanışma ve destekleme Anayasada yer alan sosyal ve ekonomik haklarının gerçekleşmesine hizmet edecektir."

"Kavel işçileri hak, Adalet ve Anayasayı müdafaaya ölünceye kadar and içmişlerdir. Biz bu and içmiş kahramanları zafere götürmekle kendi hak ve

259 Yön 13 Şubat 1963.
260 Hasbal Kayalı ile görüşme.
261 *Cumhuriyet*, 12 Şubat 1963.

hürriyetlerimizi savunmuş olacağız."

"Yardımlaşmak ve dayanışma halinde birtek hak cephesi kurmak Türkiye'nin refaha erişmesinin yolunu açacaktır."[262]

İsmail Topkar'a göre *"İşverenler hem işçilerin hakkı olan ikramiye ödemelerini yapmayı, hem de atılan işçileri geri almayı kabul etmişlerdi. Yalnız İlyas Kabil ve birkaç işçi bir süre sonra işbaşı yapacaklardı. Bu süre içerisinde işveren işçilerin maaşını ödeyecek ama işçiler çalışmayacaktı. Buna mukabil gerginliği düşürmek için İbrahim Üzümcü de bir süreliğine fabrikaya gelmeyecekti."* [263]

İsmail Topkar'ın sözünü ettiği işçiler, işveren açıklamasında da dile getirilen dokuz işçidir. İsmail Topkar bu işçilerin ücretlerini alarak bir iki ay dışarıda bekletilmesini ve ortam yumuşadıktan sonra işbaşı yapmalarını kendisinin önerdiğini işverenlerin de bunu kabul ettiklerini söylüyor.

Gökçe Enis'in *Kavel Önünde 36. Gün* kitapçığında yer alan bilgiler de İsmail Topkar'ı tamamlayan bir özellik taşımaktadır:

"Toplantı geç saatlere kadar sürdü. Neticede meselenin halledildiği ilan edildi. İşverenler bütün ikramiyeleri en geç Salı günü vermeyi ve bütün işçileri Pazartesi sabahı işe almayı kabul ediyorlardı. Yalnız işçilerden 9'u birkaç gün sonra işe başlayacak, bu arada İbrahim Üzümcü de bir hafta çalışmayacaktı. Taraflar bunu prestij olarak ortaya sürüyorlardı. (...) Pazartesi sabahı fabrikada toplanılarak bu anlaşmayı bir protokol halinde tespit etmek üzere karar verildi. Ayrıca haklarında takibata geçilen 7 işçi hakkındaki şikayetler de geri alınacaktı." [264]

İlhan Lök ise *"İbrahim Üzümcü'nün fabrikadan bir hafta uzaklaştırılması gibi bir anlaşmanın asla söz konusu olmadığını, bunun olsa olsa sendikacıların masada dile getirdiği bir şey olabileceğini"* söylüyor. *İlhan Lök'e göre "Genel müdürün iş yerinden uzaklaştırılmasını kabul etmek demek, işverenin bütün yönetimi işçilere bırakmasını kabul etmek anlamına geleceği için, işverenin böyle bir şeyi kabul etmesi imkansızdır."* [265]

Gökçe Enis'in aktardığına göre pazartesi sabahı işçiler ve sendikacılar protokolü imzalamak üzere fabrikaya gelmişlerdir. Fakat Kavel işvereninin tam yetki verdiği TİSK Başkanı Şahap Kocatopçu fabrikaya gelmemiş, işveren temsilcilerinin Cumartesi günü yapılan anlaşmanın dışında başka şartlar ileri sürmesi de sendikanın greve devam kararı almasına yol açmıştır. O gün yeni bir grev çadırı kurulmuş, aynı akşam Türk-İş'te yapılan toplantıda grev yürütme komitesi seçilerek grevin aynı kararlılık içinde devam edeceğinin işareti verilmiştir. [266]

---

262 Maden-İş'den haberler 963/12 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
263 İsmail Topkar ile görüşme.
264 Enis, s.13.
265 İlhan Lök ile görüşme.
266 Enis, s.14.

Çalışma Bakanı İle Maden-İş Arasında Kavel İhtilafı

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit Türkiye'de de ileri demokratik ülkelerde işçilere sağlanan hakların sağlanması gerektiği kanaatindedir. O kadar ki *"İşçilere tanınan haklar ileri demokratik ülkelere göre dar tutulursa, işçi kendi gayreti ve mücadelesi ile haklarının genişliğini nasıl olsa bir gün o seviyeye çıkaracaktır."* diyerek işçi haklarının geliştirilmesi için atılacak fiili adımları meşru görmek gerektiğini açıklamıştır.[267] Fakat aynı Ecevit, Kavel Grevi ile ilgili düşüncelerini açıklarken bu kez sendikacıları hukuki yollara başvurmak yerine greve gittikleri için attıkları adımı "uygunsuz ve tehlikeli bulduğunu"[268] belirtmiştir. Ecevit'in iki farklı tutumu Maden-İş Sendikası tarafından Çalışma Bakanı'nın dönüşü olarak nitelendirilmiştir. T. Maden-İş Çalışma Bakanının değişen tutumu karşısında şu görüşü kamuoyu ile paylaşmıştır:

> *"Bakanlık sandalyesine oturduktan sonra işçilere son derece yakın gelen Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, savunduğu fikirlerle işçilerin kalbini fethetmişti. Fakat politikacılarda sık sık görülen sözünden dönme, fikrinden cayma ve 'zamana göre ağız değiştirme' ne yazık ki bu genç ve kıymetli bakanı da çevirdi. Politikacılara musallat olan hastalıklar, günün şartları ve koalisyonu yaşatma azminin verdiği önemli tavizler iklimi içinde Çalışma Bakanı da değişti."*
>
> *"'Nasıl olsa elde edilmesi mukadder haklar'ı değil mevcut haklarını müdafaa etmekten başka bir iş yapmayan Kavel işçilerini bakan suçlamaktan geri kalmadı. Sermaye çevrelerinin ve ticaret erbabının menfaatlerini savunma konusunda hükümetin yapabildikleri, tesir alanına giren Bakan, işçilerin % 100 haklı oldukları davada, onları 'tahrik' edilmiş göstermek gafletine düştü. [Orjinal metinde atlama var.] İşçileri tahrik eden, Kavel İşveren Vekili Üzümcü'nün hiçe sayarak Sendika Temsilcilerini İşten atması idi. İşçileri tahrik eden işçi mümessilinin kanunlarla korunan hakkına bakmadan kapı dışarı eden Üzümcü'nün hareketleri idi. İşçileri tahrik eden, Üzümcü'nün katmerli suç işleyerek işçileri zorla sendikadan istifaya mecbur bırakmasıydı."*
>
> *"Kanuni ve hukuki yol yalnız işçilere mahsus bir vecibe değildi. İşverenler de bu kanuni ve hukuki yola başvurmak zorunluluğundaydı. Neden işveren vekili Üzümcü Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurarak 10 işçi çıkaracağını ve bunun nedenlerini bildirmemişti? Neden işçi çıkarma ihbar süresine riayet edilerek yapılmamıştı? Neden işçi mümessilini işten atmak için Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurulmamış ve bölgeden işçi mümessilinin mümessillik sıfatının kaldırılmasını istememişti? Neden işçi mümessilinin işten atılması için İl Hakem Kurulu'na baş vurulmamıştı? Neden işçilere sendikalı olma hakkı tanınmamıştı? Neden işveren vekili hukuki ve kanuni yola girmemiş, fevri hareket etmiş, çiftlik kahyası gibi kendini astığı astık, kestiği kestik bir derebeyi sanmıştı? Kanun yalnız işçiler için mi çıkarılmıştı?"*

267 Maden-İş'den haberler, 1963/12 TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
268 *Kim* dergisi, 20 Şubat 1963.

"İşçiler yine de kanuna uygun olarak, hem de kanunların mutlaka uyması gereken ana kanuna, Anayasaya uyarak haklarını korumaya çalışmış, kanunların himayesindeki arkadaşlarının kanunsuz olarak işten çıkarılmalarını protesto etmiştir."

"Çalışma Bakanı Ecevit, Anayasa ilkelerinden taviz verildiği şu günlerde kendisine işveren menfaatleri açısından yapılagelen hücumlardan korunmak için haklı bir davada haksızların yanında yer almakla hayatının en yanlış adımını atmıştır."

"Çalışma Bakanı artık "Sosyal Adaletin, yeni Anayasamızın siyasal hak ve hürriyetler kadar bölünmez, parçalanmaz, ihmale gelmez bir unsuru" olduğunu ne çabuk unutmuşa benzemektedir?"

"İşçilerin elde ettikleri çalışma haklarını, bir işveren vekilinin çok hatalı ve çok kötü idaresi yüzünden kaybetmeleri, sokağa atılmaları, açlığa mahkûm bırakılmak istenmeleri hangi kanunla korunmuş bir haktır? Hangi kanun maddesi bir işveren vekilini bir seri haksızlık ve kanunsuzluk yaptıktan sonra işçileri taş parçası gibi hareketsiz ve hissiz bırakmaya mecbur tutmaktadır? Bir sürü kanunsuz işler elbette o kanunsuz işlerin ölçüsü kadar kuvvetli bir korunma duygusunu kamçılar. İşte Kavel işçileri bu kanunsuz icraatın kamçısı ile şahlanmış ve parçalanmaz bir kenetle birbirini korumaya, tutmaya, haklarının kabul edilmesi anına kadar her türlü mihnete katlanmaya çalışmıştır. Bütün sendikacılar da işverenin zoru ile sokağa dökülen bu hareketi desteklemiştir. Destekleyecektir. Politika hayatı da, sosyal hareketler tarihi de sokağa dökülerek davayı kazanmak isteyenlerle bu hareketi küçümseyenlerin hikâyeleri ile doludur. Davayı sokağa götürüp halkın vicdanına aksettirmek demokratik düzenin vazgeçilmez bir hakkı ve icabıdır. Çalışma Bakanının 'kuvvet gösterisi yapmak suretiyle sokakta davayı kazanmak yolunun tutulmasını kötülemesi, işçi-işveren münasebetlerindeki dengenin nasıl sağlanacağını bilmezlikten gelmesindendir. Yoksa Bakan, sandalyesine oturduğu günlerin Bakanı olarak kalabilseydi, bugün bu kendini yıpratan yanlış anlayışı ve yanlış tutumu seçmezdi."

"Olaylar Kavel işçilerinin kanun içinde olduğunu açıkça göstermektedir. Bu disiplinli direnişi başıbozuk sokak saldırılarından ayırt etmesini bilmek; her aydın her aklı başında olan ve fikir namusu taşıyan vatandaş için mümkündür. Nitekim halk kimin haklı kimin haksız olduğunu bilmekte, görmekte ve öğrenmektedir."[269]

269 Maden-İş'den Haberler, 1963/12, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.

Grev CHP İl Örgütünün Takibinde

Cumhuriyet Halk Partili Çalışma Bakanı ile T. Maden-İş sendikası arasında ihtilaf konusu olmasına rağmen grev, CHP İstanbul İl Örgütünün de takibindedir. Grev sırasında Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl örgütünde yönetici olan Tarhan Erdem greve ilişkin o günkü izlenimlerini şöyle aktardı:

> *"Kavel Grevi sırasında CHP İl Yönetim Kurulu üyesiydim. CHP İl Yönetimi olarak Kavel Grevi'ni biz de izledik. Olup biteni anlamaya çalışıyorduk. Bir akşam üstü grev yerine gittik. İşçiler çok heyecanlıydılar. Aralarından 'hükumet sorunu niye çözmüyor' diye bizi de suçlayanlar da oldu. Anayasada grev hakkının tanınmış olmasından güç alıyorlardı. Grev yerinde iyi bir organizasyon yapmışlardı. Kemal Türkler iyi bir sendikacıydı. Grevin arkasında Kemal Türkler'in organizasyon becerisi vardı."* [270]

270 Tarhan Erdem ile görüşme, İstanbul, 9 Nisan 2010,

dördüncü bölüm

Grevin Yansımaları

Grev yapan işçiler bekçi koyabilecekler

28/2/19
016
Nebil Varuy Koleksiyonu

GREVCİ İŞÇİLERLE BAYRAMLAŞMA I. C.A Çalışma Dairesi Başkanı Mc. Gonagle dün İstanbul Sendikacıları ile birlikte İstiniye'ye giderek Kavel işçilerinin bayramlarını tebrik etmiştir. İstanbul Birinci Bölge Temsilciliğinde sendikacılarla bir sohbet toplantısı yapan Mc. Gonagle, işçi liderlerinin ısrarı üzerine İstiniye'ye giderek fabrika önünde bekleyen işçilerle görüşmüştür.

İşçiler giriş ve çıkış yerlerinde propaganda yapabilecek

İZMİR, ÖZEL

GREV, Toplu Sözleşme ve Lokavt Tasarısını inceleyen komisyon başkanı, İzmir milletvekili Şeref Bakşık, hükûmet tasarısına komisyonda bâzı ilâveler yapıldığını belirtmiştir.

18 Martta Mecliste görüşülecek tasarıya grev bekçileri ile lokavt denetçileri hükmü eklenmiştir. Grev sürerince, grev ilân eden meslek teşekkülü grevin lehinde propaganda yapmak, işçilerin greve katılıp katılmadığını kontrol etmek için, iş yerinin giriş ve çıkış yerlerinde grev bekçileri ve lokavt denetçileri bulundurabileceklerdir.

Devamı Sa. 7. Sü. 4 de

Grev yapan işçiler bekçi koyabilecekler

015.02
Arşivi
Nebil Varu Koleksiyo

Başyazılı Birincide

KAVEL OLAYI

Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliği, hafta içinde şehrimizdeki sendikaların icra ve idare heyetleri ile müşterek bir toplantı yaparak Kavel olayında nihaî kararı alacaktır.

Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar bu toplantıda Kavel fabrikasından çıkarılan işçilere sendikalar vasıtasiyle açılacak kampanyadan alın aylık maaşlarının karşılığının

Yasama Organlarında Kavel Grevi

Grev ile eş zamanlı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde de Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu görüşmeleri sürdürülmektedir. Greve ilişkin en önemli iddialardan biri de TBMM'de görüşülen yasaya müdahale amacı taşıdığıdır. Bu iddia karşılıklıdır. İşçi kesimi, *"işverenlerin grev yasası çıkarken bakın nasıl olumsuzluklar yaşanacak diye mesaj vermek niyetini taşıdığını, bu yüzden sendikayı bilerek greve sürüklediği" iddiasındadır.*[271] *İşverenler ise "işçilerin yasanın gecikmesini bahane ederek, bir an önce yasallaşsın, yasallaşmazsa biz bildiğimiz gibi grev uygularız."*[272] mesajı vermek amacıyla greve gittiğini ileri sürmektedir. Hangi gerekçe greve yol açmış olursa olsun Kavel Grevi örneğine çok sık rastlanmayan bir biçimde hem Meclis'te, hem de Senato'da üzerinde tartışmaların yapıldığı, önergelerin verildiği bir işçi eylemi olmuştur.

Kavel Grevi Mecliste iki kez tartışma konusu haline geldi. Bunlardan birincisi bütçe görüşmeleridir. Çalışma Bakanlığı'nın bütçesi görüşülürken Yeni Türkiye Partisi Gaziantep Milletvekili Mithat San söz alarak Çalışma Bakanı'nı Kavel Grevi'ne karşı kararlı tavır ortaya koymamakla eleştirdi. Mithat San konuşmasında şunları söyledi:

> *"(...) Bu vesile ile burada Kavel hadisesindeki tutumundan dolayı Çalışma Bakanını tenkit edeceğiz. Gerek Çalışma Bakanlığı'nı, gerekse İçişleri Bakanlığı'nın vazifelerini yaptıklarını söylemek mümkün değildir. Bilakis bu gevşek tutumları ile dahilde Hükümeti müşkül bir mevkiye sokmuşlar ve hatta zaif bir vaziyete düşürmüşler hariçte ise yurdumuzdaki ecnebi sermayenin emniyet altında bulunmadığı hissini uyandırmışlardır..."*[273]

Aynı oturumda kişisel söz hakkını kullanan CHP Niğde Milletvekili Asım Eren ise işçilerin grev hakkının tanınması gerektiğini şu cümlelerle destekledi:

> *"Bugün işçinin iş hayatını düzenlerken Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak şu istikameti hiçbir zaman unutmaması icap etmektedir. İşçinin bir medeni insan olarak her türlü haklara sahip olması gerekir. Türk işçisi buna layıktır. Alman, Japon, İtalyan işçilerinden kabiliyet itibariyle aşağı bir insan değildir."*[274]

Ne var ki hemen arkasından bu hakkın kullanımına ilişkin bazı sınırlamalar

271 Şaban Sansar ile görüşme.
272 İlhan Lök ile görüşme.
273 *TBMM Tutanak* dergisi 21.2 1963, 56. Birleşim, 2. oturum.
274 *TBMM Tutanak* dergisi 21.2 1963, 56. Birleşim, 2. oturum.

olabileceği hatırlatmasını da yapmaktadır: *"Fakat kendisine bu haklar verilirken ve buna ait her türlü müdevvenat meclisimizde hazırlanırken, değerli Türk işçileri bilmelidir ki, Türkiye işçi haklarını taşkın bir şekilde talebe veya bu hakların hudutlarını aşarak tezahürle, bu memleketin huzurlarını bozmaya hakları yoktur. Bu itibarla haklarını yerinde ve kanuna saygı içinde kullanmaları ve memleketin düzenini bozmamaları gerekir kanısındayım."*[275]

Eleştirileri yanıtlamak üzere kürsüye gelen Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Hükümetin Kavel Grevi'ne karşı gevşek tutum takındığı yönündeki eleştirilere bir bakıma hak vermekle birlikte yaşanan problemin esas olarak Maden-İş Sendikasının tutumundan kaynaklandığını belirtmiş ve şöyle konuşmuştur:

> *"Aslında Kavel fabrikasında meseleye sebep olan ihtilaflar, her gün dünyanın her yerinde bu arada memleketimizde çeşitli iş yerlerinde rastlanabilecek basit bazı ihtilaflardan ibarettir. Benim kendi sendikacılık anlayışım odur ki, hem işçiye faydalı olmak için hem de kamuoyu önünde haklı olmak için, bir işçi sendikası bir hak iddiasını takip ederken evvela bütün hukuki yolları denemiş ve tüketmiş olmalıdır. Eğer bu hukuki yollara inanmıyor ve güvenmiyorsa bile ki böyle bir güvensizliğin haklı olduğunu sanmıyorum, hiç değilse umumi efkâr önünde haklı görünmek için bu hukuki imkanları denemiş ve tüketmiş olmalıdır. Sendika ancak ondan sonra işçi haklarını, bir işçi tesanüdü, hareketiyle bir takım kuvvet gösterileriyle arama yoluna gitmeyi, umumi efkâra haklı göstermeyi ümit edebilir. Halbuki söz konusu sendika maalesef bu yola gitmemiştir. Bu basit iş ihtilafını halle çalışırken önce hukuki yolları denemeye teşebbüs bile etmemiştir. Meselelerini ne Çalışma Bakanlığına, ne iş mahkemesine, ne de hakem kuruluna intikal ettirmeye lüzum görmemiş, doğrudan doğruya sokakta davasını halletmek istemiştir. Bunun sonucu olarak da maalesef, gene o günlerde İstanbul'da çıkan gene aynı derecede önemli olan başka iş ihtilaflarında Çalışma Bakanlığına vazife yapma imkanı verildiği için 1-2 günde halledilebildiği halde, bir Kavel işi 1 aydır maalesef halledilememiş durumdadır."*[276]

Ecevit konuşmasında grevle arasındaki mesafeyi de şöyle ifade etmektedir:

> *"(...)Yalnız efkârı umumiye değil, bazı sendikacılarda hepsi açıkça itiraf etmeseler bile, pek çok sendikacı dahi, Kavel hadisesini çıkaran mahdut sayıdaki sendikacının tutumunu tasvip etmemiştir. Hele Yüksek Meclisimizin Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt kanun tasarısını görüşmek üzere bulunduğu, memleketimizin çalışma düzeninde yeni bir devir açılmak üzere bulunduğu siyasi demokrasimizi, sınai demokrasi ile de sosyal demokrasi ile de tamamlamak üzere bulunduğumuz şu sıralarda, şu günlerde böyle bir hadisenin çıkarılması hiç iyi olmamıştır."* [277]

275 *TBMM Tutanak* dergisi 21.2 1963, 56. Birleşim, 2. oturum.
276 *TBMM Tutanak* dergisi, 21.2 1963, 56. Birleşim, 2. oturum.
277 *TBMM Tutanak* dergisi, 21.2 1963, 56. Birleşim, 2. oturum.

Grev Kanunu Görüşülürken Kavel

Kavel Grevi'nin TBMM'de ikinci kez gündeme gelişi 274 ve 275 sayılı yasaların görüşmeleri sırasında oldu. CHP Niğde Milletvekili Asım Eren ve Reşit Ülker tarafından verilen bir önerge ile grev ve lokavtın kanunen yasaklandığı dönemde meydana gelmiş "kanun dışı" hareketlerin af edilmesi önerildi. Asım Eren önergenin gerekçesini açıklamak üzere yaptığı konuşmada şu görüşü dile getirdi:

> *"Grev ve lokavt kanunu tasarısının literatüre düştüğü günden itibaren yani bir seneden beri, bunun çıktı-çıkacak-havası içinde biraz gevşemiş zihniyetlerle, bu hak adeta mevcutmuşcasına bir safiyetle yapılan bu fiillerden dolayı suç işlemiş ve o günkü kanunlara göre cezalandırılacak insanların bulunması, bir bakıma sosyal adalet manzarası teşkil etmez. Muhterem arkadaşlarım, bu itibarla muhterem Reşit Ülker arkadaşımla beraber bir takrir takdim etmiş bulunuyoruz. Bu kanun müzakereye başlandığı tarihe kadar, yani Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt tasarılarının görüşülmesine başlandığı tarihe kadar olan bu kabil suçları işlemiş ve haklarında takibat açılmış veya mahkemeye tevdi edilerek muhakemesi derdest bulunmuş veyahut hükme bağlanarak cezası infaz edilmek üzere bulunmuş, gerek işveren, gerek işçi, bütün vatandaşları, bugün bu hakkı alanların yapacakları fiillerin artık suç teşkil etmeyeceğini nazarı itibara alarak, suç işlememiş addedersek, muvafık olur kanaatindeyim."*[278]

Verilen önergeye komisyonun da katılması üzerine önerge yasa mantığına göre düzenlenerek oya sunulmuş ve "Bazı suçların affı" başlığı altında geçici madde olarak 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt kanunda yer almıştır.

Bazı suçların affı

Geçici Madde *3- 8 Nisan 1963 tarihinden önce iş uyuşmazlıkları veya 20 Şubat 1947 tarihli ve 5018 sayılı kanun gereğince kurulmuş işçi teşekkülleri ile işverenler ve işveren teşekkülleri arasında çıkmış uyuşmazlıklar dolayısıyla Türk Ceza K 201 inci ve 258 inci maddeleri, 266 ila 273 üncü maddeleri hükümleri ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hürriyeti Kanununun cezai hükümlerine giren suçlar ve bu suçlardan dolayı verilmiş cezalar affedilmiştir.*

Senato'da Kavel

Senato'ya Kavel Grevi'ni ilk kez taşıyan Türkiye İşçi Partisi (TİP) Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı oldu. Niyazi Ağırnaslı, 21 Şubat 1963 günü Cumhuriyet Senatosu'nun 48. Birleşiminde söz alarak, Kavel Grevi'nde işverenin işçiye karşı takındığı tutumu eleştirmiş ve sorunun çözümü için Senatoya üç kişilik bir komisyon

278 Sendikalar ve Grev Lokavt Hakları ,Türk-İş Yayınları Yayın No:35.

önerdi. Niyazi Ağırnaslı konuşmasında önerisini şu biçimde dile getirdi:

"Paranın her kapıyı açacağını sananlar, er geç yasa ve sağgörü yollarına döneceklerdir. Halen yürürlükte bulunan 7286 sayılı Yasa gereğince sendikalara baskı yapılamaz. Buna karşın, işveren temsilcisi sendikalara alabildiğine baskı yapmaktan geri kalmamakta ve işçi sınıfı içinde bir dayanışma meydana gelmesine engel olmak için elinden geleni yapmaktadır."

"Toplumsal adaleti elde tutan Anayasa'nın ışığı altında işçi sınıfının, sizin korumanıza layık ve erişmiş olduğunu buradan ilan etmeyi gerekli ve faydalı bulurum. Üç kişilik bir heyet oluşturmayı uygun gördüğünüz takdirde, işçilerle işverenler arasındaki bu anlaşmazlığı barış yoluyla yerinde çözümleyip, bu büyüme eğilimi gösteren huzursuzluğa son vermenin mümkün olacağı kanısındayım."

"Ekmeklerini beklemek için çadırlara sığınmış olan işçiler, aile bireyleriyle ve bugün bütün İstinye ve hatta Boğaz halkının sevgi ve şefkatine layık olarak bu perişan durumlarını devam ettirdikçe, bizim huzurumuz da burada elbette ki kaçar. Onun için ben, yüce Senato'dan üç kişilik bir heyet seçilerek, işverenlerle 220 işçi arasındaki bu anlaşmazlığı, yine Türk-İş'in de yardımıyla, Maden-İş Sendikası'ndan da arkadaş alarak yerinde çözümlemek yolunun yerinde olacağı kanısındayım."

"Türk işçisine yüce Senato'nun sevgi ve şefkatini bildiğim içindir ki, hızla bu hareketin yapılmasında, ülkenin sayısız çıkarı olacağını da yüksek huzurunuzda ifade etmekte fayda bulurum. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim, bu olaya gecikmeden bir çözüm bulacağınızdan eminim."[279]

Senato'da Yasa görüşmeleri

Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Kanunu Senatoda görüşülürken "Kavel Grevi" yürütülen tartışmalara örnek teşkil etmiştir. Yasanın bazı maddeleri Kavel Grevi etrafında müzakere edildi. Kırşehir Senatörü Ali Rıza Ulusman *"sermayenin ürkütülmemesi için gerekli önlemlerin alınmasını gerektiğini" anlatırken "Mademki Anayasada grev hakkı tanınmıştır, Grev hakkının tatbik suretini tanzim eden bir kanun mevcut ve yürürlükte olmasa bile, işçi bu hakkını kullanabilir şeklinde yanlış bir telakkiye sahib olanlar vardır."*[280] diyerek sözü Kavel Grevi'ne getirip ve Kavel örneğine dayanarak grev hakkının kulanılmasında bazı sınırlar olması gerektiğini ifade etmiştir. Ali Rıza Ulusman konuşmasında şunları söylemiştir:

"(...) Mademki Anayasada grev hakkı tanınmıştır, Grev hakkının tatbik suretini tanzim eden bir kanun mevcut ve yürürlükte olmasa bile, işçi bu hakkını kullanabilir." Şeklinde yanlış bir telakkiye sahip olanlar vardır."

"Bu anlayış, sadece hukuki bilgi bakımından değil, aynı zamanda düşünce bakımından da kısır kalmaktadır. Malumdur ki Anayasada tanınan bu hak

279 Turhan Salman, TİP Parlementoda, 1. Cilt1963-1966, TÜSTAV Yayınları Haziran 2004, s: 19
280 Sendikalar ve Grev Lokavt Hakları Türk-İş Yayınları Yayın No: 35.

özel bir kanunla çerçevelendikten sonra kullanılabilir. (Anayasa madde 47 fıkra son) Normal düzen ; bütün anlaşmazlıkların kanun sınırları içinde çözülebilmesidir."

"Nitekim (Kavel) hadisesinde Türk işçisi henüz grev hakkına kavuşmadan ve bu hak kanunlaşmadan küçük bir işyerinde deneme yaptı. Bu yüzden, İstinye'de kurulu Kavel kablo fabrikası beş hafta müddetle atıl ve işlemez bir halde kaldı. (200) kadar işçi, bir ikramiye yüzünden idarecilerle çıkan anlaşmazlığı bu yoldan çözmek ve hedefe ulaşmak istedi. Fabrika kordon altına alındı. Hükümetin bu işlerle alakalı bütün organları oraya koştu. Anlaşmazlığın kanun yolu ile hakeme başvurularak çözülmesi teklifinde bulunuldu ve işçiye doğru yol, kanun yolu gösterildi. Fakat dinletemediler. İşçiler direndiler; kış günlerinde çadırlar kurarak fabrika civarında bekleştiler. Polisle, Devlet kuvvetleriyle çarpışmaya kadar iş ileri götürüldü. Orduya ait kabloların bile fabrikadan çıkarılmasına mani olundu. Mal almaya gelen kamyonlar geri çevrildi."

"Bu hareketler, bu direnmeler; bütün işçilerle sendikaların desteği sayesinde yapılmıştır. Gündeliklerini alamayan işçilere yurdun her tarafından gönderilen paralar dağıtılıyordu. Başbakan Yardımcısı, Çalışma Bakanı, İstanbul Valisi ve Bölge Çalışma Müdürünün sabahlara kadar sendika mümessilleri ile yaptıkları çetin görüşmeden sonra, mesele bir pamuk ipliği ile bağlandı ve işçiler 3 Mart sabahı işlerine döndüler."

"Muhterem arkadaşlar, hadisenin bu çözüm şekli ile kapandığını sanmıyoruz. Nitekim 11 Haziran tarihli 'Akşam' gazetesindeki bir habere göre; bir gün önce Kavel Fabrikasında (30) kadar işçinin iki saat müddetle görüştükleri, birinin başından yaralandığı, elektrikleri kestikleri, altı işçinin Örfi İdare makamları tarafından nezarete alındığı anlaşılmıştır. Halen belki Kavel hadisesi kapanmıştır. Belki işverenle,bir hayli tecrübesiz ve bilgisiz oldukları anlaşılan idareciler, bu acı dersten sonra çalışanlara nasıl davranılacağını öğrenmişlerdir. İşçiler de bir disiplin altında çalışmanın gerektiğini, serazat davranışların hüsranla karşılanacağını anlamışlardır."

"Hazin bir tablosunu çizmeye çalıştığımız bu hadise; yıllardan beri devam eden müzmin bir hastalığın sosyal bünyemizi tehlikeye sokmakta olduğunu ve buna kanun yolu ile çareler aranmaz ve bu çareler bulunmaz ise memleket sathında kötü misallerine sık sık şahit olabileceğimizi açıkça gösterdi. İşçi kendisine bir hak olarak tanınacak (grev) silahını, şahsi takdir ölçülerine göre, sık sık kullanarak davasını bu tesirli silahla yürütmeye çalışacaktır. İşte bu sebepledir ki, durum nazik ve önemlidir. İşverenlerle işçilerin karşılıklı hak ve menfaatlerini koruyan çok isabetli ve adil tedbirler alınmazsa, bu silahın iktisadi ve sosyal hayatımızı zedeleyebilecek istikametlerde gelişmesine yol ve imkan vermiş oluruz."[281]

281 Sendikalar ve Grev Lokavt Hakları,Türk-İş Yayınları Yayın No: 35.

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit söz alarak Ali Rıza Ulusman'ı yanıtlamış, bir anlamda onun tarafından dile getirilen "endişeleri" gidermeye çalışmıştır. Bülent Ecevit, Ali Rıza Ulusman'a hitaben şunları söylemiştir:

"Sayın Ali Rıza Ulumsan arkadaşımızın da hakkımdaki teveccühkâr sözlerine şükranlarımı belirttikten sonra; bu haklara inancımı belirtmekle beraber ileri sürdüğü bazı endişelerine de kısaca cevap vermek istiyorum. Kendi endişelerine bir misal olarak Kavel olayını ileri sürdüler. Şimdi bütün iyimserliğine rağmen, açıkça söylemek isterim ki toplu sözleşme ve grev hakkının kullanılma devresinde bazı aşırı denemeler muhtemelen olacaktır. Bunu tabii karşılamak lazımdır. Ama kısa zamanda bu düzen rayına oturacaktır, kanaatindeyim. Nitekim, Kavel hadisesini de böyle bir deneme diye ele alırsak bir bakıma belki endişeye kapılınabilir. Fakat bir de hadisenin nasıl kapandığına bakarsak o zaman iyimser olmamız için bir sebep vardır."

"Sayın Ali Rıza Ulusman'ın bahsettiği, sabaha kadar süren uzlaştırma gecesinin sonunda müşterek beyanname, zannederim ilerde bizim çalışma hayatımızda sık sık anılacak değerde bir vesikadır ve bu vesikada Kavel hadisesini çıkarmış olan sendikacıların da imzaları, gönüllü imzaları vardır. Bu vesika dikkatle okunduğunda görülür ki, her iki tarafta tuttuğu yolun kötülüğünü ve çıkmazlığını açıkça itiraf etmekte ve demokratik düzen içinde anlaşmazlıklara ancak kanun ve barışçı müzakere yolundan bir çare aramanın hem işçi, hem işveren ve hem de memleket için tek çıkar yol olduğunu açıkça ve millet huzurunda ifade etmektedirler. Bence Kavel hadisesinin önemi, bir ay 200 işçilik bir fabrikada işin durmasında değil, o iş durmasının sonunda böyle bir vesikanın tarafların imzası ile tarihimize kazandırılmış olmasındadır."[282]

Kavel Örneği Kullanılarak Yasaya Müdahale

Cumhuriyet Senatosu'nda 274 ve 275 sayılı yasaların görüşmeleri sırasında cumhurbaşkanlığı kontenjanından Senato'ya seçilmiş olan Hidayet Aydıner bir önerge vererek yasanın 19. Maddesinde yer alan "örf ve adet" sözcüğünün yasa metninden çıkartılmasını teklif etti. Yasa maddesinde yazılan ibare uygulamada var olan ve işçiler için kazanılmış hak olarak kabul edilen hakların verilmemesi durumunda işçilere grev hakkını kullanma imkânı tanıyan bir nitelik taşıyordu. Tartışma da bu noktada odaklandı. Aydıner'e göre bu sözcüklerin yasada yer alması uygulamada pek çok olumsuzluğa yol açabilecekti. Fikrini kuvvetlendirmek için seçtiği örnek Kavel Grevi'ydi. Hidayet Aydıner önergesini takdim ederken şunları söyledi:

"(...) Fakat bu maddede çok mühim bir nokta var. O da şu ; 'Greve hak veren husus nedir?' Mevzuatla, toplu sözleşme ile temin edilen hakların ihlali, bihakkın bir grev sebebi veya bir lokavt sebebi."

"Ama bu fıkrada iki küçük kelime daha var. Bunların neticeleri çok mühim-

282 Sendikalar ve Grev Lokavt Hakları, Türk-İş Yayınları Yayın No: 35.

dir. 'Örf ve adet ile temin edilen haklar...' Örf ve adet nedir? Hangi noktada başlar, nerede biter? Bu husus o kadar elastikidir ki, tayinine tahdidine imkân yoktur. Bir fabrika işleri iyi gider, işçilerine ikramiye verir. Bir fabrika işleri iyi gider işçilerine ayakkabı verir. Bir başka fabrika işleri iyi gittiği için işçilerini başka türlü taltif eder. Ertesi yıl kazancının yüzde 68'ini zaten vergi olarak verir. %28'ini de İşçi Sigortalarına verir."

"Fakat vergisini ödemeyecek vaziyete girmiş, bir sene evvel verdiği ikramiyeyi veremedi diye, evet veremedi diye İstinye'deki Kavel Fabrikası işçileri grev yapıyorlar ve bunu isyan şekline sokuyorlar. Biliyorsunuz ne kadar üzücü hadiseler oldu. Rica ederim, kanunla, mevzuatla, temin edilen hakların ihlali grev sebebidir. Toplu sözleşme ki, o da tarafların kanunudur, grev sebebidir. Fakat, örf ve adet gibi hiçbir suretle tahdidi bulunmayan bir hususun grev sebebi olarak bu kanunda yazılması, bu kanundan umulan bütün faydaları yok edecek şekildedir. Kavel misali, bunun en tipik bir misalidir."

"Bunun için istirham ederim, örf ve adet kelimesi kalksın, eğer örf ve adet iyi bir şeye taalluk ediyorsa ve bunun işçiye temini matlup ise, onu mevzuata, nizamnameye, koyarız, zamanla bunu umumi hükümlere koyarız. Fakat indi telakkilere ve çekip sündürmeye yol açacak ve bu kanunu dolayısıyla Türk Sanayiini baltalıyacak olan "örf ve adet" kelimesinin bu maddeden çıkarılmasını rica ederim. (bravo sesleri)"[283]

Uşak Senatörü Kamil Coşkunoğlu da Aydıner ile aynı görüştedir. Kürsüden aynı yaklaşımı paylaştı:

"Muhterem arkadaşlarım, Sayın Aydıner arkadaşımız bendenizin konuşmamı kolaylaştırdılar. Bana bu sebeple sözümü kısa kesme imkânını bahşettiler. Hakikaten, maddenin üç numaralı bendinde greve karar verme yetkisini, lokavta karar verme yetkisini ifade eden fıkralar, işçiye veya işçi teşekkülüne, mevzuat, örf ve adet veya toplu sözleşme ile buradaki örf ve adet ve yine ikinci fıkrada lokavta karar verme yetkisini gösteren bu bentte, yine örf ve adet ele alınmıştır."

"Örf ve adetin hududunu, arkadaşlarım ifade buyurdular, tespit etmeye imkan yoktur. Bu birtakım ihtilaflara sebebiyet veriyor. Bir müessese, işçilerine işinin normal gittiği, iyi gittiği zamanlar bir, iki, üç sene ikramiye veriyor. İşi biraz aksi ve normalin altında gittiği zaman bu ikramiyeyi veremediği takdirde işçi bir hak iddia etmeye kalkıyor. Üç senedir ikramiye alıyordum. Bu sene vermiyor şeklinde ihtilaflar mahkemeye düşüyor. Bunu tatbikatta görüyoruz. Bunun örf ve adet şeklinde telakkisi caiz mi, değil mi meselesi bir sürü içtihatlara yol açıyor."

"Bu itibarla, bizi tatbikatta güçlüklere düşürecek, örf ve adet sayılıp sayılmayacağı birtakım meşkuk neticeler meydana getirecek olan bu tabirin kaldırılması yerinde olur. Zaten bir hak tanınmışsa toplu sözleşmede tanınır,

283 Sendikalar ve Grev Lokavt Hakları, Türk-İş Yayınları Yayın No: 35.

mevzuatta tanınır. Bunlar mevzuatta yer alır, toplu sözleşmede yer alır. Bu itibarla örf ve adet kelimesinin kaldırılmasında fayda olduğuna kanaat getiriyorum, bendeniz de bunu istirham ediyorum."[284]

Türkiye İşçi Partili Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı ise önergenin aleyhinde konuşarak örf ve adet sözcüklerinin yasa metninde kalması gerektiğini dile getirdi. Niyazi Ağırnaslı bu konuşması sırasında salondan gelen gürültü ve sataşmalara rağmen Kavel işçilerinin haklı olduğu yönündeki görüşünü kararlılıkla bir kez daha ifade etti:

"(...) Örf ve adet mevzuu üzerinde muhterem arkadaşlarım biraz daha durmak faydalı olur sanıyorum."

"Kıymetli arkadaşım Hidayet Aydıner'in ifade buyurdukları gibi, örf ve adetten kasıt, fabrika işçilerinden birkaçına ayakkabı falan vermek değil; bir kere karşılıklı olarak işçi sınıfının haysiyetini ve işverenin haysiyetlerini, bir terazinin iki kefesinde her bakımdan muadil tutarak davranışlarımızı tayin ediyoruz. Onun için, on tane işçiye "benim hoşuma gitti" diye ayakkabı verirseniz zaten ayakkabıyı kabul etmezler. O da haysiyetli insandır, ücreti ile çalışır. Ama, bir ayakkabı fabrikasının bütün işçisine umumi olarak senede bir çift ayakkabı vermek bir örf ve adet haline gelmişse, örftür adettir, bunun tehlikeleri olur, çoğa gider diyerekten kanunun bu hükümden kaldırmakla onları mahrum etmiş oluruz arkadaşlar. Bu hususta çok dikkatli olmak gerekir. Bunlar ücrete inziman eden ve hak halini almış tasarruflardır."

"Buna, nasıl hak halini almış tasarruflar diyemeyiz. İşveren bunun faydalarını gördüğü içindir ki, kendi menfaatlerini ve istihsal hacmindeki genişlemeyi de düşünerek işçisine bunu veriyor. Bu itibarla, kanunda çok düşünülerek konulmuş olan örf ve adetin kaldırılması yoluna gidilmek suretiyle emekleriyle yaşayan büyük bir sınıfta, mesela şeker sanayiinde, şeker fabrikalarında çalışan işçilere eğer senede beşer kilo şeker veriliyorsa ki, bilmiyorum veriliyor mu, bu getirilen teklifte bunun lağvı halinde bir işçiye tanınan grev hakkı kullanılmayacaktır. Kaldı ki ufak tefek hak halini almış olan örf ve adetlerin yerine getirilmemesiyle hemen greve başvuracak bir işçi sınıfımız zaten yoktur. Grevi en geç silah olarak kullanma idrakini zaten işçimiz ala ala kabul ede ede tekâmül ediyor, fikri gelişmesi vatanperverlik şartları içinde memleket istihsaline gücünü katma şeklinde tekâmül ediyor. Bu itibarla, bu derece imsak yoluna gitmeyelim. Kanundaki bu hükmü kabul buyurunuz."

"Çok muhterem Hidayet Aydıner arkadaşımız Kavel hadisesinden de bahis buyurdular. Kavel hadisesi rastgele bir kaprisle işçi sınıfının işi terk edip gitmesi şeklinde değildir. Kavel hadisesi, beş yıl üst üste verilmiş olan bir hakkın son zamanlarda gelen bir müdür tarafından, İbrahim Üzümcü tarafından verilmemesinden ileri gelmiştir. (soldan gürültüler)"

"Vallahi madde ile alakası olmadığı hususu doğru ama maddeyle alakası ol-

284 Sendikalar ve Grev Lokavt Hakları, Türk-İş Yayınları Yayın No: 35.

madığı halde Kavel fabrikasında çalışan işçilere toptan, biraz da isnat sayılacak konuşmalar sırasında Sayın Esat Mahmut Karakurt Beyefendi bu hassasiyeti göstermiş olsalardı daha memnun olurdum. Bu itibarla Kavel hadisesi, doğrudan doğruya bir lokavttır. Biz de tahkik ettik, grev değil lokavttır ve sonradan da Sayın Çalışma Bakanı ile Sayın Turhan Feyzioğlu'nun müşterek gayretleri ve işçi sınıfının gösterdiği tesanüt sayesinde, bir anlayış havası içine getirilmiş ve iyi bir neticeye bağlanmıştır. Orada tutup muayyen işçilerin ıstırap çeken, yokluk, sefalet içerisinde bulunan işçi sınıfının buradan itham edilmesini esefle karşıladığımı ifade etmek isterim. Teşekkür ederim."[285]

Bu tartışmalar sonucunda Komisyonun ve Hükümetin katıldığı Hidayet Aydıner tarafından verilen önerge kabul edildi, örf ve adet kelimeleri yasa metninden çıkarıldı.

Başkanlığa

"19. maddenin 2 ve 3 No.lu bendlerinde mevzuat kelimesinden sonra (örf ve adet) kelimeleri kullanılmak suretiyle örfü adete muhalefet grev ve lokavt sebebi addedilmiştir. Bu; doğru değildir. Çünkü bir kere örfü adet kesin olarak malum ve muayyen değildir ve olamaz, gayet elastiki ve gayrimuayyendir. Mesela bahşiş ve ikramiye sözleşme veya mevzuatta yazılı olmadığı halde işveren işinin iyi ve verimli olduğu zamanlarda ikramiye vermeyi adet edinmişse bunun, işin zararlı veya kârın pek az olduğu zamanlarda verilmemesi grevi haklı kılan bir örfü adet olur mu olmaz mı? Eğer bu metinden bu kelimeler çıkarılmazsa işçi bahşiş veya ikramiyenin verilmemesini bir grev sebebi yapacaktır. Halbuki eğer ikramiye işçi için bir hak ise o, sözleşmede veya bazı resmi iş kollarında olduğu gibi mevzuata bir hak olarak tasrih edilmiş olmalıdır. Aksi halde bahşiş mahiyetini alan bu ikramiyenin verilmemesi grev sebebi yapılamamalıdır. İşveren işi, verimli olduğu zaman işçiyi teşvik için ikramiye ve sair suretle memnun etmeye çalışır ve bu aynı zamanda kendi işi bakımından kendine kazanç sağlar. Fakat işverenin işi her zaman böyle ikramiye ve bahşiş mevzuatta ve sözleşmede olmadığı halde örfü adet bu ikramiyenin verilmesi tarzındadır diye greve kalkarsa bu, haksız olur ve memleket sanayi ve kalkınması aleyhinde üzücü neticeler doğurur. İşte İstanbul İstinye'de Kavel kablo Fabrikasının sözleşmede ve mevzuatta olmayan ikramiyeyi geçen sene vermemesi işçilerin grevi vesile ittihaz edilmiş, birçok üzücü hadiselerle memleket ve hatta işçiler zarara uğramışlardır. Mevzuatta ve sözleşmede olamayan ikramiye bahşiştir. Osmanlı tarihinde cülus bahşişi elde etmek için padişahlar tahttan indirilmiş katledilmiştir. Binaenaleyh işçi, ikramiye almaya hak kazanacaksa bu, mevzuatta veya sözleşmede tasrih edilmelidir, mevzuatta ve sözleşmede tasrih edilmeyen herhangi bir husus ve ikramiye ve bahşiş grev ve lokavt sebebi olmamalıdır."

"Aksi hal, örfü adet böyledir, değildir diye her gün bir ihtilafa ve kanunsuz ve zararlı grev ve lokavtlara sebep olur. Bundan hem işveren hem işçi ve memleket zarar görür. Bu sebeplerle maddenin 2 ve 3 No.lu bendlerindeki mevzuat kelimelerinden sonra gelen (örf ve adet) kelimelerinin kaldırılmasını arz ve teklif ederim."

285 Sendikalar ve Grev Lokavt Hakları Türk-İş Yayınları Yayın No:35.

Millet Meclisi ve Senato'da Tartışmaların Görünümü

Kavel Grevi'ne ilişkin Meclis görüşmeleri hem Kavel Grevi'nin Meclis'te sahipsiz olduğunu ortaya koymakta hem de Meclisteki işçi hak ve özgürlüklerine karşı siyasal partilerin yaklaşımlarının işaretlerini taşımaktadır. İktidara ve muhalefete mensup milletvekillerinin ve Çalışma Bakanı'nın yaptıkları konuşmalar bazı farklılıklar gösterse bile, Kavel'de uygulanan grevin zamansız ve gereksiz olduğu noktasında zımni bir uzlaşma vardır. Çalışma Bakanlığı bütçesi üzerine Yeni Türkiye Partisi (YTP) Grubu adına yapılan konuşmada hükümete yönelik esas eleştiri, greve gevşek tutum takındığı yönünde olmuştur. YTP sözcüsü Mithat San'ın hükumetin gevşek davrandığını dile getirirken Çalışma Bakanı ile birlikte İçişleri Bakanı'nın da adını zikretmesi grevin daha sert polisiye önlemlerin devreye sokularak neden önlenmediği yönünde bir eleştiridir. Mithat San'ın konuşmasından anlaşılacağı üzere grev ve benzeri hareketler Türkiye'nin kalkınmasının önünde engeldir. Aynı oturumda söz alan CHP Niğde Milletvekili Asım Eren işçilerin bazı haklara sahip olması gerektiğini vurgulamakla beraber, bu hakların kullanılmasında kanun dışına çıkılmasının doğru olmadığını söyleyerek Kavel Grevi'ne örtülü bir eleştiri getirmiştir.

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in de tutumu aşağı yukarı CHP milletvekiliyle aynıdır. Ecevit'e göre ortadaki ihtilaf greve gitmeden çözülebilecek bir sorundur. Sendika sorunu giderebilecek hukuki yolları denemeden doğrudan greve giderek hatalı bir tutum sergilemiştir. Ecevit bu hatanın kaynağı olarak bazı "fikri cereyanları" işaretle, TİP'i ima etmektedir. Ayrıca Ecevit Kavel Grevi'ne bakarak yasa çıktıktan sonra grev uygulamaları konusunda bazı endişeler taşıyan milletvekillerini benzer hataların yaşanmayacağı güvencesi vererek yatıştırmaya çalışmıştır.

Sendikal hak ve özgürlüklerin kullanılmasından yana olan, bunun için yasal düzenleme yapmak için uğraşan CHP, Kavel'de grevi yöneten sendikacıların politik tercihleri nedeniyle Kavel Grevi'ne karşı mesafeli bir tutum takınmıştır. Aradaki mesafeyi ortadan kaldıran küçük bir adım, grev yasası görüşülürken CHP Niğde Milletvekili Asım Eren'in Reşit Ülker ile birlikte verdiği önerge ile Kavel grevcilerinin hakkında açılmış davaların düşmesini sağlayan düzenlemeyi yasaya koydurtması olmuştur.

Senato'da ise durum biraz faklıdır. Kavel Grevi burada tamamen sahipsiz değildir. TİP Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın gündem dışı söz alarak yaptığı konuşması doğrudan Kavel Grevi'nde grevcilerin yanında saf tutan, Kavel Grevi'ni sahiplenen bir konuşmadır. Niyazi Ağırnaslı grev yasası Senato'da görüşülürken aynı tutumunu sürdürmüştür. Kavel Grevi'ni öne sürerek grev hakkının sınırlandırılmasını savunan Senatörlerin önerilerine karşı çıkmıştır, fakat sonuç alamamıştır. Hükümetin de desteği ile yasa metninde yer alan ve yasalarca öngörülmemiş fakat uygulamada var olan "müktesep hakların" ortadan kaldırılması durumunda grev yapabilme ihtimalini içeren düzenleme yasadan çıkartılmıştır.

Grev Kamuoyunda Nasıl Tartışıldı?

İşçi eylemleri ve grevler söz konusu olduğunda basındaki egemen tavrın genellikle görmezden gelmek, bunun olamadığı durumlarda ise eylemi olabildiğince küçük görme biçiminde olduğu biliniyor. Kavel Grevi bu konuda ortaya çıkmış birkaç istisnadan biri gibi duruyor. Grev basında kendine geniş yer bulmuş, üzerinde çeşitli tartışmaların yürütüldüğü bir eylem olmuştur. Greve dair yürütülen tartışmalarda üç ayrı yaklaşımdan ve tutum alıştan söz etmek mümkün. Birinci grupta politik görüşleri itibariyle sermayeye yakın olan yazarlar bulunmaktadır. Basındaki ağırlığı da bunlar oluşturmaktadır. Bu grupta yer alanlar esas olarak grevin karşısındadır. Grevi, yasa dışı, ideolojik amaçlarla yapılmış, mülkiyet hakkına tecavüz eden bir eylem olarak nitelendirmektedirler. 08 Mart 1963 *tarihli Tercüman gazetesinde yer alan "Kavel Olayı ve Ötesi" başlıklı yazıda yer alan şu cümle bu yaklaşımın örneklerinden biridir:*

> *"İşçinin hakkını korurken, işverenin hakkına taarruz etmek de hiçbir zaman haklı ve mübah görülemez. Bu vatanı, yaşanmağa değer vatan haline getireceksek, işçinin alın terinin damladığı noktada, işverenin de hukuku olduğunu unutmamalıyız."*[286]

Kavel Grevi'ne işverenlerin çıkarları penceresinden bakanlarda Kavel Grevi bir örnek, bir model oluşturabileceği ve ileride benzer eylemlere esin kaynağı olabileceği yönünde kaygılar hakimdir. Bu yüzden hükümetin güvenlik güçleri eliyle sert tedbirler alarak grevi engellememesini "gevşeklik" "basiretsizlik" olarak görerek sert eleştiriler yöneltilir. *Yeni Sabah gazetesi'nde yer alan "Kanuna Karşı Mubahatsızlığın Sonu Ne Olur"* başlıklı yazı, bu grupta yer alan pek çok yayın organı tarafından da paylaşılan fikirlerin izlerini taşımaktadır:

> *"İstanbul'da bir fabrikada işçilerle patron arasında bir ihtilaf çıkıyor. Biz burada bir aydan beri sürüp giden bu ihtilafın sebepleri ve iki tarafın haklılık derecesi üzerinde durarak bir incelemede bulunmayacağız. Yalnız hükümetin ve devlet temsilcilerinin bu münasebetle kanuna karşı takındıkları mubahatsız tavır ve tutum üzerinde duracağız. Bilindiği gibi yürürlükte olan kanunlara göre yurdumuzda grev kanun dışı bir fiildir. Buna rağmen hükümet, Kavel fabrikasındaki işçilerin işi terk etmelerine ve hatta daha da ileri giderek işi bıraktıktan sonra fabrikayı tahliye etmeyerek, işvereni fabrikasını işletemeyecek bir hale sokmasına adeta atıl ve batıl seyirci kalmıştır. Bir kanun memlekette ya vardır ve hükümlerine riayet mecburidir, yahut yoktur. Grevi yasak eden kanun cari olduğuna göre böyle bir harekete tevessül edenlere karşı kanun* amir hükümleri behemehal ve ne pahasına olursa olsun tatbik edilmek lazım gelmez mi?"[287]

286 *Tercüman*, 8 Mart 1963.
287 *Yeni Sabah*, 14 Şubat 1963.

Greve dair ileri sürülen iddialardan biri de grevin ideolojik olduğu yönündedir. Onlara göre grev "politik tesirlerle büyük sermaye düşmanlığı" yapmak için uygulanmıştır. Bu yaklaşımı dile getirenler grevi Türkiye'de sosyalizmi kurmaya çalışan TİP'in bu amacına matuf olarak grevi örgütlediği iddiasını ileri sürerler. Bu yaklaşımı taşıyan örneklerden biri de şudur:

> *"Adalet cihazı bir işverenin (Kavel) lokavt yapmadığını tesbit etmiş ve karara bağlamıştır. Çalışma Bakanı başta olduğu halde, hükümet Kavel işçilerinin bazı sendikacıların teşvikleriyle hukuk ve kanun yollarını aşarak, bir emniyet ve asayiş meselesi yarattıklarını itiraf etmiştir. Dört beş işçi elebaşı sıfatıyla tevkif edilmiş ve meselenin bu faslı mahkemeye intikal etmiştir. Bütün bunlar, pek çok batı ülkelerinde rastlanabilinen, basitin basiti gerçekler... Fakat meselenin bir tarafı var ki Türkiye'yi Sosyalizm perdesi ardında ille de bir işçi diktatoryasına sürmek için çabalayan ultra sosyalistlerimizin bütün örtme gayretlerine rağmen, ortadadır ve adına hukuk devleti denilen bir düzenle nasıl olup da barınabildiği elbette sorulacak ve daima suratlara çarpılmak imkânını taşıyacaktır."*[288]

Grevi değersizleştirmek için, grevin arkasında komünist parmağı arama gayretkeşliğinin izlerini taşıyan bu yaklaşım basında yalnız değildir. İşçi hak ve özgürlükleri mücadelesi arkasında bir komünist parmağı aramak, meseleyi dış güçlerin çıkarlarına bağlamak, bu eksende komplo teorileri kurgulamak yaygın davranış biçimdir. *Son Baskı* gazetesinde Ahmet Çitici tarafından kaleme alınmış bir yazıda greve ilişkin komplocu bir yaklaşım sergileniyor. Yazara göre *"Grev sürerken Hürriyet gazetesi'nde Doğu Almanya'da kurulu bir kablo fabrikasının mümessilleri ürünlerinin tanıtımı için ilana çıkmıştır. Dolayısıyla Komünist Bloktan bir ülke iç pazara hakim olsun diye greve kasıtlı olarak çıkılmıştır."*[289]

Özetlersek; Kavel Grevi'ne sermayenin penceresinden bakan yayın organları ve bu yayın organlarının yazarları grevi hem yasa dışı hem de gayrı meşru bir eylem olarak tanımlayarak mahkûm etmek istemişler, bütün argümanlarını da bu minval üzerinden oluşturmuşlardır. Basında işveren yanlısı görüşlerin daha çok yer alması hatta- yukarıda ele aldığımız üzere- İşçinin Sesi adını taşıyan bir gazetenin greve karşı pozisyon tutması işçiler arasında bazı isimlerin sermaye tarafından satın alındığı kanısını doğurmuştur.[290] Gökçe Enis gazetelerin grevi desteklememesinin nedenini "Koç müesseselerinin reklam müdürünün basınla temasa geçerek reklam vermeyiz silahıyla gazeteleri teslim almış" olmasına bağlamaktadır.[291]

---

288 *Dünya* gazetesi, 24 Şubat 1963.
289 *Son Baskı*, 19 Şubat 1963.
290 Görüşme yaptığım Kavel işçilerinin tamamı, grev sırasında sahip oldukları bazı gazeteci ve sendikacılarıngreve karşı işveren tarafından satın alındığı yönündeki kanaati bugün de taşıdıklarını belirttiler.
291 Enis s.16.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkan Vekili ve Yürütme Komitesi Başkanı Mümtaz Altınelli'nin grevden sonra yayınlanmış yazısında yer alan şu cümleler "Basın ile işveren arasında bir ilişki var mıydı?" sorusuna bir nevi cevaptır:

> *"İki taraf arasında gerginliği arttırabilecek sert bir polemiğe yol açmamak için basına olayın o günlerdeki seyri hakkında bültenler vermekten ve basın toplantıları tertiplemekten kaçındığımız halde, basının kendi istihbarat vasıtalarıyla ve ekseriye karşı taraf kaynaklarından elde ettikleri bilgileri, tarafsız ve iyi niyet süzgecinden geçirerek demagojik iddia ve ithamlardan ayıklayıp objektif gerçekleri aksettirmek suretiyle gösterdiği çok takdire değer olgunluğu şükranla belirtmeyi bir kadirşinaslık borcu sayarım."*[292]

İkinci Grup: "Taraflı Tarafsızlar"

İkinci grupta hükümet olan Cumhuriyet Halk Partisi'ne yakın olan yayın organları ve yazarlar yer almaktadır. Bunların sahip olduğu yaklaşıma göre Türkiye'de de işçiler batı ülkelerindeki işçilerin sahip olduğu grev hakkına sahip olmalıdır; ama grev kanunu çıkmadan yapılan bu grev maceracılıktır. Hatta *Kim* dergisine göre Kavel Grevi "Vakitsiz öten horoz"dur.

Bu grup içinde sayılabilecek olanlar Kavel Grevi nedeniyle hem işçi sendikasını, hem de işvereni eleştiren kendi deyimleriyle "tarafsız" ortada durmaya çalışan yazarlardır. Fakat eleştirilerinde işçi kesimine daha fazla yüklenmektedirler; çünkü Kavel Grevi'nin esas olarak hükümeti zor durumda bırakmak amacıyla uygulandığı kanaatini taşımaktadırlar. Bu yüzden Maden-İş'e yönelik eleştirileri daha sivridir. Bu tutumu en belirgin biçimde ortaya koyan Kim dergisidir. Dergi'nin tutumu *"Grev yerine yetki yollarına başvursalardı."* diyen Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in tutumuyla büyük bir paralellik taşımaktadır. Kim dergisi yetki yollarına başvurmadıkları için grevi "Kanun Dışı Grev" olarak adlandırmaktadır. Grevin ortaya çıkmasında fabrika müdürünün de rolü olduğunu belirten dergi İbrahim Üzümcü'ye "Bir Garip İdareci" diye düşük profilli bir eleştiri getirmiştir. Hemen ardından da bu eleştiriyi dengelemek istercesine işvereni ve İşveren Sendikası Başkanı Şahap Kocatopçu'nun "meseleye serinkanlı yaklaştığını" ileri sürerek övmektedir. İş sendikayı eleştirmeye geldiğinde bu kez seçilen dil de, yapılan nitelendirmeler de daha serttir. Maden-İş Sendikası'nı çalışma hayatını maceraya sürüklemekle eleştirilmiş, olayın kangren hale gelmesinde Maden-İş'in rolünün büyük olduğu ileri sürülmüştür. Yapılan eleştiride Kemal Türkler'in sağduyudan uzak bir tutum içinde Türkiye İşçi Partisi görüşleri doğrultusunda Türk-İş içinde ayrı bir cephe oluşturmak niyeti taşıdığı savunulmuştur. Yani *Kim* dergisine göre TİP , Türk-İş içinde başka bir odak yaratmak için Kavel Grevi'ni bilerek çıkarmıştır. Yine dergiye göre Maden-İş aslında Kavel'de yetkisiz sendikadır. Çünkü Kavel kablo fabrikası olduğu için orada ya elektrik ya da tel bobinler kauçukla kaplandığı için kauçuk sendikası

292 Mümtaz Altınelli, İşçi -İşveren Münasebetleri ve Konfederasyonumuzun Tutumu, *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 6, Mart 1963.

örgütlü olması gerekirdi. Kauçuk veya elektrik sendikası yerine Maden-İş'in bu iş yerine girmesi maraza çıkarma niyeti taşıdığının göstergesidir. [293]

Greve "tarafsız taraflı" bakanlar kategorisinde sayılabilecek yayın organlarından biri de *Akis* dergisi'dir. Akis dergisi Kim'e oranla daha dengeli bir dil tutturmaktadır. Bu dergiye göre grev "Basiretsiz bir işveren temsilcisiyle, maksatlı bir işçi temsilcisinin karşı karşıya gelmesinin" bir sonucudur. Kolayca halledilebilecek bir iş, işçi ve işverenin hadiseyi prestij davası haline sokması nedeniyle içinden çıkılmaz bir hal almıştır. *Akis* bunun sorumluluğunu işçi sendikasına ve Maden İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler'e yüklemektedir. Çünkü *Akis'e göre "Çıkan ithilafta işveren kendine düşen fedakarlıkları"* yapıyordu, ikinci partide çıkardığı dokuz işçiyi yeniden işe almayı kabul etmesi bunun göstergesiydi. Fakat sendika bütün fedakarlığı işverenden bekleyerek ve garip ısrarlarda bulunarak işi yokuşa sürüyordu. Dergi'nin garip ısrar dediği 12 şubat müzakeresinde sağlanan sözlü mutabakatın yazılı hale getirilmesi, "dokuz işçinin protokolle işe alınması" isteğidir. [294]

Emeğin Penceresinden Bakanlar

Kavel Grevi tartışmalarını tasnife tabi tutarken, üçüncü grup diye nitelenen kendilerini işçinin, emekçinin yanında gören, işçinin hak mücadelesini destekleyen yayın organlarının, gazetecilerin, yazarların ve aydınların tutumudur. Bu grupta yer alanlar Kavel Grevi'ni sahiplenen bir tutum içindedirler. Grevin taleplerini dile getiren, işçilerin diliyle konuşan, onların sözcülüğünü üstlenerek basında grev ve grevciler aleyhinde çıkan yazılara yanıt veren bir yaklaşım sergilemişlerdir. Grev yerinde işçilerle vakit geçirerek onların ruh hallerini, beklentilerini aktarmaya çalışmışlardır. Bu grupta yer alan yayın organlarını, *İşçi Postası* gazetesi, *Yön*, yayın hayatına atıldığı andan itibaren Sosyal Adalet dergisi ve *Cumhuriyet* gazetesi'dir. Bu yayın organlarında yazı yazan Gökçe Enis, Doğan Avcıoğlu, Mükerrem Hiç, İlhan Selçuk, Doğan Keçecioğlu, Selma Tükel, Süha Baykal'ın da aralarında olduğu pek çok gazeteci-yazar grevin başarısı için yoğun bir çaba harcamışlardır.

Greve daha çok işverenin gözüyle bakan yayın organlarının grevi yasa dışı ilan eden ve suç sayan yaklaşımlarının tersine bu grupta yer alanlar grevi meşru bir hak olarak görmektedirler. Sömürülen ve hakkını alamayan işçiler için grev yapmak meşru ve demokratik bir haktır. Anayasa'da grev bir hak olarak tanındığına göre işçilerin bu haklarını kullanmaları doğal bir eylem olarak kabul edilmeli fikrindedirler. Onlara göre grev yasasının henüz çıkarılmamış olmasının sorumlusu işçiler değil, Anayasaya uygun grev kanunu çıkarmayanlardır, dolayısıyla grev yasasını çıkarmayıp sonra da grevi yasa dışı ilan etmenin bir mantığı yoktur. İşverenin sosyal meseleler karşısındaki miyopluğu, işçinin hakkını gasp etmesi nedeniyle grevin son derece meşru bir eylem olduğu yönünde bir görüşe sahiptirler ve argümanlarını bu görüşü destekleyen bir biçimde oluşturmuşlardır.

293 *Kim*, 20 Şubat 1963.
294 *Akis*, 20 Şubat 1963.

Grev karşıtı cephe ile polemik yapan yazarlardan biri de Doğan Avcıoğlu'dur. Doğan Avcıoğlu'ndan yapılan aşağıdaki geniş alıntı meseleye emeğin penceresinden bakanların taşıdığı yaklaşımlar konusunda yeterince fikir vermektedir:

"İşçi haklarını koruyan ileri bir Anayasa yaptık. Bu hakların kağıt üzerine yazılmasına kimse itiraz etmedi. Fakat sıra bu hakların kullanılmasına gelince hükümette ve işveren çevrelerinde kıyametler kopuyor. Aktif sendikacı arkadaşlarının da işe alınmasını sağlamak amacıyla, büyük bir olgunluk içinde grev yapan Kavel işçilerine tahammül edemiyoruz. Bir kısım basın, kamuoyunu grevciler aleyhine kışkırtmak için elinden geleni esirgemiyor. Hükümet sendika liderlerine tehditler yağdırıyor. "Yok efendim, tahrik varmış. Tahrikçi sendikacılar, işçileri kandırıyorlarmış. Bunlar tevkif edilmeliymiş. Pis komünistlerin kafaları kırılmalıymış. İşçiler neden bakanlığa başvurmazlarmış da grev yapmaya kalkışırlarmış v.s. v.s."

"Manzara bu, sanki ne yapmış Kavel işçileri? Kavel işçileri sadece ve sadece anayasanın tanıdığı bir hakkı kullanmışlar. Aktif sendikacı arkadaşlarının kovulmasını önlemek amacıyla, tam bir dayanışma ve olgunluk içinde greve koyulmuşlar. Aktif sendikacıları uzaklaştırarak, işçileri kuzulaştırmak isteyen işverenin, yeni işçi almasını önlemek maksadıyla da, grevciler fabrika önünde mecburen emeklerinin bekçiliğini yapmışlar. Bu soğukkanlı bekçilik işverenin "sarı işçi" kullanmasını önleyecek kanun hükümleri mevcut olmadığı müddetçe, grev hakkının kaçınılmaz bir sonucu. Başka türlü grev hakkını kullanmak mümkün değil."

"Buna karşılık, işveren ne yaptı? İşveren, anayasa tarafından tanınmadığı ve mevcut kanunlar tarafından yasaklandığı halde, grevi bozmak için, işveren konfederasyonunun da desteğiyle, lokavta giderek, fabrikayı kapattı."

"Kanunsuzluk ortada. Maksat da ortada, maksat, ilk yumruğu indirmek, işçi hareketlerini daha işin başında ezmek ve bu hareketlerin gelişmesini önlemek. Ama bu konulara yüzde yüz aykırı davranışa ses çıkaran yok. 'Anayasa lokavt hakkı tanımıyor ve bugünkü kanunlar lokavtı yasaklıyor.' diyen yok. İşverenlerin mutlaka galip çıkma yolundaki diktacı tutumunun, işçi ve işveren münasebetlerinde, bütün toplumu rahatsız edebilecek sert çalışmalara sebebiyet verebileceğini hesaplayan yok. Anayasanın 36 ıncı maddesini hatırlayarak, 'Mülkiyet hakkının kullanılması, toplum yararına aykırı olamaz' fikrini savunan yok, ileri fikirli tanınan bir Çalışma Bakanı bile, işçileri peşinen haksız sayan sözler sarf etmekten çekinmiyor."

"İşverenlerin kanunsuz davranışına ses çıkarmak kimin haddine... Büyük iş çevrelerinden gelen reklamlarla beslenen rotatif kralları ise her türlü çıkarlarıyla işveren çevrelerine bağlı oldukları için, işçileri haksız yere işten çıkarmaya dünden hazır..."

"İşte böyle bir zihniyetle, grev ve toplu sözleşme haklarını tanımış bulu-

nuyoruz. İlk önemli işçi hareketlerinin görüldüğü 1908 den itibaren 55 yıl geçtiği halde, hakim çevrelerin zihniyetinde en ufak değişme yok. Bu değişmeyen zihniyetle, ileri Anayasa arasında derin bir uçurum var."[295]

Bu kategoride yer alan, yani meseleye emeğin penceresinden bakanlar Kavel Grevi'ni işçi sınıfına yönelik ön yargıların kırılmasında, işçilerin kendine olan öz güveninin artmasında, sınıf bilincinin gelişmesinde önemli bir eylem olarak görürler. İlhan Selçuk Yön dergisinde yayınlanan yazısında şu saptamayı yapar: "*Türkiyede emekçi şuurunun serpilip gelişmesi mucizeye benzer bir süratle gerçekleşmektedir. Bakınız: Daha dün bazı çevrelerin adam yerine bile koymadığı bir takım vatandaşlar, birdenbire memleket hayatında birinci plana çıkan hareketlerin öncüleri oluyorlar. Kavel işçileri kimlerdir? Ve eğer üç yıl evvel böyle bir harekete girişselerdi bütün bir memleketin çalışanlarını arkalarında bulacaklar mıydı?"*[296]

Sol Greve Nasıl Baktı?

Türkiye'de sendikal hareketin emekleme evresini henüz tamamlamışken ortaya çıkan Kavel Grevi özgün bir eylem olarak dikkatleri üzerinde toplamıştır. Grevin uygulanması sırasında ve sonuçlandıktan sonra sendikal çevrelerin yanı sıra örgütlü sol çevrelerde de greve bolca atıf yapılmış, grev üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Burada örgütlü sol derken dönem itibariye esas olarak iki sol örgütten söz edilebiliyor; Türkiye Komünist Partisi (TKP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP)... TKP Kavel Grevi'ni *"Türk işçi hareketinde yeni bir merhale"* olarak değerlendirmiş ve desteklemiştir. Öte yandan Güney Sendikalarının Türk-İş'ten ayrılma girişiminde TKP "Kavel Grevi'nin bahane haline getirildiği fikrindedir ve "Türk-İş'in birliğinin korunması" gerektiği savunarak bu girişimi eleştirmiştir.

Aşağıdaki alıntılar TKP'nin Kavel Grevi'ne yaklaşımı konusunda fikir vermektedir:

TKP ve Kavel

Parti adı olarak Yakub Demir'i kullanan Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi 1. Sekreteri Zeki Baştımar Barış ve Sosyalizm Problemleri dergisinde Kavel Grevi'ne ilişkin şu değerlendirmeyi yapmıştır.[297]

"Memlekette grevin yasak olmasına rağmen, 1962 yılında grev ve gösteri hareketleri daha geniş ölçüde devam etti. Bunların en önemlilerinden biri Ankara inşaat işçilerinin 1962'deki gösteri yürüyüşüdür. Birçok burjuva gazeteleri bu gösteriyi memlekette ilk büyük sosyal hareket olarak vasıflandırdılar. Ereğli'de Amerikan kumpanyası "Morison-Nadsen"e karşı yapılan

295 *Yön* dergisi, 20 Şubat 1963.
296 *Yön* dergisi, 20 Şubat 1963.
297 *Barış ve Sosyalizm Problemleri* dergisinin 1963 yılı, 11. sayısında çıkmıştır. *Yeni Çağ* dergisi, yıl: 1964, sayı 1-2, sayfa: 15- 27.

miting (bu harekete 210 sendika temsilcisi katılmıştır) ve İstanbuldaki Türk-Amerikan kumpanyası "Kavel" fabrikası işçilerinin grevi de dikkate değer olaylardır."

"İşçilerin, Amerikan kumpanyası "Morison" ve diğer yabancı kumpanyalara karşı mücadelesi anti-emperyalist bir karakter taşır. Ve bu mücadele bütün demokratik ve progrest[İlerici] kuvvetler tarafından desteklenmiştir. İstanbuldaki "Kavel" fabrikası grevi ise, Türk işçi hareketinde yeni bir merhaledir. 36 gün devam eden bu greve fabrikada çalışan işçilerin istisnasız hepsi katılmıştır. Grev, sendikalardan, halk yığınlarından ve progresist basından geniş ölçüde destek görmüştür."

Yakup Demir'in Mart 1963 tarihli "Türkiye'nin Ekonomik ve Politik Durumu ve Bazı Meseleler" başlıklı raporunda ise Kavel Grevi'ne ilişkin yapılan değerlendirmeler şöyledir:[298]

"(...)1962 [1961] Aralığı'nda İstanbul'da işsizliği protesto etmek, grev ve toplu sözleşme hakkı istemek maksadıyla yapılan 150 bin kişilik miting, Türkiye işçisinin muazzam bir gövde gösterisi olmuştur. Mitingler, protesto yürüyüşleri, yasağa rağmen grevler memleketin ayrı ayrı bölgelerinde birbirini takip etti. Bunların en önemli ve karakteristik olanları, Yapı İşçileri Federasyonu'nun Ankara'da tertiplediği gösteri yürüyüşü, aynı şirketin Morison Şirketi aleyhinde tertiplediği ve 210 sendikanın katıldığı Ereğli Mitingi ve nihayet 36 gün devam eden Kavel Grevi'dir. Ankara yürüyüşü bildiğiniz gibi işsizliği protesto etmek maksadı ile yürüyüş şeklinde başladı, polis kordon ve barikatlarına rağmen, Meclis önünde bir miting şeklini aldı, polisin müdahalesi mitingi bir çarpışma şekline çevirdi, bir çok işçi tevkif edildi. Polisin ve adliyenin bu müdahalesi bütün işçi teşekküllerinin protestoları ile karşılandı. Morison şirketine karşı hareket, bütün yabancı şirketlerin aleyhine dönerek antiemperyalist bir mahiyet aldı. Türk-İş'in Morison şirketine karşı hareketi önce desteklediği halde Ereğli mitinginde çekimser bir tavır takınmasının başlıca sebebi budur. Sendika hareketinde bölünme tehlikesi ilk defa bu miting sırasında belirdi."

"Son Kavel Grevi Türkiye işçi hareketinde, grev hareketlerinde yeni bir merhaledir. Bu grev ölçüsü bakımından büyük değildir, mahiyeti itibariyle önemlidir. Memleketimizde grevin uzun yıllar yasak olmasına, Türk işçisinin bu alanda tecrübesi az olmasına rağmen Kavel işçileri grevin en karakteristik ve başarılı örneğini verdiler. Grevciler iş bırakmakla yetinmediler, fabrikayı kuşatarak işletilmesine, mevcut stokların çıkartılıp satılmasına da yol vermediler. Ve bunu 36 gün devam ettirdiler. Bu çeşit grev bizde ilk kez oluyor sanıyorum. Hareketin önemli olan bir tarafı da sadece bütün işçi teşkilatları tarafından değil, halk tarafından da maddeten ve manen desteklenmesidir.

298 Yakub Demir ,Türkiye'nin Ekonomik ve Politik Durumu ve Bazı Meseleler Derleyen: Erden Akbulut 1963-1965 TKP Belgelerinde İşçi Demokrasi Hareketi ve TİP s. 29-30.

Grev sırasında hareketin önderlerini tevkife karar veren hükümeti bu kararından vazgeçmeye zorlayan da budur. Grevin bir kompromi [uzlaşma] ile sona ermesi, başarısı hakkında ilk anda bazı tereddütlerin belirmesine sebep oldu. Kompromi her zaman bir başarısızlık değildir. Ve burada kompromi tamamıyla işçilerin lehinedir.

Grevin başlıca gayesi elde edilmiştir. Hareket başarısızlıkla sona erse bile, grevcilerin kahramanca savaşları, işçi ve halk kitleleri tarafından desteklenmesi ve grevin şekli bizim şartlarımız içinde başlı başına bir başarıdır. Grevin idaresinde bir hata varsa, bu grevden çıkarılacak dersler varsa, bunları belirtmek ayrı bir iştir."

"Kavel Grevi dolayısı ile bir kısım solcu sendikaların Türk-İş'ten ayrıldığını biliyoruz. Bu üzülecek bir olaydır. Bence Kavel Grevi sendika hareketinin parçalanmasında bardağı taşıran son damla dahi değil, sadece bir bahanedir. Sekter görüşler ve tesirler solcu sendikaların bu oyuna gelmesinde rol oynamıştır. 22 Aralık mitingi de Türk-İş'ten ayrılmanın sebebi olmamalıydı. Çünkü 22 Aralık işçi sınıfının birliğini parçalamak için tertiplenmiştir. Koyu bir burjuva dergisi olan "Forum"un 15 Eylül 1962 tarihli, yani 22 Aralık mitinginden çok evvel çıkmış bir sayısının başyazısında şunları okuyoruz:

'Türk sendikacılık hareketi adeta bölünmek istenmektedir. Ve böyle bir tehlike baş göstermiş bulunmaktadır. Emekten yana olduklarını iddia edenler bu nevi tutumları ile yeni bir sınıf mücadelesi körüklemek, sendikacılık hareketi içinde ayrılık tohumları atmakla hiç de emek yararına olmayan bir yol açmaktadırlar.'

Aynı derginin 1 Ocak 1963 tarihli, yani 22 Aralık mitinginden sonra çıkmış bir sayısının başyazısında da şunlar var: '22 Aralık mitinginin sebebi daha ziyade, son zamanlarda yayılma faaliyetini ve propagandasını artırmış olan aşırı sol eğilimlerin ve doktrinlerin işçileri kendi taraflarına çekmek ve mücadelelerinde kuvvetli bir vasıta olarak kullanmak düşüncesine karşı koymak olmuştur.' "

"Bizce mühim olan... artık satha çıkmaya başlamış bulunan sendikacılık içinde ihtilaftır."

"Görülüyor ki 22 Aralık olayı işçi hareketini parçalamak için kurulmuş bir tuzaktı. Bizimkiler bu tuzağa düşmüşlerdir. Solcu sendikaların Türk-İş'ten ayrılması, Türk-İş idarecilerinin mevkilerini garantilemiştir [299] Çünkü içlerinde mevkilerini tehdit eden rakip bir kuvvet kalmamıştır. İş başında demaske edilmek endi-

299 Burada sözü edilen Türk-İş'den ayrılma meselesi dönemin gazetelerinde de yer alan Adana, Mersin ve İskenderun bölgesinde faaliyet sürdüren "Güney sendikaları" olarak adlandırılan bazı sendikaların Türk-İş'ten ayrılmayı düşünmesidir. Haber basında Güney sendikaları Türk-İş'ten ayrıldığı biçiminde yer alınca Türk-İş Yönetim Kurulu önce bir açıklama yaparak ayrılma haberini yalanlamıştır. Daha sonra ise çeşitli girişimlerde bulunarak bu ihtilafı gidermeye çalışmıştır. *Türk-İş* dergisi'nin Temmuz 1963'de yayınlanan sayısında yer alan bir habere göre Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç ile bölge sendikacıları arasında 29 Haziran 1963'de imzalanan protokol ile anlaşmazlık giderilmiştir.

şeleri azaldı. Bu bir, ikincisi, bu ayrılış gerici çevrelerin solcu sendikalara karşı provokasyonlarını artırmaları için sebep ve imkânlar çoğalmıştır. Türk-İş'e bağlı olmayan sendikaların hareket serbestileri daha da daralacaktır. Çünkü Türk-İş'e bağlı sendikalar tarafından destek görmeleri ümidi azalıyor."

TKP'nin Dış Büro üyelerinden Bilal Şen tarafından seminer notu olarak hazırlanan ve daha sonra redakte edilerek Yeni Çağ'da (Mart- Nisan 1964) yayınlanan "Türkiye'de Sendika Hareketinde Son Gelişmeler" başlıklı yazıda Kavel Grevine ilişkin aşağıdaki değerlendirmelere yer verilmiştir.[300]

"28 Ocak 1963'te İstanbul'da Kavel fabrikasında önemli bir grev yapıldı. Bir Kablo fabrikası olan Kavel, Amerikan General Fabrikası yerli ortakları Vehbi Koç ile Burla Biraderlerin malıdır. 35 Gün devam eden bu grev, Türkiye'deki grevlerde eşi görülmemiş bir teşkilatlılık örneği oldu."

"Grevin baş sebebi, yıllık ikramiyenin verilmemesi idi. İşçiler aynı zamanda, bu hakkı sağlamak için mücadele eden sendika ve işçi temsilcilerine yol verilmesini protesto ederek arkadaşlarının yeniden işe alınmalarını istiyorlardı. Grevi yasaklayan kanunun yürürlükte olmasına, polisin çeşitli baskı ve yıldırmalarına rağmen tam bir dayanışma örneği olan bu grevin sonunda işçiler istediklerini kabul ettirdiler. General Elektriğin isteği üzerine hükümet grevcileri ve grevi destekleyen sendika önderlerini tevkife davranmışsa da bunu uygulayamadı. Çünkü grevcileri tutan sendikacıları halk, Türkiye'de görülmemiş bir canlılıkta destekledi. Yurdun birçok yerinden sendikalar ve halk grevcilere maddi ve manevi yardımlarını ulaştırdı. Hatta, "Toplu Sözleşme ve Grev Kanununun çıkmasını bekleyelim" diyen sendikacıların bir çoğu hareketin içinde tecrit edilmemek için Kavel Grevi'ni tuttular... İşte bu hava içindedir ki, Adalet Bakanlığının emri ile kesilen tevkif müzekkereleri sonradan geri çekildi. Grevi Maden-İş yürüttü."

Yurdun Sesi'nde Kavel Grevi

TKP'nin görüşleri çerçevesinde yurt dışında aylık olarak yayınlanan Politika-Ekonomi- Kütür dergisi Yurdun Sesi'nin ilk sayısında Kavel Grevi ve sonuçları üzerine A.Çelik imzasıyla geniş bir değerlendirme yazısı yer almış. Yurdun Sesi'nde yer alan değerlendirme aşağıda:[301]

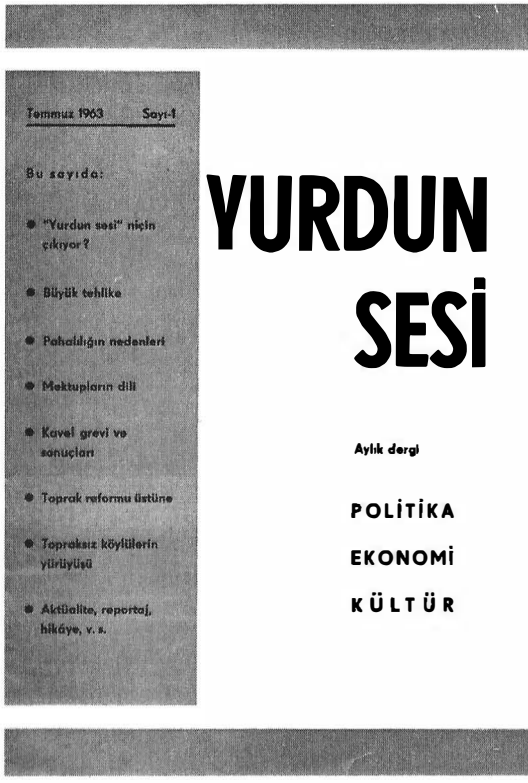
Kavel Grevi ve Sonuçları

Cumhuriyet devrinin en önemli grevi Kavel fabrikasında oldu. Bu fabrika İstanbul 'da, İstinye'dedir. Sahipleri Amerikan General Elektrik firması ve onun milyoner Vehbi Koç, Burla Biraderler gibi yerli ortaklarıdır.

---

300 M. Şenol (Bilal Şen), " Türkiye'de Sendika Hareketinde Son Gelişmeler" Derleyen: Erden Akbulut 1963-1965 TKP Belgelerinde İşçi Demokrasi Hareketi ve TİP s.102.

301 *Yurdun Sesi* dergisi, sayı: 1, Temmuz 1963.

Grevin Sebepleri:

Fabrikanın Amerika da staj görmüş Müdürü İbrahim Üzümcü beş yıldan beri muntazaman ödenen ikramiyelerin bu sene eksik ödeneceğini bildirdi. Bu hareketiyle müdür iş akdini tek taraflı olarak bozuyor, iş kanununu çiğniyordu. 31 Aralık 1962-de Kavel işçileri bunu protesto ettiler ikramiyelerini tam olarak istediklerini bildirdiler. Müdür, işçilerin bu isteklerini kendisine bildirmiye gelenlere "Ben Sendika Temsilcisi diye bir şey tanımıyorum" dedi. Sonrada Sendika Temsilcilerinden Ali Yıldırım, Metin And ve İstmet Eriş'i işten attı. Bu arkadaşlarını savunan sendikalı işçilere de baskı yapmaya onları sendikadan istifaya zorlamaya başladı. Böylelikle 7286 sayılı kanunu pervasızca çiğnedi. Üstelik, bu zorbalığa karşı gelen işyeri baş temsilcisi İlyas Kabil'i de işten çıkararak, iş yeri nizamnamesinin işçi temsilcisine tanıdığı hakları da çiğnemiş oldu. Bununla da yetinmeyen Müdür, 50 işçiye Sendikadan istifa mektupları imzalattıktan başka, baskı hareketine devam edebilmek için işçiler arasına işçi olmayan adamlarını soktu. Bunlara işyerinde meydan kavgası çıkarttırmaya, işçilere tuzak hazırlamaya çalıştı. Şuurlu işçiler, arkadaşlarını Müdürün bu tuzağına karşı uyardılar ve bütün kışkırtmaları başarısızlığa uğrattılar. Ama Müdür planını uygulamaktan vazgeçmedi; şuurlu işçilerden on kişilik bir grubu daha işten çıkarttı.

Dur İhtarı:

İşçiler soyguncuların bu zorba vekiline dur dediler. 220 Kavel işçisi birden 28 Ocak 1963'te bu haksızlıkları protesto ettiler. İşbaşı yapmıyarak greve geçtiler. Haklarını almak ve yabancı işçi çalıştırmasını önlemek amacı ile fabrika etrafında pike yaptılar, yani kolcular gezdirmeğe başladılar. Bunun üzerine, Müdür hemen Savcılığa başvurdu. 200 polisle fabrikayı sardırdı.

Dayanışma:

220 Kavel işçisinin tekvücut dayanışması diğer işçileri de harekete getirdi. Yine Vehbi Koç'a ait General Elektrik Ampul Fabrikası işçileri hemen

grevcilere yardım kampanyası açtılar. Vehbi Koçun Silahtarağadaki Türk Demirdöküm Fabrikasının 800 işçiside bu yardım kampanyasına katıldılar. Madenİş Sendikasının çağrısı üzerine, bütün sendikalar geniş bir destekleme hareketine giriştiler. Kavel Grevi'nin işçiler asında büyük bir sempati uyandırması üzerine, Türk-İş'te kendisine bağlı bütün federasyon ve Sendikalara bir genelge göndererek dayanışmaya çağırdı. İstinye'den 4000 kişi Kavel grevcileriyle dayanışma gösterisi yaptılar. Grevcilerin haklı istekleri halk oyunda büyük bir destek buldu, basında sempati yarattı. Bunun üzerine işverenler konfederasyonu idarecileri işe karıştılar. Bunlar "Mülkiyet hakkımız tehlikede!" yaygarasını bastılar. İşverenlerin sözcülüğünü yapan, düşükler devrini savunan bazı gazeteler, grevcileri isyancı gibi gösterme çabasıyla haberler yaymaya başladılar.

Çatışma:

Bu kışkırtmalar devam ederken, fabrikanın önünde haklarını koruma nöbetindeki 220 grevci, her sabah 100 kadar polisin coplu, tabancalı hücumuna uğradı. "Dağılın Komünistler!" diye hücum eden bu polislere karşı grevciler cesurca haklarını korudular, dağılmadılar, kışkırtmalara kapılmadılar. Kavel grevcileri bu şuurlu davranışlarıyle, daha geniş çevrelerin sempatisini kazandılar. Polisin açık saldırısı yarım saat sürdü. Kavgada 9 işçi ve 1 polis yaralandı.

İşverenlerin isteği ve baskısı ile yapılan bu polis saldırısı, patronların saldırganlığını iyice ortaya koydu. Onları destekleyen ortak hükümeti çok zor duruma düşürdü. Polisin haksızı koruduğunu herkes görüyordu. Polis saldırısı, Kavel Grevi'ni, fabrika sahibi ile grevci işçiler arasında bir ücret anlaşmazlığı olmaktan çıkarmış ve Anayasa haklarını koruma yolunda bir memleket meselesi haline getirmişti.

Hükümetin tutumu:

Grev, yurt çapında bir sermaye-emek çatışması, demokratik haklarını istiyen işçilerle bu hakları çiğniyen patronlar arasında bir kavga halini alınca, hükümet hemen harekete geçti. Bakanlar Kurulu toplandı. Adalet Bakanı 17 sendika başkanının tevkifini istedi. Demek ki, tabanca ve coplardan sonra, mahkemeler işletilecekti. Fakat olayları yakından izliyen ve halk oyunun grevcilerden yana olduğunu yakından gören İstanbul idarecileri Sendika Başkanlarının Tevkif edilmesinin hükümetin zararına olacağını gördüler. Ortak hükümetin bunun altından kalkamıyacağını söylediler. Bunun üzerine Adalet Bakanının emriyle sabah kesilen tevkif müzekkereleri akşam iptal edildi.

İşverenlerin Manevrası:

Tertipledikleri planın hızla kendilerine karşı döndüğünü gören işverenler, halk oyunu şaşırtmak için hemen işçilerle görüşmelere yanaştılar. İşçi temsilcilerine grevcilerin isteklerini kabul ettirdiklerini söylediler. Fakat bir gün sonra anlaşma protokolünü imzalamaktan kaçtılar. İşçileri kötülemek gayretiyle " Grevciler işten çıkarılan Sendikacıların hepsinin geri alınmasında haksız olarak ayak diriyorlar." dediler. Arkasından da bütün işçileri işten çıkardılar. Fabrika kapısına "Kapatılmıştır." İlanını astılar. Yani kanunlara meydan okuyarak, yasak olduğu halde lokavt yaptılar. İşverenlerin bu meydan okuyuşuna karşı, işçi dayanışması çok daha kuvvetlendi. Grevcilere yardım kampanyası yurt ölçüsünde genişledi. Hatta Hür Dünya Sendikaları Federasyonu bile Kavel grevcilerini destekledi.

Grevciler, küstahça geri alınmak istenen haklarını, fabrika etrafındaki nöbetçilerini arttırarak, savunmaya devam ettiler. 35 gün, soğuk demeden, gece demeden, fabrika önünde yarı aç yarı tok nöbet tuttular. Polis saldırısına göğüs gerdiler. Anlaşmaya varılmadan bir gün önce fabrikadan kablo yüklü kamyonların çıkmasını önlemek için barikatlar kurdular. Polislerle çarpıştılar. Yaralandılar. Uzun süren bu hak savunmasında işçilerden bazıları tatsak edildi ve mahkemeye verildiler.

62 gün süren bu zorlu direnmeden sonra Türk-İş ile İşverenler konfederasyonu arasında 3 Mart Pazar günü bir anlaşma protokolü imzalandı. Buna göre: Kavel olayının ikinci günü işten çıkarılan 9 işçi 20 gün içinde işlerine dönecekler. İşçilerin 1962 ikramiyeleri fabrikanın çalışmaya başlamasından en geç bir hafta sonra ödenecek. Daha önce işten çıkarılmış bulunan dört işçi yeniden işe alınmayacak, fakat bunlara kanuni ödenekleri verilecektir.

Grevin Sonuçları:

Türkiye'nin en büyük milyonerleri ve yabancı sermaye ortakları kendileri sebep oldukları bu olayı neden gizli ellerce hazırlanmış diye göstermeye çalıştılar?

62 gün süren anlaşmazlık sırasında iyice anlaşıldı ki, işverenler bu olayla şu amaçlarına varmak istiyorlardı:

a. Demokratik gidişi önleyecek bir terör havası yaratmak.

b.Anayasa'da yer almış demokratik işçi haklarının işçilere yardım etmeyeceği kanısını uyandırmak.

c.İşçi hareketlerinin tabanca ve copla önleneceğini göstermek.

ç.Sendika temsilcilerinin işçiler arasında hızla artan itibarını kırmak, ve böylece Sendika hareketindeki gelişmeyi boğmak.

d.İşçileri toptan kapıdışarı atabiliceklerini göstererek her çeşit işçi isteklerini bastırmak, grev, toplu sözleşme ve Sendikalar Kanunları ile işçilere tanına-

cak en ufak hakları önlemek.

e.Anayasanın ve öteki kanunların işçilere tanıdığı hakların kullanılmasını imkansızlaştırmak amacıyle işçi teşkilatlarını bölmek.

İşverenler bu amaçlarını,yaylım ateşlerini özellikle Maden-İş Sendikasına ve Türkiye İşçi Partisine yöneltmekle ortaya koyduklar. Kahraman Kavel grevcileri ve onları sonuna kadar destekliyenler, işverenlerin bu sinsi planlarını tamamen suya düşürdüler. Kavel Grevi ve dayanışması, hükümetin iş kanunundaki antidemokratik grev yasağı hükmünü uygulamasına müsaade etmedi. Pikeleri yasak eden Ceza Kanununun 201 ci maddesinin işletilmesine de meydan vermedi.

Kanaatimizce, Kavel Grevi memleketimizde modern metotlarla yapılan ilk organize grev örneği oldu. Bu özelliği ile grev hareketinde yepyeni bir çığır açtı. İşçi sınıfının sarsılmaz birliği karşısında en azılı kanun tanımaz milyonerlerin dahi geriletilebileceğini gösterdi. Halkımızın demokratik haklar için savaşanlarla dayanışma duygusunun arttığını ortaya koydu. Tek sözle, işçi önderleri için bir pratik hayat okulu oldu.

Nâzım Hikmet ve Kavel Grevi

TKP'nin görüşleri doğrultusunda yurt dışından yayın yapan Bizim Radyo'ya yorum yazarlarından biri de Nâzım Hikmet'tir. Nâzım Hikmet 29 Mart 1963 tarihli yorumunda Kavel Grevi'ne de atıfta bulundu. İşte Nâzım Hikmet'in atıfta bulunduğu yorum: [302]

AP iktidara geçerse işçilerimizin hali ne olur?

Soru: Ha karma hükümet kalmış işin başında, ha Adalet Partisi geçmiş hükümete, hepsi bir değil mi Türk işçisi için?

Sorunun karşılığı : Bir değil.

Soru: Neden? Ha karma hükümeti kuran partiler, ha Adalet Partisi, hepsi, eninde sonunda patronların, büyük toprak beylerinin menfaatlerini korumuyor mu? Ha onların, ha ötekinin işçiden yana olabilecekleri düşünülebilir mi?

Sorunun karşılığı: Düşünülemez ama, işin bir aması var bugünkü durumda.

Soru: Neymiş bu işin aması?

Sorunun karşılığı: Beterin beteri diye bir söz vardır...

Soru: Yani AP, geçerse iktidara, işçinin hali daha mı beter olur demek istiyorsunuz?

Sorunun karşılığı: Evet

Soru: Neden?

Sorunun karşılığı: Yıllarca, yıllar boyu yaptığı savaşla Türk işçisi, 27 Mayıs hükümet devirmesinden sonra kabul edilen anayasayla kimi haklarını elde etti. Bu haklar daha da genişletilmeli, derinleştirilmelidir. Buysa işçi sını-

302 Bizim Radyo'da Nâzım Hikmet, TÜSTAV yayınları, İstanbul Haziran 2002, s.189.

fının teşkilatlanması, sendikalarını, kendi partilerini kuvvetlendirmesiyle olur. Doğru mu?

Soru: Doğru, ama bu dediklerinin AP'nin iktidara gelip gelmemesiyle ilgisi ne?

Sorunun karşılığı: İlgisi büyük. AP dediğin eski Demokrat Partinin yeni adıdır. Demokrat Parti devrinde işçiye hangi haklar tanınıyordu bir düşün. Gösteri, yürüyüş yapabilirler miydi? Parti kurabilirler miydi? Sendika durumları ne haldeydi? Hatırladın mı? Bugün Adalet Partisinde faşistlerin de iyice çöreklendiğini hesaba kat. Faşistlerin dünyanın her yerinde işçilere ne muamele ettiklerini de biliyorsun herhalde. Uzun söze ne lüzum var. Kavel Grevi'nde Adalet Partisi'nin gazeteleri ne yazdı unuttun mu? Yeni İstanbul, Son Havadis, Zafer: "İşçiler polislere taarruz etti", demedi mi? 18 Şubat tarihli Zafer gazetesi: "Dikkat tehlike. Kavel hadisesi bir tertiptir." diye yazmadı mı? Yani bütün işlerinde karma hükümete muhalefet eden Adalet Partisi, Kavel Grevi'nde hükümeti, işçilere karşı kışkırtmadı mı? Bu bir tek örnek, bu adamlar, bu faşistler iktidara geçerse ilk ağızda ne yapacaklarını ortaya koymuyor mu? İlk iş olarak işçi sendikalarını ya kapatacaklar ya da onları kendi emirlerini körü körüne yerine getirecek hale sokacaklar. İşçinin siyasi teşkilatlarını da kanla, zindanla boğacaklar. İşçi, gerçek sendikasız, partisiz kalırsa, gündeliklerinin artması, çalışma şartlarının düzelmesi için, doludizgin sömürülmemek için savaşmakta ne kadar büyük zorluklarla karşılaşır, bunu yine işçi hareketimizin tarihi işçiye göstermiyor mu? Mecliste bir grev kanunu tasarısı var. Bugünkü haliyle pek ahım şahım değil. Belki böyle de kabul edilecek. Ama bu kanunu, mecliste kabul edilip yürürlüğe girdikten sonra da, düzeltmek, tamamlamak mümkün. Yeter ki işçi sınıfı bir yandan sendikalarını kuvvetlendirebilsin, bir yandan da siyasi hayata, kendi partilerinin bayrağı altında daha güçlü katılabilsin. Meclise kendi mebuslarını soksun köylü kardeşleriyle işbirliği yaparak. Bütün bunların gerçekleşmesi için de bugünkü anayasanın hiç değilse bu haliyle yürürlükte kalması, AP'lilerin, faşistlerin hükümeti ele geçirip kanlı diktatörlüklerini kuramaması gerek. İşte bundan dolayı, son olaylarda Türk işçisi Türk gençliğinin yanındaydı ve yanındadır.

TİP ve Kavel

Dönemin siyasal partileri arasında her hangi bir kayıt koymadan, çekince belirtmeden grevi politik olarak sahiplenen ve savunan tek parti Türkiye İşçi Partisi'dir. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler'in aynı zamanda TİP kurucusu ve yöneticisi, yine İlyas Kabil'in TİP üyesi olmasının kuşkusuz bu sahiplenmede payı büyüktür. En büyük sahiplenme Senato'dadır. TİP Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı Senato'da hem gündem dışı söz alarak konuyu Senato'ya taşımış, hem de Kavel Grevi'ne atıf-

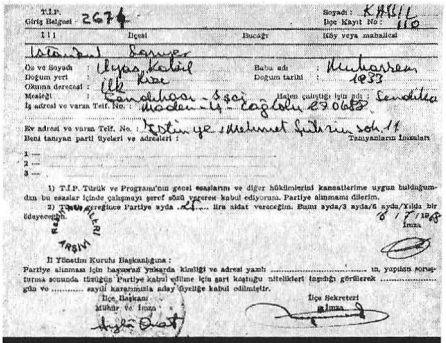
ta bulunarak grev kanununa müdahale çabalarına karşı grevi neredeyse tek başına savunmuştur. Buna rağmen TİP kamuoyu önünde grevi parti kimliği ile sahiplenen bir görüntü vermemiştir. Doğrudan TİP tarafından yayınlanmış greve dönük tutumunu açıklayan basın açıklaması, bildiri vb. materyallere rastlayamadık. Bunda "İşçi-sendika meseleleri sendikacıların işi olmalıdır" yaklaşımının etkisi olabilir.

Alp Selek de bu görüşü destekleyerek, grev ile TİP arasındaki bağlantıyı şöyle tanımlamakta:

> *"Kavel'de işlerin organize edilmesinde TİP'in örgütü doğrudan yoktu. Ama işçilerin hareketlerinde TİP'in felsefesi etkili olmuştur."*[303]

Türkiye İşçi Partisi Sarıyer İlçe Üyesi olan Hasan Uzun da TİP'in grev organizasyonunda örgütsel kimliği ile doğrudan yer almadığını dile getirirken şunları söyledi:

> *"İlyas Kabil, Türkiye İşçi Partisi üyesiydi. Fabrikada başka parti üyeleri de vardı. Ama Rizeli olan İlyas Kabil organizasyon yaparken daha çok hemşehrilerinden yardım alıyordu. Grevden sonra işçiler arasında Türkiye İşçi Partililerin sayısının arttığını sanıyorum."*[304]

İlyas Kabil'in TİP üyelik fişi (TÜSTAV, Rasih Nuri İleri Bağışı, TİP Arşiv Fonu)

Kamuoyu önünde doğrudan tutum açıklamayan Türkiye İşçi Partililer, Şaban Sansar'ın anlatımına göre bir kısmı sağcı, ağırlığı ise CHP'li olan Kavel işçilerini hiç yalnız bırakmamış, hemen hergün grev yerine ziyaretlerde bulunmuşlardır. Bu ziyaretler sırasında kurulmuş samimi ilişkiler daha sonraki yıllarda işçiler arasında sola/sosyalizme meyledenlerin sayısını arttırmıştır.[305] Nitekim, TÜSTAV arşiv belgeleri arasında yer alan TİP Sarıyer İlçe Örgütü üye fişlerine bakıldığında 10 civarında işçinin parti üyesi olduğu görülüyor.

Grevci işçilerin aleyhine açılan dava sayısı artınca TİP, grevcilerin hukuki mücadelesine de destek sağlamıştır. Nebil Varuy, Alp Selek, Muammer Güngör, Muvaffak Şeref gibi avukatlar partinin isteği üzerine grevcilerin davalarını üstlenmişlerdir.[306] Nebil Varuy tarafından bu bilgiyi Alp Selek de teyit etmektedir.[307]

Yine dönemin gazete ve dergileri incelendiğinde basında yer tutmuş TİP'li yazarların, gazetecilerin, TİP'e yakın yayın organlarının, grevi kendi eylemleri gibi sahiplenerek savundukları, işverenlerin ve grev karşıtı çevrelerin grevin aleyhine oluşturmaya çalıştıkları havayı kırmak için yoğun uğraş verdikleri görülüyor.

303 Alp Selek ile görüşme.
304 Hasan Uzun ile görüşme, İstanbul, 7 Nisan 2010.
305 Şaban Sansar ile görüşme.
306 Nebil Varuy ile görüşme.
307 Alp Selek ile görüşme.

Sosyal Siyaset Yazınında Kavel

Sosyal tarih ve sosyal siyaset alanlarında yayınlanmış bazı kitaplarda Kavel Grevi'ne bir olgu olarak işaret edilmiş, atıfta bulunulmuştur. Bu kitaplarda genellikle grevin 1961 Anayasası ile 1963 yılında çıkarılmış grev kanunu arasında yapılmış yasasız, fiili grev olma özelliğine dikkat çekilmiş ve grevin grev ve toplu sözleşme hakkının kazanılmasında oynadığı rol vurgulanmıştır.

Aşağıya çıkarılmış örneklerin bazılarında meselenin özüne tekabül etmeyen, tarih sayı gibi bazı maddi hatalar vardır. Bu hatalar ihmal edilerek buraya alınmış alıntılarda, yazarların konuyu ele alış biçimi ve değerlendirmeleri şöyledir:

M. Şehmus Güzel "Türkiye'de İşçi Hareketi 1908-1984" kitabında Kavel Grevi'ne ilişkin şu noktaları vurgulamıştır:[308]

"Kavel Kablo Fabrikası Grevi (31 Ocak-4Mart 1963): Şair Hasan Hüseyin'e "Kavel" şiirini yazdıran bu grev, 1963 tarihli yasalar Meclis'te görüşülürken örgütlendiği ve yasaların hazırlanmasında etkili olduğu için önemlidir."

"Ayrıntısına girmeden grevi, işverenin (V.Koç-Koç holding-E.Burla, E.Aktar ve bir ABD şirketi) yıllardır ödediği yılbaşı ikramiyesini ödemeyi geciktirmesinden doğduğunu ve yine işverenin sert ve tahrikçi tavrı yüzünden uzadığını belirteyim. Bu tavrı nedeniyle Erol Toy, İmparator'da V.Koç'un, bu grevi bilinçli olarak kışkırttığını ve bu grev aracılığıyla TBMM üyelerine, 'Dikkat en kolay bir grev kanunu ülke ekonomisini mahvedici olaylara yol açabilir' işaretini vermek istediğini söylüyor. Grev sırasında işverenin tavrı gerçekten manidardır: Grev ilanına karşın grevcilerle görüşmemekte ısrar eden işveren 9 Şubat 1963'te lokavt ilan etmiş, bunun üzerine 173 grevci işyerini işgal etmiştir. Daha sonra gelişmeler gittikçe vahimleşmiş, polis grevcilere saldırmış, birçok grevci yaralanmış ve birçoğu tutuklanmıştır."

"Türk-İş grevcilerle dayanışma göstermezken, DİSK'in gelecekteki kurucuları Maden-İş ile Lastik-İş grevcilerin yardımına koşmuşlar ve bir 'Dayanışma Cephesi"!kurmuşlardır. Bu suretle grevcilere kısa süre içinde 100 bin TL'lik yardım toplanmıştır. Bu arada grevcilerle polisler arasında çatışma ve sürtüşmeler devam etmiş ve neticede, 2 Mart 1963'te Başkan Yardımcısı T.Feyzioğlu ile Çalışma Bakanı B.Ecevit'in aracılığı ile bir uzlaşmaya varılmış ve 4 Mart'ta bir protokol imzalanmıştır. Buna göre işveren a)İkramiyeleri ödemeyi; b) 20 gün içinde işten çıkarılan 13 işçiyi yeniden işe almayı; c) ve diğer işçi isteklerini makul bir süre içinde inceleyip, sonucu işçilere iletmeyi üstlenmiştir."

"Bu sonuç üzerine işçiler 5 Mart'ta Sarıyer savcısı 28 grevci hakkında dava açıp, haklarında dava açıp, haklarında 3 ile 5 yıl arasında hapis cezası istedi. Ancak, TİSGLK'ye eklenen geçici bir madde ile, 8 Nisan 1963'ten önce 1947 tarihli sendikalar kanunu ileTCK'nin 201., 258., 266., 273., maddelerine aykırı fiillerden işlenen suçlar ve bunlara verilen cezalar affedilmiştir.

308 M. Şehmus Güzel, *Türkiye'de İşçi Hareketi 1908-1984*, Kaynak Yayınları, Şubat 1996, İstanbul, s: 196,197,198.

(Burada Kavel Grevi'ni TİSGLK'ye doğrudan etkisi söz konusudur.) Böylece Kavel grevcileri adli takibattan kurtulmuşlardır."

Dimitır Şişmanov tarafından yazılan, Ayşe ve Ragıp Zarakolu tarafından yayına hazırlanan "Türkiye İşçi ve Sosyalist Hareketi" adlı kitapta Kavel Grevi'ne ilişkin bölümde şunlar yer almaktadır:[309]

"Bu dönemde grev hareketinde de yeni gelişmeler olmuş, Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Kayseri gibi şehirlerde işçiler, haklarını elde etmek için sık sık greve gitmişlerdir. İstanbul'da Amerikan-Türk sermayesinin ortak olduğu "Kavel" kablo fabrikasında 1963 yılının Mart ayında başlayan grev 36 gün sürmüş ve işçilerin kesin zaferiyle sonuçlanmıştır. Greve fabrikada çalışan bütün işçiler katılmış, eşleri, çocuklarıyla birlikte bütün grev süresince, fabrikanın etrafında nöbet tutmuşlar, fabrika yöneticilerini içeri sokmamışlardır. Polisle işçiler arasında çatışmalar olmuş, birçok işçi tutuklanmıştır. 'Kavel' grevi, bütün Türkiye işçileri, aydınları ve üniversite gençliği tarafından desteklenmiş; grevcilerin bu büyük direnişini öven şiirler, hikâyeler yazılmış, röportajlar yapılmıştır."

Kurthan Fişek de "Türkiye'de Devlet- İşçi İlişkileri Açısından Devlete Karşı Grevlerin Kritik Tahlili" başlıklı çalışmasında Kavel Grevi'ni 1961-1963 döneminin en önemli işçi hareketi sayarak şunları söylemektedir:[310]

"Aralıklarla 35 gün süren Kavel Grevi'nde işçi ve polis çarpışmış 12 Mart 1963 tarihinde Sarıyer savcılığınca 28 işçi hakkında kovuşturma açılmış, 14 işçi için tutuklama kararı alınmış, savcı olaya adı karışan 28 kişi için 3-5 yıl hapis cezası istemiştir. Bu nedenle, Kavel Grevi, 1961-1963 döneminin en önemli işçi hareketi sayılabilir."

Anıl Çeçen, Türkiye'de Sendikacılık kitabında Kavel Grevi'ni Türk-İş'in desteklememesine rağmen uygulanmış önemli bir grev olarak kabul etmektedir. Çeçen grevin sendikal harekete yeni başlangıç oluşturduğunu söyleyerek grevin sonuçlarını şu şekilde değerlendirir:[311]

"Kavel işçilerinin başarılı grevi yeni grevler için bir başlangıç olmuştur. Mayıs 1963'de İstanbul'da tekstil işçileri grev, yapı işçileri de bir gösteri yapmışlardır. Haziran ayı içinde Kavel fabrikasında işçilerle yapılan anlaşmayı çiğnemeye çalışan işverene karşı ikinci bir grev hareketi patlak vermiştir. Temmuz ayında ise sendika başkanını değiştirmek isteyen Zonguldak işçileri büyük bir gösteri hareketine girişmişlerdir. 27 Mayıstan sonra yapılan ilk grev olan Kavel Grevi'nin başarıya ulaşması diğer işçiler içinde örnek olmuştur."

---

309 Dimitır Şişmanov, *Türkiye İşçi ve Sosyalist Hareketi*, Der: Ayşe ve Ragıp Zarakolu, Belge yayınları ikinci baskı, Ocak 1990 İstanbul S: 195.

310 Kurthan Fişek, Devlete Karşı Grevlerin Kritik Tahlili, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayını, Ankara 1969, s: 57.

311 Anıl Çeçen, Türkiye'de Sendikacılık, Özgür İnsan yayınları,1. Basım Nisan 1973 s. 53.

Erkan Aydoğanoğlu ise Kavel Grevi'nin nedeninin "sadece iş yerindeki çalışma koşullarının düzeltilmesi değil, toplu sözleşme ve grev kanununun çıkması için kamuoyunda ses getirmek olduğunu" söylemektedir. Aydoğanoğlu'na göre "Toplu sözleşme ve grev kanununun çıkması Kavel Grevi'nin kamuoyunda geniş yankılara yol açmış olmasının bir sonucudur."[312]

Tevfik Çavdar da Türkiye'nin Demokrasi Tarihi kitabında işçilere yasal grev hakkı tanınmadan önce yapılmış Kavel Grevi'ni Türkiye sendikal hareketinin canlanma eylemlerinden biri saymaktadır.[313]

Sedat Ağralı ise Kavel Grevi'ni işçilerin hak ve menfaatlerini koruyabilmek amacıyla gerçekleştirdikleri "topluca direnme hareketi" olarak nitelendirmiştir. [314]

Uluslararası Belgelerde Kavel

Kavel Grevi, uluslararası zeminde de ilgiyi üzerinde toplamış bir grevdir. Maden-İş'in de üyesi olduğu Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu 1963 yılının Ağustos ayında yayınlanan bülteninde "Genç Sendikanın Grevde Önemli Başarısı" başlığı altında greve geniş bir yer ayırmıştır.

IMF Kavel Grevi'ni Türkiye işçi hareketinin başarıyla sonuçlanmış en anlamlı deneyimlerinden biri olarak kabul etmiştir. IMF, grevin gerçek nedeninin daha derinde olduğunu belirterek grevin arka planına ilişkin olarak da şu saptamayı yapmıştır:

> *"Grevdeki temel meseleler Türk işverenlerinin, gerçek bağımsız sendikaları tanıyıp, tanımayacağı onlarla pazarlık yapıp yapmayacağı ve geleneksel baskı ve altını oyma uygulamalarına devam edip etmeyeceğiydi. Maden-İş'in dinamik liderliğince kaydedilen ilerlemeler sendikayı işverenin anti sendikal politikalarının hedefi yapmıştı. Başarıyla sonuçlanan grev işverenin dinamik ve ilerici sendikacılığın gelişmesini önleme çabalarına set çekti."*[315]

İngiliz Elçiliği'nin Kavel İlgisi

Kavel Grevi'nin önemine işaret eden bir belge de Britanya Ulusal Arşivlerinde yer alan İngiltere Büyükelçiliği Çalışma Ataşesi'nin, İngiliz Çalışma Bakanlığa yazdığı bilgi notudur. İçeriğinde kayda değer bir bilgi olmasa bile bu bilgi notu grevin dikkat çekici bir eylem olduğunu yansıtan bir belgedir. Basında yer alan haberlerden derlenmiş ve grevin öyküsünü anlatan bir içeriğe sahip bilgi notunda, *"diğer işçi sendikalarınca da desteklenmesi, işçilerin fabrika dışında nöbet tutmaları ve konfederasyonlar arası müzakereyle greve çözüm bulunması"* grevin ayrıt edici unsurları olarak sayılmıştır.[316]

---

312 Erkan Aydoğanoğlu, Sınıf Mücadelesinde Sendikalar, İstanbul Evrensel Basım Yayın, Mart 2007, s.143.

313 Tevfik Çavdar, Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den günümüze, İmge Kitapevi 4. Baskı Eylül 2008, s.124.

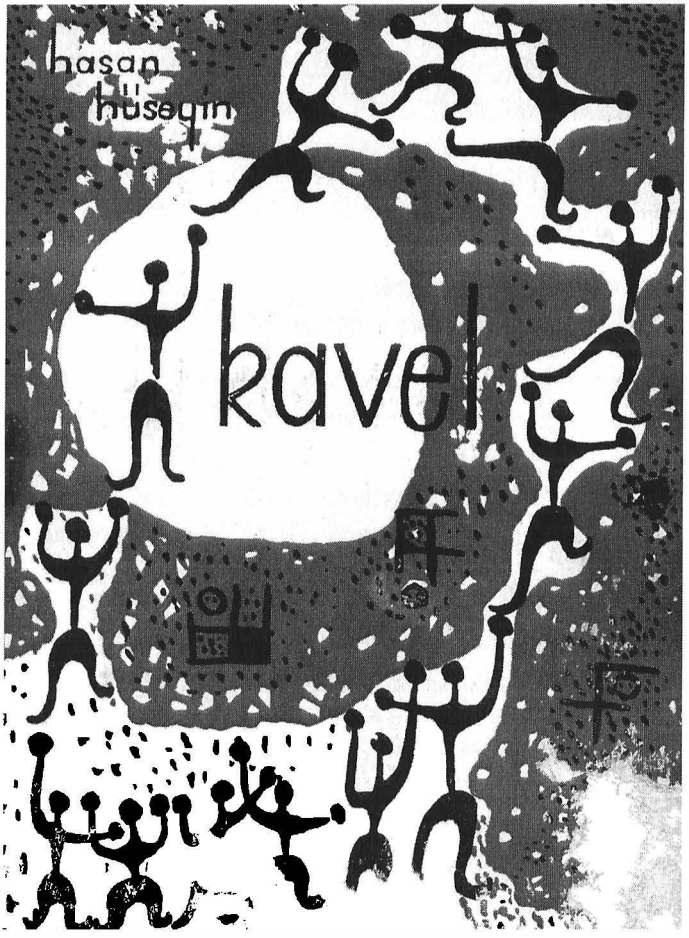
314 Sedat Ağralı, Günümüze Kadar Belgelerle Türk Sendikacılığı, Son Telgraf matbaası 1967, s.114.

315 Britanya Ulusal Arşivleri LAB 13/1610.

316 Britanya Ulusal Arşivleri FO 37/169559.

Edebiyat ve Kavel Grevi

Bir sosyal olayın edebiyata konu olması bir anlamda kalıcılaştırılması, ebedileştirilmesidir. O olayın toplumsal belleğin bir parçası haline getirilmesidir. Pek çok sosyal olay edebiyatın çeşitli dallarında kendine hatırı sayılır bir yer bulurken; grevler, işçi eylemleri için aynı şeyi söylemek oldukça zordur. Bu durumun istisnalarından biri de Kavel Grevi'dir. Kavel Grevi şiirlere, romanlara konu olmuş bir işçi eylemidir. Kavel Grevi emek mücadelesi

tarihinde bir değer olarak taşınıp korunmuşsa bunda grevi konu alan edebiyat ürünlerinin, özellikle de Hasan Hüseyin'in şiirinin payı yadsınamaz. Kavel Grevi'nin edebiyattaki en önemli yansıması kuşkusuz Hasan Hüseyin'in "Kavel" şiiridir. Hasan Hüseyin'in duygu yüklü, grevi büyük bir coşku ile anlattığı bu şiirle Kavel mücadelesi, grevi, daha sonraki yıllara da taşınmış, yaygın bir biçimde bilinir hale gelmiştir. Bir başka yönüyle Hasan Hüseyin'in şiiri hem dönemin ruhunu ortaya koymakta hem de Kavel Grevi'nin aydınlar üzerinde yarattığı etkiyi gözler önüne seren örneklerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Kavel

İşime karım dedim,
karıma Kavel diyeceğim.
Ve soluğum tükenmedikçe bu doyumsuz dünyada,
Güneşe karışmadıkça etim
Kavel Grevcilerinin türküsünü söyleyeceğim.
Ve izin verirlerse Kavel Grevcileri,
İzin verirlerse İstinyeli emekçi kardeşlerim,
İzin verirlerse Kavel Grevcileri,
Ve ben kendimi tutabilirsem eğer sesimi tutabilirsem
O çoban ateşinin yandığı yerde Kavel'de,
O erkekçe direnilen yerde, Kavel'de
Karın altında nişanlanıp dostlarımın arasında
Öpeceğim nişanlımı Kavel kapısında
Ve izin verirlerse İstinyeli emekçi kardeşlerim
İzin verirlerse Kavel Grevcileri
İlk çocuğumun adını Kavel koyacağım.

Hasan Hüseyin Korkmazgil

"Gölgeler Sesi Örtemez"

Kavel Grevi'yle birlikte aydınlarla işçi sınıfı arasında oluşan bağa bir diğer örnek de Ahmet Oktay tarafından kaleme alınan şiirdir. Ahmet Oktay'ın 1964 yılında yayınlanan ve 1965 Yeditepe Şiir Ödülü'nü kazanan "Her Yüz Bir Öykü Yazar" kitabında yer alan "Gölgeler Sesi Örtemez" şiiri Kavelcileri anlatmaktadır. (1964 Yılı Yeditepe Şiir ödülü de Kavel şiir kitabıyla Hasan Hüseyin Korkmazgil'e verilmiştir.)

Kavel Grevi'nin şiirimizin yüz akı, şair Ahmet Oktay tarafından coşkuyla karşılanıp, mısralara dökülmesi grevin etkisinin, yaşamada bıraktığı derin izlerin bir diğer göstergesidir.

Ahmet Oktay, "Gölgeler Sesi Örtemez" adlı şiirinde: "çünkü insan daima anımsar" diyor. Kavel Grevi'ni üzerine konuşurken mutlaka anımsamak gerekiyor; Ahmet Oktay'ın 'her şey sizinle birlikte sürer / Kavelciler, Kavelciler, Kavelciler" diye biten mısralarını... (Şiirin tamamı için eklere bakınız)

İmparator'da Kavel Grevi

Kavel Grevi'ni konu eden edebiyat ürünlerinden bir diğeri de Erol Toy'un yazdığı "İmparator" adlı belgesel romandır. Erol Toy, kitabında olgulardan ve belgelerden yola çıkarak bir bakkal dükkanından koca bir servete uzanan Vehbi Koç'un hayatını anlatmaktadır. Erol Toy dolambaçlı yollara sapmadan doğrudan ve açık bir biçimde

Adını Kavel'den Alanlar

Hasan Hüseyin'in "Ve izin verirse İstinyeli emekçi kardeşlerim, izin verirlerse Kavel Grevcileri, ilk çocuğumun adını Kavel koyacağım" dizeleri grevle toplum arasında bir köprü işlevi görmüş, bu şiirden etkilenen insanlar daha sonraki yıllarda da çocuklarına Kavel adını vermiştir. Üstelik bu isimlerin 70'li, 80'li hatta 90'lı yıllarda konulmuş olması, şiirle (dolaylı olarak grevle) kurulan duygusal bağların -aradan geçen zamana rağmen- zedelenmediğini göstermektedir.

Sanal alemde yapılan küçük bir araştırmada Kavel adını taşıyan insanlara rastlamak mümkün. Timuçin Kavel Gelici bunlardan biri. 1983 doğumlu, Timuçin Kavel Gelici web uygulamaları geliştiriciliği ve Linux sistem yöneticiliği işiyle uğraşıyor.

Timuçin Kavel Gelici "Kavel'in özel bir kelime anlamı olmaması ve 'nedir?' sorusuna karşı "fabrika ismi ve..." cevabını vermek" zorunda kalmasına karşın "isminden rahatsız olmadığını her iki adını da birlikte kullandığını" belirtti.

Timuçin Kavel Gelici, "Kavel adını taşımanızdan dolayı bir sıkıntı yaşadınız mı?" sorusunu ise şöyle yanıtladı:

"Tam olarak adımdan mı bilmiyorum ama özellikle okulda yaşadığım bazı sorunları uzun saçım ve sakalımın yanında adım ile de bağdaştırabiliriz sanıyorum. Ki diğer türlü kimya dersini 11 kere aldıktan sonra geçemeyecek biri değilim kesinlikle."

"Adımla ilgili bir diğer sıkıntı ise eşimle evlenmeden önce çıktı. Koyu sağcı olan eşimin babasının en büyük dertlerinden birisiydi adım. 'Adı Kavel olan birine nasıl kız veririm ben, elalem ne der?' diye söylendiğini sıkça duydum. Ama ne yalan söyleyeyim, bu yakınmaların üstüne bir de kızı almak çok zevkliydi hani."

roman kahramanı Fehmi Çok'un üzerinden Vehbi Koç'un hayatının çeşitli evrelerini anlatırken, *"İşçiler grev yapıyor Fehmi Çok tedbir alıyor"*[317] başlıklı bölümünde, Kavel Grevi'ni tasvir etmektedir. Yazar, patron Fehmi Çok'un yöneticileriyle aralarında geçen diyaloglar üzerinden işverenin greve karşı takındığı tutumu, basınla ilişki kurarak yaptıkları manipülasyonları, hükümetin devreye girdikten sonra izlediği taktiklere varıncaya kadar grevin pek çok yönünü işlemiştir romanında.

317 Erol Toy, *İmparator*, May yayınları 16. baskı, İstanbul Şubat 1974, s. 247-262.

beşinci bölüm

Anlaşma

Kavel ihtilâfı hallolundu, Fabrika bugün çalışıyor

Bakanlar, işveren ve işçi temsilcileri arasında sabaha kadar süren müzakereler, anlaşma ile sonuçlandı

KAVEL kablo fabrikasında 34 gündenberi devam eden grev olayı evvelki sabah 6.30 da imzalanan bir protokolle sonuçlanmıştır. Fabrika bu sabahtan itibaren çalışmaya başlayacaktır.

Şehrimizde bulunan Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, İstanbul Valisi Nejat Akı, Bölge Çalışma Müdürü ile işçi ve işveren temsilcilerinin katılmasıyla Bütün gece süren evvelki akşam yapılan toplantı dün sabah sona ermiştir. Toplantı sırasında imzalanan protokolle ve Fabrikada yürürlükte olan...

● İşçi ve işveren mümessillerinden müşterek olarak ve beraber imzalı bir beyanname ile...

● 1964 yılı ikramiyeleri, 1965 yılında uygulanacak esasları dahilinde ödenmesi uygun görülmüştür.

● Durumları ihtiyâtta bulunan dokuz işçinin tekrar çalıştırılmaları hususundan 19 gün içinde fabrikanın ekonomik imkanları müsaadesi nisbetinde mümkün olduğu ve mümkün olmadığı takdirde evvelce ödenmiş tazminat dışında ayrıca tazminat ödenmesi kararlaştırılmıştır.

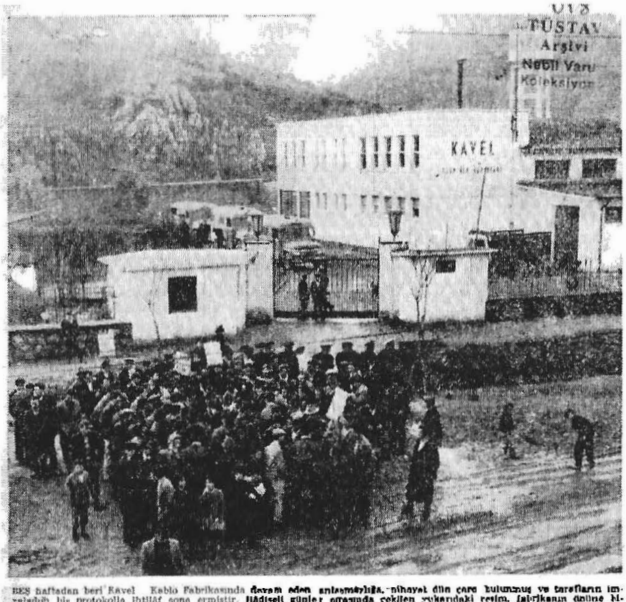
Kavel Fabrikası bayram havası içinde tekrar faaliyete geçti

Yapılan törenin sonunda Feyzioğlu işçilere, «İş başına ve istihsali ileri seviyeye çıkarma savaşına» dedi: Ecevit gözyaşlarını tutamadı

Kavel Fabrikası dün resmen faaliyete başlamadan önce, yapılan törende işveren temsilcisi Karaosmanoğlu ile işçi temsilcisi Topkar kucaklaşırlarken

İstanbul'da dün müstesna bir bayram havası esmiştir. Çünkü işçileri grev yaptığı için 25 aydır **parasızlıktan** sebebi **makineleri durup** [illegible] ... Arkası Sa. 3, Sü. 4 te ...

BEŞ haftadan beri Kavel Kablo Fabrikasında devam eden anlaşmazlığa, nihayet dün gece bulunmuş ve tarafların imzaladığı bir protokolla ihtilâf sona ermiştir. Hâdiseli günler sırasında çekilen yukarıdaki resim, fabrikanın ünlüme bir durumdaki işçileri göstermektedir. Aynı işçiler bu sebeblan itibaren vazifelerinin başına geçecek, böylece kapılar tekrar açılan fabrikada eskiden olduğu gibi yine hayat normale dönecektir. (Foto: Hürriyet - A. Bilir)

Kavel ihtilâfı halledildi

Hürriyet - 4/7/1963

Grevci işçiler beş haftadan sonra bu sabah işe başlıyacak - 6 maddelik bir protokol imzalandı

Kavel Kablo Fabrikasında, 5 haftadan beri devam eden işçi - işveren ihtilâfı, evvelki gece Vilâyette başlayıp, dün sabaha kadar devam eden görüşmeler sonunda halledilmiştir. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Prof. Turhan Feyzioğlu, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Vali Niyazi Alp ile işçi ve işveren temsilcilerinin Vilâyette, 9,5 saat süren görüşmeleri neticesinde, taraflar anlaşmaya varmışlar ve bu hususu 6 maddelik bir protokolla açıklamışlardır.

Bu **sabah** Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, **Çalışma** Bakanı Bülent Ecevit, **Vali Niyazi Alp**, saat 9 **da** İstinye'deki **Kavel Fabrikasına** gideceklerdir **ve fabrikanın** yeniden "işbaşı, **yapmasında hazır** bulunacaklardır.

183 işçinin tekrar işbaşı yapmasıyle sona eren işçi - işveren ihtilâfı hakkında Devlet Bakanı Feyzioğlu dün, "Kavel ihtilâfının sona ermesinden ötürü bü-

(Devamı Sa. 7, Sü. 2 de)

Kavel ihtilâfı

(Başlarafı 1 inci Sahifede)

yük sevine duymaktayız» demiştir. Türk-İş Sendikalar Konfederasyonu ile Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu temsilcileri arasında imzalanan **bir protokolle**, ihtilâfın yeniden halledildiğini açıklayan Başbakan Yardımcısı, sözlerine şöyle devam etmiştir:

OLGUN DAVRANIŞ

— "Dün sabaha kadar devam eden çetin görüşmelerde her iki taraf temsilcilerinin memleket menfaatlerini düşünen, işçi - işveren münasebetlerinde hukuka bağlı, barışçı ve olgun davranışları gerçekten övülmeğe değer. Demokratik rejim içinde, **anlaşılı** saygı ve hukuka riayet temeline dayanan barışçı usuller ve hukuki yolların değerine inanan sermaye ve teşebbüs ile emeğin birbirini tamamlayıcı fonksiyonunu kavramış meslek teşekküllerin yurt gelişmesine büyük hizmetler yapabileceğine dün gece (evvelki gece) bir kere daha şahit olduk.

Memlekete hizmet yolunda olgun bir davranış veren her iki tarafı da yürekten kutlarım."

Türk - İş Bölge **Temsilcisi** İsmail Topkar, Müşkirat Federasyonu Başkanı İbrahim Denizcier ve Maden - İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler'den müteşekkil işçi temsilcileri, **taleplerinin** mahsul kurgulanarak, kabul edildiğini bildirmişlerdir.

ANLAŞMA

İşçi temsilcileri, Kavel idaresinin ikinci günü işten çıkardığı 9 işçinin 20 gün içinde mütenasebe ile işlerine iade edileceğini [illegible] etmişler ve:

— "**İşçilerin** 1962 yılı ikramiyelerinin, 1961 yılında uygulanan esaslar dahilinde ödenmesi kararlaştırılmıştır. İkramiyeler, fabrikanın çalışmaya başlamasından sonra bir hafta **içinde** tediye edilecektir," demişlerdir.

İşçi temsilcileri, bu sabahtan itibaren fabrikada yerlerini alacak olan 9 işçinin yeni bir ihtilâfa ve huzursuzluğa sebep verecek davranışta bulunmıyacağı hususunda işverene teminat vermişlerdir. Fabrikadan daha önce çıkarılmış bulunan 4 işçi, yeniden işe alınmıyacak, ancak bunlara İş Kanununun 13 üncü maddesi gereğince tazminat ödenecektir.

Vakit Geldi: Sıra Anlaşmada

İşverenin mal çıkarma girişiminin başarısız olmasının da etkisiyle uzlaştırma ve uzlaşma çabaları hızlandı. Hükümet, Kavel Grevi'ni halletmek üzere Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Turhan Feyzioğlu ve Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'i görevlendirdi.[318] Tarhan Erdem, Kavel Grevi'nde tarafların uzlaşması için alt yapıyı İstanbul Belediye Başkanı Necdet Uğur'un hazırladığı yönünde bir kanaat taşımaktadır. Tarhan Erdem, bu kanaatini şöyle dile getirdi:

> *"Necdet Uğur, 27 Mayıs sonrasında İstanbul'un ilk sivil belediye başkanıydı, arkadaşımdı. İsmet İnönü tarafından atanmıştı. Bu yüzden asıl gücünü İsmet İnönü'den alıyordu. Kişisel inisiyatifiyle Kemal Türkler'e gitti, Vehbi Koç'la görüştü. Sonra edindiği bilgileri İsmet İnönü ile paylaştı. Bu görüşmeleri kamuoyuyla paylaşarak yapmadı. Çünkü o dönemin kültüründe yapılan her şeyi duyura duyura yapmak biraz ayıp sayılırdı. Hükümetin sorunun çözümünde üstlendiği rolün arka planında Necdet Uğur'un yaptığı görüşmelerin etkisi olduğu kanaatindeyim."* [319]

Tarhan Erdem, hükümetin sorunun çözümü için izlediği stratejiyi şöyle değerlendirmektedir:

> *"Sosyal meseleler hukuki müdahalelerle çözülmez her zaman. Ortadaki psikolojiyi, özellikle işçilerde ortaya çıkan haksızlığa uğradım ruh halini ortadan kaldırmak gerekir. Hükümetin de çabalarını bu yönde yoğunlaştırdığı söylenebilir."* [320]

İki bakanın İstanbul'a gelmesiyle 2 Mart 1963 günü görüşmelere başlanır. İstanbul Valiliği'nin Cağaloğlu'nda bulunan hizmet binasında yapılan toplantıya, hem işçi tarafı hem de işveren tarafı kalabalık heyetlerle katılır. İşveren kesimi toplantıda TİSK Başkanı Şahap Kocatopçu, Başkanvekili Şekip Menço, Başkanvekili ve Yürütme Kurulu Başkanı Mümtaz Altınelli, TİSK Genel Sekreteri Haldun Kip, Genel Sekreter Yardımcısı İlhan Lök ve Yönetim Kurulu Üyesi Sedat Tuncay'dan; işçi kesimi Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar, Müskirat Federasyonu Başkanı İbrahim Denizcier, Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, Maden-İş 2. Başkanı Kazım Narmanlı, Türkiye Gemi Adamları Sendikası Genel Başkanı Rüştü Güneri, İstanbul Tekstil, Örme ve Giyim Sanayii İşçileri Sendikası Başkanı Bahri Ersoy ve Kavel işçisi ve Maden-İş Şişli Şube

318 *Dünya* gazetesi, 19 Şubat 1963.
319 Tarhan Erdem ile görüşme.
320 Tarhan Erdem ile görüşme.

Başkanı İlyas Kabil'den oluşan bir heyetle temsil edilir.

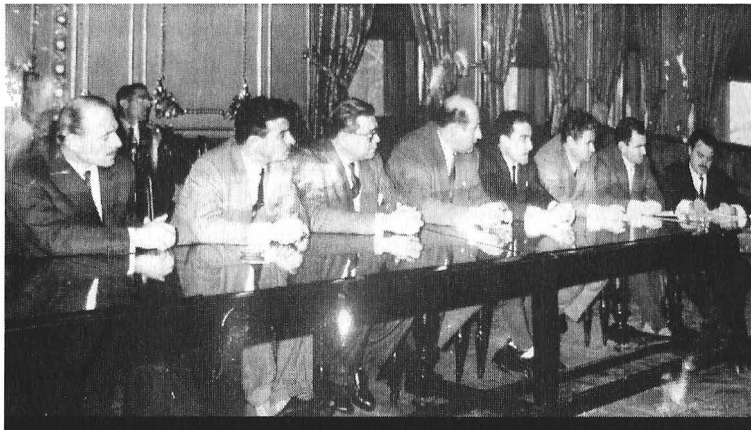
Toplantıda Feyzioğlu ilk olarak tarafları dinler. İşveren kesiminin sözcüleri olarak Şahap Kocatopçu ve İlhan Lök, işçileri temsilen de İsmail Topkar ve Kemal Türkler söz alarak görüşlerini açıklarlar.

Turhan Feyzioğlu, grevin çapının, yarattığı ve yaratacağı etkinin farkında olduğu *bir açış konuşması yapar. Feyzioğlu konuşmasında, "Karşı karşıya bulunduğumuz olay, artık bir Kavel meselesi olmaktan çıkmıştır. Yeni kanunların eşiğinde bulunduğumuz şu aralarda, bütün gözler bu işveren ve işçi anlaşmazlığına çevrilmiştir. Bu bakımdan, şu an masa başında alacağımız sonuçlar ilerideki hareketlere örnek teşkil edecek ve iş hayatına güven verecektir. Sizlerden ricam bu meseleyi olgun bir hava içersinde halletmemizdir"*[321] demiştir.

Birkaç kez ara verilerek, oturumlar halinde yapılan toplantı ertesi gün sabahın ilk saatlerinde güneş Üsküdar'ın üzerinden doğarken anlaşmayla sonuçlandırılır. Masaya, işten atılan 13 işçinin geri alınması talebiyle oturan işçi kesimi temsilcileri uzlaşma yakalamak üzere geri adım atarak 9 işçinin işe alınması ve ikramiyelerin ödenmesini istediklerini belirtirler. İsmail Topkar, *"Biz 13 işçinin geri alınmasında kararlıydık; ama ortam bizim fedakarlık yapmamızı gerektiriyor." diyerek geri çekilmelerinin gerekçesini açıklar. İşverenler ise bunun fedakârlık olduğu düşünmemektedirler. Onlara göre esas sorun "işverenin hükümranlığıdır."* [322]

Kim dergisinde toplantının havası ve Kemal Türkler'in kararlı tavrı şu şekilde betimlenmiştir:

"Bakanların yumuşatıcı ve gönül alıcı bir şekilde ortaya attıkları görüşe işveren temsilcileri olarak toplantıya katılan Şahap Kocatopçu ile arkadaşları öncelikle iştirak ettiklerini bildirmişler, onları aynı anda, Türk-İş Bölge temsilcisi Topkar ile Şaban Yıldız, Bahir Ersoy gibi sendikacılar desteklemişti. Hatta Rüştü Güneri dahi, bu görüşe katıldığını açıklamış ama, grev olayını baştan beri körükleyen Kemal Türkler'i ikna ettirmek kolay olmamıştı. Türkler, Türkiye İşçi Partisinin bu ateşli üyesi, nuh diyor fakat peygamber demiyordu. Şayet taraflar arasında üç kişi daha Türkler'in

Vilayette Kavel görüşmesi (İsmail Topkar Arşivi)

321 *Yön* dergisi, 6 Mart 1963.
322 *Yön* dergisi, 6 Mart 1963.

Kavel işyeri ile ilgili olarak ortaya çıkan ihtilaf konusunda, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu temsilcileri ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu temsilcileri arasında cereyan eden müzakereler sonunda aşağıdaki hususlarda görüş birliğine varılmıştır:

1. Taraflar, İşveren-İşçi münasebetlerinin demokratik düzen içinde ve Anayasamızın ruhuna uygun olarak verimli bir şekilde yürütülmesi için, gerek işverenler gerek işçiler tarafından hukuk kurallarına bağlılık gösterilmesi lüzumunu belirtmişler ve her türlü hukuk dışı usullerin ve davranışların yalnız işçi ve işveren menfaatlarına değil, memlekete de zararlı olduğu noktasında birleşmişlerdir.

İktisadi kalkınmamızın demokratik yollarla ve dengeli şekilde gerçekleşebilmesi, müteşebbislerimizin güven içinde çalışarak yatırımlarını arttırabilmeleri ve işçilerimizin emeklerinin haklı karşılığını adil şekilde alabilmeleri için, işçi ve işveren münasebetlerinin karşılıklı saygı ve barışçı usuller içinde yürütülmesinin öneminde ittifak edilmiştir.

İşveren temsilcileri, hür işçi sendikacılığını, anayasa düzenimizin, iş hayatımızın ve verimli işçi-işveren münasebetlerinin vazgeçilmez unsuru olarak görürler ve işçi sendikalarıyla karşılıklı saygı içinde iyi münasebetler kurmağa Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun başlıca prensiplerinden biri olarak benimsediklerini teyid ederler.

2. Kavel işçilerinin 1962 yılına ait ikramiyeleri ile ilgili olarak aşağıdaki esas kabul edilmiştir:

İkramiyelerin iş akdinin teamüli ait bir unsuru, haline gelip gelmediği hususunda bir hüküm ifade etmemek üzere, 1962 yılı ikramiyelerinin, 1961 yılında uygulanmış olan esaslar dahilinde ödenmesi uygun görülmüştür.

İkramiyeler, fabrikanın çalışmaya başlamasından itibaren en geç bir hafta içinde ödenecektir.

3. İş kanunun 13 ve 16 maddeleri gereğince ve son olaylardan önce, normal usuller dahilinde, işten çıkarılmış bulunan ve adları üzerinde taraflarca mutabakata varılan 4 işçinin yeniden işe alınması işverenden istenmeyecektir.

Ancak 16. Madde gereğince çıkarılmış olan işçiyi de 13. Madde hükümlerine uygun olarak tazminat ödenecektir.

4. Yine yürürlükteki iş kanununun 13 ve 16. Maddelerinin işverene verdiği kanuni yetkiler çerçevesi içinde işlerine son verilmiş olan ve durumları ihtilaflı bulunan diğer 9 işçinin, fabrikanın çalışmaya başlamasından itibaren 20 gün içinde fabrikaya alınmaları lüzumunu, memleket menfaati açısından ve uzlaşmanın gereği olarak zaruri gören Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, bu hususta işveren nezdinde bütün gücüyle teşebbüsde bulunacaktır.

Bu işçilerin işe alınmalarından sonra, işyerinde huzursuzluğa sebebiyet verecek davranışta bulunmayacakları hususunda Türk-İş temsilcileri teminat vermişlerdir.

5. Bundan sonra, yalnız ihtilaf konusu olan işyerinde değil, bütün işyerlerinde, işçi ve işveren münasebetlerinin hakka saygı esasına dayanan

karşılıklı iyi münasebetler çerçevesi içinde yürütülmesi ve ihtilafların hukuki yollardan ve barışçı müzakere usulleri ile halline yardımcı olmak hususundaki azimlerini, her iki mesleki teşekkül temsilcileri bu vesile ile bir defa daha belirtirler.

6.İş bu protokol 4 Mart 1963 Pazartesi günü yürürlüğe girecek ve işyeri pazartesi sabahından itibaren çalışmaya başlayacaktır.

T.İşveren S.K.		*Türk-İş I. Bölge Temsilcileri*	
Şahap Kocatopçu	*(İmza)*	*İsmail Topkar*	*(İmza)*
Şekip Menço	*(İmza)*	*Kemal Türkler*	*(İmza)*
Mümtaz Altınelli	*(İmza)*	*İbrahim Denizci'er*	*(İmza)*
Sedat Tuncay	*(İmza)*	*Kazım Narmanlı*	*(İmza)*
Haldun Kip	*(İmza)*	*İlyas Kabil*	*(İmza)*
		Rüştü Güneri	*(İmza)*
		Şaban Yıldız	*(İmza)*
		Bahir Ersoy	*(İmza)*

Kavel Protokolü, Faruk Türkoğlu Özel Arşivi

görüşüne katılmış olsa, hiç değilse bizzat Kavel fabrikasında sendika temsilcisi, Türkler'in avukatlığını kabul etse anlaşma kolay kolay sağlanamayacak Pazar sabahı sadece Maden-İş Sendikası Başkanı, Vilayetten memnun ayrılarak, biraz ilerideki T.İ.P Genel Merkezinin levhasına alıcı gözler ile bakacaktı. Bereket ki sağ duyu sahibi işçiler Türkler ile birlik değildi ve gene bereket ki sağ duyu sahibi işveren temsilcileri de T.İ.P. nin bu ateşli üyesinin kırıcı sözleri karşısında sadece soğuk kanlılığı muhafaza ediyordu."[323]

İlhan Lök, müzakerenin anlaşmayla sonuçlanmasında Turhan Feyzioğlu'nun oynadığı role dikkat çekerek şunları söylemektedir: *"Feyzioğlu Ankara'dan Kavel anlaşmazlığını bitirmek üzere gelmişti bitirdi ve gitti. Turhan Feyzioğlu adı öğrencilik yıllarımızda bizim yurtta bir menkıbeydi, ben o gün neden Feyzioğlu adının menkıbe olduğunu anladım. İşveren tarafını Turhan Feyzioğlu yumuşattı ve anlaşmayı sağladı. Aslında ben yapılan anlaşmaya karşıydım, Kemal Türkler de karşıydı. Fakat ihtilaflı* sendikaların değil, konfederasyonların imzalamasıyla anlaşma imzalandı." [324]

Anlaşmazlık bizzat Turhan Feyzioğlu tarafından kaleme alınan protokolle giderildi. İmzalanan protokole göre ikramiyeler tam olarak ödenecek, tazminatsız işten çıkarılan 4 işçinin tazminatları ödenecek, 9 işçinin de 20 gün içinde işe başlaması konusunda İşveren Sendikası taraf olacaktı. (Grevin başından itibaren işten çıkarılan işçi sayısı çeşitli kaynaklarda toplamda 17 olarak verilmektedir. Ancak hem 12 Şubat müzakeresinde hem de grevi bitiren protokolde müzakere 13 işçi üzerinden yürütülmüştür.) Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar ile TİSK Başkanı Şahap Kocatopçu tarafından imzalanan protokolle 36 gün süren grev anlaşmayla sonuçlandırıldı.

323 *Kim* dergisi, 8 Mart 1963.
324 İlhan Lök ile görüşme.

İşbaşı

Protokolün imzalanmasının ardından 36 günlük grev sona erdi, fabrika 4 Mart 1963 günü bakanların katıldığı bir törenle yeniden faaliyete başladı. *Kim* dergisi o sabah fabrikanın önünü şöyle tasvir etmiştir:

"Adını duymayanın kalmadığı "Kavel" fabrikasının önü bu haftanın ilk günü de gene kalabalıktı. Grevci işçiler ve onlara moral desteğinde bulunan eşleri, çocukları İstinye bayırının altındaki bu kablo fabrikasının kapısını gene tutmuşlardı. Ama kalabalık sadece onlardan ibaret değildi. İşverenler de fabrika önünde duruyorlar ve hayrettir, grevcilerden hiçbirisi onlara karşı herhangi bir taşkınlık gösterisinde bulunmuyorlardı. Kısaca iki haftayı aşan bir süreden beri alışıla gelen manzara değişmişti."

"Saatler 09.15'ti. Üç otomobil birbirini takiben geldi ve bu kalabalığın önünde durdu. İstanbul valisinin binek arabasından Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Niyazi Akı ile birlikte indiler. Onları Bölge Çalışma Müdürü Sabih Tursan takip etti. Arkadaki otomobillerden de yeni Emniyet Müdürü Haydar Özkan, İstanbul İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopcu, Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar indiler. Maden-İş'in ünlü grev körükçüsü Kemal Türkler de topluluğun başında idi."

"Kocatopçu, temsilciliğini yaptığı işverenlere döndü ve "Müsaade ederseniz, işçi arkadaşlar içeri girsinler" dedi ve yüzü aşkın işçi, haftalardan beri barikat kurdukları fabrikanın kapısından içeri girdiler. Bu sırada, binanın ön cephesinde bulunan fabrika tatildir yazılı döviz de, indirilmiştir."[325]

KAVEL'DE İŞÇİLER BU SABAH İŞE BAŞLIYOR

Feyzioğlu ve Ecevit'in katıldığı toplantıda anlaşmaya varan taraflar protokol imzaladı

KAVEL Kablo fabrikasında işveren ile işçi arasında çıkan anlaşmazlık 33 gün sonra dün tatliya bağlanmıştır. Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu, Çalışma Bakanı Ecevit, Vali Akı, Bölge Çalışma Müdürü Salih Tursan, işveren ve işçi temsilcileri arasında önceki gece saat 21 den dün sabah 6.30 a kadar aralıksız olarak devam eden toplantı sonunda, anlaşmazlık ortadan kaldırılmış ve Kavel fabrikasının, bu sabahtan itibaren açılması kararlaştırılmıştır.

Toplantı sonunda bir protokol da imzalanmıştır. Protokolde, tarafların karşılıklı davranışlarının memleketin de zararlı olduğu noktasında birleşildiği belirtilmektedir.

ANLAŞMA

Yapılan anlaşmaya göre, işçilere 1962 yılı ikramiyeleri, 1961

(Devamı Sa. 2 Sü. 4 de)

Hürriyet Gazetesi
4 Mart 1963

İşçiler, Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu'nu ve beraberindekileri beyaz ve kırmızı karanfillerden oluşan üzerinde "İyi niyet oldukça beraberiz. Kavel işçileri" yazan çiçekle karşıladılar. [326] Fabrikanın bahçesine giren işçilere Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, TİSK Başkanı Şahap Kocatopçu, İstanbul Valisi Niyazi Akı ve Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi İsmail Topkar birer konuşma yaptılar. Yapılan konuşmalarda şu görüşler dile getirildi.[327]

325 *Kim* dergisi , 8 Mart 1963.
326 *Cumhuriyet*, 5 Mart 1963.
327 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı: 6, Mart 1963.

Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Turhan Feyzioğlu:

"Birçok ıstıraba ve istihsal kaybına yol açan Kavel ihtilafı, gerek işveren ve gerekse işçi temsilcilerinin gösterdiği olgun anlayış sayesinde halledilmiştir. Bundan sevinç duymaktayız. İhtilafın müzakere yolu ile halledilmesi iyi bir çığır açmıştır. Bugün çalışma yeri huzur içindedir. Bugün refah içinde karşılıklı sevgi ve saygı içinde birbirimizi tamamladığımızı bilerek çalışma günüdür. Olayın memleket için iyi örnek olmasını dileyerek hepinize başarılar dilerim."

TİSK Başkanı Şahap Kocatopçu:

"Sevgili işçi kardeşlerim. Bu mutlu günde aramızda bulunan Sayın Başbakan Yardımcısı hissiyatımıza tercüman oldular. İşverenler, işçilere sevgi ve muhabbeti göstereceklerdir. Bu tarihi günden sonra memleketin bütün nazarları bu olaya dikilmiş bulunmaktadır. İşçi ve işverenler geçirdikleri imtihanı daima başarı ile tekrar edeceklerdir. Türk milletinin bölümsüzlüğünü bütün dünyaya duyuracağız. Hepinize başarılar dilerim."

Vali Niyazi Akı:

"Beş haftayı dolduran sıkıntılı devreyi ben de aranızda geçirdim. Bu ıstırap memleketin ıstırabı idi. Türk milleti bir ailedir. Siz de Kavel olarak bir ailesiniz aile arasında ihtilaf olmaz mı? Kavel'de de olur. Bundan mana çıkarmak isteyenler de olur. Ama onlar Türk milletini tanımayanlardır. Gülen gözleriniz solmasın, ocaklarınızda saadet ışığı parlasın, kazancınız bereketli olsun."

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit:

"Bir aydan uzun süren Kavel olayını uzaktan izledik. Bu, türlü şekillerde yorumlandı. Bizim olayı uzaktan izlememizin sebebi bunun sağduyu sayesinde ve er geç barışçı yollarla halledileceğine olan inancımızdı. Cumartesiyi Pazara bağlayan gece bizim için değerli bir hayat tecrübesi oldu. O geceden sonra şuna inandık: Bu millet fertlerinin kendi içindeki ihtilafları barışçı yollar dışında halletmek istemesi yazıktır. Yakında kanunlaşacak olan grev ve toplu sözleşme iki zümrenin birbirlerine sevgi ve saygı göstermesini sağlayacaktır."

"İşçi arkadaşlar; kırgınlıkları kapının dışında bırakınız. Bir daha bu kapıdan içeri kırgınlık girmeyeceğine inanarak size başarılar dilerim."

Türk-İş 1.Bölge Temsilcisi İsmail Topkar:

"Memleket için şunu istiyoruz. Ciddi çalışınız, verimi arttırınız. Türk-İş'in size direktifi şudur; çok iyi çalışacaksınız, istihsali arttıracaksınız. Bizlerden bazılarının şüphesi vardır. Bu şüpheyi ortadan kaldıracak şekilde çalışa-

caksınız. Kavel numune bir iş yeri olmalıdır. Amirlerinizle sevgi ve saygı içinde çalışınız."

Konuşmalardan sonra işveren temsilcisi Şahap Kocatopçu ile işçi temsilcisi İsmail Topkar bir kez de işçilerin önünde sarılıp öpüşürler ve Turhan Feyzioğlu'nun işçilere *"Şimdi işbaşı istihsali rekor seviyeye çıkarma başına"* çağrısıyla fabrika tekrar çalışmaya başlar.[328]

Grevden Sonra

Taraflar arasında anlaşma yapılmış, grev bitmiştir; ama Kavel grevcilerinin bir kısmının tutuklanması ve tutuklanan işçilerin işten çıkarılmak istenmesi ile mücadele artık başka bir zemine taşınmıştır. Yapılan anlaşma gereğince işveren işçiler aleyhine açtığı bütün davaları geri çekmiştir. Sadece grev sırasında 24 işçi hakkında polise mukavemet, mesken masuniyetini ihlal ve toplantı ve gösteri yasasına muhalefet etmekten açılan dava kamu davası olarak sürmektedir. 28 işçiyi kapsayan bu davada 14 işçi tutuklanır ve cezaevine gönderilir. Aralarında İlyas Kabil, Ali Sansar, Halis Bilici, Hasbal Kayalı gibi isimlerin de olduğu tutuklananların tamamı grevi yöneten çekip çeviren ekipte yer alan işçilerdir.[329]

İlyas Kabil, haksız bir biçimde tutuklandıkları ve Türk-İş'in bu haksızlık karşısında sessiz kaldığı düşüncesindedir. Sosyal adalet dergisinde Selma Tükel'e yaptığı açıklamada tepkisini şöyle ortaya koymuştur:

"Anayasanın 28-32-42-47.inci maddelerine aykırı olarak tevkif edildik. Türk – İş Başkanı Seyfi Demirsoy hapse girip ben dışarıda kalsaydım, onu ve arkadaşlarımı çıkarmak için bütün gücümle çalışırdım. Biz federasyonun pasif kalması yüzünden hapisteyiz. Ama hapse atılmakla bir şey kaybetmedik. Azmim yüz misli arttı. Bu yolda ölmek var, dönmek yok."[330]

12 Mart 1963 günü yapılan duruşmaya işçiler bileklerinde kelepçe ile getirildiler. Duruşmada sorgusu yapılan İlyas Kabil'in söyledikleri Kavel'de yaşananların iyi bir özetiydi:

"6 yıldan beri Kavel fabrikasında posta başı olarak çalışıyorum. Aynı zamanda işçi mümessilliydim. 1961 yılında fabrikaya umum müdür olarak tayin edilen İbrahim Üzümcü her yıl verilmekte olan yıllık ikramiyemizi 50-100 lira olarak dağıttı. 'Mükteseb hakkımızdır, bunu verin.' dedim. Beni 11 Ocak günü yazıhanesine çağırdı. 'Ya sendikadan istifa edersin, ya seninle birlikte 50 kişiyi de işten çıkarırım.' dedi. Ertesi gün beni işten çıkardı."

"Ben sendikada çalışmaya başladım. Bu arada, işçilerden sendikaya istifa mektupları geliyordu. Ardından işçiler sendikaya gelip 'Bu adamlar bizden zorla istifa mektupları alıyorlar. Biz sendikanın üyesiyiz. Aidatımızı ödeyeceğiz.' diyorlardı. 28 Ocak günü 9 işçinin işine sebepsiz son verildiğini

328 *Milliyet*, 5 Mart 1963.
329 *İşçinin Sesi*, 17 Mart 1963.
330 Selma Tükel , "Grevcinin Bileğindeki Kelepçe" Sosyal Adalet 16 Nisan 1963.

öğrendim. Çalışma müdürlüğüne başvurdum. Müdürlük fabrikaya bir müfettiş gönderdi. İşçiler, işleri başında protesto oturması yapıyorlardı. Bütün işçiler ve sendikacılar dışarıda buldular kendilerini."

"Vali Niyazi Akı ve Emniyet Müdürü Necdet Uğur, durumu görmeye oraya geldiler. Bize, 'Siz haklısınız. Fabrikaya dışarıdan başka işçi girmeyecek. İçeriden de dışarıya tek kablo çıkmayacaktır. Atölyelerin hepsini mühürlettim.' dediler. "

"Bu grev, bildiğiniz gibi 35 gün sürdü. 35 gün bize hiçbir resmi makam 'Kanunsuz toplanıyorsunuz.' demedi. Şimdi ise, 'Gösteri ve Yürüyüş Kanunu'nu çiğnediğimiz için burada yargılanıyoruz. Bize kimse 'dağılın' demedi. Biz orada ekmeğimizi bekliyorduk. Eskiden işe gittiğimiz gibi, üç vardiya halinde gidip fabrikanın kapısında ne zaman işbaşı yapacağımızı bekliyorduk. İşe hazırdık. Şahsen kimseyi tehdit etmedim. Polise karşı gelmedim. Suçsuzum tahliyemi istiyorum."[331]

Tutuklanan işçilerden Ali Sansar'ın tutuklandığı günün sabahında bir çocuğu doğdu.. Doğan çocuğa "Kavel" adını verdiler. Fakat baba Ali Sansar, hapisten haber göndererek bana ömür boyunca kötü günleri hatırlatır gerekçesiyle çocuğunun adının Kavel değil Kader olmasını istedi.[332]

Ali Sansar'ın kardeşi Şaban Sansar abisinin bu isteğine rağmen ömrü çok kısa olan bebeğe "Kavel" diye seslenmeye devam ettiklerini söylüyor. [333] Kavel, doğduktan çok kısa bir süre sonra Mayıs ayı içinde yaşamını yitirdi. [334]

Kavel işçilerinin tutuklanmasının ardından yapılan bir toplantıda Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler işçilerin eşlerine ve yakınlarına şöyle seslenmiştir:

"Kavel'de hak arayan kahramanların fedakar, feragatkar aileleri,

Haksızlıklara karşı direnen, tam bir kalp huzuru ve tam bir gönül birliği ile disiplinli bir kütle olarak şerefli bir mücadelede yer alan kahraman Kavel işçilerinin anaları, babaları, eşleri çocukları..."

"Şerefli işçilerin şerefli yakınları...

36 gün süren hak arama mücadelesi sonunda işçilerin istekleri birer birer

331 Selma Tükel, "Grevcinin Bileğinde Kelepçe" Sosyal Adalet, 16 Nisan 1963
332 *Sosyal Adalet*, 2 Nisan 1963.
333 Şaban Sansar İle görüşme.
334 *Gece Postası*, 22 Mayıs 1963.

kabul edildi.Kapatılan fabrika açıldı. Dışarı atılan işçiler işe alındı. Tazminatsız beş para verilmeden işine son verilmesi karalaştırılan Maden-İş Şişli Şubesi Başkanı çok değerli kardeşimiz İlyas Kabil'e fabrikanın iş yerindeki kıdemine göre tazminat verilmesi sendikaca işverene kabul ettirildi. Eksik verilen ikramiyelerin 1961 yılındaki miktarlara göre ödetilmesi sağlandı. İşe alınması geriye bırakılan 9 işçi kardeşimizin 9 unun da işe alınması isteğimiz yerine getirildi. Böylece Kavel Kablo Fabrikasında hak arayan işçilerin istekleri, Maden-İş Sendikası ve Maden-İş Sendikasının üyesi bulunduğu Türk-İş Konfederasyonu topluluğu içinde yer alan sendikacıların da yardımı ve desteği ile birer birer gerçekleşti. Bu mutlu sonuçtan son derece memnunuz."

"Ancak bizi üzen büyük olay, bu çok şerefli mücadelede yer alan işçi kardeşlerimizden 15 inin suçlu sayılarak tevkif edilmesidir."

"Hepiniz bilirsiniz : Hak verilmez, alınır.

Yine hepiniz çok iyi bilirsiniz ki, hak mücadelesi kolay olmaz. Fedakarlık ve sabır ister. Meşakkatlere katlanmayı göze almayanlar sürünmeye razı olanlardır. Biz sendikacılar ve hür insanlar olarak hak mücadelesinde her türlü mihneti ve her türlü hürriyeti tahdit edici tedbirleri önceden kabul etmiş, göze almış hak yolunda ve hak bellediği davada gözünü budaktan sakınmayanlarız. Sizler de, bu yolda tarih sayfalarına, şan ve şeref destanları yaratarak geçen insanların yakınları olarak ne kadar övünseniz yeridir."

"Tarihimizin hiç bir yaprağında Kavel Fabrikasının kahraman işçilerinin 36 gün süren disiplinli, vakarlı, şerefli ve başarılı hak arama mücadelesi ayarında bir sendikacılık zaferi mevcut değildir. Tarihimizde ilk defa Kavel Fabrikasının kahraman işçilerinin yürüttüğü, ana, babaları, eşleri ve kardeşleri, kız ve erkek çocukları yani sizlerle örneği olmayan mücadelelerini başarıya ulaştırdıkları için herkes gıpta etmektedir. Başka fabrikalarda çalışanlar "keşke biz de Kavel Fabrikasında çalışsaydık" diyorlar. Başka fabrikalardaki kardeşleriniz "Biz de Kavel'de çalışsaydık da bizi de içeri atsaydılar, aslan birer sendikacı olarak yarın yeniden sendikacılık hareketlerine katılsaydık" diyorlar. Bunu söylemekte de yerden göğe kadar haklıdırlar. Çünkü Türk Sendikacılık tarihinde bugüne kadar benzeri olmayan Kavel Mücadelesi; bu mücadeleye katılanlar çocuklarını, torunlarını şereflere gark edecek kadar büyük bir önem taşımaktadır."

"Tarihimizde hak arayan işçilerin ilk toplu hareketleri 1872 de başlar. Kasımpaşa tersanesinin işçileri grev yapmış ve şimdiki Vilayet önüne gelerek "açız" diye bağırmışlardır. Bunun üzerine üç aydır verilmeyen gündeliklerinin bir kısmı sadaka kabilinden işçilere verilmiş ve işçiler yeniden yarı aç, yarı tok işe başlamışlardır. Grev fazla bir hak elde etme imkanı vermemiştir. Aradan ancak 34 yıl geçtikten sonra işçiler yeniden grev haklarını kullana-

bilmişlerdir. 1906 da başlayan yeni grev hareketleri ücretlere zammı, veya verilmeyen ücretlerin ödenmesini, bana benzer hakları elde etmeye yaramıştır. İşçilerin yardım sandıkları pek az yardım yapmış, greve katılan şerefli işçilerin aileleri perişanlıklarına rağmen "kocamız haklı idi" demişlerdir. Kocalarının, evlatlarının, babalarının yanında yer alan 1908 grevlerine katılanların aileleri işçi hareketleri tarihine feragat örnekleri olarak geçmişlerdir. Sizler de bu şerefli Türk analarının, Türk babalarının, grevci Türk işçilerinin kardeşleri ve çocuklarısınız. Sizler de payınıza düşeni, geçmiş tarihimizde eşi olmayan bir sabır ve metanetle yürüterek onları fersah fersah aştınız. Sabrınız kutlu mücadeleniz kutlu olsun".

"Dünle bugün arasındaki farka da dikkatinizi çekerim.

"Sendikalı olmayan işçilerden birisi iş yapamaz hale gelince ele, güne avuç açarak hayatını devama çalışırdı."

"Sendikalı olmayan işçiler ölünce, cesetleri ortada kalmasın diye Belediye çöp arabası gönderirdi."

"Sendikalı olmayan işçiler hapse düşer, ailesi bakımsız kalırsa eşi, dostu kahvehanelerde kahve tepsisi gezdirir ve sadaka toplardı."

"Sendikalar kurulduktan sonra bu sadaka toplama ve sadaka verme devri kapanmıştır. Sendikalar, üyelerinin her türlü hukuki, sosyal, kültürel yardımlarını üzerlerine almışlardır. Artık hak arayan işçiler, kendilerine bakmakla mükellef olan sendikalarının bütün imkanları İle yardımlarına koşmaya hazır olduğunu bilirler. Nitekim Kavel Olayı üzerine Maden-İş Sendikası, sendikanın müşavir ve memurları, avukatları Maden-İş'in üyesi bulunduğu Türk-İş Konfederasyonu temsilcileri ve Türk-İş'in üyesi bulunan sendikaların yöneticileri safha, safha Kavel işçilerinin haklarının kabul edilmesi için geceli gündüzlü çalışmışlardır. Bu çalışmalar, sizlerin , ve bizzat kahraman Kavel işçilerinin tek bir kütle gibi hareket etmeniz, iradeniz, sabrınız ve imanınızla bütün müşkülleri yendiniz. Bu azim ve metanet sizde, sabır ve iman cezaevindeki kardeşlerimizde, çalışmak ve başarıya ulaşma gayretlerini düzenlemek de sendikasında oldukça yenemeyeceğiniz müşkül yoktur."[335]

İşçiler bir ay kadar Sultanahmet Cezaevin'de tutuklu kaldıktan sonra 11 Nisan 1963 günü yapılan ve gece 23.45'de sonuçlanan duruşmada İlyas Kabil, Halis Bilici hariç tahliye edildiler.[336] Tahliye olan işçiler, dayanışma amacıyla duruşmayı izlemeye gelen aileleri ve arkadaşları tarafından cezaevi kapısında karşılandılar. Gece 03.00 civarında cezaevinden salıverilen işçiler büyük bir konvoy eşliğinde ve gecenin sessizliğini bölen korna sesleri arasında İstinye'ye döndüler. Mahallenin kahvesi açıktı ve duruşmaya gidemeyen insanların bir kısmı da kahvede tahliye olan işçileri beklemekteydi. Tahliye olan işçiler birer kahraman gibi karşılanıp, omuzlarda taşındılar. İşçiler neredeyse cezaevi kapısından İstinye'ye kadar adeta ayakları yere değmeden gel-

335 Maden-İş Bülteni 963/14, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.

336 *Son Havadis,* 12 Nisan 1963.

mişlerdi. Ailelerde, halkta büyük bir sevinç vardı.

Tahliye olanların adına bir işçi, kendilerini karşılayanlara hitaben bir konuşma yaparak verilen desteğe teşekkür etti. [337]

Cezaevinde tutuklu kalan Kavel işçilerinden İlyas Kabil'in adına basında bu kez de cezaevi koşullarının iyileştirilmesi nedeniyle gerçekleştirilen isyanda rastlanmaktadır. Vali Niyazi Akı'nın araya girmesiyle tatlıya bağlanan isyanda önde olan, isimlerden biri de İlyas Kabil'dir.[338]

Kavel grevcileri hakkında açılan davaların önemli bir bölümü Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun Geçici 3. maddesinde yer alan *"8 Nisan 1963 tarihinden önce iş uyuşmazlıkları veya 20 Şubat 1947 tarihli ve 5018 sayılı kanun gereğince kurulmuş işçi teşekkülleri ile işverenler ve işveren teşekkülleri arasında çıkmış uyuşmazlıklar dolayısıyla Türk Ceza Kanunun 201 inci ve 258 inci maddeleri, 266 ila 273 üncü maddeleri hükümleri ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hürriyeti Kanununun cezai hükümlerine giren suçlar ve bu suçlardan dolayı verilmiş cezalar affedilmiştir"hüküm çerçevesinde düşürüldü.*[339]

Yeni Bir İşçi Kıyımı

Anlaşma olmuştur ama İbrahim Üzümcü'nün işçilere duyduğu öfke devam etmektedir. Tutuklu işçilerden 14'ü tutukluluk halleri devam ederken işten çıkarılırlar. İşçiler cezaevinde bulundukları sırada İbrahim Üzümcü 25 Mart 1963 tarihinde işe başlamadıkları için iş akitlerinin feshedildiğini bildiren tebligatları işçilerin evlerine gönderir.

Kavel fabrikasında işçileri grev
teşvik eden 6 kişi nezarete alınd
Olaya Sıkı Yönetim ve Emniyet el koydu
(Yazısını 5 inci sahifemizde bulacaksınız
Milliyet 11 Haziran 1963

Tesadüf mü bilinmez ama tebligatlar işçilerin evlerine ulaştıktan iki gün sonra işçilerin mahkemesi vardır. Ve iki gün sonra yapılan duruşmada iki işçi dışında işçiler tahliye oldular. İbrahim Üzümcü işten çıkardığı işçilerin yerine hemen yeni işçileri işe almıştır. İşçiler yapılanın yasa dışı olduğunu ve imzalanan protokolün ihlali anlamına geldiğini söylerken, İbra-

337 Hasbal Kayalı ile görüşme.
338 *Gece Postası*, 29 Haziran 1963.
339 Nebil Varuy ile görüşme.

him Üzümcü tamamen kanuni bir işlem yaptığını ileri sürmektedir: "Ben anlaşmaya uydum, işbaşı verdim;ama onlar gelip çalışmadılar" İşveren örgütü temsilcileri de İbrahim Üzümcü'nün yaptığı uygulamaya karşı çıkmayarak örtük bir destek vermişlerdir.[340]

Ahmet Usta, İşçi Dünyası dergisine verdiği röportajda "Grevden sonra kendine güveni gelen gücünü fark eden işçiler kendilerini kolay kolay ezdirmiyorlardı. Bu işçiler karşısında İbrahim Üzümcü fabrikayı eskisi gibi yönetemiyordu. Bu yüzden işçi kıyımına girişti."[341] saptamasını yapmaktadır.

Şaban Sansar'a göre de "Grevde elebaşı görülen işçilerden yalnızca dördünün dışarıda kalması İbrahim Üzümcü'yü tatmin etmemişti. O kendince, işçilerin burnunu sürteceği zafer bekliyordu. Fakat o zaferi kazanamamıştı. Bu yüzden bir kez daha intikam almaya kalktı. Yaptığı açık bir provokasyondu"[342].

İşçilerin işe alınmaması üzerine fabrikada iş bırakma eylemi başladı. Fakat bu eylem kısa süre sonra işçilerin gözaltına alınmasıyla fiilen sona erdirilmiş oldu.

T. Maden-İş Sendikası, tahliye olan 14 işçinin işe geri alınması ve imzalanan protokolün gereğinin yerine getirilmesi için girişimlerini sürdürdü. Ankara'ya giden T. Maden-İş heyeti işçilerin durumunu Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'e ve Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu'na aktardı.

Hükumetten işe alınmayan işçilerin durumu ile ilgileneceği sözü alan sendika İstanbul'a dönerek Kavel İdare Meclisi Başkanı Emin Aktar ile görüştü. Bu görüşmenin sonunda tutuklulukları sona eren 14 işçinin işe alınmasına ve bu işçilerin yerine alınan işçilerin de işten çıkarılmamasına karar verildi. Emin Aktar varılan uzlaşmayı şu cümlelerle açıkladı:

> *"Mevkufiyetlerine son verilen 14 işçiyi yarından itibaren işe alıyoruz. Daha önce yerlerine işe alınan 14 işçi de çıkarılmayacaktır. İleride fabrika genişletilince fazla işçiler yeni dairelere alınacaktır. İşyerinde ahenk içinde çalışılmasının Sendika tarafından da istendiğini bilerek bu yoldaki çalışmalarınızın verimli olacağına inanıyorum"[343]*

Çelik-İş Sözleşmesi

İbrahim Üzümcü'nün şahsında cisimleşen T. Maden-İş'i fabrikadan söküp atmakta ısrarlı anlayış daha sonraki yıllarda da eylemlerine devam eder. İşveren Çelik-İş'i devreye sokarak işçilerin bir kısmını Çelik-İş'e yönlendirir ve Çelik-İş ile 4 yıllık bir sözleşme imzalar. Bu, grevi kırmak için uğraşan, işverenin sözcülüğünü yapan Çelik-İş'e bir nevi ödüldür.

İşçiler, sözleşmenin imzalandığından işyerinin ilan panosuna asılan bir yazı ile haberdar olurlar. Ertesi gün bir grup Kavel işçisi Çelik-İş Sendikasının Aksaray'da bulunan binasına gider. Binada sekreter ve küçük bir çocuktan başka kimse yoktur.

340 *Cumhuriyet,* 14 Nisan 1963.
341 *İşçi Dünyası* dergisi, 3 Kasım 1988.
342 Şaban Sansar ile görüşme.
343 Maden-İş'den Haberler 963/20 Faruk Türkoğlu arşivi.

İşçiler Çelik-İş'in büro malzemelerini, evraklarını pencereden dışarı atarlar. Bu olay ertesi gün bazı gazetelere işçilerin imzalanan sözleşme nedeniyle sendika başkanını tebrik ziyaretinde bulundukları biçiminde yansıtılır. [344]

Hasbal Kayalı büyük bir mücadelenin ardından Çelik-İş'in işyerinde örgütlenmesine esaslı bir tepki konulamamasını şöyle yorumlamaktadır: "Grev sırasında çekilen sıkıntılar nedeniyle bıkkınlık yaşayan işçiler işverenin yönlendirmesiyle Çelik-İş Sendikasına geçtiler. Maden-İş Sendikasının da bazı yanlışları vardı. Grevi yönetenlerin arasında anlaşmazlık çıkmış, birbirine düşmüşlerdi. Ama Çelik-İş tarafından imzalanan sözleşme işçileri tatmin etmedi. Tepki üzerine Maden-İş'i fabrikada örgütleme faaliyetleri yeniden başladı."[345]

Avukat Alp Selek, grevden sonra işçilerin işverenin basıncıyla Çelik-İş'e geçmesinde, 4 işçi önderinin fabrikaya dönmemesi etkili olduğu kanaatindedir. Alp Selek'e göre etkili olan bir diğer faktör de uzun süren direnişin işçilerde yorgunluğa yol açmış olmasıdır.[346]

İşverenin, işçinin iradesine rağmen Çelik-İş ısrarı yeni bir işçi eylemine daha yol açtı. 1968 yılında Maden-İş üyesi işçiler işyerinde yetkili sendikanın referandum yoluyla belirlenmesi talebiyle 9 Eylül günü fabrikayı işgal ettiler. Fabrika ve etrafında yeniden 1963 grevi döneminin havası esmeye başladı. İşveren önce 26 işçiyi işten çıkardı. Fakat 1963 grevindekine benzer bir süreci yeniden yaşamayı göze alamamış olmalı ki kısa süre sonra atılan işçileri işe geri aldı ve T. Maden-İş Sendikasının yetkisini tanıdı.[347]

Direnişin ardından Maden-İş ve İşveren arasında imzalanan protokolle işçiler 11 Eylül 1969 günü işbaşı yaptılar. işbaşı yapan işçiler Kavel patronlarına aşağıdaki şartları kabul ettirdiler.

"Görevlerine son verilen 26 işçi yeniden işe alınacak,
İşveren işçileri istediği gibi çıkaramayacak, iş garantisi verecek,
İşgal ile geçen iki günün yevmiyeleri işçilere tam olarak ödenecek,
İşveren, Maden-İş sendikası ile toplu iş sözleşmesi imzalamak üzere masaya oturacak." [348]

Bu taleplerinin kabul edilmesi karşılığında işçiler de görevden uzaklaştırılmasını istedikleri Genel Müdür İbrahim Üzümcü görevinde kalmasına olur verdiler.[349]

Sonuç olarak T. Maden-İş 4 yıl aranın ardından 1969'da işyerinde örgütlü sendika olarak yeni bir toplu iş sözleşmesi bağıtladı.

T. Maden-İş Sendikası, 12 Eylül darbesine kadar Kavel'de örgütlü sendika olarak faaliyet sürdürdü. 1978 yılında Kavel'de önemli bir grev daha örgütledi. Maden-İş'in İmzaladığı toplu iş sözleşmeleri ile Kavel işçileri hatırı sayılır kazanımlar

344 *İşçi Dünyası* dergisi, 3 Kasım 1988.
345 Hasbal Kayalı ile görüşme.
346 Alp Selek ile görüşme.
347 *Milliyet* 10- 11 Eylül 1968.
348 Osman S. Arolat, *Ant* dergisi sayı: 90 17 Eylül 1969.
349 Osman S. Arolat, *Ant* dergisi sayı: 90 17 Eylül 1969.

elde ettiler. Kavel işçileri Maden-İş Sendikasının üyeleri olarak işçi hak ve özgürlük mücadelesinde,yerlerini aldılar, 1 Mayıslarda alanlarda oldular.

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile T. Maden-İş'in faaliyetleri durdurulunca Kavel işçileri bir süre örgütsüz kaldılar. İşverenin işyerine Türk Metal Sendikasını sokma çabalarına itibar etmeyerek, daha sonraki yıllarda T. Maden-İş ile Birleşik Metal İşçileri Sendikası adı altında birleşen bağımsız Otomobil -İş Sendikasını tercih ettiler. [350] Otomobil-İş Sendikası, (1993 yılında T. Maden-İş ile birleşmesinden sonra da Birleşik Metal-İş sendikası) fabrika 1997 yılında Bilecik'e taşınıncaya kadar işyerinde yetkili sendika olarak faaliyet sürdürdü. Son toplu iş sözleşmesini 1996 yılında imzaladı...

350 Sebat Yüksel ile görüşme, İstanbul,1988.

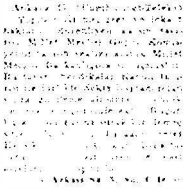
altıncı bölüm

Grevin Etkileri ve Sonuç

Bayramdan sonra ivedilikle görüşülecek olan

Grev, lokavt tasarısı Meclise sevkedildi

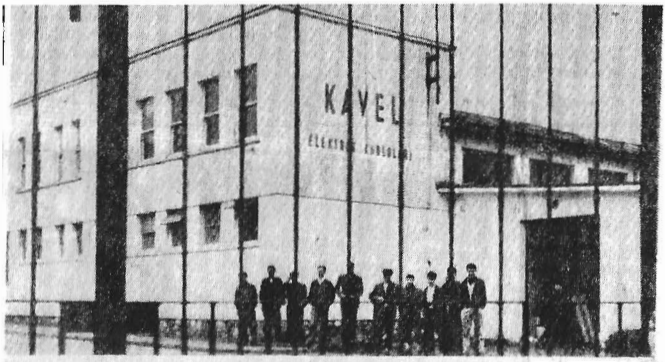
Toplu sözleşme sistemini de getiren kanun, her işçiyi, üye olmasa dahi, çalıştığı iş kolundaki işçi teşekkülüne aidat ödemeye mecbur tutuyor.

Zafer

Kavel işçilerinin

IŞIL TÜRKBEN

Gördüler
yedi cihan,
İn, cin, kaf dağının ardındakiler
Kutlukta kiranda olsa
gördüler analar neler doğurur
Aman aman hey,

Meydan 345 yiğit Kavel işçisiyle dolmuştu. Biraz sonra patron ve Maden - İş sendikası temsilcisi Kavel işçilerinin 2 yıllık toplu iş sözleşmesini imzalayacaklardı. Kavel işçileri 6 yıllık direnglerinin, mücadeleleininn mükâfatını görmüşler patronu dize getirmeyi başarmışlardı.

Tacettin usta anlattı bize Kavel işçilerinin 6 yıllık mücadelesini

Sene 1963
Grev kanunu çıkmamış
sendika yok

Patronun dediği dedik, ücret az, iş emniyeti yok

Sabretmişler, patron insafa gelir diye beklemişler, patronda insaf ne gezer, daha da artırmış baskısını. Yılbaşına yakın işçiler bayal kararlar yeni giyecekler almayı, sevgiyi düşmeyi. Fakat ada ne vatlerki makinelerini, başlıyorlar çalışmaya. 36 günlük grev bitmiştir. Bunlar olurken grev yapma hakkı tanımıyor işçilere ve sendikalar kuruluyor. Aradan aylar geçiyor patron oralı değil unutmuş görünüyor verdiği sözleri. Maden - İş greve zorluyor işçileri, fakat patron ve adamları hileli bir oyunadan sonra Maden - İş'i zayıflatarak sarı sendika Çelik - İş'i fabrikaya sokuyorlar ve kendi çıkarlarına uygun 4 yıllık bir toplu sözleşme imzalıyorlar.

Bu Çelik - İş köfü sendika, satılmış, istemiyorlar Kavel'in yiğit işçileri bu sendikayı, başlıyorlar Maden - İş'e kaydolmaya küpiere biniyor patron, 26 işçiyi boyguculuk yapıyor diye işten atıyor, Bütün Kavelciler etle tırnak misali karşı koyuyorlar yapılan haksızlığa

Sene 1968
HAZİRAN
İŞGAL

Kavel fabrikasında işgal var, makinalar, binalar işçilerin artık, patronun borusu ötmez oldu, asılı pankartlar boy boy «fabrika bekliyor» «Emek kardeşimi almalı» «Kavel işçisi yalnız değildir» «Kavel işçisi yalnız değildir» «Kavel işçisi yalnız değildir

Kavel Grevi ve Yasalar: Önce Grev Sonra Yasa

Kavel Grevi'nin etkileri üzerinde konuşmaya başlarken ilk önce grev ile yasalar arasındaki ilişkiye ayna tutmak gerekiyor. Çünkü Kavel Grevi'nin öyküsü daha başlar başlamaz ortaya atılan iddialardan biri, grevin esas olarak "grev kanununu etkilemek" amacıyla uygulandığı yönündedir. Üstelik bu iddia hem işçi, hem işveren tarafından dile getirilmiştir. Türk-İş, grevi, işverenin sabotajı olarak görmektedir: *"Grev ve lokavt kanunu ve sendikalar kanunu tasarısının TBMM Genel Kurulu'na gelmesinin arifesinde baş gösteren bu olay gayri meşru kâr ve kazançlarının açığa çıkmasından endişeli bir kısım işverenin sabotajından başka bir şey değildir."*[351]

Kavel işçileri de işverenin işçileri greve bilerek zorladığı kanaatindedir: *"İşveren bizi greve bilerek zorladı. Böylece grevin ekonomide büyük sıkıntılara yol açacağını göstermek, hükümete işçilere grev hakkı tanımayın mesajı vermek istiyorladı."*[352]

Dönemin gazetelerinde de satır arasında dile getirilen bu iddiaya ilişkin somut bir dayanak bulmak mümkün olmadı. Bu bir spekülasyon ya da işverenin iddiaları karşısında işçiler tarafından greve haklılık kazandırmak üzere oluşturulmuş bir argüman da olabilir.

Öte yandan Kavel Grevi'nin, grev kanununu etkilemek üzere uygulandığı, işverenlerin kamuoyu önünde paylaştıkları bir argümandır. TİSK' in öyküsüne önceki bölümlerde değindiğimiz 12 Şubat anlaş(ama)masının hemen ardından, aralarında Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Senato Başkanı Suat Hayri Ürgüplü, Meclis Başkanı Fuat Sirmen, Başbakan İsmet İnönü, bazı bakanlar ile Meclis'te ve Senato'da bulunan partilerin Grup Başkanlıklarının da bulunduğu devlet erkanına gönderdiği telgrafta bu görüşü net bir biçimde dile getirmiştir: *"Bu durum bazı sendikacıların kanunsuz ve haksız taleplerinin işverence kabul edilmesi için tazyik vasıtası olarak kullanılmakta ve belki de umumi efkâra evvelce açıklandığı üzere toplu sözleşme grev ve lokavt kanun tasarısının Meclislerden diledikleri gibi çıkmasını sağlayacak baskı hareketlerine bir basamak ittihaz edilmektedir."*[353]

İşverenler, Kavel Grevi'nin, grev kanunu için yapıldığı iddiasını başka zeminlerde de dile getirmektedirler. İlhan Lök'e göre *"Maden-İş muhakkak surette grev kanunu için bu eylemi yapmıştır. Çünkü Maden-İş ve onun Genel Başkanı Kemal Türkler*

351 *Türk-İş* dergi, 15 Mart 1963.
352 Numan Çoban ve Şaban Sansar ile görüşme.
353 *İşveren* dergisi, Cilt 1, Sayı :5, Şubat 1963.

öteden beri grev yanlısıdır." [354]

İlhan Lök, grev yanlısı diye yaptığı nitelendirmeyi büyük bir ihtimalle daha önceki bölümlerde dile getirdiğimiz T. Maden-İş Sendikasının ve Kemal Türkler'in grev hakkı için yaptığı açıklamalar ve 1961 Saraçhane Mitingi'nin ortaya çıkmasında oynadığı role dayandırmaktadır. Kemal Türkler'in ve T. Maden-İş Sendikasının grevci olarak nitelendirilmesinde bir yanlışlık ya da eksiklik olduğu söylenemez. Çünkü, grev hakkını talep eden sendikalar arasında "gerekirse fiili grev yaparız" diye meydan okuyan sendikalardan biri de T. Maden-İş'tir. Daha sonraki pratiklerinden biliyoruz ki T. Maden-İş, işçi sınıfının hak arama mücadelesinde grev silahını sık sık, üstelik etkili bir biçimde kullanan bir yörüngede ilerlemiştir.

Maden-İş Sendikasının Kavel Grevi'yle grev kanununun içeriğine müdahale amacı taşıması tamamen ihtimal dışı sayılamaz. Çünkü aralarında Maden-İş'in de olduğu 10 sendika Toplu İş sözleşmesi grev ve lokavt kanununun Meclis Karma Komisyonunda aldığı biçimi beğenmediğini bir basın açıklamasıyla kamuoyuyla paylaşmıştır. Yapılan açıklamada 10 sendika "Türk-İş'i Anayasanın ruhuna uygun bir kanun talebiyle bir günlük genel grev uygulamaya" davet etmiştir. Aynı açıklamada Türk-İş'in bu talebi yerine getirmemesi durumunda açıklamayı yapan sendikaların genel grev ilan etmek üzere bir kez daha toplanacağı duyurulmuştur.[355]

Maden-İş Sendikası grev kanununu etkilemek amacıyla lobi faaliyetleri de sürdürmüştür. Meclis Karma Komisyonu'ndan geçen Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu tasarısını T. Maden-İş sendikası, uzmanlara inceletmiş ve uzmanların yasa tasarısında işçiler ve sendikalar aleyhinde hususlar olduğunu tespit etmesi üzerine de Ankara'ya giderek milletvekillerini etkilemeye çalışmıştır.[356]

Maden-İş Sendikası doğrudan grev hakkını kazanmak için bu grevi uygulamış olmasa bile Türkiye işçi sınıfına grev hakkını armağan etme gibi bir amacı gözettiği söylenebilir. Nitekim grevden önce İstinye'de Kemal Türkler'in Kavel işçileriyle yaptığı toplantıda yapılan müzakerelerde sendikacıların mücadelesinin sadece işverene ödenmeyen ikramiyeleri ödetme mücadelesi olmadığı, aynı zamanda grev hakkı için bir mücadele olduğu da dile getirilmiştir.[357]

Nebil Varuy ise "Grevin doğrudan grev kanununu etkilemek gibi bir hedefe dayandığını söylemenin zor olduğu; fakat buna rağmen sonuç itibariyle grev kanununu etkileyen bir eylem olduğu..." [358] fikrindedir.

Kavel Grevi, grev kanunu için mi uygulandı sorusuna net bir yanıt vermek zor. Fakat Kavel Grevi'nin başta grev kanunu olmak üzere pek çok yasal düzenlemeyi etkilediğini söyleyebiliriz. Kavel Grevi'ni önemli kılan özelliklerden biri de budur.

Grevinin yasal düzenlemelere yaptığı ilk katkı grev kanununun çıkış sürecini

354 İlhan Lök ile görüşme.
355 Maden-İş'ten Haberler, 1963/1, TÜSTAV Nebil Varuy Arşiv Fonu.
356 Maden-İş'den Haberler, 963/13, Faruk Türkoğlu arşivi
357 Şaban Sansar ve Numan Çoban ile görüşme.
358 Nebil Varuy ile görüşme.

hızlandırmasıdır. Kavel Grevi ile ortaya çıkan kaotik bir durum vardır. Anayasa çalışanlara grev hakkı tanımıştır; ama grevin usul ve esaslarını düzenleyen kanun ortada yoktur. Öte yandan aynı zamanda yürürlükte olan 3008 sayılı İş Yasası'nın grevi yasaklayan hükmü varlığını korumaktadır. Grevle birlikte var olan kanunların fiilen çiğnenmesi ve bunun kamuoyunda meşru olarak görülmesi egemen çevrelerde ciddi bir rahatsızlığa yol açmıştır. Bu nedenle pek çok kesimde grev kanununun bir an önce çıkması gerektiği fikri dile getirilir. Grevin anlaşma ile sonuçlanmasının ardından *Milliyet* gazetesi'nde yer alan şu değerlendirme grev kanununun bir an önce çıkarılması gerektiği yönünde kamuoyunda oluşan görüşlere iyi bir örnektir:

> *"Bu olayın ortaya koyduğu bir gerçek üzerinde dikkatle durmak gerekir. Anayasanın tanımış olduğu grev hakkı henüz kanunlaşmadığı için halen yapılacak grevler kanun nazarında cezayı gerektiren bir durumdur. Ve bu bakımdan Kavel işçilerinin hareketi kanun dışıdır. Ancak grev hakkının Anayasada tanınmış olması, ayrıca bu demokratik hakkın lehine kamuoyunda psikolojik bir desteğin bulunması, idari ilgililerin kanun dışı olmasına rağmen olaya sert müdahalelerde bulunmalarını önlemiştir. Zira hiç şüphe yok ki bu nevi davranışlar yalnız Kavel işçilerinin değil, fakat kam oyunun büyük bir tepkisini davet edecekti. Bu bakımdan ortada garip bir durum vardır: Kanun dışı olduğu bilinen bir olaya kanunun gerektirdiği müdahale yapılamamaktadır. İdareyi bu gariplikten kurtarmak için grev kanununun artık bir an evvel çıkması, bundan sonraki olaylarda meşru olan ve olmayan davranışları tayin bakımından zaruret haline gelmiştir. Bizce Kavel hadisesinden alınacak ilk ders bu olmalıdır."*[359]

İlhan Lök de Kavel Grevi ardından işverenlerin grev kanununun bir an önce çıkmasından yana ağırlık koyduklarını şöyle dile getirdi: *"Gerek Kavel Grevi'ni müzakere ettikleri sırada masada bulunan hükümet yetkililerine, gerekse grevden sonra hükümete yaptığımız başvurularda grev kanununun bir an önce çıkarılmasını istedik. Aksi durumda hem ortam derebeyliğe doğru gidecekti hem de ekonomi büyük yaralar alacaktı."*[360]

Nitekim, grevinin başlamasından çok kısa süre sonra 18 Şubat 1963 de Grev ve Toplu Sözleşme Kanunu Meclis'e sevk edildi. Esasında grev kanununun meclise sevk edilmesi 27 Mayıs'ın hemen ardından İsmet İnönü Başbakanlığında kurulan CHP ve AP Koalisyon hükümetinin programında yer alıyordu. Grev kanununun çıkarılmasına -hükümet programında yer almasına karşın- AP kanadının pek sıcak baktığı söylenemez. Hem CHP içinden, hem de CHP dışından Hükümete yönelik eleştirilere dayanamayan İsmet İnönü'nün istifasıyla grev kanununun Meclise sunulması mümkün olmadı.[361] İsmet İnönü'nün Başkanlığında kurulan CHP, YTP (Yeni Türkiye Partisi) ve CKMP (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) 2. Koalisyon Hükümetinin programında

359 *Milliyet* 4 Mart 1963.
360 İlhan Lök ile görüşme.
361 Hikmet Bila, CHP 1919-2009, Doğan Kitap 4. Baskı İstanbul, 2008 s.149-150.

da grev hakkı yer aldı. Ne var ki işi ağırdan alma eğilimi, isteksizlik burada da görülmekteydi. Kavel Grevi'nin yarattığı etkiyle işi ağırdan alma tutumundan vazgeçilerek, bir yılı aşkın bir süredir Karma Komisyonda bekletilen yasa birbiri ardına meclislerde gündeme getirilmiştir.

"Kavel Grevi'nin grev yasasının görüşmelerinin çabuklaşmasına bir etkisi oldu mu?" sorusuna Hilmi Güner'in yanıtı şöyle oldu: *"Kavel'de işçilerin fiili grevi başlayınca hükümet yasayı çıkarmazsak benzer eylemler çoğalacak korkusuna kapıldı. Bu gerekçeyle grev kanunu konusunda isteksiz olan koalisyon ortaklarını da ikna etti sanıyorum."*[362]

T. Maden-İş Sendikası eski Başkan Vekili Hilmi Güner

Kavel Grevi ile grev kanunu arasındaki ilişkiyle ilgili Tarhan Erdem şöyle bir yaklaşım taşımaktadır: *"Hükumet, grev kanunu karşıtlarını ikna ederken Kavel Grevi'ni bir örnek olarak kullanmış olabilir. Kavel Grevi olmasaydı, yurt dışından örnek verecekti. CHP'nin 1959 yılından itibaren işçi hakları konusunda bir hazırlığı vardı. Anayasa'da grev hakkını tanıyordu. Grev kanunu ile birlikte, aralarında Anayasa Mahkemesi Kanunu vb. bulunduğu 38 civarında kanun çıkartılacaktı. Kavel Grevi olmasa dahi grev kanunu en geç 1964 yılında çıkarılmış olurdu. Kavel Grevi bu süreyi kısalttı."* [363]

Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) de Kavel Grevi'nin 274 ve 275 Sayılı yasaların çıkmasını hızlandırdığını yönündeki görüşleri teyit etmektedir.[364]

Kavel Grevi'nin ortasında görüşmelerine başlanan kanun, 15 Temmuz 1963'de kabul edildi ve 24 Temmuz 1963 tarihinde de Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Kavel Grevi'nin bittiği ama daha sıcaklığını koruduğu 6 Mart 1963 tarihinde Anayasa Mahkemesi 3008 Sayılı İş Yasası'nın grevi yasaklayan hükmünü iptal etti.[365] 3008 Sayılı İş Yasasının 72. maddesi grev ve lokavtı yasaklamakta, grev ve lokavt yapanlara hapis ve para cezası öngörmekteydi. Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı da, Kavel Grevi'nin dikkate alınmış olması ihtimal dahilindedir.

Kavel Grevi, önceki sayfalarda ayrıntılı olarak ele aldığımız üzere örnek bir olay olarak kanunun içeriğinin şekillenmesinde de etkili olmuştur. Burada hem pozitif hem de negatif bir etkiden söz etmek gerekiyor. Daha çok işverenci yaklaşımlar ta-

362 Hilmi Güner ile görüşme.
363 Tarhan Erdem ile görüşme.
364 Gelenek ve Gelecek MESS 40. Yıl İstanbul Aralık 1999.
365 *Gece Postası*, 8 Mart 1963.

şıyan milletvekilleri verdikleri önergelerde Kavel Grevi pratiğinden yola çıkarak grev hakkının işveren lehine daraltılmasını istemişler ve bunda da belli oranda başarı sağlamışlardır.

Grev hakkını düzenleyen yasalar yapılırken sadece işveren lehine düzenleme içeren önergelerde Kavel'e atıfta bulunulmadı: CHP Niğde Milletvekili Asım Eren tarafından verilen önergeyle Kavelcilerin eylemleri nedeniyle ceza almaması yönünde düzenleme istendi. Komisyonun katıldığı önerge, Meclisin kabul etmesiyle yasa maddesi haline geldi. 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununun geçici 3. maddesinde yer alan "Bazı Suçların Affı" başlıklı düzenleme, doğrudan Kavel işçileri için çıkarılmıştır.

Kavel Grevi'nin yasalar üzerindeki etkisi sadece grev kanunu ile de sınırlı değildir. Toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununun çıkış sürecinde de Kavel'in etkisi olmuştur. Bu durum bizzat Çalışma Bakanı tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

> *"Olay sırasında henüz yeni "Toplantı ve gösteri yürüyüşleri hürriyeti" kanunu çıkmamış olduğu için emniyet kuvvetleri daha önce bazı başka olaylarda da görüldüğü üzere müşkül durumda kalmış olabilirlerdi. Kavel Fabrikası olayının o yönden taşıdığı tehlikeleri Bakanlar Kuruluna bizzat götürmem üzerine hükümet bu kanunun bir an önce Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçmesi için teşebbüste bulunmuş ve Cumhuriyet Senatosunca bazı değişiklikler yapılarak iade edilmiş olan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hürriyeti Kanunu tasarısı, vergi kanunlarının müzakeresi biter bitmez gündeme alınarak gece yarısı müzakere ve kabul edilmiştir."*[366]

Grev Terminolojisi Oluşturma Çabası

Sonuç olarak bir iş bırakma eylemi olan grev, eylemin kendisiyle bağlantılı grev gözcüsü, grev çadırı, grev nöbeti, grev pankartı vb. bir dizi eylem ve kavramla birlikte tanımlanır. Bu kavramların büyük bir kısmı hukuki bir çerçeveye tabi kılınmıştır. Yani grevin nasıl uygulanacağını belirleyen, yasa, tüzük ve yönetmeliklerle tanımlanmıştır. Bu tanımlamalar genellikle pratikte yaşanmış örneklerden yola çıkılarak yapılmıştır.

Grev kanunundan önce fiili bir eylem olarak şekillenen Kavel Grevi'nde, eylemciler çadır kurarak, grev nöbetçisi koyarak, işyerinden mal çıkarılmasını engelleyerek, işyerine giriş-çıkışa izin vermeyerek greve özgü öğeleri de eylemin parçası haline getirmişlerdir. Grevle birlikte greve özgü kavramlar terminolojisi oluşmaya ve bir meşruiyet kazanmaya başlamıştır.

Bu durum aynı zamanda grev literatürünün oluşması yönünde bir tartışmaya zemin oluşturmuştur. Grev çadırı, grev nöbetçisi gibi kavramlara -en azından teorik olarak- tanışık olan ve belli bir kabullenme içinde olan işverenler, işçilerin "grev hattı" kavramından rahatsız oldular. İşçiler işyerinin 200 metre yukarısına kurdukları kontrol noktası ve bu noktadan işyerine giriş çıkışı kontrol etmeleri sendika açıklamalarında

366 Ecevit'in Gözü İle Kavel, *Kim* dergisi, 20 Şubat 1963.

"grev hattı" olarak kavramlaştırıldı. İşverenler ise bu kavrama *"Türk Sosyal Siyaset Sözlüğüne yeni kavram sokmaya çalışıyorlar"* diye karşı çıkarak itiraz ettiler.[367]

İlhan Lök, grev hattı kavramına neden karşı olduklarını şöyle açıkladı: "Biz işverenler olarak uygar ülkelerde grev nasıl yapılıyorsa, hangi prensipler varsa bizde de olsun fikrindeydik. Ama grev hattı gibi işyerine giriş çıkışı engellemeleri mülkiyet hakkına tecavüzdü. Düşünebiliyor musunuz fabrikanın sahibiyim, ama fabrikaya giremiyorum. Bu konuda şikâyetlerimizi yetkili makamlara ilettik. Zannediyorum onlar da dikkate almış olmalılar ki yasaya böyle bir kavram girmedi."[368]

"Grev hattı" kavramı üzerinden yürütülen tartışma, grev sırasında işçilerin attığı her adımın, dile getirdiği her fikrin, ileri sürdüğü her kavramın öyle ya da böyle tartışmaya değer bulunduğunun göstergesi, dolayısıyla Kavel Grevi'nin yarattığı etkinin kanıtıdır.

Kavel İşçilerinin Mücadele Geleneği

Bir toplumsal eylem daha sonraki yıllarda benzer nitelikli olaylar ortaya çıktığında anımsanıyorsa, o süreçten öğrenilenler aynen ya da benzer biçimde tekrarlanıyorsa orada bir gelenekten söz etmek gerekir. 1963 grevi Kavel'de oluşan geleneğin başlangıç noktasıdır. Daha sonraki yıllarda ortaya çıkan gelişmelere ve tanıklıklara dayanarak bunu rahatlıkla söyleyebiliriz.1963 grevi, 1968 yılı işgal eyleminin, 1978 grevinin, 80 sonrasında yapılan yemek boykotunun esin kaynağı olmuştur.[369] 1963 grevinde yaşanan tecrübelerin, oluşturulan birikimin sözlü o-

Kavel işçileri 1 Mayıs 78'de (DİSK Arşivi)

367 *İşveren* dergisi, Cilt 1, sayı: 6 Mart 1963.
368 İlhan Lök ile görüşme.
369 1978 Kavel Grevi için Filiz Aslan'ın Kavel işçisi Ramazan Gecenoğlu ile yaptığı söyleşiye bakılabilir. *Red* dergisi sayı: 22 Temmuz 2008.

Kavel Seni

Emek olmadan çalışmaz makine
Paran çok diye dalmışsın zevkine
İşçi acından ölmüş senin neyine
Kavel seni Kavel yapan benim hey benim

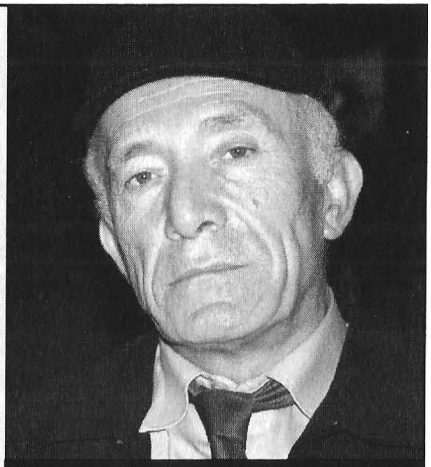
Ayda işliyorum elli tane bakır
Midem bomboş cebim tam takır
Sen çalıp hakkımı bankaya yatır
Kavel seni Kavel yapan benim hey benim

Odun kömür yok, çocuklar donuyor
Senin fabrika büyüdükçe büyüyor
İşçi arkadaşların yüzü gülmüyor
Kavel seni Kavel yapan benim hey benim

Malında mülkünde gözüm olmuyor
Emeğimin karşılığını ver karnım doymuyor
Çocuklar evde yoktan bilmiyor
Kavel seni Kavel yapan benim hey benim

Kavel çıktı greve
İşçi gitmiyor eve
Fabrikada bekliyor
Yürekten seve seve
Kavel seni Kavel yapan benim hey benim

Ramazan Gecenoğlu Kavel İşçisi

Kavel işçisi Ramazan Gecenoğlu

1978 Kavel grevcilerinden Ramazan Gecenoğlu'nun grev sırasında yazdığı şiir
(Red Dergisi Sayı:22 Temmuz 2008)

larak aktarılması daha sonra fabrikada işe giren genç işçiler için yol haritası işlevi görmüştür. 1975 yılında fabrikaya giren 1978 grevine katılan Ramazan Gecenoğlu *"Eski işçi abilerimiz, işte, yemek aralarında, çay sohbetlerinde, mahallede, kahvede hep 63 grevinde yaptıklarını anlatırlardı. Büyük bir coşku içinde ve sanki yeni yaşamış gibi anlatıkları her şey bizim kafamıza çakılmıştı. O yüzden 1978'de biz greve çıktığımızda sanki daha önce onlarca grev yapmış gibi her şeyi biliyorduk."*[370] derken 63 grevinin mücadele geleneğinin oluşmasına yaptığı olumlu katkıya işaret etmektedir.

12 Eylül'den sonra Kavel'de örgütlenen ve yetkili sendika olan Otomobil-İş Sendikası temsilcisi Sebat Yüksel, Kavel 'de oluşan geleneğe ilişkin şunları söyledi:

370 Ramazan Gecenoğlu ile görüşme, İstanbul, 19 Kasım 2009.

"İşveren iş yerinde oluşan gelenekten büyük ölçüde rahatsızdı. 80-83 arasında henüz sendikal faaliyete izin verilmediği günlerde, yine ikramiyelerin ödenmemesi gibi bir durum oldu. Protesto etmek için bir yemek boykotu yapıldı. O dönem itibariyle bu eylem tabii ki basında falan yer almadı. Eylemin ardından tensikat yapıldı. Fabrika mevcudu neredeyse tamamen yenilendi. Bunda temel amaç Kavel'in mücadele geleneğinin ortadan kaldırılmasıydı."[371]

Grevin Sendikal Harekete Etkileri

Kavel Grevi o yıllar itibariyle genç sayılan Türkiye sendikal hareketinde anlayış edinme, sendikal prensipler oluşturma yolunda ve sınıf bilincinin gelişmesi sürecinde önemli bir deneyim olmuştur. Bu deneyim etrafında ortaya çıkan anlayış farklılığı ve kamplaşma sendikal hareket içerisinde sonraki yıllarda ortaya çıkan ayrışmanın ilk işaretlerini de taşımaktadır. Bu yanıyla Kavel Grevi sendikal hareketin bazı kodlarını çözen bir eylemdir.

Dönemin sendikal hareketi içinde iki temel anlayışın varlığından söz etmek mümkündür. Bunlardan birincisi, ağırlıkla kamuda örgütlü sendikaların sahiplendiği, eylemden, grevden nispeten uzak duran, işverenler ve hükümet ile "diyalog" içinde olmayı temel yöntem olarak benimsemiş "ricacı sendikacılıktır." Grev hakkından yoksun olunan dönemde sendikaların hak talebi bir güce yaslanarak ya da işveren üzerinde baskı kurarak dile getirilmezdi. Bu dönemin işçi-işveren ilişkilerinde etkili olan yöntem işverenden, -elbette iş yerleri büyük ölçüde kamuda olduğu için hükümetten- ricada bulunmaktı. Bu ricacılık emek hareketi içinde bir sendikal anlayış olarak gelişmiş ve daha sonraki yıllarda da varlığını koruyarak geleneksel bir davranış biçimi halini almıştır.

İkincisi; özellikle özel sektörde örgütlü Maden-İş, Lastik-İş gibi sendikalarda vücut bulan kendi gücüne güvenen, mücadeleci bir sendikal anlayıştır. Özel sektöre ait işletmelerin sayılarının artmasına paralel olarak bu iş yerlerinde kamudan farklı, daha sert bir biçimde seyir izleyen bir işçi işveren ilişkisi gündeme gelmiştir. İşverenin daha fazla kâr elde etmek için işçilere dayattığı çalışma koşullarına karşı, işçilerde ortaya çıkan sınıfsal tepki, mücadeleci bir sendikal anlayışın oluşmasına kaynaklık etmiştir.

Dönemin Türk-İş yönetimi de büyük ölçüde "ricacı sendikacılık" anlayışına yatkın sendikacılardan oluşuyordu. Bu sendikacılar için Kavel Grevi'nin "maceracılıktan" öte bir anlam taşımıyordu. Onlar, Hükümetin ve işverenlerin dile getirdiği görüşü paylaşarak *"ikramiyelerin ödetilmesi konusunda greve değil mahkemelere gitmek gibi başka usullerin kullanılmasının"* daha doğru bir yöntem olduğu fikrindedirler. Bu nedenle greve biraz soğuk yaklaşım sergiledikleri söylenebilir. Gökçe Enis *"Türk-İş'in kendi kasasından doğrudan greve mali destek aktarmamasını"*[372] bu soğuklukla açıklamaktadır.

"Türk-İş yönetimi gerçekten greve soğuk muydu?" sorusunu yönelttiğimiz grev sırasında Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi görevinde bulunan İsmail Topkar, *"Türk-İş yönetiminin kavgacı görüntü vermek istemediği için her tür eylemden kaçındığını"* di-

371 Sebat Yüksel ile görüşme, İstanbul 1988.
372 Enis, s: 19.

le getirerek, soruyu şöyle yanıtladı:

"Türk-İş sadece Kavel Grevi'ne değil, genel olarak bütün mücadelelere ve mücadele yöntemlerine çok mecbur kalmadıkça başvurma eğiliminde değildi. Türk-İş'in ağırlığını, iyi ilişkilerini kullanarak sorun çözebileceklerini düşünüyorlardı. 'Sezar'ın hakkını Sezar'a teslim etmek' gerekirse, özellikle kamuda sorun çözebiliyorlardı da. Zira seçimle işbaşına gelen hükümetler sendikaları karşılarına almak istemiyorlardı. Ama aynı şeyi özel sektör için söyleyemeyiz. Özel sektörde işverenlerin sendikaları karşımıza almayalım gibi bir kaygıları yoktu. O zaman da onlara diş göstermek gerekiyordu. Hepsi için söylemiş olmayayım; ama Türk-İş yönetiminde bunu yapacak sendikacı yoktu." [373]

İsmail Topkar Türk-İş yönetiminin Kavel Grevi'ne yaklaşımını da şöyle değerlendirdi:

"Türk-İş Kavel Grevi'nde de daha sonraki Paşabahçe grevinde olduğu gibi uzak durmuş, fakat aynı zamanda içeriden gelen baskı nedeniyle grevi sahiplenmek zorunda kalmıştır. Bu sahiplenme parmağının ucuyla tutma biçiminde olmuştur. Kamuoyu önünde grevin lehine açıklamalar yapıyorlar ama özel sohbetlerde Kemal'in ün sahibi olmak için böyle bir maceraya atıldığını söylüyorlardı. Türk-İş yönetimi, Seyfi Demirsoy, hiçbir zaman yüreğini doldura doldura Kavel Grevi'ne sahip çıkmadı." [374]

Kavel Grevi sırasında işverenin yaptığı açıklamalarda Türk-İş yönetimine karşı dikkatli bir dil kullanması, sendikaları suçladığı açıklamalarda Türk-İş yönetimini tenzih etme gayretini *"greve yüreğini doldura doldura sahip çıkmadığının"* bir karşılığı olarak kabul etmek yanlış olmasa gerek.

Yine Gökçe Enis'e göre anlaşmanın yapıldığı akşam, toplantıda verilen yemek arasında ortaya çıkan enstantane sendikalar ve sendikacılar arasındaki anlayış farklılığını ortaya koyan göstergelerden biridir:

"Bakanlar Kavel meselesini gündüz görüşmeye karar vermişlerdi. Gece saat 21 de tekrar vilâyette toplanılarak Kavel olayını görüşmek üzere yemeğe çıkıldı, işverenler işçi idarecilerini Konyalı'ya götürmek istiyorlardı. Bu sırada bölge temsilcisi dahil birçok sendikacının işverenlerin arabalarına binebilmek için yarıştıkları görüldü, bu arada Maden-İş Başkanı Kemal Türkler'in ise bütün ısrar ve davetlere rağmen hususilerine binmeyerek bir sendika arabasıyla hareket ettiği ve başka bir yere yemeğe gittiği gözden kaçmadı. Saat 21 de toplanıldı ve sabaha kadar Kavel olayı görüşüldü." [375]

Sendikalar ile grev ve toplu iş sözleşmesi kanununun çıkmasının ardından Türk-İş 1. Bölgede yapılan bir toplantıda İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Genel Sekreteri Salih Özkarabay'ın konuşması sendikal hareket içinde var olan görüş farklı-

373 İsmail Topkar ile görüşme.
374 İsmail Topkar ile görüşme.
375 Enis, s: 19.

lıklarını ortaya koyan bir başka örnektir. Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç ve Türk-İş Yönetim Kurulu üyesi Ömer Ergün'ün sendikal yasaların kabul edildiği 24 Temmuz'un "İşçi Bayramı" olarak kabul edilmesi önerisine karşı çıkan Özkarabay konuşmasında sendikal hareketin içindeki iki farklı anlayışın varlığını şöyle resmetmiştir:

> *"(...) Süratle gelişmeye başlayan sendikalaşma hareketine karşı zamanın iktidarı bazı baskı tedbirlerine başvurmuş, nihayet 20 Şubat 1947 tarihinde 5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ile Sendika Birlikleri Hakkında Kanunu çıkarmıştır."*
>
> *"Bu kanunla sendikalarımız dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen bir biçimde iktidara karşı bir dilenci ve ricacı durumuna sokulmuş, iktidarların bir aleti ve maşası haline getirilmek istenmiştir. İktidarların böyle bir tutumuna boyun eğen sendikalar ve sendikacılar az değildir; fakat boyun eğmeyerek mücadeleyi göze alan sendikalar ve sendikacılarda az değildir. Boyun eğmeyen ve davasına inanan sendikacılar, 1946'dan beri temsil ettikleri işçi sınıfına insanca yaşamasını ve insanca çalışmasını sağlayacak vasıtaların başında bulunan grev hakkını bütün şimşekleri üstüne çekme pahasına savunmuşlardır."*[376]

Kavel Grevi sendikal hareket içinde var olan iki farklı anlayışı aynı film karesi içinde birlikte izleme imkanı vermiştir. Sosyal siyasal olgulara bakış farklılıklarının da büyük ölçüde etkilediği bu iki anlayış Kavel Grevi nedeniyle ortaya çıkmamıştır. Fakat Kavel Grevi, sendikal hareket içindeki bu farklılığının üstündeki örtüyü kaldırmıştır. Bu çerçevede işçi sınıfına ve sendikal harekete ilişkin yeni tartışmaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ayrışmayı ve ayrışmanın temel noktalarını biraz daha kalınlaştırarak daha sonraki yıllarda Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'in kuruluşuna giden sürecin başlangıcını oluşturmuştur.

İsmail Topkar da aynı kanıyı paylaşmaktadır: *"Türk-İş Yönetimi Kavel Grevi'ne layıkıyla destek çıksaydı, Türk-İş içerisinde daha sonra ortaya çıkan çatlak oluşmaz, belki de DİSK'in kuruluşuna gidilmezdi"*[377].

Sendika İçi Demokrasi

Anlayış faklılığını sendikaların iç işleyişlerinde demokratik prensipler oluşturma çabalarında da görüyoruz. Bilindiği üzere sendikalar demokratik örgütlerdir. Sendikanın demokratik örgüt niteliğini kazanmasının yollarından biri de ortak hareketin, yani ortak eylemin arkasında ortak kararın bulunmasıdır. Bunun yolu alınan karardan doğrudan ya da dolaylı etkilenecek olanların karara önceden katılmalarıdır. T. Maden-İş Sendikası'nın Kavel'de greve başlamadan önce İstinye'de toplantı yapması, toplantıda yapılan müzakereler sonucunda grev kararının ortaya çıkması ve bunun oylama

376 İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Genel Sekreteri Salih Özkarabay'ın 24 Temmuz 1963 tarihinde resmi gazetede yayınlanan yeni yaslar dolayısıyla Türk-İş 1. Bölgede yapılan bir toplantıda yaptığı konuşma metni, tarihsiz çoğaltma.

377 İsmail Topkar ile görüşme.

yoluyla işçilere onaylatılması sendikal demokrasi açısından önemli bir örnektir. Aynı şekilde Maden-İş Sendikası'nın Kavel için toplanan paraları ve yapılan harcamaları açık bir tutumla bültenlerle ilan etmiş olması da bilgiye engelsiz ulaşma, mali şeffaflık, gibi demokratik örgüt için gerekli ilkelerden birine daha yaşam verme çabasıdır.

T. Maden-İş Sendikası Kavel Grevi sırasında attığı olumlu adımları zaman içinde başka adımlarla pekiştirme gayreti ile sendikada demokratik bir iç hayatın oluşması yönünde hassasiyet sergilemiştir. Maden-İş Sendikasının sendikal demokrasi konusunda taşıdığı hassasiyet sendikal hareket içindeki sadece dönem itibariyle değil sonraki yıllarda da anlayış farklılığının kıyaslanmasında nirengi noktalarından biri olmuştur.

Sonuç Yerine:

Kavel Grevi üzerine yapılan değerlendirmeleri toparlayacak olursak birkaç noktanın vurgulanması gerekiyor:

Grev dönemin önemli sosyal olaylarından biridir. Sadece bir grev olmanın ötesinde anlam kazanmış, etkisi, boyutlarını kat kat aşmış bir eylemdir. Uygulama itibariyle "kanunsuz" bir grevdir, ancak hem Anayasa'nın grev hakkını tanımış olması, hem de edindiği toplumsal destek sayesinde meşru bir grev olarak kabul görmüştür. Hükümetin greve doğrudan müdahil olması, üç bakanını arabulucu olarak görevlendirmesi de hem grevin meşruiyetinin hem de eylemin ne derecede önemsendiğini ve yarattığı etkiyi ortaya koymaktadır.

Grevi bitiren protokolün içeriğinden de anlaşılacağı üzere başarıyla sonuçlanmış bir eylemdir. Protokolle ikramiyelerin ödenmesinin kabul edilmesi, 4 işçi hariç, işten atılan diğer işçilerin işe alınmasının karara bağlanması, daha önce tazminatsız olarak çıkarılan 4 işçinin de tazminatlarının ödenmesinin benimsenmesiyle işçilerin talepleri çok büyük oranda karşılanmıştır. Bu başarıdır. Üstelik bu sonucun Türkiye sermayesinin en tepe noktasında bulunan Koç'un fabrikasında elde edilmesi sonucun değerini ve önemini daha da arttırmaktadır.

Grevden sonra tutuklanan işçilerin işten çıkarılması, işvereninin yönlendirmesi ile işçilerin bir kısmının Çelik-İş'e geçmesi ve işyerinde Çelik-İş Sendikasının sözleşme imzalamış olması grevin başarısını az da olsa gölgelemiştir. Ancak bu bir ara dönemdir. Maden-İş'in 4 yıl aranın ardından yeniden örgütlenmesi ve işgal eylemiyle fabrikadaki varlığını işverene kabul ettirmesi, düşen gölgeyi kaldırmıştır. Ara döneme rağmen Maden-İş'in Kavel'den sökülüp atılamaması 1963 greviyle fabrikada çalınan örgütlenme ve mücadele mayasının tuttuğunun göstergesidir.

Kavel'de 36 gün süren grev bir "hak grevidir." Kavel Grevi, işçilerin müktesep (kazanılmış) bir hakkı olan ikramiyenin ödenmemesi üzerine başlatılmış bir grev olması nedeniyle dar anlamda hak grevidir.[378] Öte yandan Kavel geniş anlamıyla da bir "hak grevidir." Çünkü, Kavel Grevi doğrudan grev kanunu için yapılmamış olsa bile özü itibariyle grev hakkı talebinin eylemidir. Grev kanununa dolaylı bir müdahale çabasıdır. Kanunun

378 Hak grevi, bir toplu iş sözleşmesinin uygulama aşamasında ortaya çıkan sorunları çözüme kavuşturmak ve/veya var olan bir hakkın gasp edilmesi karşısında uygulanan bir grev türüdür.

içeriğine doğrudan bir etkisi olduğu söylenemez. Ancak dönemin koalisyon ortaklarının grev konusunda ikircikli tutumları göz önüne alındığında, Kavel Grevi'nin daha geri grev kanunun çıkmamasına dolaylı bazı katkılarda bulunduğunu da teslim etmek gerekir.[379]

İşçiler anayasanın grev hakkını tanımasından güç alarak giriştikleri mücadelede Grev Kanunu'nun çıkmasını çabuklaştırmışlardır. Grev Kanunu çıkarma konusunda işi ağırdan alma, isteksiz davranma eğilimlerine karşı işçilerin mücadelesi, vites arttıran bir vazife görmüştür.

3008 Sayılı İş Yasasında yer alan grev yasağının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesinde Kavel Grevi'nin de etkisi olduğu düşünülmelidir.[380] Grev Kanunu'nun çıkışıyla birlikte bir süre sonra zaten kaldırılacak bir düzenlemeyi Anayasa Mahkemesi'nin bir anlamda TBMM'den önce davranarak iptal etmesinde Kavel Grevi'yle yasağın fiilen delinmiş olmasının, kadük hale gelmesinin payı olsa gerek.

Kavel Grevi'nin çıkışını hızlandırdığı bir diğer kanun da Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'dur. Grev sırasında toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasasının bulunmamasının sıkıntılarını yaşayan hükümet, Çalışma Bakanı'nın bu gerekçeye dayanarak yaptığı önerisini benimseyerek Cumhuriyet Senatosu'nda bazı değişiklikler yapılarak iade edilmiş olan yasanın çıkışını çabuklaştırmıştır.

Bu grev sendikal hareket içinde var olan iki sendikal anlayışın farklılıklarını daha belirgin hale getirmiş, üstündeki örtüyü kaldırarak "ayrışmayı" tetiklemiştir. Böylece Kavel Grevi DİSK'in kuruluşuna giden yolu açmıştır.

Kavel Grevi ana akım "ricacı sendikacılık" karşısında "mücadeleci" bir eğilimin güç ve prestij kazanmasına zemin oluşturmuştur. Maden-İş Sendikası grevle birlikte dinamik, atak, mücadeleci sendikal anlayışın temsilcisi olarak öne çıkmaya başlamıştır. Maden-İş Sendikası DİSK'in kuruluşunda oynadığı öncü rolü büyük ölçüde Kavel Grevi'nde edindiği prestije ve etkinliğe borçludur.

"Kanunsuz" ama meşru bir grev olarak Kavel, model bir eylemdir. Daha sonraki yıllarda hem başka sendikaların eylemlerine, hem de Kavel'de verilen mücadelede önemli bir esin kaynağı olmuştur. Bu açıdan gelenek yaratan bir eylemdir.

Kavel bir fabrikanın grevidir; fakat aynı zamanda bir mahallenin eylemidir. Fabrikanın etrafında kurulu gecekondulardan oluşan İstinye Mahallesi'nde yaşayanların greve verdiği destek, dayanışma göstermekten ibaret değildir. Mahalleli grevi bizzat kendi eylemi olarak kabul etmiş ve sahiplenmiştir. İşçilerin ihtiyaç duydukları zamanlarda mahalle camisinden yapılan anonslarla grev yerine koşan mahalle halkı grevcilerin gücüne güç katmış, cesaretini büyütmüştür. Mal çıkarma kavgasında polislerin püskürtülmesinde mahallelinin, özellikle kadınların azımsanamaz payı olmuştur. İstinye halkının katılımı ile toplumsal desteği genişleyen işçilerin mücadelesi bu sayede bulunduğu noktadan daha ileriye taşınmış, başarı perçinlenmiştir. Kavel, halkın

379 Dönemin siyasal partilerinin işçilerin grev hakkı karşısında takındıkları tutum konusunda ilgilenenlere Ahmet Makal'ın "Türkiye'de Çok Partili Dönemde Çalışma İlişkileri. 1946-1963" kitabını öneririm.

380 Anayasa Mahkemesi, 6 3 1963 tarih, 1962/280 esas ve 1963/51 sayılı kararı.

desteğini arkasına alan bir grevin sürdürülebilirlik gücünün arttığını ve kazanma olasılığının yükseldiğini göstermiştir.

İşçiler arasında hak arama bilincinin gelişmesine Kavel Grevi büyük katkı yapmıştır. Sözel olarak yükseltilen bir talebin ancak eylemin gücüyle dikkate alınır olabileceği, hak aramanın ancak bu temelde geliştirilebileceği yönünde bir bakış açısı kazandırmıştır. Grev sonrasında özel sektöre ait işyerlerinde işçi sendikalarının sendikal örgütlenme faaliyetleri ve grevlerin artmış olması bunun göstergesidir. 1963 yılında 8 olan grev sayısı bir yıl sonra 83'e, greve katılan işçi sayısı 1.514'den 6.640'a, grevde geçen iş günü sayısı 19,739'dan 238,261'e çıkmıştır.[381] Elbette bu artışta grevin yasal bir niteliğe kavuşmuş olmasının, grev yapmanın görece daha az riskli hale gelmesinin payı olduğu kadar, Kavel Grevi'nin sendikal harekette açığa çıkarttığı enerji ve öz güvenin de ihmal edilemez katkısı vardır.

Kavel Grevi sosyal mücadelenin işçi tarafında olduğu gibi, işveren tarafında da sendikalaşmaya ivme kazandıran bir işlev görmüştür. MESS'e göre örgütlü emeğin karşısında işverenlerin de örgütlenmesi gerektiği fikri bu grevle ortaya çıkmıştır. MESS "üye sayılarının artmasını" Kavel Grevi'nin etkisine bağlamaktadır. [382]

Grev, tamamı birinci kuşak işçilerin bir sınıf olarak kendilerini buldukları, güçlerinin farkına vardıkları ve bilinçlendikleri bir eylem olmuştur. Bu açıdan grev "kendiliğinden sınıf olmaktan kendisi için sınıf" olma yolunda önemli bir adımdır. Kavel grevcilerinden Ahmet Usta bu durumu "Kavel köylülük cübbesini bıraktığımız yerdir." [383] cümlesiyle veciz bir biçimde ifade etmektedir.

Bu grev aynı zamanda işçi sınıfına yönelik sempatinin artmasını da sağlamıştır. Kavel Grevi'yle birlikte özellikle aydınlar arasında işçi mücadelesine taraf olanların sayısında bir canlanma olduğu söylenebilir.

Sendikal kadrolar açısından da Kavel'deki grevin ne yapılması gerektiği ile ne yapılmaması gerektiği arasındaki farkı ortaya koyan bir yönü vardır. Sendikal örgütlerde üstlendikleri rolü sınıf mücadelesinin bir parçası olarak gören ve buna göre bir duruş sergileyen, tutum alan idealist kadrolar olmasaydı Kavel'de yaşananlar ikramiyeleri gasp edilmiş işçilerin duygusal tepkileriyle sınırlı kalabilirdi. Ancak "gözünü budaktan esirgemeyen" cesur kadrolar, onların radikal duruş ve eylemleriyle ikramiyenin ödenmemesi gibi "küçük bir ihtilaftan" büyük bir mücadele öyküsü çıkmıştır. Dolayısıyla Kavel hak elde etme mücadelesinin gelişmesinin, sendikal hareketin ilerlemesinin, fikri ve idealleri olan kadrolarla mümkün olabileceğini ortaya koyan iyi örneklerden biridir.

Kavel bir marka olarak yaşamaya devam etse bile Kavel Fabrikası bugün artık yok, Kavel Grevi'nin önderlerinin neredeyse tamamı hayata gözlerini yummuş bulunuyor; ama Kavel Grevi döneme damga vurmuş, izleri bugüne kadar taşınan bir eylem olarak yaşamaya devam ediyor.

---

381 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Hayatı İstatistikleri 2006, yayın no: 145, Temmuz 2007.

382 Gelenekten Geleceğe, MESS'in 40. Yılı 1. Cilt MESS Yayınları İstanbul, s..48.

383 *İşçi Dünyası,* 3 Kasım 1988 Sayı: 5.

ekler

İKTİLAF SÜRÜYOR — İstanbul Kavel Kablo fabrikasında başgösteren iş ihtilâfı dün de devam etmiştir. 220 işçi, ellerinde dövizler olduğu halde, fabrikaya tek kişiyi bırakmamışlardır. Kamyon üzerine olay yerine polis kuvvetleri celbedilmiştir. Yukardaki resim dün fabrika önünde bekleyen işçileri gösteriyor.

(Foto : Son Havadis — Ali ERSAN)

Grevin Kronolojisi

28 Ocak 1963: Grev başladı. Aynı gün işverenin daha önce çıkardığı 4 işçiye ilaveten 10 işçi daha işten çıkarıldı.

29 Ocak 1963: Atılan işçiler kapının önünde, diğerleri fabrikada mücadelede.

30 Ocak 1963: İşveren işçilere "çalışın baskısını" arttırdı.

31 Ocak 1963: İşveren mülkiyet hukukunun çiğnendiği iddiasıyla savcılığa yeni bir dilekçe verdi. İşçilere işçi sendikalarından dayanışma gelmeye başladı.

1 Şubat 1963: İşveren noter aracılığı ile işçilerin çalışıp çalışmadığını tespite girişti. İşçiler topluca işten çıkarıldı.

2 Şubat 1963: İşten çıkarılan işçilerin fabrikanın önünde beklemeye başlaması ile grev fabrikanın dışına taşınmış oldu.

5 Şubat 1963: İşveren yeni işçi alımı için gazeteye ilan verdi. İşçi ve İşveren temsilcileri görüşme yaptı, görüşmeden bir sonuç çıkmadı.

7 Şubat 1963: İşçiler, büro personelinin fabrikaya girişine izin vermediler. Maden-İş Sendikası işçilere ellişer lira maddi dayanışma dağıttı.

8 Şubat 1963: Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy'un katılımıyla İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata'nın arabuluculuğunda müzakere yapıldı. Müzakere sonucunda tarafların anlaştığı, anlaşmanın Pazartesi günü fabrikada protokole bağlanacağı duyuruldu.

11 Şubat 1963: Varılan anlaşma gereği imzalanması gereken protokol imzalanamadı. İşçiler greve kaldıkları yerden devam etmeye başladılar.

12 Şubat 1963: Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy bir basın toplantısı düzenleyerek greve ilişkin değerlendirmelerde bulundu.

13 Şubat 1963: Fabrikaya girmek isteyen büro personeline işçilerin engel olması üzerine işçilerle polis arasında arbede çıktı. İşçilerden ve polisten yaralananlar oldu.

15 Şubat 1963: İşveren Kavel'in önüne astığı ilanla fabrikayı kapattığını duyurdu.

18 Şubat 1963: İşçilerle polis arasında çıkan arbedede haklarında kovuşturma açılan işçilerden ikisi tutuklandı.

20 Şubat 1963: Sendikanın yaptığı başvuruyu inceleyen Sarıyer Cumhuriyet savcılığı işverenin uygulamasının "lokavt" olmadığına karar verdi.

21 Şubat 1963: Sarıyer Asliye Ceza Mahkemesinde işçiler aleyhine açılan davanın duruşmasına başlandı.

22 Şubat 1963: Bayram grev yerinde karşılandı. Türk-İş üyesi sendikaların yöneticilerinden oluşan heyet grev yerini ziyaret ederek işçilerle bayramlaştı.

1 Mart 1963: İşverenin fabrikadan mal çıkarmak istemesi üzerine polis ile işçiler arasında yeni bir arbede daha çıktı. İşçilerin direnci karşısında polis geri çekildi, mal çıkarılamadı.

2 Mart 1963: Başbakan Yardımcısı ve Çalışma Bakanının katılımıyla yapılan uzun toplantının sonunda uzlaşmaya varıldı.

4 Mart 1963: Kavel'de Başbakan Yardımcısı, Çalışma Bakanı, Vali, Bölge Çalışma Müdürü ile işçi ve işveren sendikalarının yöneticilerinin katıldığı bir törenle işçiler işbaşı yaptılar.

963/1

10 SENDİKA GENEL GREVE HAZIRLANIYOR.

Toplu Sözleşme ve Grev hakkını gerçekleştirecek kanun tasarısının Meclis Karma Komisyonunda aldığı son şekil Sendikacılar arasında büyük üzüntüye yol açmıştır. İstanbul'un belli başlı 10 Sendikasının yetkili temsilcileri toplanmış ve "müşterek bildiri" yayınlayarak basın toplantısı yapmışlardır. Bu bildiride son olarak şöyle denilmektedir:

"Talebimiz Anayasanın ruhuna gerçekten uygun Grev ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun çıkarılmasıdır. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonundan Türk İşçisini en kısa zamanda belirli bir gün için bu konuda protesto grevine davetini talep etmekteyiz."

Haber verildiğine göre Türk-İş bu konuda vakit geçmeden fiili bir harekete geçme kararı vermezse 10 Sendika Yetkilileri kendi işkollarında bir günlük Genel Grev ilan etme yoluna gitmek için ikinci bir toplantı yapacaklardır. Toplantı yapan Sendikacılar şunlardır :

Mahmut Yüksel (Türkiye Liman ve Dokları Gemi Sanayi işçileri Sendikası Başkanı), Celal Beyaz (Türkiye Tekstil ve Örme Sanayi İşçileri Sendikası Başkanı), Rüştü Güneri (Türkiye Gemi Adamları Sendikası Başkanı), Kemal Türkler (Türkiye Maden-İş Sendikası Başkanı), Hasan Türkay (Yapı-İş İstanbul Bölge Sendikası Başkanı), İbrahim Güzelce (Basın Teknisyenleri Sendikası Başkanı), İbrahim Denizcier (Türkiye Müskirat Tütün ve yardımcı işçi Sendikaları Federasyonu Başkanı), Kemal Nebioğlu (Togiş Sendikası Genel Sekreteri), Muhittin Gezer (Türkiye Tahmil Tahliye işçileri Sendikası Başkanı), Mustafa Şahin (Türkiye Deri-İş Sendikası Başkanı).

Bu Sendikacıların imzaladıkları ortak bildiride ise şöyle denilmektedir:

Anayasa teminatı altında bulunan işçi hak ve hürriyetlerinin katledilmek istendiğini, Meclisteki özel ve karma komisyonda bulunan Toplu Sözleşme ve Grev Kanun tasarısının önemli değişikliğe uğraması neticesinde bir def'a daha kesinlikle gazetelerden öğrenmiş bulunuyoruz.

Esasen işçi hak ve hürriyetlerini kısıtlayıcı şekilde karma komisyona sevk edilmiş hükümet tasarısının işçi aleyhine daha da ağır hükümlerle değişikliğe tabi tutulması, memleketimizde işçi sınıfına yöneltilmiş ve tatbik edilmekte olan karşıt politikayı açıkça ortaya koyması bakımından da çok önemlidir.

Bizler aşağıda imzaları bulunan sendika temsilcileri bu acı gerçeklerin karşısında görüşlerimizi halk oyuna kesinlikle duyurmak isteriz.

Komisyonda değişen şekli ile "Toplu Sözleşme ve Grev Kanun Tasarısı" anayasanın temel hak ve hürriyetler ilkesine aykırıdır. Çalışma hürriyetini kaldırmaktadır.

Memleketin kalkınma davasının en önemli faktörlerinden olan sosyal davanın çözümlenmesine bu tasarı büyük bir darbedir. Demokrasi rejiminin en önemli temel unsuru çiğnenmekte, yok edilmek istenmektedir. Anayasanın belirli ve bitmek üzere bulunan bu konudaki müddeti içinde kanunlaştırılmak istenen tasarı toplu sözleşme ve grev yapma imkanını vermediği gibi, tatbikatının yeni çıkacak sendikalar kanununa bırakılması suretiyle esaslı bir oyun oynanmaktadır.

Memleketteki mutlu bir azınlığın çıkarına oynanmakta olan bu önemli oyunu bilmekteyiz, asla ve asla tasvip etmiyoruz. Her zaman karşısındayız ve karşısında olacağız.

Bu tasarı kanunlaştığı takdirde, (EVET OYU) verenlerin, kesinlik ve açıklıkla Anayasa'ya karşıt hareket etmiş olacaklarını belirtmek isteriz.

Bu bildirimizle ilgilileri bir kere daha uyarmaktayız.

Talebimiz Anayasanın ruhuna gerçekten uygun Grev ve Toplu Sözleşme Kanununun çıkarılmasıdır.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'ndan Türk işçisini en kısa zamanda belirli bir gün için bu konuda protesto grevine davetini talep etmekteyiz.

AYDIN BÖLGE ÇALIŞMA MÜDÜRÜNDEN ŞİKÂYETLER.

Aydın Bölge Çalışma Müdürü'nün işçi hakları aleyhine bir tutum takındığı Maden-İş Üçüncü Bölge Temsilciliği'nden bildirilmektedir. Maden-İş Temsilcisi İsmet Demir Uluç, durumu Çalışma Bakanı'na bir mektupla bildirmiştir. Bunda Bölge Çalışma Müdürü'nün kanunları uygulamasına dikkat göstermesinin Bakanlıkça istenmesi rica edilmekte ve kanuna aykırı işlemler yüzünden işçi haklarının ziya'a uğradığı belirtilmektedir. Fethiye Göçek'te kurulu Türk Maadin Şirketi işyerinin usulsüz hareketlerine göz yuman Bölge Çalışma Müdürü'nün devam eden bu haksız tutumunun düzeltilmesi beklenmektedir. Çalışma Bakanlığının, Bölge Çalışma Müdürlüğüne gerekli ikazı yapması beklenmektedir.

YEMEKHANESİZ BİR İŞYERİ VAR

İşçilerden bir kısmı hala İş Kanunu'nun emrettiği işleri yapmayan işverenlerin tutumundan şikâyet etmektedir. Bu arada Rami, Uluyol, Fabrikalar sokakta kurulu Marla Fabrikası işçileri de işverenin işçilerin yemek yemesine yarayacak bir oda ayırmamasından dert yanmaktadır. Üstelik boyahane soğuk ve çalışılamayacak kadar tabiat tesirlerine açık bulunmaktadır. Bu bakımdan işçilerin haklı isteklerinin bir an evvel gerçekleştirilmesi için Bölge Çalışma Müdürlüğünün dikkati çekilmiştir. Maden-İş, üyelerinin haklı istekleri belli bir süre içinde yapılmadığı takdirde işçilerin işbaşında iş yapmama direnmesine tevessül etme isteklerine karşı gelmeyeceğini işçilere bildirecektir.

İŞÇİ SAĞLIĞINA ÖNEM VERMEYEN BİR İŞYERİ.

Berec Pil Batarya Fabrikası işçileri Maden-İş Sendikası'na müracaat ederek iş yerinde çalışanların hiç birinin işçi sağlığı bakımından gerekli emniyette olmadıklarını bildirmiş ve şu örnekleri vermiştir:

"İşyerimizin silindirhane kısmında çalışanlar dumandan birbirlerini görememektedir. Dökümhane kısmında da durum bundan farklı değildir. Bu suretle işçiler boğulacak gibi öksürmekte ve gözleri yanarak hem sağlıkları yıpranmakta, hem de verim düşmektedir. İşçinin sağlığına önem vermeyen Berec Pil Batarya Fabrikası yalnız makinelerin enerjisine önem vererek sosyal anlayışının ne derecede geri olduğunu ortaya koymaktadır."

İŞVERENLERDEN ANLAYIŞ GÖSTERENLER DE BULUNUR.

Bir kısım işverenlerin işçi sağlığı ve işçilere tanınan haklara karşı aldıkları menfi tutuma rağmen işçilere ve sendikalarına anlayış gösteren iş yerlerinin de bulunduğu görülmektedir.

Nitekim Maden Hurdacılık T.A.Ş. İstanbul Bürosu, Maden-İş Sendikası'na bir yazı göndererek iş yerinin Disiplin Kuruluna işçilerden de bir kişinin katılmasını uygun gördükleri belirtilmekte ve sendikadan bir temsilci istenmektedir. Maden-İş Genel Sekreterliği, adı geçen işverene bir mektup göndererek bu isteğin "İşçi - İşveren münasebetleri yönünden memnuniyetle karşılandığını" belirtmiştir. Disiplin Kurulunda işçileri temsil edecek Maden-İş üyesinin adı işverene bildirilmiştir.

BİR MİKTAR ZAM ALAN EMAYETAŞ İŞÇİLERİ.

Emayetaş Fabrikası'nda çalışan işçilerin ücretlerine zam yapılması için Maden-İş Sendikasının çıkardığı iş ihtilafı Yüksek Hakem Kurulunda karara bağlanmıştır. Buna göre işçi ücretlerine seyyanen % 5 zam yapılacaktır. Bu zamlar 1.Aralık.1962 tarihinden itibaren yürütülmeye başlanacaktır. Maden-İş durumu ilgili işyeri sendika temsilcisine duyurmuştur.

MADEN-İŞ SENDİKASI BAŞKANI KEMAL TÜRKLER, ÇALIŞMA HAYATI İLE İLGİLİ BUGÜNKÜ DURUM HAKKINDA BASIN MENSUPLARINA ŞU DEMECİ VERMİŞTİR:

Türkiye'nin gerçekleri Devlet Planlama Dairesi'nin çalışmaları ile resmen ortaya çıkmıştır. Dertler, ihtiyaçlar, istekler ve gerekler belli olmuştur; fakat bunların çözümlenmesi için takip edilecek yol ve sistem bakımından görüş ayrılıkları devam etmektedir. Hükümet karma ekonomide karar kılmıştır. Kalkınma planı bu açıdan ele alınmış ve ortaya bir eser konmuştur. Buna rağmen kalkınmanın sosyal adalet içinde yapılacağını gösteren hiçbir belirti yoktur. Kaldı ki vergilendirmede ve işçi ücretlerinin asgari ölçüsünde açıklanan düşünce iş başındakilerde hâkim kaldıkça, ya da iş başındakiler hükümet olarak görevlerine devam ettikçe, işçi istek ve ihtiyaçlarının halledileceğine inanamıyoruz.

Asgari ücretler, anayasada yer alan insan haysiyeti ve sosyal adalet ölçülerine taban tabana zıt bir düşüklüktedir. Bugün için ayda en az 800 Lira alamayan bir işçinin geçinmesi sadece veremlilerin sayısını arttıran, cemiyete suçlu çocuklar kazandıran bir seyir takip eder.

İşsizlerin milyonları aşması, emek gücünün değerini düşürmekte ve toplu sözleşme mecburiyetinin kanunlaşmaması çok düşük ücretle işçi çalıştırılmasına yol açmaktadır. Bu, anayasanın yasakladığı emek istismarının bol bol devamını kolaylaştırmaktadır. Grev ve Toplu Sözleşme Kanun Tasarısı'nın meclis komisyonunda aldığı son şekil bile demokrasimizin ekonomik hayata giremeyişinin en elle tutulur delilidir.

İşçi sağlığı ve iş emniyeti konusunda yeni hiçbir tedbirin alınmayışı, iş kazasını arttırmakta ve bu yüzden ölen işçi sayısı milletler arası normları aşmaktadır. İşçi sağlığı ve iş emniyetini modern ölçülere uydurma ve iş verenlere yeni vecibeler yükleyen, gerçekte insan hayatını ve emek gücünü koruyucu olmak haysiyetini taşıyan tedbirler için yükselen feryatlara kulak veren çıkmamaktadır.

İş Kanunu, anayasa ve demokratik ilkelere aykırı hükümlerle doludur. Bu temel kanunda yer alan iş hayatına zarar verici, çalışmanın değerlenmesini önleyici, kalifiye işçi yetiştirilmesine set çekici, işverenlerin kötü niyetlerine vergi ve prim kaçırma fırsatı verici maddeler hâkim kaldıkça işçilerin yüzlerinin gülmesine imkan yoktur.

Sendikalar Kanunu, sendika hürriyeti mefhumu ile bir arada bağdaşamayacak hükümlerle hala ayaktadır. İşçi sendikalarının gelişmesini köstekleyen bu kanunun değiştirilmesi için girişilen çabalar da en ufak bir meyvesini vermemiştir. Böylece başta iş kanunu, grev ve toplu sözleşme hakkı, asgari ücretleri gerçek ilkel ihtiyaçları karşılayacak seviyeye yükseltme olmak üzere temel hak ve hürriyetlerimize kavuşmamıza yarayacak olumlu hiçbir sonuç almak imkânı bulunamamıştır.

Müstakil İş Mahkemeleri kurulmamıştır.
İşsizlik Sigortası konulmamıştır.
Fazla mesai yapma mecburiyeti kaldırılmamıştır.
İşçi meskenleri davası çözümlenememiştir.
İşçi ikramiyelerinin ücretlere eklenmesi kanunlaşmamıştır.
Tarım işçilerini koruyucu kanun çıkarılmamıştır.
Bütün işçileri kanun himayesine alma yoluna gidilmemiştir.
Çocuk işçilerin çalışması düzene konulmamıştır.
Kadın işçilerin ağır işlerde çalıştırılması önlenmemiştir.
Çocuklu işçilerin yavrularına bakması imkânları sağlanamamıştır.
Çocuk yuvaları ve kreşler bütün iş yerleri için ele alınmamıştır.
İşçilerin kararlara iştiraki de, kâra iştiraki de hala hayal sınırları içindedir.

İşçi sigortaları kanunları, hastayı tedavi, tedavi edileni hasta yapma çemberi içinde bir israf mekanizması şeklinde çalışmaktadır. İşçileri hastalıktan koruyucu tedbirleri de işçilerin kazaya uğramalarını önleyici tedbirleri de aldırıcı bir kuruluştan yoksun olan kurum yetkisiz bir genel kurulun denetimden yoksun bir genel müdürle idare edilmektedir. Sigortanın sosyal politikası, politikasızlıktır. Kurum geçen iktidarların israf ve etraf koruma yatağı olmaktan kurtulamamıştır. Bugün de idaresi, idaresizlik şeklinde devam etmektedir.

Bütün bunlar çalışma hayatının içinde bulunduğu güç durumu belirtmektedir. İşçilerin ekonomik özgürlükleri sağlanmadıkça gerçek bir demokrasiden söz edilemez. Biz bugünkü ortamın ve tutumun yarın işçilere daha büyük ıztırablar getirecek tohumları taşıdığını görerek endişe ediyoruz. Meclis çalışmalarının verimsizliği ve anayasanın tam olarak uygulanmaması başlıca ıztırabımızdır. Kütleler haklarını istemesini bildikleri takdirde hayat hakkı kazanırlar. Biz de anayasayı uygulatmak için tenkit hürriyetinden yararlanacak, nizam ve intizam içinde gösteri ve mitingler düzenleyeceğiz.

Sosyal adalete karşı olanlara, hiçbir zaman istismar imkanı vermeyeceğiz!..

İŞÇİ ÜCRETLERİNİ EKSİK VERENLER

Rami'de Topçular'da İbrahim Uzel Oto Makas Fabrikasında çalışan işçiler Maden-İş Sendikası'na müracaat ederek ücretlerinin düşük olarak ödendiğini ihbar etmişlerdir. Buna göre:

İş yeri senelerdir haftalık bordro üzerinden işçi ücretlerini öderken şimdi iç yönetmelikte değişiklik yapmıştır. Bunun üzerine de ücretleri aylık üzerinden vermeye kalkmış, ayrıca haftalıkları da daha düşük olarak hesaplamıştır. İşçiler, iç yönetmelikte yapılacağı Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirilen değişikliklere razı olmadıklarını bildirmektedirler.

Maden-İş Sendikası, olayı Çalışma Bakanlığı Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne bildirmiştir.

963/4

KAVEL KABLO FABRİKASINDA İŞÇİLER GREVE DEVAM EDİYOR

İstinye'de kurulu Kavel Kablo Fabrikasında çalışan 220 işçinin oturma grevi dün de devam etmiştir. Pazar günü çalıştırılanların başladığı grev Pazartesi günü çalışanların da katılması ile kuvvetlenmiş, işveren vekilinin karakola ve savcılığa başvurmasına rağmen Grev dün de devam etmiştir. Fakat işveren, kanunları hiçe sayarak işçi çıkarma ve işçileri üyesi bulundukları Maden-İş Sendikasından istifaya zorlama hareketini durdurmamıştır.

Greve sebep olan olay hakkında Maden-İş Sendikası Genel Sekreteri Ruhi Yümlü şu bilgiyi vermiştir. :

"Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçiler 5 yıldan beri işyerinde işveren vekili durumunda bulunanlarla tam bir ahenk kurmuştu. Fakat geçen yıl Kasım ayında Fabrikaya yeni bir Genel Müdür atanmıştır. Bu zat tam yetki ile geldiğini ve kendisinden başka kimsede yetki bulunmadığını işçilere bildirmiş, sonra da 5 yıldan beri işçilere verilmekte olan ikramiyeleri kaldırmıştır. Sebep olarak da Fabrika karını iki katına çıkarma taahhüdü ile iş başına getirildiğini açıklamıştır. İşyerindeki karı iki katına çıkarmak isteyen işveren Yılbaşı ikramiyesini kaldırıp yeni usuller koymaya başlayınca işçiler kanuni haklarının ellerinden alındığını görmüş ve 31 Aralık'ta birkaç saat süren bir protesto hareketinde bulunmuştu. İşyerinde, Genel Müdür'e karşı yapılan protestoyu haber alan Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler, Sendikanın ilgili idarecilerine gerekli talimatı vermiş, ve Genel Müdür'ün önleyemediği protestoyu durdurmuştu. Bu olay üzerine Sendikaya saygı duyması gereken Genel Müdür "Burada benim sözüm geçer" diyerek Sendika Temsilcilerine karşı harekete girişmiştir. İlk olarak Maden-İş'in Şişli Bölge Merkez Şubesi Başkanı ve İşyeri Sendika Temsilcisi İlyas Kabil ile 4 arkadaşının işine son vermiştir. Ayrıca "Benim olduğum yerde Sendikalı barınamaz" diyerek Sendikalı işçileri istifaya zorlamış ve 50 kadar işçinin istifa mektuplarını bizzat yazdırmış ve bu iş için Fabrikanın antetli kağıdını da kullanmaktan kaçınmamıştır. Bu olaylar kanuna aykırı olduğu için durum Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne aksettirilmiştir. Müfettiş işyerinde inceleme yapmış ve işçileri haklı, işvereni haksız bulmuştur.

Maden-İş Sendikası Şişli Bölge Merkez Şubesi geçen hafta İstinye'de sohbet toplantısı yapmış ve Kavel işçilerinin şikayetlerini tesbit etmiştir. İstifa eden işçiler hakikatte istifa etmemiş olduklarını, istifa kağıtlarını Müdürün baskısı karşısında mecburen imzaladıklarını açıklamış ve Genel Müdür İbrahim Üzümcüoğlu'nu itham etmişlerdir. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, Cuma günü Fabrika Müdürü ile görüşmüş, bu defa Üzümcüoğlu "Sendikaya karşı değilim, söylenenler yanlıştır." demiştir.

Genel Müdür'ün Sendikacılara baskı yapmayacağı vaadini işçilere duyuran Sendika Genel Başkanı, üyeleri normal çalışmaya davet etmiş ve işçiler normal çalış-

maya başlamışlarsa da Genel Müdür işçi çıkarmadan geri kalmamıştır. Üstelik işçileri de tahkir edici sözler söylemiştir. Bu hareket bardağı taşıran damla olmuş, işçiler şartelleri açmayarak oturma grevine başlamışlardır.

DÜNKÜ HAZİN OLAYLAR

Grev üzerine dün hazin olaylarda cereyan etmiştir. Babaların kardeşlerin ve eşlerin en tabii haklarını istismar etmeye çalışan İbrahim Üzümcüoğlu'nun gayri insani hareketleri karşısında dün sabah fabrikaya gelerek "Babalarımızın hakkını verin" diye feryat eden 100 kadar kız ve erkek çocuğu olayı protesto etmiştir. Genel Müdür acz içinde telefona sarılmış ve güya işçiler suçluymuş gibi savcılığa ve karakola telefonlarla yanlış bilgiler vermiştir. İstinye karakoluna hazır kuvvet gönderilmiş, Sarıyer Savcısı da işyerine giderek soruşturmaya başlamıştır. Esasen kendilerine hakaret edilen işçiler Savcılığa dilekçe vererek Genel Müdür Üzümcüoğlu aleyhine şahsi hakaret davası açmıştır. Bizde Maden-İş Sendikası olarak işvereni Sendikalı olanlara baskı yapılmayacağını amir bulunan 7286 sayılı kanuna dayanarak hakkında ayrıca dava açmaktayız. Kavel Fabrikasındaki Grev hareketi işçi haklarını çiğneyerek aşırı kar taahhüt eden bir iş bilmez Genel Müdür'ün bilgisizliğinin ve beşeri münasebetlere önem vermezliğinin bir sonucudur.

BÜYÜK GREV DEVAM EDİYOR

Vehbi Koç'un İstinye'de kurulu Kavel Kablo Fabrikası işçilerinin grevi halen devam etmektedir. İşçiler fabrikanın etrafında dolaşmakta, gece gündüz grev mahallinden ayrılmamaktadır. Polis, grev mahallinde her hangi bir hadiseye meydan vermemek bakımından tertibat almıştır. Fakat anayasa teminatı altında bulunan, Türk işçisinin grev halindeki direnme hakkına müdahale etmemekte ve bitaraflığını titizlikle muhafaza etmektedir.

ANLAŞMA OLMADI.

Diğer taraftan grevin üçüncü günü olan Salı günü, İstanbul Bölge Çalışma Müdürü Sabih Türsan, aracılık yapmak maksadı ile, Bölge Çalışma Müdürlüğü'nde tarafların iştirakiyle saat 16' da özel bir toplantı yapmıştır.

Toplantıya Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler, Genel Başkan Vekili Kazım Narmanlı, işveren şirketin İdare Meclisi Reisi Emin Aktar ve hukuk müşaviri iştirak etmiştir.

Bir saat kadar devam eden toplantıda, işveren temsilcileri, Pazartesi günü grev dolayısıyla işten çıkarılan 10 sendika temsilcisini tekrar işe almayı ve bundan böyle de sendikalı işçilere baskı yapmamayı kabul etmişlerdir. Sendika temsilcileri ise, daha önce çıkarılan 4 sendika temsilcisinin de işe alınmasını, 5 senedir verildiği halde bu sene başında kısıntılı olarak verilen ikramiyelerin geri kalan kısımlarının da verilmesini, ve yapılacak anlaşma gereğince işveren ve sendika temsilcilerinden müteşekkil bir şikayet komisyonunun kurulmasını, sendika üyelerinin bu komisyonda muhakeme edilip karara bağlanmadan cezalandırılmamasını ve işten çıkarılmamasını istemişlerdir. Neticede bir anlaşma olmamıştır.

ZALİM MÜDÜR KARAKOLDA.

Fabrika Müdürü İbrahim Üzümcüoğlu, Amerika'daki stajın'dan görgü sahibi olduğu gibi işçileri kabadayılıkla korkutmak usulüne başvurmuş, işçilere bağırıp çağırarak küfretmiştir. İlgili işçiler, derhal hareket dolayısıyla, karakolda davacı olmuşlar, suçüstü kovuşturması için karakolun çağırısına gelmeyen Üzümcüoğlu hakkında savcılık vasıtasıyla dava açılmıştır. Neticede Üzümcüoğlu, karakola gitmek için, vazifeliler vasıtasıyla fabrika önünde ateş yakarak ısınmakta olan işçilerden müsaade istemiş, karakola celbedilerek ifadesi alınmıştır.

TÜRK-İŞ ve İŞVEREN KONFEDERASYONU MADEN-İŞ'E ARACILIK TEKLİF ETTİ.

Diğer taraftan İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliği vasıtasıyla Türkiye Maden-İş Sendikasına aracılık teklifinde bulunmuştur. Maden-İş, üst kademesi olan Türk-İş'in isteğine uymuş ve teklifi kabul etmiştir. Bu gün hususta Türk-İş'in Beşiktaş'taki Birinci Bölge Temsilciliği makamında bir toplantı yapılacaktır.

MADEN-İŞ ÜYELERİNE YEMEK ve ERZAK DAĞITIYOR.

Grev hadisesinin devam etmesi karşısında Maden-İş bu günden itibaren üyelerine yemek ve erzak dağıtmaya karar vermiştir. Bu gün fabrikanın önünde kurulan bir kazanla kuru fasulye pişirilip işçiye dağıtılacaktır. Ayrıca Sendika İşçiye ekmek ve kuru erzak, yağ gibi gıda maddeleri de dağıtacaktır.

İŞÇİLER KARARLI.

İşçiler, isteklerini elde etme hususunda kararlı görülmektedir.

963/6

TÜRKİYE MADEN-İŞ SENDİKASI GENEL BAŞKANI KEMAL TÜRKLER'İN 01.02.1963 TARİHLİ BASIN TOPLANTISI BÜLTENİDİR

ÇOK MUHTEREM BASIN MENSUPLARI,
DEĞERLİ FİKİR İŞÇİSİ KARDEŞLERİM

İşçilerin Anayasa ile teminat altına alınmış en tabii haklarını, En büyük semaye hissesi Vehbi Koç'a ait bulunan İstinye Kavel Kablo Fabrikası işverenin insafsızca, çiğnemeye kalkması karşısında, işçilerin işi bırakma şeklinde yaptıkları protesto hareketi, işverenin anlayışsızlığı karşısında altı gündür devam etmektedir.

Bu olay Grev değil Lokavttır. Çünkü, olay işverenin, iş akdinin zımnen ve kanunen mevcut en önemli şartlarından bazılarını zor kullanarak değiştirmek istemesinden doğmuştur.

Beş senedir işçilerin kıdem sürelerine göre yılbaşında işçilere verilmekte olan ikramiye şert ve nisbetlerini bu sene işveren keyfi şekilde değiştirmiş ve çok cüzi miktarlarda ödemek istemiştir. İş akdinin en önemli ücret şartının bir kısmının değiştirilmesi mahiyetinde olan bu hususu işçiler reddetmiş, işveren istediğinde israr edince, işçiler 31 Aralık 1962 günü işyerinde toplanarak bu keyfi hareketi protesto etmişlerdir.

İşçilerin bu haklı direnmelerine müthiş içerleyen İşveren Vekili Umum Müdür İbrahim Üzümcü, bu Gayri Kanuni ve Gayri Adilane hareketini, işçi mümessili ve aynı zamanda Sendikamızın Şişli Şubesi Başkanı ile üç Sendika Temsilcimizi çıkarmak sureti ile daha da ileriye götürmek istemiştir. Bunu da kafi görmeyen Üzümcü, son ferdine kadar beş senedir Sendikalı olan işçileri, zor kullanmak veya geçici küçük menfaatler teklif etmek sureti ile Sendikadan istifaya zorlanmıştır.

Böylece işveren tarafından bozulan çalışma şartlarını reddeden işçiler geçen Pazar gününden itibaren iş bırakmak suretiyle protesto hareketine başlamışlardır.

* * *

İşverenin, işçinin rızası olmadan ikramiye nisbetlerini değiştirmesi, iş akdinin ücret şartını bozmuş olmasıdır.

İşçileri Sendikadan istifaya zorlaması, işçilerin Anayasa teminatı altında bulunan Sendikaya üye olmak hakkını açıkça çiğnemesi demektir.

İşçinin Sendika Temsilcilerini işten çıkarması, gene Anayasanın Temel ilkelerinden biri olan, Vatandaşın hak arama hakkını yok ederek Anayasaya karşı gelmesi mahiyetindedir. Bu sebeplerle, işçilerin bu kanunsuzluklara karşı işi bırakma şeklindeki protesto hareketi, Grev değil Lokavttır.

* * *

Bu olayın hakiki nedenlerinin esas temeli, Vehbi Koç'un önderliğinde bir kısım

sermayedarın manen ve maddeten Memleketteki Sosyal Gelişmeyi baltalamak gayesiyle düzenlemekte oldukları Sosyal Adalete aykırı harekete ve onların sakat anlayışına dayanmaktadır.

Memleketin Sosyal Davasında vazifeli ve azimli vatandaşlar olarak mutlu azınlık diye söylediğiniz, gayri insani anlayışın sahipleri olan bu bir takım şahsi çıkarcıların artık hudutsuz gibi gördükleri sömürme hareket ve anlayışlarına asla müsaade etmeyeceğiz.

İstinye Kavel Kablo Fabrikasında 220 işçi işinin başında haklarının aranmasını bekliyor. Anayasa ile teminat altına alınmış bulunan en tabii haklarını elden çıkarmamak için çoluk çocuğuyla birlikte altı gündür aç kalma pahasına en tabii direnme hakkını kullanıyor.

Çok küçükte olsa, işverenin kendi çıkarına hareketi neticesinde, memleketin Milli Geliri zedelenmiş ve zedelenmektedir.

Memleketin Milli Menfaatlerini hiçe sayan, olayın yaratıcısı işverenden, resmen hesap sorulmasını Resmi Makamlardan talep edeceğiz.

İşverenin bu şuursuz, insanlık haklarına, Sosyal Adalete ve Memleket menfaatlerine aykırı hareketini, Halkoyu karşısında protesto ediyor, en kısa zamanda Milli Şuurun benimsenmesi için ihtarda bulunuyorum.

KAVEL İŞÇİLERİNİN PROTESTO HAREKETİ DESTEKLENİYOR

Türkiye Maden-İş Sendikası'nın İstinye Kavel Kablo Fabrikası'nda çalışan üyeleri, işverenin haksız ve kanunsuz muamelelerine karşı iş bırakma protestosu devam etmektedir.

27.Ocak.1963 tarihinde başlayan protesto hareketi, bu gün dokuzuncu gününü yaşamaktadır.

İşverenin, işçilere karşı nefret verici tutumu, halk efkârınca tasvip edilmemekte, bilhassa hadise yerine gelen halk tarafından işçiler manevi destek görmektedirler.

PARA YARDIMLARI BAŞLADI

Diğer taraftan, diğer fabrika işçilerinin manevi dayanışma anlayışı şuurlanmaktadır.

Gene Vehbi Koç'a ait, Topkapı'da kurulu General Elektrik Ampul Fabrikası işçileri,İstinye'de açlık ve zulümle mücadele halinde bulunan işçi kardeşleri için, aralarında bir yardım kampanyası açmışlar ilk olarak toplanan 335 Lirayı, İstinye'li kardeşlerine gıda yardımı yapılmak üzere, sendika Temsilcileri vasıtasıyla sendikaya göndermişlerdir.

İlk para yardımına iştirak eden General Elektrik Fabrikası işçileri şunlardır: Mehmet Çabuk (15 Lira), Ercan Kızılçağlayan, Ergun Eryaşar, Yılmaz Ayas, Bahattin Geçmez, Osman Seyhan, Kemal Aşkın, Mustafa Şimşek, Mehmet Gaziler, Osman Yavuz, Bekir Şen, Güler Yalçınkaya Sabri Uygun, Orhan Alan, Fikret Saraycıklı, Musa Aykut, Necati Kararkaya, Kemal Yazgan, Kemal Özbak, Osman Eskiar, Nevzat Eşiter, Eşref Çalca, Nazmi Sevinç, Ahmet Can, Osman Nemlioğlu, (5 er Lira), Yajya Orisan, Mustafa Er, Abdülkadir Deniz, Nurettin Soyutürk, Şakir Kaptanoğlu, (1 er Lira), Sabri Kuzu, Mehmet Akın, Hasan Tabanlı, Fikri Yücel, Fehmi Demir, Özcan Çetiner, Sinan Ersel, Bilal Gündoğdu, Cihan Yumrutaş, Mehmet Demir, Abdullah Kuzu, Tevfik Akıskaloğlu, İsa Aykut, Firuzan Yılmaz, Cengiz Artan, Hamdi Kocakal, Ali Akalın, Bülent Aytal, Turgut Zeybek, Hüseyin Ekin, Durdu Cındıkoğlu, Hasan Gülşen, Yaşar Değirmencioğlu, Coşkun Sarıca, Adnan Holdancı , Bayram Süço, Ramiz Yüren, İbrahim Şenbakış, Haydar Diz, Halit Kaynak, Ali Doğan, Ahmet Gelgit, Cemil Kütükçü, Nihat Baykam, Hayri Başaran, Nihat Yılmaz, Mehmet Kayış, Kazım İnce, Rıfat Güllü, Mehmet Kocabal, Harun Koç, Dursun Aliordu, Hüseyin Özden, Ersoy Öztürk, Kemal Çavuş, Eyüp Varol, Erol Erten, Halidun Rodoslu, Ekber Akhun, Mehmet Odabaşı, Orhan Aydoğan, Osman Bakan, Mehmet Bobinler, Cengiz Büyükışık, Ali Altınay, Hidayet Yıldırım, Şemsettin Şimşek, Hikmet Koşun, Habib Kayayalçın, Yunus Gezmiş, Ruşen Öcal, Ergun Karamağra, Erdoğan Mum, Ziya Elmaslı, Necati Canıpek, Mustafa Akço,

Cafer Oğuztürk, Fazlı Güldü, Şener Sığan, Nevzat Şerbetli, Sami Işık, Hüseyin Ağca, Erol İştutan Dursun Akaya, İbrahim Aydın, Remzi Demirdiri, Zeki ümit, Mustafa Toprakçı, (2,5 Lira).

SAKAL GREVİ

Vehbi Koç'un, Silahtarağa'da kurulu Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri de gene Vehbi Koç'a ait Kavel Kablo Fabrikasında açlığa mahrum edilen 220 işçi kardeşi için, protesto mahiyetinde olmak üzere sakal grevine başlamışlardır.

01 Şubat 1963 tarihinden itibaren sakal grevine başlanan Türk Demir Döküm Fabrikası'nda 800 den fazla işçi çalışmaktadır.

Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri, Vehbi Koç'un ortak bulunduğu diğer işyerlerinde de olduğu gibi, Türk Demir Fabrikası Umum Müdürü Burhan Günergun vasıtasıyla, senelerden beri, en tabii kanuni haklarının çiğnenmekte olduğunu, yakın tarihte kendilerini de Kavel Fabrikası'ndaki 220 kardeşinin başına gelen acı akıbetin beklemekte olduğunu, bu sebeple çiğnenmekte olan haklarını elde etmek için şimdiden işi bırakarak aynı protesto hareketine başvuracaklarına bildirmişlerdir.

Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri, ayrıca General Elektrik Fabrikasında olduğu gibi, Kavel Fabrikasında aç bırakılan işçi kardeşlerine yemek yardımı yapılmak üzere aralarında para toplamaya başlamışlardır.

DİĞER İŞÇİLERİN İLGİSİ

Diğer taraftan, diğer fabrikalardaki işçiler, kitleler halinde, dün ve evvelsi günkü Cumartesi ve Pazar günleri İstinye'ye giderek, Kavel Kablo Fabrikası önünde gece gündüz, ekmeklerini kaptırmamak için bekleyen 220 kahraman kardeşlerini ziyaret etmişler, onlara manevi destek olmuşlardır. 220 kahraman kardeşlerinin aç olmalarına rağmen hak ve hüsni niyetlerinin çiğnenmesi karşısında direnme haklarını nasıl yılmadan kullandıklarını görmüşler, gözleri yaşararak onları kucaklamışlardır.

Sokak ortasında çoluk çocuğuyla aç perişan bırakılan kardeşleri için uyanan dayanışma şuuru ile bu günden itibaren maddi yardım için, aynen general Elektrik Fabrikası ve Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri gibi kendi arkadaşları arasında para toplama kampanyasına başlamışlardır.

MADEN-İŞ AZİMLİ

Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler; "Biz kuvvetliyiz. Maden-İş kuvvetini 'Çelik-Kenet' parolasından almaktadır. 220 kardeşimiz yalnız değildir. Ve onları asla yalınız bırakmayacağız. Azimliyiz ve kararlıyız. Asla haklarımızın zerresinden her ne pahasına olursa olsun vaz geçmiyeceğiz.", dedi.

KAVEL İŞÇİLERİ KAHRAMANLIK NUMUNESİ OLDU

Türkiye Maden-İş Sendikasının, Vehbi Koç'a ait İstinye'de kurulu Kavel Kablo Fabrikasında çalışan üyelerinin, istismara karşı direnme hareketleri, halen devam etmektedir.

İşverenin Kanunsuz hareketlerini protesto mahiyetindeki işçilerin işi bırakma olayı, Lokavt olarak bu gün (7 Şubat 1963) on üçüncü gününü idrak etmiş bulunmaktadır.

ON İKİNCİ GÜN SAKİN GEÇTİ.

Direnmenin 12 inci günü olan dün, diğer günlere nisbetle oldukça sakin geçmiştir.

İşçiler gece ve gündüz guruplar halinde fabrika etrafında nöbet beklemekte ve geceleri fabrika karşısında branda bezinden kurdukları 12 metre uzunluğundaki büyük bir çadırda ateş yakarak nöbet haricinde yatıp dinlenmektedirler.

İşçiler, Fabrikaya Polisten başka hiçbir kimseyi sokmamakta ısrar etmekte ve bunda büyük bir başarı göstermektedirler. Dün de fabrikanın 200 metre mesafesinden geçen, işçilerin (Grev Hattı) tabir ettikleri yere kadar fabrikanın memurları bir minibüs ile gelmişler, işçiler memurları bu sınırdan içeri geçirmemişlerdir.

ÜÇ MEMUR FABRİKAYA ALINDI.

Memurlar, işçilerin ücret hesaplarını yapmak üzere fabrikaya girmek için işçilerden izin istemeleri üzerine işçiler derhal toplanarak meseleyi müzakere etmişler, bir muhasip ile ancak iki yardımcısının içeri alınmasını kararlaştırmışlardır. Bununla beraber, içeri giren memurların, işçi ücretleri ile işleri yapıp yapmadığını kontrol etmek maksadıyla aralarından seçtikleri bir temsilciyi içeri giren memurların yanına kontrol olarak göndermiş, diğer seçtikleri bir temsilciyi de fabrikanın telefon santralinde vazifelendirerek, içerideki memurların dışarı ile irtibat kurmasına mani olmuşlardır.

FABRİKANIN ÜCRETİ REDDEDİLDİ

Diğer taraftan işçiler, dün öğleden sonra fabrikanın vermek istediği ücreti almamıştır. Çünkü, işveren işçilere ait tahakkuk ettirdiği ücret yekûnundan, fabrikaya borçlu işçilerin borçlarının tamamını kesmek istemiştir. Halbuki, Fabrika bu borçları, diğer fabrikalarda da olduğu gibi aylık taksitlerle ödemek şartı ile işçilere vermiş bulunuyordu. İşçiler, tahakkuk eden ücretleri almayınca, ücret olarak işyerine getirilmiş otuz bin küsur lira işyerinin kasasında kilitli kalmıştır. Çünkü işçiler, bu paranın da geri götürülmesine müsaade etmemişlerdir.

SENDİKA PARA DAĞITTI

Türkiye Maden-İş Sendikası, işçilerin para alma günü olan dünkü gün, fabrikanın teklif ettiği ücreti, işçilerin (aç ölmeye razıyız) diyerek reddettiğini öğrenince, bu gün derhal sendika muhasibini bir çanta para ile iş yerine göndermiş, işçilerin isteğine göre kendilerine para yardımında bulunmuştur.

İşçiler, sendikanın beklenmedik aniden bu para yardımı karşısında, bütün dertlerini unutmuşlar, anayasa teminatı altında olduğu halde işveren tarafından insafsızca çiğnenen hakları verilmedikçe, her ne pahasına olursa olsun haklı davalarından dönmemeye bir defa daha yemin etmişlerdir.

TÜRKLER KONUŞTU.

Sendika Genel Başkanı Kemal Türkler, "Kardeşlerim haklıdırlar. Onların bu haklarının zerresinin çiğnenmesine asla müsaade etmeyeceğiz. Ve zerresinden asla vazgeçmeyeceğiz. En küçük her lokmamızı mutlaka onlarla paylaşmaya azimli ve kararlıyız. Onları aç bırakmayacağız. Sendika olarak, bu hususta gerekli her türlü tedbiri almış bulunuyoruz.", demiştir.

Sendika, ayrıca bütün Türk İşçilerini, İstinye'de sosyal dava uğruna açlıkla mücadele halinde olan kahraman kardeşleri için onları yardım kampanyasına davet etmeyi kararlaştırmıştır.

LOKAVT KAT ' İLEŞTİ

Haddizatında Kavel Kablo Fabrikası işçilerinin 27 Ocak 1963 tarihindenitibaren işi bırakma hareketleri Lokavt mahiyetinde idi.

Çünkü İşveren, 5 senedir işçilerin kıdem süresine göre verilmekte olan ikramiyelerin şartlarını bu sene değiştirmişti. İşverenin, iş akdinde yaptığı bu değişikliği zorla kabul ettirme çabası karşılarında işçilerin 31 Aralık 1962 tarihinde iş yerinde yaptıkları protesto toplantısına içerleyen işveren, Ocak.1963'ün ilk haftasında sendikanın Şişli Şubesi ve işçi mümessili ile diğer üç sendika temsilcisini (Mikrop) diye işten atmıştı. Diğer taraftan beş senedir son ferdine kadar, Türkiye Maden-İş Sendikası'na aza olan üyeleri, fabrika tarafından hazırlanmış istifalara zorla imza attırarak, sendikadan istifaya zorlamıştır.

Bu sebeplerle işçiler, çiğnenen kanuni hakları karşısında 27 Ocak 1963 tarihinde işbaşına gelerek çalışmamışlardı. Hakları iade edilmedikçe çalışmayacağı anlaşılan işçiler, fabrika tarafından iş yerine getirilen noter memuru vasıtasıyla, 1 Şubat 1963 tarihinde işten çıkarılmış ve ertesi günü iş yerine 200 Polis getirilerek içeri alınmamışlardır. Böylece, işveren İşçilerin tamamını işten çıkararak lokavt hareketini kesinleştirmişti.

Bu durum karşısında sendika, işvereni lokavt suçundan derhal savcılığa verdi ve dava açtı.

OLAY DEVLET ve HÜKUMET REİSLERİNE DUYURULDU

1.Şubat.1963 tarihinde olay yerinde 200 polis, Sarıyer Savcısı'nın emriyle hadise mahallinde vazife almış bulunmaktadır.

İki gün önce İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından alınan bir tertibatla, işçiler ceza kanuna göre yol kesme suçuyla suçlandırılmak istenmişse de bunda polis muvaffak olamamıştır.

Çünkü, Sendika Hukuk Müşavirliği olayı derhal hukuki yönden incelemiş, işçilerin hareketini, yol kesme suçuyla suçlandırmanın imkansız olduğunu ve polisin müdahalesinin yersiz ve haksız olduğunu, sendika genel başkanlığına rapor etmiştir. Bu durum karşısında Sendika Genel Başkanı Kemal Türkler, derhal birer yıldırım telgrafla olayı Sayın Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Sayın Başvekil İsmet İnönü, ile İç İşleri, Çalışma ve Adalet Vekillerine duyurarak, polisin haksız ve anayasaya aykırı müdahalesinin durdurulmasını istemiştir.

Bunun üzerine, polisin müdahalesi durmuştur. Polis işyerinde sadece bekleme vazifesi ifa etmekte, her hangi bir müessif hadisenin tahakkukuna mani olmak için vazife almış bulunmaktadır.

Telgrafın metni şudur :

İstanbul İstinye Kavel Kablo Fabrikası'nda çalışan 220 işçi, iş akdinin değiştirilmesi mahiyetindeki işveren tekliflerini kabul etmemesi sebebiyle, hepsi bir anda işten çıkarılmıştır. İşverenin lokavt suçunu protesto için işyeri önünde işe dönmek maksadıyla toplanan işçileri, emniyet müdürü 200 kadar polisle dağıtmak ve anayasa teminatı altında bulunan haklarından vazgeçirmek için zor kullanmaktadır. İşçiler 10 gündür açtır. Ekmeklerini kaptırmamak için işyeri mahallinde gece gündüz beklemektedirler. Herhangi bir müessif hadiseye meydan vermemek için polisin kanunsuz müdahalesinin durdurulması ve işçilerin haklarının teslimi için gerekenin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Türkiye Maden-İş Sendikası
Genel Başkanı
Kemal TÜRKLER

İŞVEREN YENİ İŞÇİ ALMAK İSTEDİ.

1 Şubat 1963 tarihinde bütün işçiler için noter marifetiyle çıkış muamelesi yapan işveren, işyerine yeni işçi almak üzere derhal gazetelere ilan vermişse de, müteaddit günlerde iş için müracaata gelen işçiler; işyeri önünde işini başkasına kaptırmamaya yürekten azimli 220 işçiyi toplu halde görünce, işveren kendilerine milyonlar verse de çalışmayacaklarını söyleyerek, dertli kardeşlerinin dertlerine ortak olmaya çalışmışlardır.

Esasen çalışmak isteyen olsa dahi, içeri girmenin imkânı olmadığı gibi, içeride müracaat için bir tek memur bulmak dahi imkansızdır.

İSTİNYE HALKI DA ÜZGÜN.

İstinye'de oturmakta olan halk, çocuk ve ihtiyar olmak üzere, günün her saatinde olay mahalline gelmekte, işçilerle ilgilenerek onlara büyük ölçüde manevi destek olmaktadırlar. Hele birkaç yetmişlik nine, işçilere geçmişteki dedelerinin büyük güçlük ve imkânsızlıklar içinde elde ettikleri kahramanlıkları hatırlatarak, haklı davalarından dönmemeleri için işçilere kuvvet kaynağı olmaya çalışmaktadırlar.

Diğer taraftan İstinye halkı, işçilere günün muayyen saatlerinde sigara, yemek,ekmek dağıtarak yardımda bulunmaktadırlar.

SİNE – İŞ'in ÖRNEK HAREKETİ.

Yeni kurulmuş bulunan Sinema İşçileri Sendikası, olayla çok yakından ilgilenmektedir. Sendikanın başkan ve idarecileri, Maden-İş Genel Başkanlığı'na muhtelif vesilelerle, İstinye'de direnme hakkını kullanmakta olan işçi kardeşlerine her türlü yardımı bir vazife bildiklerini ve böyle bir davada Maden-İş'le mutlaka beraber olduklarını bildirmişlerdir.

Sine-İş, ayrıca, İstinye'deki işçilerin üç günlük iaşelerini vermeye karar verdiklerini de açıklamıştır. Ayrıca, Sine-İş, olay mahallinde bir haftadır hadiseyi filme almaktadır. Olaydan sonra bir dokümanter film hazırlayarak, Türk Sosyal hayatına hatıra olmak üzere Maden-İş'e hediye edecektir.

İki gün önce bu olayla ilgili olarak fevkalade bir toplantı yapan Sine-İş İdare Kurulu, toplantıyı gece saat 02.00 de bitirdikten sonra, İstinye'de olay mahalline giderek işçilere manevi destek olmak istemiştir. Olay yerindeki işçilerin büyük manevi varlık içinde olduklarını gören Sine-İş İdarecilerinin gözleri yaşarmış, bir idareci, "Biz onlara manevi kuvvet vermeyi düşünürken onlardan manevi kuvvet aldık.", demiştir.

TERSANE İŞÇİLERİ OLAYI DESTEKLİYOR.

Evvelsi gün, İstinye Tersanesi'nde olay mahalline gelen 400 kadar işçi, kahramanlık destanı yaratmakta olan kardeşlerine, manevi destek olmuşlar ve para yardımı için aralarında kampanya açtıklarını bildirmişlerdir.

Bunu duyan tersane iş yeri amiri, dün işçilerden 35 tanesini sorguya çekmiş, "Niçin olay mahalline giderek böyle uygunsuz bir harekette bulundukları..." hakkında ifade almıştır.

Bu üzücü hadiseye sinirlenen 1000 den fazla tersane işçisi, dün tekrar olay mahalline gelerek, tersane amirini protesto etmiş, gerekirse kendilerinin de işi bırakarak tersane amirine güzel bir ders vereceklerini bildirmişlerdir.

KARAYOLLARININ DESTEĞİ.

Dün akşam Karayolları işçileri sendikasından bir heyet akşam saat 21.00 de Maden-İş Sendikası Genel Başkanı'nı ziyaret ederek, her zaman olduğu gibi, bu olayda da daima Maden-İş'le beraber olduklarını bildirmişlerdir. Kardeş sendikanın ida-

recileri ayrıca, maddi yardımda bulunmak için, üyeleri arasında bir maddi dayanışma kampanyası açtıklarını ve olayı manen desteklemek bakımından bir program hazırlamakta olduklarını bildirmişlerdir.

DAYANIŞMA ŞUURU GELİŞİYOR.

Silahtarağa'da kurulu Vehbi Koç'a ait Türk Demir Döküm Fabrikası işçilerinin, İstinyeli kahraman kardeşlerini destekleme maksadıyla, sakal grevine başladıklarını gören, Fabrika Umum Müdürü işçi temsilcilerini çağırarak, onları sigaya çekmek istemiş, fakat muvaffak olamamıştır. Çünkü, işçiler artık eski baskı altında çalışma günlerine paydos demenin zamanının geldiğini bildirmişler, kendilerinin de senelerdir verilmeyen bir çok hakları bulunduğunu, İstinye olayı bu hafta içerisinde neticelenmezse kendilerinin de istikbal içerisinde olduklarını bu sebeple kendilerinin de gelecek hafta aynı çareye başvurmalarının mümkün olduğunu söylemişlerdir. Bilahare Umum Müdür, durumu derhal Vehbi Koç'a bildirerek Kavel Olayı kısa zamanda halledilmezse aynı olayın Türk Demir Döküm Fabrikası'na da sirayet etmek üzere olduğunu bildirmiştir.

Diğer taraftan işyeri işçi temsilciliği işçilere bir bildiri yayınlamıştır.

Bildiride şöyle denilmektedir:

İşçi Kardeş,

Senin gibi hak arayan işçi kardeşlerinden Kavel Kablo Fabrikası'nda çalışanların başına gelenleri biliyorsun. 220 işçi kardeşin 5 yıldan beri verilen yıllık ikramiyelerinden mahrum edildiler. Hak arayan sendika temsilcisini ve ona destek olanları işveren hemen işten attı, kanunları çiğnedi.

Arkadaş,

Bizler, kanunların hâkim olmasını isteyenleriz. Hakkımızı çiğnetmemek için el birliği ile çalışan fedakâr, fakat karnı doymayan, üstü başı insanca yaşadığımızı göstermeye yetmeyen bizler bu kanunsuzluklara karşı gelinmesini bilenleriz. Nitekim sendikalı arkadaşlarının kendi uğurlarına işten çıkarıldığını gören Kavel'deki bütün işçiler, işverenin kanuna karşı gelmesi üzerine işbaşı yaptı, fakat çalışmadı. Çünkü ne ikramiyeleri verilmişti, ne de hak arayan temsilcileri işte çalıştırılmıştı.

İşçi Kardeş,

220 işçi, çoluk çocuklarının aç kalmaları pahasına hak çiğnetmemek için çalışmamayı göze aldı. Fakat işveren yine kanunsuzluk yaptı, 220 işçiyi işten çıkardı. Fabrikaya sokmadı. Yerine yeni işçiler bulmak için gazetelere ilan verdi. Emeklerinin haklarını alamayanlar, işvereni bu kanunsuz hareketinde başıboş bırakmaya karar verdi. Fabrika etrafında bekledi, çadırda yattı. Gaz lambası yaktı, çalı çırpı toplayıp tutuşturdu, ısınmaya çalıştı. Bu şuurlu birlik ve beraberlik karşısında bütün sendikacılar Kavel'deki 220 kahramanı destekledi. Onlara yardıma başladı. Kumanyalar hazırlandı. Fabrikanın önünde çorba kazanları kaynatıldı. İşçiler, sizlerin meslektaşlarınız yılmadan hak arama hareketine devam etti.

Ya sen ne yaptın arkadaş?

Sana düşen görevi düşündün mü?

Evet, ne yapacağını bilen işçiydin sen.

Evet, kendine düşen görevi düşünen ve işaret bekleyen şuurlu arkadaştın sen. Temsilciliğe hislerinizi bildirdiniz. İsteklerinizi duyurdunuz. Bizden hareket emri beklediniz. Var olun.

İşte şu bildirimizle sana görevini yazılı olarak bildiriyoruz:

Sakalınızı kesmeyeceksiniz. Sakal bırakacaksınız. İşvereniniz sizi sakallı gördükçe, başka fabrikada Kavel'de hakları çiğnenenlere destek olduğumuzu anlayacak.

Bir taraftan sakal bırakırken öte yandan gönlünden kopanı temsilciliğine ver. Çoluk çocukları ile hak arayanların ayakta durabilmelerine yarayacak maddi yardıma katıl.

Bu mücadele gününde yalnız değilsin. Bir elin nesi var, iki elin sesi var; Biliyorsun: "Damlaya damlaya göl olur." Kaç kuruş verirsen ver. Kavel'deki kahraman 220 kardeşine yardım ve destek elini uzat.

İşte görevin.

Görevini yap arkadaş.

Görevini yap ki yarın sende haksızlığa uğrama

Türk Demir Döküm Fabrikası İşçi Temsilcileri.

Baş Mümessil: Sabri Kıruç, Mümessil: Şinasi Kaya, Arif Çat, Hüseyin İyitemiz

Türk Demir Döküm Fabrikası işçilerinin kendi aralarında açtığı yardım kampanyası hızla gelişmektedir.

Diğer taraftan 400 kişi çalışmakta olan Edirnekapı dışında kurulu İbrahim Uzel oto Makas ve Yedek parça fabrikası ile, Küçükköy Andon Zozo Döküm Fabrikası işçileri de sempatik olarak sakal grevine başlamışlardır.

Ayrıca her iki işyeri işçileri de aralarında Kavel İşçileri için bir yardım kampanyası açmışlardır.

AMPUL FABRİKASINDA BASKI TEPKİ YARATTI.

Kavel İşçilerine yardım için General Elektrik Fabrikası işçilerinin açtığı yardım kampanyası münasebetiyle yardımda bulunan işçilerin isimlerini gazetede okuyan işveren, işçilere, "Yardım yapacak kadar ücret aldığınıza göre, şirketin ortağı bulunan Vehbi Koç, artık sizlere zam yapmayı bundan böyle reddedecektir.", şeklinde baskı yapmaya kalkmıştır.

Buna karşılık işçiler, bu boş tehditlerden asla korkmadıklarını bildirmişler, zam hakları gasp edildiği takdirde, İstinyeli kardeşlerinden asla geri kalmayacaklarını söyleyerek, "Bundan sonra çiğnenen haklarımızı nasıl kurtaracağımızı İstinyeli kardeşlerimizden artık çok iyi öğrendik.", demişlerdir. Bu ümit edilmedik tepki karşısında İşveren vekili, durumu telefonla derhal Vehbi Koç'a bildirmiştir.

963/10

KAVELDE MUTLAKA AYNI İŞÇİLER ÇALIŞTIRILACAK

Kavel Fabrikasında işlerinden çıkarılan 220 işçi, verilmeyen ve çiğnenen haklarını elde etmek için kanunlara sığınarak yapmakta oldukları pasif mücadeleye devam etmektedirler. İşçilerin bu direnişi ve şuurlu hak arayışı, satın alınmayan yazarların takdirini kazanmıştır.

Türk-İş Konfederasyonu'nun izlediği plan çerçevesi içinde hareket eden Maden İş Sendikası ve ona bağlı Kavel işçileri güvenle verilecek kararı ve yapılacak anlaşmayı beklemektedirler.

Evvelki gün bir emniyet amirinin yanlış hareketi ile başlayan üzücü olaylar üzerine Maden-İş Sendikası yetkilileri işçilere itidal ve sükunet tavsiye etmiş, kendilerine yapılacak iftirayı sendikanın var gücü ile iftiracılara iade edeceğini bildirmiştir. Kavel işçileri kendilerine fiili tecavüz edilse dahi nefislerini müdafaa etmeyeceklerdir. Artık grev ve toplu sözleşme kanun tasarısının mecliste görüşülüp kanunlaşacağı sırada bir kısım işverenlerin bu kanunu işlemez hale getirmek için Kavel olayını başka mecralara çekme politikası sezilmiş, işçiler bu oyuna gelmemeğe karar vermiştir. Bir kısım işverenler, Kavel işçilerinin haklarını çiğnetmemek için giriştikleri pasif mukavemeti zor kullanma ve kendi elleriyle kendi haklarını teslim ettirme şekline sokmak, işçi ile devlet kuvvetlerini çakıştırmak yolunu açmağa çalışmaktadırlar. Fakat sendikacılar, devlet nizamını korumakla görevli polislere bu görevlerini ifa sırasında en ufak bir zorluk çıkarmayacaklardır. Bilakis polisin bu yoldaki vazifesini kolaylaştıracaklardır.

Dün sabah saat 8'de Kavel Fabrikası civarında haklarının verilmesini ve işbaşı yapma anlaşmasını bekleyen işçilere Emniyet Müdürü Necdet Uğur hitapta bulunmuştur. Necdet Uğur, daima gösterdiği vakar ve olgunlukla işçilere dostça hitap etmiş, onların vatanseverliğinden asla şüphe etmediği bildirmiş, polisleri dış kordondan çektiğini ve işçilere güvenerek civarın emniyetinden emin olarak oradan ayrılacağını bildirmiştir. İşçiler, nizam ve disipline, emniyet ve güvene saygılı insanlar olarak Emniyet Müdürü'ne "korkma" demişlerdir.

Saat 10 da Vali ve Belediye Reis Vekili Niyazi Akı gelmiştir. Vali Akı, işçilere sevgi ile hitap etmiş, haklı olduklarını bildirmiş, fabrika çalışınca bu işçilerden başkasının fabrikada çalışmayacağını belirtmiş, işçilerin polis kuvvetlerine yardımcı olmalarını istemiş, ve alkışlar arasında Vali iş yerine girmiştir. Bir süre sonra fabrikadan çıkarak yeniden işçilere hitap eden Vali;

"İşçi kardeşlerim, çalışmak istiyor musunuz?"diye sormuştur. İşçiler ve onların temsilcisi İlyas Kabil:

"Evet, çalışırsak, çalışılmayan günlerin kaybını da telafiye çalışırız.", diye haykırmışlardır.

Vali Niyazi Akı:

"Sizlere itimadım var. Bugün temsilcilerinizle yeniden görüşeceğim, iş başı

yaptığınız gün gelecek fabrikada sizinle bir kahve içeceğim.", demiştir.

İşçiler Valiyi hararetle alkışlamışlardır.

İşçi konfederasyonu Türk-İş'le fabrika yetkilileri arasında anlaşma oluncaya kadar fabrika civarında güvenle bekleyecek işçiler verilecek işbaşı emrini gözlemektedirler. İşveren ise fabrika kapısına astığı bez ilanla müessesenin kapatıldığını bildirmiştir. Kavel Kablo Fabrikasında kimse kalmamıştır.

İşçiler, açlığa ve soğuğa ölünceye kadar dayanacaklarını bildirmişlerdir. Fakat Türkiye'deki bütün işçiler Kavel'deki kardeşlerine hediyeler göndermektedirler. Maden-İş Sendikası da işçiler için karavana çıkarmaya devam etmektedir. Sendika bayram arifesinde işçilere tekrar para dağıtacaktır.

KAVEL OLAYI DEVAM EDİYOR

İstinye'de kurulu Kavel Kablo Fabrikası olayı bu gün (20 Şubat 1963) 25 inci gününü yaşamakta ve devam etmektedir.

11 Şubat 1963 tarihinde Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliği binasında, Türk-İş Başkanı Sayın Seyfi Demirsoy riyasetinde İstanbul sendika başkanlarıyla yapılan toplantıda, Kavel işçilerinin bütün Türk İşçileri tarafından maddi ve manevi yönden desteklenmesi kararlaştırılmış, alınan kararın mahallen yürüttürülmesi ve bu arada yetkili olarak anlaşma müzakerelerine iştirak etmesi için üç kişilik bir yürütme ve müzakere komitesi kurulmuştur. Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar, Müskirat Federasyonu Başkanı İbrahim Denizcier, Maden-İş Başkanı Kemal Türkler'den müteşekkil Komite bundan önce bir çok anlaşma teşebbüslerinde bulunmuşlarsa da İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun, Türk işçilerine ve sendikalarına ders olması bakımından daima bozguncu anlayış ve hareketi karşısında müspet bir netice almamıştır.

Yürütme ve Müzakere Komitesi son olarak işverenlere hakem sistemini teklif etmiş ve hakem olarak, bu işin resmen kovuşturucusu bulunan İstanbul Bölge Çalışma Müdürü Sayın Sabih Türsan'ı göstermiş, fakat en halisane ve tabii bu teklif de kabul edilmemiş ve neticesiz kalmıştır.

Bu sebeple olay devam etmektedir ve Maden-İş bu gün işçilere tekrar para yardımında bulunmuştur.

YARDIM KAMPANYASI GELİŞİYOR.

Türk-İş açılan yardım kampanyasını bütün teşkilata tamim etmiştir. Bu tamimden sonra bütün Türkiye'de yer yer Dayanışma Komiteleri kurulmuş yardım kampanyası hızlanmış bulunmaktadır.

Toplanan paralar Maden-İş Genel Merkezi'ne veya, Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliği'ne gönderilmektedir. Ayrıca endikalar telgraf veya mektuplarla Maden-İş'e başarı dileğinde bulunmakta üstün bir kardeşlik örneği olarak maddi ve manevi Maden İş'i desteklemekte olduklarını bildirmektedir.

Kardeş teşkilatların bu hususta Maden-İş'e göndermekte oldukları tamim, bildiri, telgraf, mektup ve basın toplantısı bülteni gibi vesikaları bundan böyle, Maden-İş Genel İcra Kurulu, müteselsilen bültenle neşretmeyi kararlaştırmıştır.

TÜRK-İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
Sayı : 385-35
ACELE VE ÖNEMLİ

Teşkilata,

İstanbul'da Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçilerle işverenler arasında çıkan uyuşmazlık sonucunda işçi arkadaşlarımızın işçilerini bıraktıkları bilinmektedir.

Yapılan bütün teşebbüslere rağmen ihtilafın halli mümkün olamamıştır. İşverenler Konfederasyonu mensupları kendi aralarında yaptıkları toplantılarda tam bir dayanışma halinde işvereni desteklemektedirler.

İşçi arkadaşlarımızın daha fazla güç şartlar içerisinde bırakılmamaları için konfederasyona bağlı teşekküllerin acele yardım elini uzatmaları zarureti hasıl olmuştur.

Sırf bu amaçla yapılacak yardımların adresi aşağıda yazılı birinci bölge temsilciliğimiz adına gönderilmesini ve neticeden Konfederasyona bilgi verilmesini önemle rica ederiz.

Saygılarımızla...

Adres :
Türk-İş
Birinci Bölge Temsilciliği
Sinanpaşa Köprü Sok. 23
Beşiktaş - Şehir
Tel : 48 77 18

Başkan
Seyfi Demirsoy

Genel Sekreter
Halil Tunç

OLAYIN GÖRÜNÜŞÜ.

Türk-İş'in teşkilata yaptığı genelge, tarih bakımından sendikalar için büyük bir imtihanın başladığını göstermektedir. Bu imtihandan ne kadar başarılı çıkarsak bunun şerefi sadece teşkilatlı Türk işçilerinin olacaktır.

Kavel olayı, artık basit bir işyeri ihtilafı olmaktan çıkarılmıştır. Sendikacılara, işçi mümessillerine, hak arayanlara, anayasa ilkelerine uygun hareket edenlere sermaye çevrelerinin derhal büyük bir ittifak halinde karşı cephe alması dikkatten kaçmamaktadır.

Olayı basından ele alanların sosyal adaletten yana olanları, konuyu çok iyi açıklamasını başarmışlardır. İşte YÖN Dergisinin 20.Şubat.1963 tarihli 62 sayısında Doğan Avcıoğlu'nun başyazısı:

TAHAMMÜLSÜZLÜK.

İşçi haklarını koruyan ileri bir anayasa yaptık. Bu hakların kâğıt üzerine yazılmasına kimse itiraz etmedi. Fakat sıra bu hakların kullanılmasına gelince hükümette ve işveren çevrelerinde kıyametler kopuyor. Aktif sendikacı arkadaşlarının da işe alınmasını sağlamak amacıyla, büyük bir olgunluk içinde grev yapan Kavel işçilerine tahammül edemiyoruz. Bir kısım basın, kamuoyuna grevciler aleyhine kışkırtmak için elinden geleni esirgemiyor. Hükümet sendika liderlerine tehditler yağdırıyor. "Yok efendim, tahrik varmış. Tahrikçi sendikacılar, işçileri kandırıyorlarmış. Bunlar tevkif edilmeliymiş. Pis komünistlerin kafaları kırılmalıymış. İşçiler neden Bakanlığa başvurmazlarmış da grev yapmaya kalkışırlarmış v.s. v.s."

Manzara bu. Sanki ne yapmış Kavel işçileri? Kavel işçileri sadece ve sadece anayasanın tanıdığı bir hakkı kullanmışlar. Aktif sendikacı arkadaşlarının kovulmasını önlemek amacıyla, tam bir dayanışma ve olgunluk içinde greve koyulmuşlar. Aktif sendikacıları uzaklaştırarak, işçileri kuzulaştırmak isteyen işverenin, yeni işçi almasını önlemek maksadıyla da, grevciler fabrika önünde mecburen emeklerinin bekçiliğini yapmışlar. Bu soğukkanlı bekçilik işverenin "sarı işçi" kullanmasını önleyecek kanun hükümleri mevcut olmadığı müddetçe, grev hakkının kaçınılmaz bir sonucu. Başka türlü grev hakkını kullanmak mümkün değil.

Buna karşılık, işveren ne yaptı? İşveren, anayasa tarafından tanınmadığı ve mevcut kanunlar tarafından yasaklandığı halde, grevi bozmak için, işveren konfederasyonunun da desteğiyle, lokavta giderek, fabrikayı kapattı.

Kanunsuzluk ortada. Maksat da ortada... Maksat, ilk yumruğu indirmek, işçi hareketlerini daha işin başında ezmek ve bu hareketlerin gelişmesini önlemek. Ama bu konulara yüzde yüz aykırı davranışa ses çıkaran yok. "Anayasa lokavt hakkı tanımıyor ve bugünkü kanunlar lokavtı yasaklıyor." diyen yok. İşverenlerin mutlaka galip çıkma yolundaki diktacı tutumunun, işçi ve işveren münasebetlerinde, bütün toplumu rahatsız edebilecek sert çalışmalara sebebiyet verebileceğini hesaplayan yok. Anayasanın 36 ıncı maddesini hatırlayarak, "Mülkiyet hakkının kullanılması, toplum yararına aykırı olamaz." fikrini savunan yok, ileri fikirli tanınan bir Çalışma Bakanı bile, işçileri peşinen haksız sayan sözler sarf etmekten çekinmiyor.

İşverenlerin kanunsuz davranışına ses çıkarmak kimin haddine... Büyük iş çevrelerinden gelen reklamlarla beslenen rotatif kralları ise her türlü çıkarlarıyla işveren çevrelerine bağlı oldukları için, işçileri haksız yere işten çıkarmaya dünden hazır...

İşte böyle bir zihniyetle, grev ve toplu sözleşme haklarını tanımış bulunuyoruz. İlk önemli işçi hareketlerinin görüldüğü 1908 den itibaren 55 yıl geçtiği halde, hakim çevrelerin zihniyetinde en ufak değişme yok. Bu değişmeyen zihniyetle, ileri anayasa arasında derin bir uçurum var.

1908 İŞÇİ HAREKETLERİ

Bu bakımdan Hüseyin Avni Şanda'nın "Türkiye'deki 54 yıl önceki işçi hareketleri" adlı ufak broşürü, ibret verici örneklerle dolu: (1908'de Abdülhamit devrilmiş, herkes, "Hürriyet, Adalet, Müsavat" şarkılarını haykırıyor. Hocalar papazlarla "Kardeş olduk" diye öpüşüyor. "Geceler gündüz oldu" türküleri söyleniyor.

Bu kardeşlik havası içinde o tarihlerde "tatili eşgal!" ismi verilen grevler başlıyor. Grev dalgası, Rumeli'den Anadolu'ya doğru yayılıyor. Grevler, Anadolu'daki pamuk işçilerini, Anadolu ve Rumeli demiryollarının memur ve işçilerini, İstanbul'daki tütün ve deniz işlerini de içine alacak kadar genişliyor. Yerlerine yeni işçi alınmasını önlemek amacıyla, pamuk fabrikalarında işçiler oturak grevi yapıyorlar.

Grev dalgasıyla birlikte, yerli ve yabacı sermayede telaş başlıyor. Yabancı şirketlerin müdürleri, Babıali'ye koşuyorlar. "Hürriyet, Adalet ve Müsavat" şarkıları derhal unutuluyor. Yetkililerin kaşları çatılıyor. Bir kısım basın, bugün olduğu gibi, işçiler aleyhine yaylım ateşine geçiyor. İkdam gazetesine göre, "Grevler adeta bir salgın hastalık haline gelmiştir. Grevler, memleketimizdeki sanayi yabancı sermaye ile kurulduğu için, mali itibarımızı kırarmış, şirketlerin hisse senetlerinin değerini düşürürmüş." İstanbul Ticaret Odası gazetesi ise, yerli işçilerin yabancı işçiler seviyesinde olamayacağı gerekçesiyle, grevlere karşı çıkıyor. O devir işverenlerinin görüşlerini yansıtan İstanbul Ticaret Odası gazetesinin, Türk işçisinin haklarını reddetmek için ileri sürdüğü gerekçe dikkatle okunmaya değer: "Seviyesi haklarını müdafaa ve muhafazadaki kudretleri bizimkilere kat kat faik [yüksek] olduğundan, yerli amelenin politika manevracılarına kolaylıkla kapılacakları der-kâr [açık,aşikâr] bulunduğundan ecnebi ameleleri derecelerinde mutalebatta [istekler] bulunmaları (yabancı işçiler gibi isteklerde bulunmaları) gayri caizdir."

Basının bu tepkisi ve şirketlerin işçilere hadlerini bildirmesi için Babıali'ye koşmaları üzerine, hükümet harekete geçiyor. Zaptiye Nazırı Sami Paşa, "Hükümeti seniye ile ahalinin menafine irası mazarrat" [Hükümetin büyüklüğüne ve halkın çıkarına zarar verdiği] ettiği gerekçesiyle, grevleri bastırıyor: Tatili eşgal (grev) kanunu, yeni baştan değiştirilerek, sendika kurulması bile yasaklanıyor.

1963 te 1908 ZİHNİYETİ

Kavel olayları, 55 yıl önceki zihniyetin bugün de değişmeden yaşadığını gösteriyor. Yalnız Türkiye bugün, kapitalist gelişmenin çok daha ileri bir safhasında, Kavel Grevi'nin bütün işçi teşekküllerince desteklenmesi olayının da gösterdiği üzere, işçi sınıfı eskisinden çok daha güçlü, çok daha şuurlu ve demokratik haklarını kullanmaya azimli. Bu sebeple 1963 yılında işçi davalarının 1908 zihniyetiyle ele alınması, arzulanmayan kesinlikte sınıf çatışmalarına yol açmaktan başka sonuç vermez. Artık fabrika kapatmakla ve tehditlerle işçiler kuzulaştırılamaz. İşverenlerin uzun vadeli menfaatlerini göz önünde tutarak, kısa vadeli menfaatlerinden fedakârlık yapmaları ve demokratik gidişe ayak uydurmaları lazım. Hükümetin ve uyanık işverenlerin bu yolda

çaba göstermesi gerekli... Ne var ki son Kavel olaylarında, böyle bir uyanışın belirtilerini göremedik. Hükümet, tahrikçi arama ve sendika liderlerini tevkif etme tehditlerine başvurma geleneğinden kutulamadı. Eğer İstanbul Valisi ve Emniyet Müdürü, olgun idare adamlarına yakışır şekilde davranmasaydı, olaylar çok daha büyüyebilecekti.

İşveren Konfederasyonu ve fabrika yöneticileri ise, Kavel Grevi'ni, kuvvet denemesi için fırsat saydılar ve lokavt suçunu işlemekte mahzur görmediler. Lokavt, sanıldığı gibi, işçi grevine muvazi olarak tanınan bir patron grevi değildir.

Lokavt, işverenlerin elinde grevleri önleme ve bozma vasıtasıdır. Bunun içindir ki, grev hakkının yanı sıra lokavt hakkı da tanımak, bir elle verileni, öbür elle geri almaya çalışmak demektir. Nitekim yeni anayasa, grev hakkını tanırken (madde 47), Lokavt hakkından söz etmemiştir. Ayrıca anayasa, çalışma hakkını (madde 42) sağlamaktadır. Fabrika kapılarını kapayıp çalışmak isteyen işçileri kapı dışarı etmekten ibaret olan lokavt, çalışma hakkıyla da tezat halindedir. Grev ise, daha iyi şartlarla çalışma talebinden başka bir şey değildir. Bu sebeple grev kanununda lokavta yer vermek anayasaya aykırı bir davranış olacaktır. Yetkili makamlar, bugünkü mevzuata göre de suç olan lokavtı önleme ve cezalandırma durumundadır. Fakat bu suç, bugün fütursuzca işlenebiliyor, ve işçilere karşı kanun maddelerini zorlamaya kalkışan ilgililer susuyorlar...

Kapitalist kalkınma yolunu seçen az gelişmiş bir ülkede, işçi ve işveren münasebetlerinin ahenkli, şekilde yürütülebileceğini iddia eden devlet adamlarımız, hiç değilse tarafsız hakem rolünü oynamayı becermeli ve 1901 yılında yaşayan işverenleri 1963 yılına getirmesini bilmelidir.

DOĞAN AVCIOĞLU

BİR KISIM BASININ İLGİSİZLİĞİ.

Sendikacılar, bir kısım basının Kavel olayını gerçek önemi ile ele almadıklarını görmüştür. Bunun nedeni, yukarıya aldığımız yazı içindeki şu satırlarla anlaşılmaktadır:

"İşverenlerin kanunsuz davranışına ses çıkartmak kimin haddine... Büyük iş çevrelerinden gelen reklamlarla beslenen rotatif kralları ise her türlü çıkarlarıyla işveren çevrelerine bağlı oldukları için..."

Fakat Rotatif baskı makinelerini çeviren çarklarda payı olan özel sektör reklam ücretlerinin sesi ile mantığını ayarlamayan yazar ve gazeteler de yok değildir.

İŞÇİLERİN YÜREKTEN İLGİSİ

Bir kısım basının ilgisizliği ve olayı ters yanından tutup, gerçek dışı ve önceden karar verilmiş hükümlerle başka alanlara götürmek istemelerine rağmen gerçek sendikacılar ve kendi şuurunun yüceliğe ermiş işçiler Kavel işçilerine yürekten ilgilerini her vasıtayla başvurarak bildirmektedirler ve bildirmekte devam etmektedirler.

İşte Kavel işçilerinin şahsında şahlanan işçi dayanışmasının birkaç örneği :

TÜRK-İŞ ACELE FONO TEL
ÜÇÜNCÜ BÖLGE TEMSİLCİSİ

TÜRKİYE MADEN-İŞ SENDİKASI
GENEL BAŞKANLIĞI

KAVEL KABLO FABRİKASINDA ÇALIŞAN İŞÇİ KARDEŞLERİMİZE YAPILAN MUAMELEDEN DUYDUĞUMUZ ÜZÜNTÜ BÜYÜKTÜR STOP İZMİR İŞÇİSİ VE SENDİKALARI MADDİ VE MANEVİ YARDIMA HAZIRDIR STOP EMİRLERİNİZİ BEKLİYORUZ STOP

BURHANETTİN ASUTAY ORHAN SORGUÇ

ANKARA BASIN TEKNİSYENLERİ ACELE TELGRAF
SENDİKASI

TÜRKİYE MADEN-İŞ SENDİKASI BAŞKANI

SAYIN MADEN-İŞ SENDİKASI BAŞKANI KEMAL TÜRKLER VE İDARE HEYETİ ARKADAŞLARIMIZ, İŞVERENİN ANLAYIŞSIZLIĞI YÜZÜNDEN GÜNLERDİR DEVAM EDEN VE 220 İŞÇİ KARDEŞİMİZİN İŞLERİNİ TÜRKÇESİ EKMEKLERİNİ KAPTIRMAMAK İÇİN GİRİŞTİKLERİ MÜCADELELERİNDE, BİZ ANKARA BASIN TEKNİSYENLERİ SENDİKASI KARDEŞ SENDİKA OLARAK YANI BAŞINIZDAYIZ HAKLI OLDUĞUNUZ BU MÜCADELENİZDE MANEN VE MADDETEN SİZLERİ DESTEKLİYORUZ. MÜCADELENİZDE BAŞARILAR DİLER, HÜRMETLERİMİZİ SUNARIZ.

KAYSERİ TEKSTİL ÖRME VE GİYİM SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI.
İDARE HEYETİ

ELT TELGRAF

MADEN-İŞ SENDİKASI
GENEL BAŞKANI

AZALARINIZIN HAKKINI İSTİSMARCILARDAN ALMAK İÇİN ÇALIŞMALARINIZ AZALARINIZLA BİRLİKTE DİRENİŞİNİZ TAKDİRE TEBRİKE ŞAYANDIR SİZ YÖNETİCİLERİN ŞAHSINDA KARDEŞ SENDİKASI MENSUPLARINI SELAMLAR MADDİ VE MANEVİ KUVVETİMİZLE SİZLERİ DESTEKLEMEYE HAZIR BULUNDUĞUMUZU ARZ EDER BAŞARILAR DİLERİZ SAYGILARIMIZLA

İDARE HEYETİ ADINA
BAŞKAN MUSTAFA ERTUĞRUL

İSTANBUL GAZETECİLER SENDİKASI

TELGRAF

MADEN-İŞ SENDİKASI BAŞKANLIĞI

İSTİNYEDEKİ KAVEL FABRİKASI İŞÇİLERİNİN BİR FİKİR İŞÇİSİ TEŞEKKÜLÜ İSTANBUL GAZETECİLER SENDİKASI OLARAK DESTEKLER İYİ DİLEKLERİMİZİ ULAŞTIRIRIZ İSTANBUL GAZETECİLER SENDİKASI BU OLAYDA MECLİSTE GREV VE TOPLU SÖZLEŞME KANUN TASARILARININ GÖRÜŞÜLMESİ ARİFESİNDE İŞVERENLERİN BU HAKLARA KARŞI BİR HAVA YARATMAK GİBİ BİR MAKSAT TAŞIMA İHTİMALİNEDE DİKKATİ ÇEKER VE BU YOLDAKİ İSTİSMARLARA İMKÂN BIRAKILMAMASI GEREĞİNE İNANIR DAVALARIN HUKUK DÜZENİ İÇİNDE ÇÖZÜLMESİNİ DİLER.

YÖNETİM KURULU ADINA
BAŞKAN İHSAN ADA

TÜRKİYE MADEN-İŞ SENDİKASI ELT TELGRAF

ADANA BÖLGE MERKEZ ŞUBESİ

MADEN-İŞ GENEL BAŞKANLIĞINA

İŞÇİ KARDEŞLERİMİZİN HAKLARINI ALMAK ÜZERE GİRİŞTİKLERİ GREVE SENDİKA OLARAK GÖSTERDİĞİNİZ ALAKA VE YARDIMLARI TAKDİR EDİYORUZ. BU DAVADA İSE KARDEŞLERİMİZE AZİM VE MUVAFFAKİYETLER TEMENNİ EDER BU HUSUSTA BİZLERE VERECEĞİNİZ VAZİFELER VAR İSE ADANA MADEN-İŞ MENSUPLARI OLARAK AMADE BULUNDUĞUMUZU ARZ EDERİZ. SEVGİ VE SAYGILARIMIZLA

BAŞKAN
CELAL TOPÇUOĞLU

TEKSİF, TÜRKİYE TEKSTİL, ÖRME VE GİYİM SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI
MADEN-İŞ SENDİKASI
BAŞKANLIĞINA

Kavel fabrikasındaki işçilerin azimli, bölünmek bilmeyen toplu hareketleriyle sendikamızında devamlı desteğiyle devam eden Grevi gazetelerden takdirle takip ediyoruz.
Gelişen işçi hareketlerinde sendikamızın bu öncü başarısını bir kere daha tebrik ederiz.

Saygılarımızla

G.. Başkan V.Tevfik Erdem-G.. Muh.Vez.Fikri Sınar

KAVEL OLAYININ İÇYÜZÜ

İstanbul'da İstinye'de kurulu Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçilerin başına gelenler, yarın herhangi bir fabrikanın işçilerinin de başına gelebilir. Fakat bugün ilk defa olarak işverenlerin sistemli şekilde uyguladıkları bu işten çıkarma ve fabrikayı kapatma olayı karşısında işçiler, işçiden yana olanlar ve hak arama mevkiinde bulunanlar, en ufak bir zaaf eseri gösterirse yarın bir çok haksızlıklarla karşılaşıp mağlup olmayı şimdiden kabul etmiş olurlar. Zira işverenler müşterek bir cephe kurarak anayasanın işçilere ve sendikalara tanıdığı hakları ve hürriyetleri Kavel işçilerinin şahıslarında yok etmek istemektedirler. Onun için Kavel işçilerinin başına gelenleri, işverenlerin hazırladıkları planı bilerek ve anayasada yer alan haklara karşı girişilen saldırıların nedenlerini değerlendirerek anlatmak gerektir.

KAVEL OLAYININ BAŞLANGICI

Kavel Kablo Fabrikası'nın işveren vekili, 5 yıldan beri kıdem esası verilmekte olan yıl sonu ikramiyesini bu defa şartları değiştirerek eksik ödeyeceğini bildirmiştir. Bu olay işçilerin moralini bozmuş, işçiler 31 Aralık 1962 günü bu kararı işyeri içinde protesto etmişlerdir. İşveren vekili bu protesto olayı üzerine işçiler arasındaki birliği bozmak için plan kurmaya başlamıştır.

Sendika temsilcilerinden Ali Yıldırım ve onu takiben de Metin Ant ile İsmet Er, işçilerin istekleri üzerine ikramiyenin tam olarak ödenmesini işveren vekiline bildirmeye gittikleri vakit beklenmedik bir çıkışla karşılaşmışlardır. İşveren vekili "Sendika Temsilcisi" diye bir şey tanımadığını bildirmiş ve sıra ile Ali Yıldırım, sonra da Metin Ant ve İsmet Er'i işten çıkarmıştır.

BASKI HAREKETLERİ

İşçilerin, çıkarılan sendika temsilcileri lehinde konuşmaları işveren vekili İbrahim Üzümcü'nün dikkatinden kaçmamış, bu defa el atından işçileri sendikadan istifaya zorlamaya başlamıştır. İşçiler, sendikanın Şişli Şubesi Başkanı ve İşyeri İşçi Baş Temsilcisi İlyas Kabil'in uyarmaları üzerine işveren vekilinin sendikadan istifa etme zorlamalarına karşı koyabilmiştir. İşveren vekili bu defa da İlyas Kabil'i işten çıkarmak suretiyle emeline nail olmaya teşebbüs etmiştir. İlyas Kabil işten çıkarılmış ve bu suretle işçilerin gözü yıldırılmıştır. Durumu kavramayan bazı işçiler işverenin tazyiki ile işyeri kağıtlarına, işverenin daktilosu ile hazırlanmış sendikadan istifa mektuplarını imzalamışlardır.

HAREKETLER, KÜFÜRLER

İşçiler yıllık ikramiyelerinin eksik verilişinin üzüntüsü içinde işlerinde çalışırlarken İbrahim Üzümcü 31 Aralık 1962 den itibaren başladığı hakaretlerine gittikçe artan

bir tonla devam etmiş ve İlyas Kabil'in çıkarılmasından da cesaret alan işveren vekili hakaretlerini gece gündüz her vesile ile tekrarlamıştır. İşçiler arasına işçi olmayanları sokturarak işçileri tahrike yeltenmiş, işçiler şuurlu hareketleriyle işverenin kurduğu tuzağa düşmemiş ve işçi olmayanın tahrikleri ile işyerinde meydan kavgası çıkarmamıştır. Bu olayda arkadaşlarına örnek olan işçilerden 10 kişilik bir grup, bu şuurlu hareketlerinin sonucu olarak işten çıkarılmışlardır.

DAYANIŞMA BAŞLIYOR

Kavel Kablo Fabrikası Umum Müdürü ve İşveren Vekili İbrahim Üzümcü'nün hareketleri işçilerde dayanışma ihtiyacını kuvvetlendirmiştir. İşçiler görmüşlerdir ki: Müktesep hakları olan ikramiyeler eksik ödenerek iş akdi taraflı olarak bozulmuştur. 3008 sayılı İş Kanunu ihlal edilmiştir. Sendika temsilcileri işten çıkarılmış ve 7286 sayılı kanun çiğnenmiştir.

Adı geçen sendika, faaliyetlerine katılanların haklarını korumaktadır. İşçiler, yine kanunlara aykırı olarak üye oldukları sendikadan çekilmeye zorlanmışlardır. İşçi Temsilcisi, İş Kanunu ve ona dayanılarak çıkarılan nizamname hükümleri çiğnenerek Hakem Kurulu'ndan karar alınmadan işten atılmıştır.

Bunları bilen işçiler, haklarını korumak için dayanışmaya başlamış ve işbaşında iş yapmayarak işverenin bu haksızlıklarını protesto etmiştir. Fakat işveren vekili 28 Ocak 1963'de başlayan protesto hareketlerine işçilerin devam ettiğini görünce yeni tertiplere başvurmuştur. İşçiler bu tertiplere rağmen dayanışmadan ayrılmamış, sendikalı olma haklarını kullanarak arkadaşlarının işlerine iadesini istemiş ve kendileri için çalışan arkadaşlarının işsizliğe mahkum edilmesine razı olmamışlardır. Bunun için de dayanmışlar, işten toplu olarak atılmışlardır.

İŞVERENLERİN TUTUMU

İşverenler Kavel de başlayan dayanışmayı fırsat bilmiş ve bu iş yerindeki işçi, anlaşmazlığından bol bol yararlanmak sevdasına kapılmışlardır. Bunun sonucu olarak da Kavel olayı fabrika sınırlarını aşmıştır. İşverenler bir cephe kurarak Kavel olayı bütün Türkiye işçi-işveren münasebetlerinin yeni baştan ele alınması ve mecliste görüşülecek işçi hakları ile ilgili tasarıların yönünü tamamen işçilere karşı hale getirme vesilesi yapmaya muvaffak olmuşlardır. Bu olayın basit bir işyeri anlaşmazlığı olmaktan çıkarılmasının siyasi ve sosyal cephelerini araştırmak yararlı olacaktır.

27 Mayıstan bu yana işçi-işveren münasebetleri bakımından olayların genel görüşü şudur:

27 Mayıs'tan sonra toplumun sosyal adalet istekleri kendini kuvvetle hissettirmiştir. Kolaylıkla toprak reformundan, vergi adaleti gereğinden, hekimliğin sosyalleştirilmesinden, grev hakkının anayasa teminatı altına alınmasından, toplu sözleşme ve sendika hürriyeti olmadan işçi-işveren düzeninin sosyal adalete uygun bir düzene kavuşamayacağından söz edilmeye başlanmıştır. Planlı kalkınma ve sosyal adalet

işçilerin en başta ele aldıkları konular olmuştur. 27 Mayıs sonunda ortaya çıkan fikirler ve belirtilen istekler tekelci sermaye çevrelerini ürkütmeye başlamıştır. 27 Mayıs, sadece fikirleri getirmiş ve ileri bir anayasa hazırlanarak yıllardan beri ihmal edilen işçi temel hakları ve hürriyetleri anayasada yer almıştır. Ancak politik oluşlar anayasa ilkelerini gerçekleştirmeden bırakmış, gerici çevreler de anayasa ilkelerine karşı el altından ve açıkça hücumlara başlamışlardır. Kalkınma planına ve plan fikrine olduğu kadar sosyal adalet kavramına ve toprak reformuna, vergilendirmede sosyal adalet akımlarına karşı saldırılar birbirini kovalamıştır. O kadar ki devletçilik fikrine bile karşı çıkarlarken devlet işletmelerini özel sektör yararına işleyen birer mekanizma galine getirmeyi de ihmal etmemektedirler.

ÇALIŞMA MECLİSİ OLAYI

3. Çalışma Meclisi'nde devletçiliğe karşı hazırlanan rapora işçi sendikaları temsilcilerinin karşı koyuşu, sendikacıları itham edici ve tahkir edici işveren saldırılarına yol açmıştır. Fakat işçi sendikaları temsilcilerinin direnişi ve haklı mücadeleleri hem özel sektör içinde alabildiğine şişmeye hevesli bir kısım işverenlerin sözlerini geri almalarına, hem de özel sektörün genişlemesine, devletçiliğin ortadan kaldırılmasına yarayacak rapor bölümünün çıkarılmasına imkan vermiştir. Eğer sendikacılar 3. Çalışma Meclisinde bu direnme imtihanında başarı sağlamasaydı o mecliste "Grev ve Toplu Sözleşme Tasarısı"nın temelleri atılamazdı.

Daha o zaman işverenlerin sözcüsü olarak ortaya çıkanlar Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'i sosyal adaleti savunduğu için ağır şekilde tenkit etmişlerdi. Bakanın belirttiği fikirlere karşı derlenip toparlanmış ve Batı'da işçilere bir asırda tanınan hakların Türk işçilerine hemen tanınıveremeyeceğini açıkça söylemekten çekinmemişlerdir. Oysa Çalışma Bakanı da, sendikacılar da anayasada yer alan ilkeleri savunmuş ve anayasada ifadesini bulan sosyal hakların verilmesini istemişlerdi.

ÇALIŞMA BAKANI VE SOSYAL ADALET

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Türk-İş Temsilciler Meclisi'nde de, Çalışma Meclisi'nde de sosyal adaleti savunmuştu. Bakan şunları belirtiyordu;

"Sosyal adalet demokratik düzen içinde hızlı kalkınabilmenin vazgeçilmez şartıdır. Sosyal adalet, demokraside huzurun, hatta demokrasinin uzun ömürlü olmasının şartıdır. Nihayet, bunların hepsinden de önemli olarak, sosyal adalet, bir toplumda insanca yaşayabilmenin şartıdır. Fakat devlet sosyal adalete ne kadar bağlı kalırsa kalsın, grev ve toplu sözleşme hakkı ile geçeceğimiz yeni işçi ve işveren münasebetleri düzeninde, işçinin haklarına sahip çıkabilmesi için, her şeyden önce, sendikaların kuvvetlendirilmesi lazımdır. Sendikalar kendi kendilerini kuvvetlendirebilmek için gerekli tedbirleri zamanında almazlarsa, grev kanunları ne kadar geniş olursa olsun gene de sizler bu toplu sözleşme ve grev hakkından, bu haklarla girilecek olan düzenden gereği gibi faydalanamazsınız."

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in işçilere tanınması gereken haklar konusundaki görüşleri de şuydu:

"Türk işçisine sağlanacak haklar, ileri demokratik ülkelerdeki haklardan dar tutulmamalıdır. Dar tutulursa, işçi kendi gayreti ve mücadelesi ile haklarının genişliğini nasıl olsa bir gün o seviyeye çıkaracaktır. Bundan şüphe etmek, Türkiye'nin ileri batı ülkelerine ayak uyduracağından şüphe etmektir. Bir defa demokratik düzene geçildikten ve demokratik uluslar topluluğunun bir üyesi haline geldikten sonra bu gelişme artık önlenemez demektir.

Nasıl olsa elde edilmesi mukadder bir haklar dizgisini, o haklar uğrunda toplumu yaralayıcı, bölücü mücadelelere lüzum bırakmaksızın sağlamak henüz elimizdedir. Henüz elimizde olan bu fırsatın değerini bilmeliyiz. Türk işçisinin bu hakları sağduyu ile, basiretle ve memleket menfaatlerini kendi menfaatlerinden üstün tutarak kullanabilecek erginlikte olduğundan şüphe etmemeliyiz.

Sosyal adalet, yeni anayasamızın, siyasal hak ve hürriyetler kadar bölünmez, parçalanmaz, ihmale gelmez bir unsurdur."

ÇALIŞMA BAKANI'NIN DÖNÜŞÜ

Bakanlık sandalyesine oturduktan sonra işçilere son derece yakın gelen Çalışma Bakanı Bülent Ecevit savunduğu fikirlerle işçilerin kalbini fethetmişti. Fakat politikacılarda sık sık görülen sözünden dönme, fikrinden cayma ve "zamana göre ağız değiştirme" ne yazık ki bu genç ve kıymetli bakanı da çevirdi. Politikacılara musallat olan hastalıklar, günün şartları ve koalisyonu yaşatma azminin verdiği önemli tavizler iklimi içinde Çalışma Bakanı da değişti.

Nasıl olsa elde edilmesi mukadder haklar"ı değil mevcut haklarını müdafaa etmekten başka bir iş yapmayan Kavel işçilerini, Bakan suçlamaktan geri kalmadı. Sermaye çevrelerinin ve ticaret erbabının menfaatlerini savunma konusunda, hükümete yapabildikleri tesir alanına giren Bakan, işçilerin % 100 haklı oldukları davada onları "tahrik" edilmiş göstermek gafletine düştü. İşçileri tahrik eden, Kavel İşveren Vekili Üzümcü'nün hiçe sayarak sendika temsilcilerini işten atması idi. İşçileri tahrik eden işçi mümessilini kanunlarla korunan hakkına bakmadan kapı dışarı eden Üzümcü'nün hareketleri idi. İşçileri tahrik eden, Üzümcü'nün katmerli suç işleyerek işçileri zorla sendikadan istifaya mecbur bırakmasıydı.

Kanuni ve hukuki yol yalnız işçilere mahsus bir vecibe değildi. İşverenler de bu kanuni ve hukuki yola başvurmak zorunluluğundaydı. Neden işveren vekili Üzümcü Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne başvurarak 10 işçi çıkaracağını ve bunun nedenlerini bildirmemişti? Neden işçi çıkarma ihbar süresine riayet edilerek yapılmamıştı? Neden işçi mümessilini işten atmak için Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurulmamış ve bölgeden işçi mümessilinin mümessillik sıfatının kaldırılmasını istememişti? Neden işçi mümessilinin işten atılması için İl Hakem Kurulu'na başvurulmamıştı? Neden işçilere sendikalı olma hakkı tanınmamıştı? Neden işveren vekili hukuki ve kanuni yola girme-

miş, fevri hareket etmiş, çiftlik kâhyası gibi kendini astığı astık, kestiği kestik bir derebeyi sanmıştı? Kanun yalnız işçiler için mi çıkarılmıştı?

İşçiler yine de kanuna uygun olarak, hem de kanunların mutlaka uyması gereken Ana kanuna, anayasaya uyarak haklarını korumaya başlamış, kanunların himayesindeki arkadaşlarının kanunsuz olarak işten çıkarılmalarını protesto etmiştir.

Çalışma Bakanı Ecevit, anayasa ilkelerinden taviz verildiği şu günlerde kendisine işveren menfaatleri açısından yapılagelen hücumlardan korunmak için haklı bir davada haksızların yanında yer almakla hayatının en yanlış adımını atmıştır.

Çalışma Bakanı artık "Sosyal adaletin yeni anayasamızın siyasal hak ve hürriyetler kadar bölünmez, parçalanmaz, ihmale gelmez bir unsuru" olduğunu ne çabuk unutmuşa benzemektedir?

İşçilerin elde ettikleri çalışma haklarını, bir işveren vekilinin çok hatalı ve çok kötü idaresi yüzünden kaybetmeleri, sokağa atılmaları, açlığa mahkûm bırakılmak istenmeleri hangi kanunla korunmuş bir haktır? Hangi kanun maddesi bir işveren vekilini bir seri haksızlık ve kanunsuzluk yaptıktan sonra işçileri taş parçası gibi hareketsiz ve hissiz bırakmaya mecbur tutmaktadır? Bir sürü kanunsuz işler elbette o kanunsuz işlerin ölçüsü kadar kuvvetli bir korunma duygusunu kamçılar. İşte Kavel işçileri bu kanunsuz icraatın kamçısı ile şahlanmış ve parçalanmaz bir kenetle birbirini korumaya, tutmaya, hakkın kabul edilmesi anına kadar her mihnete katlanmaya başlamıştır. Bütün sendikacılar da işverenin zoru ile sokağa dökülen bu hareketi desteklemiştir. Destekleyecektir. Politika hayatı da, sosyal hareketler tarihi de sokağa dökülerek davayı kazanmak isteyenlerle bu hareketi küçümseyenlerin hikâyeleri ile doludur. Davayı sokağa götürüp halkın vicdanına aksettirmek demokratik düzenin vazgeçilmez bir hakkı ve icabıdır. Çalışma Bakanının "kuvvet gösterisi yapmak suretiyle sokakta davayı kazanmak yolunun tutulması" nı kötülemesi, işçi-işveren münasebetlerindeki dengenin nasıl sağlanacağını bilmezlikten gelmesindendir. Yoksa Bakan, sandalyesine oturduğu günlerin bakanı olarak kalabilseydi bugün bu kendini yıpratan yanlış anlayışı ve yanlış tutumu seçmezdi.

Olaylar Kavel işçilerinin kanun içinde olduğunu açıkça göstermektedir. Bu disiplinli direnişi başıbozuk sokak saldırılarından ayırt etmesini bilmek; her aydın her aklı başında olan ve fikir namusu taşıyan vatandaş için mümkündür. Nitekim halk kimin haklı kimin haksız olduğunu bilmekte, görmekte ve öğrenmektedir.

KAVEL'DEKİ DURUM.

İşte, Sendikacılar ve işçiler sosyal adalete candan bağlı oldukları için kanunları ihlal eden işveren vekiline karşı dayanışma içinde haklarını aramaya koyulmuşlardır. İşveren Vekili Üzümcü'nün sebep olduğu hadise, işveren konfederasyonu ilgililerince derhal yurt ölçüsünde bir mesele haline getirilmiş, grev ve toplu sözleşme tasarısı ile doğrudan doğruya ilgili bir işçi-işveren olayı yapılmıştır. Üstelik işverenler:

1 – Mükteseb hakları ihlal ettikten,
2 – Sendika temsilcilerini işten attıktan,
3 – İşçi mümessilini çıkardıktan,
4 – İşçileri sendikadan istifa ettirdikten,
5 – Bütün işçileri işten çıkardıktan

sonra meseleyi bir "mülkiyet hakkı" ve kamu düzenine karşı girişilmiş bir hareket " biçimine sokmaya yeltenmişlerdir. Üstelik işverenler, hazırladıkları tertiplerle devletin asayiş kuvvetlerini hak arayan, iş bekleyen işçilere karşı harekete geçirmeyi de sağlamışlardır.

Kavel'de durum bu merkezde iken, işverenin bu haksız davranışlarına ve kanunsuz hareketlerine geçici maddi menfaat karşılığı dayanak olmak isteyen ve adına "İşçi" kelimesini de ekleyen bir yayın organı da katılmıştır. O yayın organında yayınlattırılan bir yazı, işverenlerin parası ile çoğaltılmış, pahalı kâğıtlara bastırılmış ve zarflarla işçilere aldatma yemi olarak kullanılmıştır. Böylece işverenlerin işçiyi "işçi" kelimesine sığınanların silahı ile vurma taktiği de ortaya çıkmıştır. İşçilerin bu oyuna gelmeyeceğinden şüphemiz yoktur.

İŞVERENLERİN AMACI :

İşverenler:

İstiyorlar ki kendilerinin sebep oldukları ve planla yürüttükleri Kavel olayı ile sosyal-politik hava kendi yararlarına olsun.

İstiyorlar ki anayasada yer alan sosyal ve ekonomik haklar işlenmez hala gelsin.

İstiyorlar ki işçi hareketleri durdurulsun, hak arayan karşısına polis tabancası ve copu çıkarılsın.

İstiyorlar ki arkadaşlarının haklarını arayanlar işsiz kalsın, öteki işçiler çalışsın ve böylece sendika temsilcileri yarın herhangi bir hak aramada öne geçmesin.

İstiyorlar ki grev ve toplu sözleşme tasarısı, komisyondaki şeklinden de sınırlı, ondan da geri bir işlemez kanun haline getirilsin.

İstiyorlar ki toptan işçi çıkarma demek olan lokavt, kanunlaştırılsın ve hak olarak tanınsın.

İstiyorlar ki mülkiyet hakkı şiarı altında işçileri dışarı atıp aç bırakmak suretiyle hak arama hareketleri bastırılsın.

Ama bilmiyorlar ki, yıllardan beri tek taraflı çalıştırma düzeni altında bir çok hakların çiğnendiğini gören işçiler, artık işverenlerin sonsuz refahı uğruna ebedi sefalete razı olmayacaklardır. Hakları anayasa ilkelerine dayanarak elde edeceklerdir. İşverenin kapısına kilit vurduğu işyerini açmaması, eski işçilerini işe almaması, bu işçileri açlığa mahkûm ederek dize getirmek istemesi anayasamızın maddelerine de ruhuna da tamamen aykırıdır.

ANAYASA VE "MÜLKİYET".

Anayasamızın 36. maddesi açıktır:

"Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

İkide bir kutsal mülkiyet hakkını ileri süren sermaye çevrelerinin anayasamızın bu maddesini hatırlamaları gerektir. Herkesin mal mülk sahibi olması en vazgeçilmez hakkıdır. Bu hakkın sınırsız olmadığını bilmezlikten gelmemesidir. Toplum yararına aykırı olarak kullanılacak mülkiyet hakkı, kanuna aykırı bir hak olmaktan öteye geçmez. Kavel'de işverenin fabrikasını kapatması, kamu zararına bir davranıştır. İşçileri açlığa mahkûm etme isteğinin belirgin örneğidir. Sermayesine güvenerek işçileri açıkta ve aç bırakmak istemesi ile elde etmek amacını güttüğü şey bizim haklarımız ve hürriyetlerimizdir.

Mülkiyet hakkı ileri sürülerek bir sürü olaydan sonra fabrikasını kapatmak suretiyle işveren ve işverenin meselesini Türkiye işçi-işveren meselesi haline getiren çevreler şunları istiyorlar:

a – İşçiler sendikalara yazılmasın,

b – İşçiler sendikaların temsilcilik görevlerine seçilmesin,

c – İşçi mümessilleri hak aramasın,

d – İşçiler birbirini tutmasın, korumasın,

e – İşçiler grev haklarını kullanmasın.

Oysa kanunlar ve en başta Anayasa İşverenlerin kurban etmemizi istedikleri bu haklarımızı ve hürriyetlerimizi tanımakta ve korumaktır.

Anayasamızın 42 inci maddesine göre "Devletin çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde geçmesi için sosyal, iktisadi, ve mali tedbirlerle çalışanları korumak ve çalışmayı desteklemek, işsizliği önleyici tedbirler almakla görevli..." olduğu da unutulmamalıdır. Madem ki Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir. O halde;

Kanunlara açıkça cephe alan Kavel işvereni işlediği suçlar yüzünden cezalandırılmalıdır.

Açlığa bırakılan işçiler, daha önce işten çıkarılan işçi Sendikası Temsilcileri ve işçi mümessilleriyle birlikte işe alınmalıdır.

İşveren "mülkiyet hakkı" diye işyerini kapalı bulundurmaya devam etmek istiyorsa devlet, işyerini kamulaştırmalıdır.

BU HAKKI KAYBEDERSEK ...

İç İşleri Bakanının aracılığı üzerine anlaşmaya varıldığı halde bu anlaşmayı kendi genel çıkarlarını düzenleyen özel planları çerçevesi içinde kalarak anlaşmadan dönenlere yarın için hak çiğneme fırsatı vermemeliyiz. Bu olayda açlığa terk edilen işçilerle birlikte temel işçi haklarına indirilmek istenen darbeyi önleyemezsek yarın anayasada yer alan temel hak ve hürriyetlerimizi koruyamaz ve elde edemeyiz. Onun için:

Bütün sendikalar Kavel Fabrikası mağdurları olan yiğit arkadaşlarımızı desteklemelidir.

Bütün Sendikalar kasalarından para ayırmalı ve Kavel işçileriyle birlikte korunmakta olan işçi hak ve hürriyetlerinin çiğnenmemesi için Türk-İş'e destek olmalıdır.

Bütün işçiler kendi dar imkânlarına rağmen birer pazar gündeliklerini Kavel işçilerine göndermelidir.

İşçi haklarından yana olanlar gönüllerinden ne koparsa, az demeden, geç demeden yardıma koşmalıdır.

Kavel olayını yaratanların amaç bildiği hürriyetlerimizi yok etme çabalarına karşı olanların gösterecekleri dayanışma ve destekleme anayasada yer alan sosyal ve ekonomik haklarının gerçekleşmesine hizmet edecektir.

Kavel işçileri hak, adalet ve anayasayı müdafaaya ölünceye kadar and içmişlerdir. Biz bu and içmiş kahramanları zafere götürmekle kendi hak ve hürriyetlerimizi savunmuş olacağız.

Yardımlaşmak ve dayanışma halinde bir tek hak cephesi kurmak Türkiye'nin refaha erişmesinin yolunu açacaktır.

963/13

MADEN-İŞ HEYETİNİN ANKARA'DAKİ TEMASLARI YARARLI SONUÇ VERDİ.

Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler Başkanlığındaki Sendika Heyeti Ankara'da dört gün süren bir program çerçevesi içinde temaslarda bulunmuştur. Görüşmeler yararlı sonuçlar vererek heyet Perşembe sabahı İstanbul'a dönmüştür. Ankara temasları hakkında Maden-İş sendikası Basın Bürosu şu bilgiyi vermiştir.

* * *

KAVEL FABRİKASI 'NDAKİ ANLAŞMA BAKANLARLA YİNE GÖRÜŞÜLDÜ.

Kavel Kablo Fabrikasında 36 gün süren anlaşmazlık sonunda Türk-İş Konfederasyonu Heyeti ile Türk-İşveren Konfederasyonu Heyeti arasında imzalanan uzlaşma anlaşması bazı konuların belirli bir süre içinde sonuçlanması gereğini hükme bağlamıştı. Süre bitimine pek az kaldığı halde işveren, anlaşma ilkelerine uygun harekete geçmemişti. Bu durum Çalışma Bakanına, ayrıca Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısına izah edilmiştir. Bakanlar, Sendika Başkanının belirttiği hususları ilgi ile dinlemiş ve protokolda yer alan hükümlerin mutlaka uygulanacağını hatırlatmış ve yeniden Türk-İşveren Konfederasyonu yetkilileriyle en seri teması kurmuştur. Sonunda Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Sendika heyetine, 9 işçinin ile alınmalarına işverence karar verilip gerekli tebligatın yapıldığını 19 Mart Salı günü akşamı bildirmişti. Kavel Grevi ile ilgili olarak haklarına tevkif kararı verilen 15 işçinin durumu da görüşülmüştür. Maden-İş Sendikasının, adli mekanizmanın işlemesi çerçevesi dışında kalan iki teklifi Çalışma Bakanınca müsait karşılanmıştır. Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu'da gereken ilgi ve yardımı esirgemeyeceğini belirtmiştir.

GREV VE TOPLU SÖZLEŞME HAKKI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR YAPILDI

Meclis Karma Komisyonundan geçen Toplu Sözleşme ve Grev Kanun tasarısı ile Sendikalar Kanun tasarısında yer alan hükümlerden bir kısmı Maden-İş Sendikasının yetkili uzmanlarınca Anayasaya aykırı ve işçi menfaatlerini haleldar eder nitelikte görülmüştür. Ankara ziyareti sırasında birçok Millet Vekili ve Senatörlerle de temas eden Maden-İş Başkanı Kemal Türkler Başkanlığındaki Heyet, bu görüşleri izah etmiş ve T.B.M.M. mensuplarının yardımlarını rica etmiştir. Millet Vekili ve Senatörlerden birçoğu, Sendika görüşü kendilerine bildirildiği takdirde bunları savunacaklarına söz vermişlerdir. Maden-İş, tasarılar hakkındaki görüşlerini Türk-İş Konfederasyonuna bildirdikten ve kesin bir sonuca varıldıktan sonra bunları, temas ettiği ve yardımlarını rica ettiği Milet Vekili ve Senatörlere ulaştıracaktır.

Maden-İş'in bu konudaki çalışmaları sona ermiş bulunmaktadır. Toplu sözleşme tasarısının akçalı iki maddesi Planlama Komisyonunda görüşüldükten ve son şeklini aldıktan sonra tasarılar basılacak ve T.B.M.M. mensuplarına dağıtılacaktır. Bu

tasarıların hafta başında gündeme ivedilikle alınması Çalışma Bakanlığınca muhtemel görülmektedir. Tasarıların görüşülmesi başlayınca Türk-İş, Sendika İcra Heyetlerini Ankara'ya davet edecektir. Maden-İş Heyeti de işçilerin temel hak ve menfaatleri ile ilgili bu çok önemli tasarıların istenilen şekilde kanunlaşmasına çalışmak için Ankara'ya gidecektir.

BAŞKAN KEMAL TÜRKLER'İN MEVKUF KAVEL İŞÇİLERİNİN AİLELERİ İLE YAPTIĞI TOPLANTIDA SÖYLEDİĞİ NUTUK

Kavel'de hak arayan kahramanların fedakâr, feragatkâr aileleri,

Haksızlıklara karşı direnen, tam bir kalp huzuru ve tam bir gönül birliği ile disiplinli bir kütle olarak şerefli bir mücadelede yer alan kahraman Kavel işçilerinin anaları, babaları, eşleri çocukları...

Şerefli işçilerin şerefli yakınları...

36 gün süren hak arama mücadelesi sonunda işçilerin istekleri birer birer kabul edildi. Kapatılan fabrika açıldı. Dışarı atılan işçiler işe alındı. Tazminatsız beş para verilmeden işine son verilmesi kararlaştırılan Maden-İş Şişli Şubesi Başkanı çok değerli kardeşimiz İlyas Kabil'e fabrikanın işyerindeki kıdemine göre tazminat verilmesi sendikaca işverene kabul ettirildi. Eksik verilen ikramiyelerin 1961 yılındaki miktarlara göre ödetilmesi sağlandı. İşe alınması geriye bırakılan 9 işçi kardeşimizin 9 unun da işe alınması isteğimiz yerine getirildi. Böylece Kavel Kablo Fabrikasında hak arayan işçilerin istekleri, Maden-İş Sendikası ve Maden-İş Sendikasının üyesi bulunduğu Türk-İş Konfederasyonu topluluğu içinde yer alan sendikacıların da yardımı ve desteği ile birer birer gerçekleşti. Bu mutlu sonuçtan son derece memnunuz.

Ancak bizi üzen büyük olay, bu çok şerefli mücadelede yer alan işçi kardeşlerimizden 15'inin "suçlu sayılarak tevkif edilmesidir.

Hepiniz bilirsiniz : "Hak verilmez, alınır."

Yine hepiniz çok iyi bilirsiniz ki, hak mücadelesi kolay olmaz. Fedakârlık ve sabır ister . Meşakkatlere katlanmayı göze almayanlar sürünmeye razı olanlardır. Biz sendikacılar ve hür insanlar olarak hak mücadelesinde her türlü mihneti ve her türlü hürriyeti tahdit edici tedbirleri önceden kabul etmiş, göze almış hak yolunda ve hak bellediği davada gözünü budaktan sakınmayanlarız. Sizler de, bu yolda tarih sayfalarına, şan ve şeref destanları yaratarak geçen insanların yakınları olarak ne kadar övünseniz yeridir.

Tarihimizin hiçbir yaprağında Kavel Fabrikasının kahraman işçilerinin 36 gün süren disiplinli, vakarlı, şerefli ve başarılı hak arama mücadelesi ayarında bir sendikacılık zaferi mevcut değildir. Tarihimizde ilk defa Kavel Fabrikası'nın kahraman işçilerinin yürüttüğü, ana, babaları, eşleri ve kardeşleri, kız ve erkek çocukları yani sizlerle örneği olmayan mücadelelerini başarıya ulaştırdıkları için herkes gıpta etmektedir. Başka fabrikalarda çalışanlar "Keşke biz de Kavel Fabrikasında çalışsaydık." diyorlar. Başka fabrikalardaki kardeşleriniz "Biz de Kavel'de çalışsaydık da bizi de içeri atsaydılar, aslan birer sendikacı olarak yarın yeniden sendikacılık hareketlerine katılsaydık." diyorlar. Bunu söylemekte de yerden göğe kadar haklıdırlar. Çünkü Türk Sendikacılık tarihinde bugüne kadar benzeri olmayan Kavel Mücadelesi; bu mücade-

leye katılanların çocuklarını, torunlarını şereflere gark edecek kadar büyük bir önem taşımaktadır.

Tarihimizde hak arayan işçilerin ilk toplu hareketleri 1872'de başlar. Kasımpaşa tersanesinin işçileri grev yapmış ve şimdiki vilayet önüne gelerek "açız" diye bağırmışlardır. Bunun üzerine üç aydır verilmeyen gündeliklerinin bir kısmı sadaka kabilinden işçilere verilmiş ve işçiler yeniden yarı aç, yarı tok işe başlamışlardır. Grev fazla bir hak elde etme imkânı vermemiştir. Aradan ancak 34 yıl geçtikten sonra işçiler yeniden grev haklarını kullanabilmişlerdir. 1906 da başlayan yeni grev hareketleri ücretlere zammı, veya verilmeyen ücretlerin ödenmesini, bana benzer hakları elde etmeye yaramıştır. İşçilerin yardım sandıkları pek az yardım yapmış, greve katılan şerefli işçilerin aileleri perişanlıklarına rağmen "Kocamız haklı idi." demişlerdir. Kocalarının, evlatlarının, babalarının yanında yer alan 1908 grevlerine katılanların aileleri işçi hareketleri tarihine feragat örnekleri olarak geçmişlerdir. Sizler de bu şerefli Türk analarının, Türk babalarının, grevci Türk işçilerinin kardeşleri ve çocuklarısınız. Sizler de payınıza düşeni, geçmiş tarihimizde eşi olmayan bir sabır ve metanetle yürüterek onları fersah fersah aştınız. Sabrınız kutlu mücadeleniz kutlu olsun.

Dünle bugün arasındaki farka da dikkatinizi çekerim.

Sendikalı olmayan işçilerden birisi iş yapamaz hale gelince ele, güne avuç açarak hayatını devama çalışırdı.

Sendikalı olmayan işçiler ölünce, cesetleri ortada kalmasın diye Belediye çöp arabası gönderirdi.

Sendikalı olmayan işçiler hapse düşer, ailesi bakımsız kalırsa eşi, dostu kahvehanelerde kahve tepsisi gezdirir ve sadaka toplardı.

Sendikalar kurulduktan sonra bu sadaka toplama ve sadaka verme devri kapanmıştır. Sendikalar, üyelerinin her türlü hukuki, sosyal, kültürel yardımlarını üzerlerine almışlardır. Artık hak arayan işçiler, kendilerini bakmakla mükellef olan sendikalarının bütün imkânları
ile yardımlarına koşmaya hazır olduğunu bilirler. Nitekim Kavel olayı üzerine Maden-İş Sendikası, sendikanın müşavir ve memurları, avukatları Maden-İş'in üyesi bulunduğu Türk-İş Konfederasyonu temsilcileri ve Türk-İş'in üyesi bulunan sendikaların yöneticileri safha safha Kavel işçilerinin haklarının kabul edilmesi için geceli gündüzlü çalışmışlardır. Bu çalışmalar, sizlerin, ve bizzat kahraman Kavel işçilerinin tek bir kütle gibi hareket etmeniz, iradeniz, sabrınız ve imanınızla bütün müşkülleri yendiniz. Bu azim ve metanet sizde, sabır ve iman cezaevindeki kardeşlerimizde, çalışmak ve başarıya ulaşma gayretlerini düzenlemek de sendikasında oldukça yenemeyeceğiniz müşkül yoktur.

Sizlere, Kavel olayının başlama tarihinden bugüne kadar yapılan yardımları ve masrafları birer birer bildirmek vazifemizdir. Açıklık, dürüstlük sendikacılık anlayışımızın temelini teşkil eder.

Bugüne kadar Kavel'de çalışan arkadaşlarımıza ve ailelerine yardım için

50.459 lira 46 Krş. Sarf edilmiştir. Bu miktarın 23.787 lira 95 kuruşunu bize Türk-İş Konfederasyonu intikal ettirmiştir. Sendikamıza verilen ve gönderilen bağışlar toplamı da 6.037 lira 65 kuruşu tutmuştur.

Bunların dışında doğrudan doğruya Maden-İş Sendikası kendi bütçesi ve imkânları ile Kavel hadisesi için 20.633.86 kuruş harcamıştır. Bunun dökümü aşağıdadır:

Kavel olayı ile ilgili yardım:

Grev sırasında yapılan masraflar:	Türk Lirası
Grev yapanlara, grev süresince nakdi yardım	33.500.00
Grev yapanlara, grev süresince ayni yardım	4.749.40
İşe alınmayan 9 işçiden 5 ine nakdi yardım	932.00
Tevkif edilen işçilere nakdi yardım	400.00
Tevkif edilenlerin ailelerine nakdi yardım	1.450.00
Toplam.....	41.031.40
Grevin yürütümü ile ilgili masraflar:	
Gazete (Maden-İş) İşçi Postası, Fotoğraf	3.102.09
İlyas Kabil ve arkadaşları yol masrafı	1.033.40
Çadır, Benzin Masrafları.....	5.292.57
Toplam.....	9.428.06
Masraflar Toplamı.....	50.459.46
Türk –İş kanalı ile gelen yardım:	23.787.95
Maden-İş'e gelen çeşitli yardım:	6.037.65
Toplam.....	29.825.60
Sendika olarak Maden-İş'in yardımı.....	20.633.86
Yardımlar Toplamı	50.459.46

Arkadaşlarımızın tevkifi üzerine derhal 5 avukatla görüşülmüş ve arkadaşlarımız davalarını bir tek kuruş bile almadan müdafaa etmeleri sağlanmıştır. Bu kıymetli avukatları isimlerini sizlere bildirmek vazifemizdir:

Avukat	Cenani Güngördü
	İhsan Üngör
	Orhan Arsal
	Yılmaz Halkacı
	Akgün Ersoy
	Alp Selek

Zaten sendikanın kıymetli hukuk müşaviri ve umumi vekili avukat Adnan Hepgül de olayla günü gününe ilgilenmiş ve gerekeni yapmıştı.

Ayrıca Ankara'ya gidilerek işe alınmaları sürüncemede bırakılan 9 işçi kardeşimizin yeniden işe alınmaları gereği Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu ile Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'e hatırlatılmış, onlar da gereken teması derhal kurarak geçen Salı günü 9 işçinin işe alınması kararının çıkmasını temin etmişlerdir. Bu arada işverenin, işçilerden davacı olmaması icap ettiği de Bakanlara hatırlatılmış ve bu yolda telkinde bulunmaları rica edilmiştir. Bakanlar bunu da yapmışlardır. Haber almış bulunuyoruz ki, işveren veya memurlar haklarında dava açılan arkadaşlarımızdan şikâyetçi olmayacaklardır. Tevkif edilenlerin bir an evvel hürriyetlerine kavuşmaları konusuna gelince bugün sizlere bildirilmesine uygun bulmadığımız vardır. Bu teşebbüslerin mutlaka verimli olacağına inanıyoruz.

Kardeşlerim,

Mevkuf kardeşlerimize ve ailelerine elimizden gelen yardımı yaptık. Bu bizim vazifemizdi. İmkânlarımızın daha da çoğalması ve yardımların daha da arttırılması için ne mümkünse yapmaktayız. Arkadaşlarımız ceza evinde yalnız ve parasız değildir. Sizler de başkasına muhtaç olacak durumda değilsiniz. Bu netice sendikacılığımızın başarısıdır. Bu demek değil ki bu yardımlar kâfidir. Bu demek değil ki gönlümüz daha fazla yardım yapmayı istemiyor? Fakat her şey maddi imkânlara bağlıdır. Biz imkânları arttırmak için var gücümüzle çalışmaktayız. Buna inanmanızı dileriz.

Sendika yalnız üyelerimizin değil, sizlerin de yuvasıdır. Her ne zaman başınız dara gelirse çekinmeden geliniz. Gelemezseniz mektup yazınız. Çok acele ise telefon ediniz. Sendikanın otomobili, hukuk müşaviri ve dost avukatları, bütün müşavir ve memurları sizin yanınızda, size hizmet için, size yararlı olmak için hazır bulunmaktadır.

Bugüne kadar başınız dik, imanınız sağlam, güveniniz tam olarak yaşadınız. Bundan sonra da böyle kalacağınıza inanıyoruz. Çünkü başlı başına bir kahramanlık destanı olan Kavel Mücadelesi'ne katılmanın şerefi, sizi ebediyen dimdik, kararlı ve güvenli yaşatmaya yetecek bir hazinedir. Var olunuz.

Cezaevine, içerdekilerin soyadlarını taşımayanları sokmadıkları için bizler kendilerini ziyarete gidemiyoruz. Gönlümüz, kalbimiz, bütün düşüncemiz kendileri ile doludur. Tahliye edilecekleri gün bu kahraman arkadaşlarımızı binlerce işçi kardeşi davul zurnalarla karşılayacak ve omuzlarda taşıyacaklardır. Cevher yere düşünce nasıl kıymetini yitirmezse Kahraman Kavel işçileri hak yolunda ceza evine girmekle şereflerinden, itibarlarından, yanımızdaki müstesna yerlerinden bir şey kaybetmeyecek, üstelik daha güçlü birer sendikalı olarak aslanlar gibi haşmetli varlıkları ile bizlere cesaret ve mücadele kuvveti aşılayacaklardır. 15 Arkadaşımıza en sonsuz takdir duygularımızı ve sevgilerimizi götürünüz.

KAVEL İŞÇİLERİNİN DURUMU:

Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçilerden 29'u hakkında amme davası açılmıştır. Bunlardan 15'i tevkif edilmiştir. Duruşmaları 11 Nisan 1963 Perşembe günü Sarıyer Sulh Ceza Mahkemesinde başlayacaktır.

Kavel olayının başladığı tarihten itibaren Maden-İş Sendikası, işsiz ve parasız işçilerin ve ailelerin geçimi için maddi yardımda bulunmuş, Türk-İş Konfederasyonunun genelgesi üzerine de kardeş sendikalar yardıma başlamışlardır. Bu arada Liman - Dok-İş Sendikası hem maddi yardımda bulunmuş, hem de Kavel önünde iş bekleyen işçilere öğle yemeği verilmiştir. Bu arada Sine-İş Sendikasının manevi dayanağı Kavel işçilerini çok sevindirmiştir. Maden-İş Sendikası, geçen hafta içinde de Kavel işçilerinden mevkuf bulunanların ailelerine Başkan Kemal Türkler vasıtası ile bazı açıklamalar yapmıştır. Bunda o güne kadar yapılan yardımlar toplamının 50 bin 459 lira 60 kuruş olduğu belirtilmiştir. Bu paranın 29 bin 825 lira 60 kuruşu kardeş sendikaların yaptığı bağışlardan toplanmıştır. Maden-İş Sendikası da kendi imkanları ile bu bağışlara 20 bin 633 lira 86 kuruş eklemiştir.

Kavel olayı henüz kapanmadığı için Maden-İş, mevkuf işçilere ve ailelerine yardıma devam etmektedir. Ceza evine girenlere hapishane idaresi günde adam başına 5 liralık satın alma gücü tanımaktadır. Bu beş lira ile mevkuf veya mahkûmlar cezaevi kantininden yiyecek ve içecek sigaralarını, çaylarını temin etmektedirler. İçerde sigara satıldığı için dışarıdan sigara kabul edilmemektedir.

15 işçi mevkuf bulunduğu için bunların ailelerine de her hafta asgari ihtiyaçları kadar nakdi yardımda bulunulmaktadır.

Maden-İş Sendikası her gün cezaevi veznesine mevkuf Kavel işçileri için 75 TL. yatırmakta, her hafta da ailelerine para yardımında bulunmaktadır. İşbaşı yapmış olan Kavel işçilerine de sendikacılık dayanışması yüzünden kaybettikleri gündeliklere uygun yardım yapılması da prensip olarak ele alınmış bulunmaktadır. Bu yüzden kardeş sendikaların yardımlarına devam edecekleri anlaşılmaktadır. Maden-İş'in yetkililerine verilen bilgiye göre bazı işyerleri işçilerinden kardeş sendikalardan bazıları teberru toplamışlardır. Bu teberruların henüz tamamı Maden-İş'in Kavel Fonu'na yatırılmamıştır. Türk-İş Konfederasyonu merkezine veya Birinci Bölge merkezine de yatırılabilen bağışların henüz kesin sonucu alınmamıştır. Fakat cezaevinde yatan Kavel işçileri ile ailelerine günün mevzuu olarak yardım şart bulunmaktadır. Maden-İş durumu bu şekilde teşkilata duyurmayı kararlaştırmıştır.

11 Nisan 1963 günü Sarıyer Mahkemesi'nde yapılacak duruşmaya Maden-İş'in hukuk müşaviri Adnan Hepgül ile Kavel işçilerinin davasını fahri olarak savunmaya karar veren çok kıymetli avukatlarımızdan Cenani Güngördü, Orhan Arsal, Alp Selek, Yılmaz Halkacı ve İhsan Üngör hazır bulunacaktır. Maden-İş, Mevkuf Kavel işçilerinin bu avukatlara vekâlet vermelerini sağlamıştır.Kavel kahramanlarına yapılacak bağışlar liste halinde bültenlerde yayınlanacaktır.

Kavel olayı dolayısıyla açılan yardım kampanyasına para gönderen Sendikalar Şunlardır:

Geldiği Tarih	Geldiği Yer	Lira-Kuruş
7.2.1963	İstanbul Karayolları Birinci Bölge	145.25.--
11.2.1963	Bakırköy Şubesi Türkiye Lastik-İş Sendikası	100.--
"	İstanbul Türkiye P.T.T. İşçileri Sendikası	50.--
13.2.1963	İstanbul Liman İşletmesi Kara Ambarlama İş. Sendikası	250.--
"	İstinye Tersane İşçileri	218.--
"	Tavşanlı Enerji İşçileri Sendikası	1000.--
"	Hisarcık Kolomenit İşçileri Sendikası	242.50.--
"	Tekel Malzeme Alım İşçileri Sendikası	350.--
16.2.1963	Batman Petrol İşçileri Sendikası	1000.--
20.2.1963	Basın Teknisyenleri Sendikası	700.--
21.2.1963	Nasım Yazıcı Türk-İş'ten	100.--
"	İstinye Gemi Sanayi İşçileri Sendikası	1000.--
"	Büyükdere Kibrit İmal İşçileri Sendikası	300.--
"	Yaprak Tütün El İşçileri Sendikası	100.--
"	Tekel Y.T.B. ve İşletme Atölyesi İşçileri Sendikası	500.--
	Türkiye Deri-İş Sendikası	750.--
28.2.1963	İstanbul Türkiye Sinema İşçileri Sendikası	530.--
"	İstinye Gemi Sanayii İşçileri Sendikası	200.--
"	Hereke Sümerbank Teksif Ve Örme Sanayii İşçi. Sendikası	500.--
"	İstanbul Türkiye Gıda ve Şeker İşçileri Sendikası	400.--
"	Türkiye Baraj Enerji ve Sulama İşçileri Sendikası	615.--
"	Ankara Teksif ve Örme Sanayii İşçileri Sendikası	250.--
"	Erzurum Su İşçileri Sendikası	200.--
"	Bitlis Tütün İşçileri Sendikası	150.--
"	Bandırma Tekel İşçileri Sendikası	497.--
"	Çorum-Alpagut Linyit İşçileri Sendikası	250.--
"	Malatya Yaprak Tütün İşçileri Sendikası	150.--
"	Kayseri Askeri Dikim Evi İşçileri Sendikası	50.--
"	Erzincan Harp-İş Sendikası	100.--
"	İzmir Şarap ve İspirtolu İçkiler İşçileri Sendikası	300.--
"	Kayseri Bayındırlık Yol Su İşçileri Sendikası	248.50.--
"	İzmit Selüloz İşçileri Sendikası	500.--
"	Ankara'dan Nazım Murathan	250.--
"	Erzurum Şeker Sanayii İşçileri Sendikası	250.--
"	Alpulu Şeker Sanayii İşçileri Sendikası	500.--
"	Erzurum Et Balık Gıda İşçileri Sendikası	250.--
"	Erzurum Askeri İşyerleri İşçileri Sendikası	50.--
28.2.1963	Erzincan Teksif Sendikası	100.--

"	Sivas Sümerbank Çimento Sanayii İşçileri Sendikası		100.--
"	Turhal Şeker Sanayii İşçileri Sendikası		250.--
"	İzmit Yarımca Nişasta ve Glikoz İşçileri Sendikası		200.--
"	Zonguldak Maden İşçileri Sendikası		3000.--
"	Murgul'dan Kadir Altıner		1000.--
"	Malatya Şeker Sanayi İşçileri Sendikası		100.--
"	Malatya İnşaat İşçileri Sendikası		50.--
"	Adana Milli Mensucat İşçileri Sendikası	500.--	
"	Zonguldak Maden Katipleri İşçileri Sendikası		150.--
4.3.1963	Arnavutköy Amerikan Kız Koleji İşçileri Sendikası	376.--	
8.3.1963	Ankara İmar Limited Şirketi İşçileri		132.--
"	Uşak Teksif Şubesi		156.5.--
"	Denizli Teksif Şubesi		455.--
"	Bursa Sümerbank Mağazası İşçileri		40.90.--
"	İstanbul Gazeteciler Sendikası		250.--
"	Beyköy Deri Mamulleri Sanayii İşçileri Sendikası		300.--
"	İstanbul Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikası	1000.--	
"	Paşabahçe Türkiye Şişe Cam Seramik İşçileri Sendikası		300.--
"	Türkiye Kara Yolları İşçileri Sendikası	513.30.--	
"	Türkiye Baraj Enerji İşçileri Sendikası		284.--
"	İstanbul Elektrik Gaz ve Motorlu Taşıt İşçileri Send.		1000.--
"	Alkollü İçkiler İşçileri Sendikası		250.--
"	Ankara Mihaniki Kimya İşçileri Sendikası		248.--
"	Sakarya Harp Sanayii İşçileri Sendikası		250.--
"	Eskişehir Şeker Fabrikaları İşçileri Sendikası		300.--
"	İzmir Ege Harp Sanayii İşçileri Sendikası		100.--
"	Bafra Tütün İşçileri Sendikası		200.--
"	Kayseri K.K.K. İşyerleri İşçileri Sendikası		50.--
"	Erzurum Toprak Mahsulleri Ofisi Gıda Sanayi İşçi.Sen.		100.--
"	Rize Çay Sanayii İşçileri Sendikası		250.--
"	Çanakkale Seramik Fabrikaları İşçileri Sendikası		500.--
"	İzmir Ege Tütün Müskirat Gıda İşçileri Sendikası		818.15.--
"	Manisa Hüseyin Türközü Teksif Şubesi		500.--
"	Erzurum Şeker Fabrikası İşçileri Sendikası	250.--	
"	İstanbul Oleyis Otel Lok.Eğ.Yer. İşçileri Sendikası		500.--
"	AİD Teşkilatı Bşk. Mr. Fahut Meganağle		100.--
"	İstinye Liman Dok Gemi İşçileri Sendikası		870.--
19.3.1963	İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası	311.50.--	
22.3.1963	Türk-İş Kanalı ile Sendikamız adına gelen paralardan Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliğinden Avans olarak alınan		1193.--

963/20

KAVEL İŞÇİLERİNİN HEPSİ İŞE ALINDI

Kavel Kablo Fabrikasında bir süre önce vuku bulan Grev ve Lokavt olayları üzerine işçilerin üyesi bulunduğu Maden-İş Sendikası ile işveren şirket arasında çıkan anlaşmazlık tamamen halledilmiştir. İşten çıkarıldığı bildirilen bütün işçiler işe alınmış, haklarında Grevle ilgili olarak takibat yapılan ve içlerinden 15'i hakkında tevkif kararı verilen işçiler tahliye edilmiş, fakat bu işçilerin yerine daha önce 14 işçi alındığı için tahliye edilenler hemen işe başlayamamıştı. Yeniden üzüntülü anlaşmazlıklara yol açacağı bazı çevrelerde söz konusu edilen 14 işçinin durumu dün kesin olarak karara bağlanmıştır. (Bir işçi işyerinin işçisi durumunda değildir.)

Maden-İş Başkanı Kemal Türkler ve arkadaşları, Kavel fabrikası İdare Meclisi Başkanı Emin Aktar ve arkadaşları ile 2,5 saat süren görüşmelerde bulunmuşlardır. Memleket meseleleri ele alınmış ve Kavel anlaşmazlığının iki tarafında iyi niyetlerinin ortaya çıkması ile tamamen çözümlenmesine yarınki iş düzeni bakımından da yarar görülmüştür. İki taraf olarak değil, çalışma hayatının düzen içinde gelişmesini arzulayan bir anlayış içinde yapılan görüşmeler de başta Emin Aktar olmak üzere, müzakereye katılan arkadaşlarının hepsinde en az Sendikacılar kadar iyi niyet tamamen ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine Sayın Emin Aktar, Şirket olarak kararlarını Maden-İş heyetine şöyle açıklamıştır:

"Mevkufiyetlerine son verilen 14 işçiyi yarından itibaren işe alıyoruz. Daha önce yerlerine işe alınan 14 işçi de çıkarılmayacaktır. İleride fabrika genişletilince fazla işçiler yeni dairelere alınacaktır. İşyerinde ahenk içinde çalışılmasının Sendika tarafından da istendiğini bilerek bu yoldaki çalışmalarınızın verimli olacağına inanıyorum"

Maden-İş Başkanı Kemal Türkler, işinin gereğini yapmayan, işyerinde kanunlar dışı davranışta bulunan hiçbir işçiyi körü körüne savunmayı arzu etmediklerini bütün Sendikacılık boyunca örneklerle göstermiş olduklarını bildirmiş zaten Sendikacıların da işyerlerinde işin gerektirdiği şekilde çalışmayı meslek edinmiş şuurlu işçiler olduklarını belirtmiştir. Bu bakımdan ortada endişe edilecek bir hususun bulunmadığı ortaya konmuştur.

Kemal Türkler dün akşam, işe alınmaları kararlaşan işçileri Maden-İş'e toplamış kendilerine müzakerelerin neticesini bildirmiş, Kavel Fabrikasında tam anlayış içinde iş disiplinine bağlı kanunlara her iki tarafın da saygılı olarak çalışmak suretiyle, dünün olaylarını unutarak kardeşçe yaşamanın temel ilke olduğunu anlatan bir konuşma yapmıştır.

Kavel olayını basına ilk yansıtan Maden-İş Genel Sekreteri Ruhi Yümlü bu sabah kendisiyle görüşen gazetecilere şunları söylemiştir.

"Kavel olayı kapanmıştır. Kavel olayı üzerine ilgilerini ve yardımlarını esirgemeyen bütün işçi kardeşlerimize, Sendikalara ve işin çözümünde emeği geçen bütün

Sendikacılara, başta Sayın Türk-İş Başkanı Demirsoy olmak üzere, Bölge Temsilcisi Topkara, Kavel olayı ile ilgili komisyon ve komitelerde görev alanlara, anlaşmanın protokola bağlanmasını sağlayan Başbakan Yardımcısı Sayın Feyzioğluna ve Sayın Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'e Vali Sayın Niyazi Akı'ya teşekkürü görev biliriz.

Konuyu ele alan bütün gazetecilere, özellikle Anayasamızın yeni anlayışı içinde anlaşmazlığın nedenlerini çözümleyen yazarlara teker teker teşekkürü borç sayarız.

"Kavel olayının kapanmasında iyi niyetini ve dürüst anlayışını isbat eden Sayın Emin Aktar'a kardeşçe sevgiler sunarız."

Kavel olayının meydana çıkardığı meseleleri çözümlemekte üstün başarılar gösteren Maden-İş Sendikası personeline de teşekkür eden Maden-İş Başkan Vekili Kazım Narmanlı bu konuda demiştir ki:

"Kışta karda, büyük bir olgunlukla davalarına sarılan Kavel'de çalışan kardeşlerime ve eşlerine, çocuklarına, baba ve analarına, İstinye çevresindeki bütün vatandaşlara bize yardımları dokunan halkımıza sonsuz teşekkürler, minnetler... Çalışma hayatımızın vardığı merhalenin çizgisini tesbit edecekler, Kavel olayındaki işçi dayanışmasına ve işverenin gösterdiği anlayışın verimini bilmezlikten gelemezler. Bu olay işçi kardeşlerimizin aileleri ile birlikte gerekirse nasıl hak mücadelesi yapabileceğini isbat etmişti. Bu olay "Kanun Benim" diyen işveren tipinin tarihe karıştığını da göstermiştir. İşveren adına Sayın Emin Aktar ve arkadaşlarının takdire değer anlayışı, ispat ettikleri uzlaşıcı zihniyet bizde çok tatlı hatıralar bırakmıştır."

963/27

KAVEL FABRİKASINDAKİ HADİSE İNCELENİYOR.

Kavel Kablo Fabrikasında Genel Müdür İbrahim Üzümcü, Sendikalı işçileri tasfiye için yeniden harekete geçmiştir. Sıkı Yönetim"in bulunmasını fırsat bilerek harekete geçeceği daha önce haber alınmış ve olay Maden-İş Şişli Bölge Merkez Şubesince Sıkı Yönetim Komutanlığına bildirilmiştir. Bu bildirmeden birkaç gün sonra İbrahim Üzümcü, Sendikalı işçilerin tavsiyeye başlamıştır. Bunun psikolojik etkisi ile bir kısım işçiler ani hareketle greve başvurmuşlardır. İbrahim Üzümcü'nün işçilere ve Sendika'lara karşı olan menfi tutumunun sebep olduğu olaya Sıkı Yönetim Komutanlığı el koymuştur. İbrahim Üzümcü'nün amaç bildiği Sendikalıları tasfiye hareketinin de ilgililerce ele alınması ve iş bilmez Genel Müdürü, bildiği iş varsa onun başına göndermeleri gerektiği ortaya çıkmıştır.

Kavel'in kahraman işçileri haksızlığa göğüs gerdiler

220 işçinin işçilik ve sendikalı olma haklarını titizlikle savunmaları Türk sendikacılığının eriştiği şuur seviyesinin yüceliğini gösterir

MADEN-İŞ
BİRLIKTEN KUVVET DOĞAR
9 Şubat Cumartesi 1963
YIL: 4 — SAYI: 84
Onleç gitade bir çıkar
FİATI : 25 KURUŞ

TÜRK — İŞ BAŞKANI SEYFİ DEMİRSOY ŞEHRİMİZE GELEREK MADEN—İŞLE BİRLİKTE MÜCADELEYE BAŞLADI

İşlerinden çıkartılan 220 Kavel işçisi fabrikanın önünde hak barikatı kurdular

İşçilerin şuurlu direnişi bütün dünyada ve yurt sendikacılığında tasvip gördü

Kavel Kablo Fabrikasında çıkan olay üzerine Türk—İş başkanı Seyfi Demirsoy şehrimize gelmiş ve Maden—İş yöneticileri ile konuyu görüşmüştür. Bundan üretine olayın gelişmesi şeklini Türk—İş'in kararına kalmıştır.

Kavel'in hak arayışları her kes tarafından sempati ile karşılanmaktadır.

YENİ YARDIMLAR

İşçilere yeni yardımlar yapılmaktadır. Ay Çelik, Demsa Demir Çelik, Haliçoğlu Tekstil, Sakip Zümre Madeni Eşya Fabrikaları işçileri para yardımına başlamışlardır.

Hareket Filme de alındı, bağışlar, yardımlar birbirini takip ediyor

Kavel Kablo Fabrikası işçileri nin gösterdikleri hak arama azmi Türkiye'ye ve hürriyetin geniş yankılar yapmıştır. Milletlerarası bir İşçi Sendikası Kob federasyonu olay hakkında bilgi istemiştir. Uluslar arası Maden —İş Federasyonu da Kavel iş çilerinin haklarını sağlamadaki azimli kararlarını ve hareketlerini öğrenmiştir. Maden — İş'in üyesi bulunduğu bu Federasyon, işçi leri desteklemektedir.

Öte yandan Kavel işçilerinin hak arama hareketleri basın yo luyla Türkiye'nin her tarafında duyulunca Maden — İş şehir içi, şehirlerarası telefonlara ve telgraflarla meşgul olmuştur. Bu nevi destek yanında sendikalar, sosyal adalete gönül vere şa.

(Devamı 4. sayfada)

Türk-İş Kavel işçilerini Destekliyor

Kavel Fabrikasındaki işçi dayanışmanın ve fabrika sahibinin haksız tutumları ile ilgili olarak, başta Maden — İş Sendikası Başkanı Mustafa Türkler olmak üzere birçok sendikaların idarecileri Türk — İş Binasi Bilgi Temsilcisi Ismail Topkaya'nın başkanlığında çok önemli bir toplantı yapmışlardır.

Muhtelif ünlü temsilcilerin beyanları, sözün bitirilmesinden sonra, toplantıda, Kavel fabrikasındaki işçilerin olumsuz greve devamları hakkında görüşülmüş ve mevcut sendikaların bütün sendikal ve emniyeti güçleri ile bu hareketi karşılıklarını destekleyecekleri kararlaştırılmıştır. Bu arada, (İş bayrağına göç ilave yapılmakta ve ocak kurallarına riayeti bir

Üçköprü ocağındaki son facia

Üç işçi bile bile ölüme bırakıldı

Etibank Krom İşletmesinde şehit düşen işçiler sorumluları dava ettiler, suçu örtmek isteyenler yeni bir suç işledi, ağaç kestirdi

Etibank'ın Üçköprü Krom İş kolundaki maden ocağında çalışan işçiler geçtiğimiz Eylül ayında Etibank'ın Üçköprü'deki ocağında meydana gelen iş kazasında 3 işçinin ölümüne sebep olan ihmal ve kusurlu davranışlarından dolayı Etibank'ın Üçköprü Krom İşletmesi Müdürü ve Ocak Şefi aleyhine dava açmışlardır.

Etibank'ın ölümlerine sebebiyet veren bu ihmal ve kusurlu davranışlarını örtmek için, ocak kurallarına aykırı olarak, ocak içinde bulunan ağaçları kesmek suretiyle, ocak içinde bulunan işçilerin ölümüne sebebiyet vermiştir.

Etibank'ın işletmesinde şehit düşen 3 işçinin ölümüne sebebiyet veren ihmal ve kusurlu davranışlarından dolayı açılan davanın devam ettiği bir sırada, Etibank'ın bu defa da ocak içinde bulunan ağaçları kesmek suretiyle, ocak içinde bulunan işçilerin ölümüne sebebiyet vermesi, Etibank'ın bu

Kaveldeki olayın safhaları

220 işçi hak peşinde kenetlendi, müktesep haklarını mertçe, kahramanca savundular

OLAYIN BAŞLANGICI

İşyerindeki kârı iki katına çıkarma teahhüdü ile işbaşına getirildiğini bildiren Genel Müdür işçilerin yılbaşı İkramiyelerini kaldırıp yeni usuller koymağa başlayınca işçiler kanuni haklarının ellerinden alındığını görmüş ve 31/Aralıkta bir kaç saat süren protesto hareketinde bulunmuştur

İstinyede kurulu Kavel Kablo Fabrikasında çalışan 220 işçi "oturma grevi" yapmıştır. Geçen Pazar günü çalıştırılanların başladığı grev Pazartesi günü çalışanların ise katılmasiyle vetkuvvetli işyeren vekilinin karşılıklı ve sevgi ve hoşgörümüzün rağmen grev devam etmiştir. Fakat işveren, kanunları hiçe sayarak işçi çıkarma ve işçileri üyesi bulundukları Maden - İş Sendikasından istifaya zorlama hareketini durdurmamıştır.

R. TÜMLÜNÜN DEMECİ

Grevin sebep olan olay hakkında Maden-İş Sendikası Genel Sekreteri Rüstü Yurdu şu bilgiyi vermiştir:

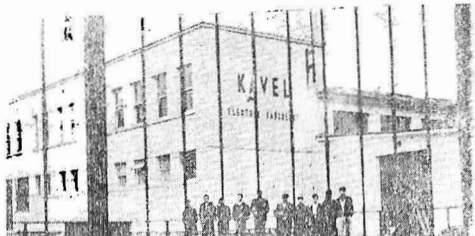
"Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçiler 5 yıldanberi işyerinde işyeren vekili durumunda bulunanlarla tam bir ahenk kurmuştu. Fakat geçen yıl kendi aralarında fabrikaya yeni bir Genel Müdür atanmıştır. Bu zat tam yetki ile geldiğini ve kendisinden başka kimsede yetki bulunmadığını işçilere bildirmiş, sonra da 5 yıldan beri işçilere verilmekte olan İkramiyeleri kaldırmıştır. Bu sebep olarak da Fabrika kârını iki katına çıkarma teahhüdü ile işbaşına getirildiğini açıklamıştır. İşyerindeki kârı iki katına çıkarmak isteyen işveren yılbaşı İkramiyesini kaldırıp yeni usuller koymağa başlayınca işçiler kanuni haklarının ellerinden alındığını görmüş ve 31 Aralıkta birkaç saat süren bir protesto hareketinde bulunmuştur. İşyerinde, Genel Müdüre karşı yapılan protesto,oyu haber alan Maden - İş Sendikası başkanı Kemal Türkler, Sendikanın ilgili idarecilerine gerekli tali. matı vermiş ve Genel Müdürün üniversitedeği protestoyu durdurmuştur. Bu olay üzerine son derece saygı duyması gereken Genel Müdür, "Burada benim sözüm geçer" diyerek Sendika temsilcilerine karşı hareketi girişmiştir. İlk olarak Maden İş'in Bölge Merkez Şubesi Başkanına ve üyesi sendika temsilcisi İlyas Kabiri'e ücretlerinden gene son vermiştir. Ayrıca "benim olduğum yerde Sendikanın barınamak" diyerek sendikalı işçileri istifaya zorlamış ve 80 kadar işçiye istifa mektuplarını bizzat yazdırmış ve bu iş için fabrikanın anbetli bağlıdan da kullanmaktan kaçınmamıştır. Bu olaylar kanuna aykırı olduğu için durum Bölge Çalışma Müdürlüğüne aksettirilmiştir. Müfettiş işyerinde inceleme yapmış ve işçileri haklı, üyeleri haksız bulmuştur.

İSTİNYEDEKİ TOPLANTI

Maden - İş Sendikası Şişli Bölge Merkez Şu beş geçen hafta İstinyede sohbet toplantısı yapmış ve Kavel işçilerinin şikâyetlerini teshit etmiştir. İşitla eden işçiler, haklarında işitla cüme miş olduklarını, istifa kâğıtlarını Müdürün bir, kez karşısında mecburen imzaladıklarını açıklamış ve Genel Müdür İbrahim Üzümcioğlu'nu lüman etmişlerdir. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, Cuma günü Fabrika Müdürü ile görüşmüş, bu defa Üzümcioğlu "Sendikayı kar ı değilim, söylediğiniz yanlıştır" demiştir. GeneMüdürün sendikacılara bakış yapmayacağı vaadini işçilere duyuran Sendika Genel Başkanı, üyeleri normal çalışmaya davet etmiş ve işçiler normal çalışmaya başlamışlarsa da Genel Müdür işçi çıkarmadan geri kalmamıştır. Usta, lik de takdir edici sözler söylemiştir. Bu hareket bardağı taşıran damla olmuş, işçiler şartları ileri sürüyerek oturma grevine başlamışlardır."

RAZİN OLAYLAR

Grev üzerine hazin olaylar da cereyan etmiştir. Babalarının, kardeşlerinin ve eşlerinin en tabii haklarını istismar cimciye çalışan İbrahim Üzümcioğlu'nun gayri insani hareketleri Kavel'lileri dün sabah fabrikaya gelerek "babalarımın hakkını verin" diye feryad eden 100 kadar kız ve erkek çocuğu olaya protesto etmiştir. Genel müdür açı içinde telefona sarılmış ve güya işçiler suçluymuş gibi savcılığa ve karakola telefonlarla yanlış bilgi vermiştir. Şahsiyetsiz karakolun hazır kuvveti gönderilmiş Sarıyer Savcısı da işyerine giderek soruşturma ya başlamıştır. Esasen kendilerine hakarat eden işçiler savcılığa dilekçe vermek Genel Müdür Üzümcioğlu aleyhine şahsi hakaret davası açmıştır. Bizde Maden - İş Sendikası olarak iş verenle sendikalı olanlara hoş bir yaklaşımın görülmesini temin için yapılan temaslarımız hakkında asırca dava açmaktayız. Kavel Fabrikasındaki Grev hareketi, işçi haklarını ciğneyerek açılı kâr etmeğe teahhüt eden bir işletmeye Genel Müdürün ilgisizliğinin ve hoşgörü müsamahalarının önem vermezliğin bir sonucudur.

DUMANI TÜTMİYOR: Bir yangın hareketi, bir binanın küçülen hiç sayılmayacak bir fabrikanın hazırlamış olabileceğini, verimini ve yaratığını bir anda sıfıra indirmiştir. İşçiler çalışırlarınayacak fabrikanın dumanı tütmemiştir. İşte işçisi olmayanın cansız kalan Kavel.

Anlaşma olmadı

Olayın üçüncü günü Bölge Çalışma Müdürlüğünde toplantı yapılmış ve tarafları anlaştırmak için çahalar sarfedilmiş tir. İşten atılan işçilerle sendika temsilcisi için "İşe alınmaası" konusunda anlayış göstermeyen işveren temsilcileri yüzünden toplantı akim kalmıştır · Olaya sebep olan Müdür işçilere hakaret edince işçiler dava açmışlardır. -

İşçilere yemek dağıtıldı

Vehbi Koç'un İstinyede kurulu Kavel Kablo Fabrikası işçilerinin grevi bugün devam etmektedir. İşçiler Fabrikanın etrafında dolaşmakta, gece gündüz grev mahallinden ayrılmamaktadır. Polis, grev mahallinde her hangi bir hadisiye meydan vermemek bakımından tedbirler almıştır. Fakat anayasa ile güvence altında bulunan Türk işçisinin grev hakkını kullanmakta olduğunu bilmekte ve bilerekten ihlâle müsamaha etmektedir.

ANLAŞMA OLMADI

Diğer taraftan grevin üçüncü günü olan Salı günü, İstanbul Bölge Çalışma Müdürü Sabih Türsan, aralarında yapmak maksadı ile, Bölge Çalışma Müdürlüğünde tarafların iştirakiyle saat 10 da özel bir toplantı yapmıştır.

Toplantıya Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler, Genel Başkan Vekili Kâzım Karamanlı, İşveren Şirketinin İdare Meclisi üyesi Emin Aktaş ve Hukuk Müşaviri İshak Eraslan.

Bir saat kadar devam eden toplantıda, işveren temsilcileri, Pazartesi günü grev mahallinden çekilmeleri 10 senelik sendikalı olmaları ve bu olmaları ve bundan böyle de sendikalı işçi olmaları hususlarında kesin teminatlar vermişlerdir. Sendika temsilcisi ise, işçi daha önce görüşmek üzere bulundukları Genel Müdürün, bu gün, dönmüş olan Fark - İstanbul Şubesi Başkanı Kemal Türkler'in, grevin sebebi olan Genel Müdürün, işçilere karşı hakaret ve tahkir edici sözler söylediğini, bu sebeple işçilerin müdürden özür dilemesini istediklerini, bu hususta Türkiye Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler'in de, Genel Müdürün sözlerini geri alması kaydıyla grevin sona erdirilmesini, işçilerin işe başlamalarını ve yapılacak anlaşma metninde işverenin de imzasının bulunmasını istediklerini bildirmiştir.

Fabrika Müdürü İbrahim Üzümcioğlu Ameli, kaskol sıfatından geçen sahibi olduğu gibi işçileri babalarından korkutmak maksadıne başvurmuş, işçilere bağkıp çağırmak hâlâ mümkün olmadığını, işçilerin mümkün olduğu kadar çabuk işe başlamalarını, aksi halde fabrikanın kapanacağını ve kararı yarınmakta olan işçilerden mâmadı istenmiş, karakola celbedilerek ifadeleri alınmıştır.

Başkan K. Türkler açıkladı

"Kavelde grev yok, lokavt vardır,, dedi

"Bu olaym'hakiki nedenlerinin esas temeli, Vehbi Koç'un önderliğinde bir kısım sermayedarın manen ve maddeten memleketteki sosyal'gelişmeyi haltalamak gayesi ile düzenlemekte olduları sosyal adalete aykırı harekete ve onların sakat anlayışlarına 'dayanmaktadır."

Türkiye Maden - İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler 1.2.1963 tarihli basın toplantısında şunları bildirmiştir; .

"İşçilerin Anayasa ile teminat altına alınmış en tabii haklarını, en bilyük sermaye hissesi Vehbi Koç'a ait bulunan İstinye Kavel Fabrikası işverenin insafsızca çiğnemeye kalkması karşısında, işçilerin işi bırakma şeklinde yaptıkları protesto hareketi, işverenin anlayışsızlığı karşısında alın gündür devam etmektedir.

Bu olay grev değil lokavtır. Çünkü, olay işverenin, iş akdinin zamanın ve kanunen mevcut en temelli şartlarından hazırlanın zor kullanarak değiştirmek istemesinden doğmuştur.

(Devamı 4. sayfada)

MADEN — İş BÖLGE Kavel Kablo Fabrikasında çalışma haklarının kullanılmasını talep eden işçiler, üyesi olduğu Maden-İş Sendikasının, gazetesini okuyarak vakit geçirmesini daha yerinde bulmuşlardır. Maden — İş göz gününde ve dinle.

TÜRK - İŞ VE İŞVEREN KONFEDERASYONU MADEN-İŞE AİDAT İADESİ TEKLİF ETTİ

Diğer taraftan işveren sendikaları Konfederasyonu, Türk - İş Birliği Bölge Temsilcisi vasıtasiyle Türkiye Maden-İş Sendikası'na sendikalı çalışanlardan kesilip Konfederasyonda bulunan Maden-İş Genel Merkezine gönderilmekte olan Fark - İstanbul Şubesi'ne ait aidatların iadesini teklif etmiştir. Bu teklif Maden-İş Genel Merkezi tarafından reddedilmiştir.

(Devamı 4. sayfada)

İŞÇİ ÇOCUKLARI: Kavel fabrikasında çalışan işçilerin çocukları babalarının, ağabeylerinin çalışmasını sağlayacak anlaşmanın olup olmadığını Maden — İş'in İstanbul Bölgo Temsilcisi İsmail Sığındı öğrenmek istiyorlar. Sığın, konuşuna uğunaları tatmin etmeyi o kadar istiyor du ki.

Sendikacılar Anayasa ilkelerine Bağlıdır

Çalışanların temsilcileri haklı dâvaları için manevî cephe kurup seslerini duyurdular

"Bundan böyle nereden ve hangi kuvvetten **gelirse gelsin kanları** pahasına da olsa insan haklarını **garanti altına alan** Anayasa ilkelerinden asla vazgeçmeyeceklerine, **tâviz vermeyeceklerine** şeref ve namusları üzerine **and içtiklerini emekçi kardeş** lerine bildirmeyi **kararlaştırdık**"

ISINMAK DA LÂZIM: Lüleburgaz'da işçiler fabrika önünde beklerken havanın soğukluğunu da yenmeğe çalışmışlar ve toplandıkları caddeyi, tahta parçalarını yakarak ısınmaya çalışmışlardır. Hak uğruna her eziyete güğüs geren şerefli Türk Milletine ısınmak olmasın sevinç içindeler.

Kavel'in işçileri destekleniyor

Sakal grevi başladı

Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri, Kavel'deki kahraman arkadaşlarının hakkı verilinceye kadar sakal bırakma hareketine başladılar!

Vehbi Koç'un, Silâhtarağa'da kurulu Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri de geçen Vehbi Koç'un Kavel Kablo Fabrikasında açtığı meşhur adiletsiz 230 işçi kardeşi için, protesto mahiyetinde olmak üzere sakal grevine başlamışlardır.

1 Şubat 1963 tarihinden itibaren sakal grevine başlayan Türk Demir Döküm Fabrikasın da 900 dan fazla işçi çalışmakta imiş.

Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri, Vehbi Koç'un ortak bulunduğu diğer işyerlerinde de olduğu gibi Türk Demir Döküm Fabrikası Umum Müdürü Burhan Güvergun vasıtasile, senelerdenberi en tabiî ve sunî haklarının çiğnenmekte

(Devamı 4. sayfada)

Grev ve Toplu Sözleşme Kanun Tasarısının, ruh ve lâfzen işçi haklarını himaye ve ihtiva etmekten uzak bir mahiyette, Büyük Millet Meclisine sunulmuş olmasından dolayı, 10 gündüz liderinin, polisimizde, tam teşkil ve teşkil ettikleri (Manevi Dayanışma Cephesi) kanun da, üzerinde mücadeleye başlamış bulunmaktadır.

Çalışan Türk vatandaşlarının meşrû ve kanunî yollarla kazanılmış haklarını gerçekleştirmeye kararında olan "Manevi Dayanışma Cephesi" adına Türkiye Genel Adamları Sendikası Başkanı Bilgili Güneri aşağıdaki bildiri, yayınlanmıştır.

MANEVİ DAYANIŞMA CEPHESİNİ KURAN SENDİKA YÖNETİCİLERİNİN MÜŞTEREK BİLDİRİSİDİR

Türk sosyal politikasının A. anayasadaki temel hakların tanınmasına çalışıldığı şu günlerde Büyük Millet Meclisi Komisyonlarında görüşülmesi yapılan grev, toplu sözleşme ve ayn dilmeler kanunu gibi emekçi işçilerinin hak ve gerçekteki sosyal ve ekonomik kaderlerini tayin edecek olan bu konularda bütün çalışanlar olarak hassasiyet ve dikkatleri ile celbimiz, kanun hazırlıyanların izlemekte dirler.

Bizler işçi sınıfının temsilcileri ve yaşlıca uzmanları bulunan (Manevi Dayanışma Cephesi) olarak ana hak ve yetkilerimizin anayasada, temsilî demokrasilerinin kanunlarla teşkil edilmek üzere bahsedildiği şu sırada emekçi halk yığınlarına ve gelecek nesillere karşı taşıdığımız romantizmle duyduğumuz ağır yükü ve heyecanı içindeyiz.

Türk toplumu içinde, çalışan sınıflarını, özellikle işçi sınıfının çok yakın zamanlara kadar yeterli ve değerlendirilmemiş olduğunu, yürütme yasama ve adalet kuvvetini hürriyetlerinin dejenere olmaması için koruyan ve bu alandaki idare eylemlerin Anayasadan doğan sorumluluklarını

(Devamı 4. sayfada)

IKTİBASLAR :

KAVEL-KABLO OLAYI VE YÖN

Vehbi Koç'un İstinyedeki Kavel Kablo Fabrikasında 27 Ocak 1963 günü başlayan otuz iki grevi onuncu gününü doldurdu. Fabrikada mevcut 220 işçinin kaldığı grev hâr hareketi yarattığı hakiki bir tepkidir. Olay şudur:

Fabrikaya geçen kasım ayında Amerikadan sipariş gönülü yeni bir genel Müdür tayin edilmiş. Genel Müdür işçilere söylediğine göre fabrikanın kârını iki misline çıkarma taahhüdü ile iş başına gelmiş. Bunu sağlamak için işçi istihsalcilerinden de fazlasını gerek. Nitekim Genel Müdür ilerisinin Üzümcüoğlu her yıl başında işçilere beş yıldır verilen ikramiyeyi kaldırmıştır. İşçiler olayı birkaç saat süren bir protesto hareketi ile cevaplandırmışlar. Bunun üzerine kâhrı genel müdür bütün korkutma ve yıldırma vasıtalarına baş vuruyor. Olayların büyümesini önlemek maksadı ile Maden - İş sen dikası başkanı Kemal Türkler ara buluculuk yapmak istiyor. Ama kârı iki misline çıkarmak ta görevli Genel Müdür "benim olduğum yerde sendikalı tanımam" buyuruyor. Ve İşveri Sendika Temsilcisi İlyas Kabil ile arkadaşının işi, ne son veriyor.

Ayrıca işçileri sendikadan ayırmaya zorlu yor.

Kârcı genel müdür fabrikanın anteli bağlı larına sendikadan istifa mektupları yazdırarak bunu 60 kadar işçiye zorla imzalatıyor.

Daha bir çok işçi cihazlıyor. Ve işçilere ha karet ediyor.

Küfür berdağı taşıran son damla olmuş ve grev başlamıştır.

Genel müdür bu sefer işçileri polisle kor kutmak istemiş.

Maden - İş'in basın bülteninde de belirtildiği üzere, şöyle uçüler sağlık imiş gibi sevdiğe ve karakola yanlış bilgi vererek polisi hareket geçirmiştir. Hâlen 200 polis fabrikadadır. 220 işçi bu baskıyı sürmek ve yabancı işçi kullanılmasını önlemek maksadı ile fabrikanın etrafında bekletmektedir. Grev işçi tarafından hiç bir gelişiğini gösteren göz yaşartıcı bir dayanışma örneği oldu. İşçilerin çocukları fabrika, ya kadar gelerek "babalarımıza hakkını verin" diye haykırdılar.

Maden - İş, Fabrikanın önünde kazan kurup işçilere kuru fasulye pişirdi sürmek ve kuru ekmek dağıttı. Yine Vehbi Koç'un Generali olduğu Amerikan Ampul Fabrikası işçileri aralarında bir yardım kampanyası açarak grevcileri arkadaşları için 335 lira topladılar. Vehbi Koç'un şilâhta, yoğdaki 800 işçilik Türk Döküm Fabrikası işçileri 1 Şubattan itibaren sakal grevine başladılar. Sakal grevcileri de para toplama kampanyasına katıldılar. Diğer işçiler ise İstinyeye gidip grevdeki kardeşlerini ziyaret ederek onlara manevi destek oldular. Bu konuda Maden - İş Genel Başkanı Kemal Türkler şöyle diyor:

"Biz kuvvetliyiz. Maden - İş kuvvetini Çelik « Kenet parolasından almaktadır. 220 kardeşimiz yalnız değildir. Ve onları asla yalnız bırakmayacağız. Azimliyiz ve kararlıyız. Asıl haklarımızın zerresinden bir ne pahasına olursa olsun ve geçmeyeceğiz."

Vali Niyazi Akı da «İşçiler haklı» demek zorunda kaldı.

(TÖNDemİ

İŞÇİLER VE SENDİKA: Ev ve işçiler fabrika önünde yaptıkları hâzırlıkların devam ederken Maden — İş'in Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Sığın da dayanışmanın hak arayan arkadaşlarına yüreğinin bütün yanılığı ile sayeyliyor onlara gururlu bakıyor, hak yolunda ibretliği yapanlara hayrına oluyor.

Güney Doğu sendikacıları da grev hakkı için karar aldılar

Grev ve toplu sözleşme kanun tasarısının Anayasa ilkelerine aykırı olmamasını temin için sendikalar gerekirse grev ilân etmeyi de kararlaştırdılar, bildiri yayınladılar

Diyarbakırda toplanan Güney Doğu Bölgesi İşçi Sendikaları da bir bildiri yayınlamışlardır. Bildiriyi ve toplantıda temsil edilen İşçi Sendikaları idarecilerini ayrıca yayınlıyoruz:

"Anayasada yer alan grev ve toplu sözleşme kanun tasarısının Demokrasinin temel ilkelerinden sayılmakta yaz. Bu hâlden Meclisteki görüşmalarında sonuçlanacak olayın gelişmelerini dikkatle takip etmekte ve gerekirse derhal grev yapmayı kazar olduğunuzu bildiririz. 17.1.1963"

Türkiye Petrol İşçileri Sendikası Başkanı Şevki Vural.

Diyarbakır Tekel İşçileri Genel Sekreteri İbrahim Sungur.

Devlet Su İşleri Sendikası Başkanı V. Ali İhsan Yazır

Diyarbakır Genel Hizmet yer ve bütün etkarı umumiye yeye duyurmaya çalışıyoruz. Diyoruz ki:

Biz Anayasanın tanınmasına dayanarak temel haklarının kısıtlayan kanunların değiştirilmesini istiyoruz.

(Güney doğu bölgesi işçi sendikaları olarak bu tasarının kanunlaşmasının için, Türk - İş teşkilâtına vazifeye davet eder gerekirse derhal grev yapmayı

Sendikası Başkanı Hamza Uluay.

Şark Kurumları İşçileri Sendikası Genel Sekreteri Yaşar Özkaya.

Diyarbakır Kiraz İşçileri Sendikası Başkanı Ali Ergün.

Diyarbakır Bölgesi İşçi Sendikaları Birlik Başkanı Mehmet Aktaş.

Diyarbakır Tuzpazarı İşçi Sendikası Başkanı M. Ali Bekleyen.

Kavo Yolları A. Şeliçe İşçileri Sendikası Başkanı Mahmut Bahçık.

Bakırmaden İşçileri Sendikası Başkanı Kahup Şenel.

Diyarbakır Un ve unlu maddeler Sendikası Başkanı M. Emin Hazar,

Ahenco Yeşilırmak Başkanı Şaban Görken.

TOPLANTI: Kavel Kablo Fabrikasında işçilerin karşılaştıkları haksızlıkların önlenmesi için Türk — İş Hukuk Temsilciliği bölgesini aydınlatma çalışmaları yapmış ve işverenin gösterdiğinden sonra Türk — İş Hukuk Müşavirliğinin Türk — İş Bilgi Merkezinde yapılan işçi — işveren toplantısında tarafsızlıktan bir garip Kavel-Kablo hareketinin nedenlerini incelüyor.

Sendika, işçilere para dağıttı

Türkiye Maden — İş Sendikasının, Vehbi Koç'a ait İzmit'deki kurulu Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçilerinin, işyerinde karşı direnme hareketleri, halen devam etmektedir.

İşçiler geçe ve gündüz gruplar halinde fabrika civarında nöbet beklemekte ve gelecek Fabrika karşısında branda bezlerden kurulukları 12 metre uzunluğundaki büyük bir çadırda oturup yakarak nöbet hariçinde yatıp dinlenmektedirler.

İşçiler, Fabrikaya Polisçe başka hiçbir kimseyi mümkün olmadığını ısrar etmekte ve bunda büyük bir başarı göstermektedirler. Fabrikanın 200 metre mesafesinden geçen, işçilerin (Grev Hattı) tabir ettikleri yere kadar fabrikanın ne mallarını bir miktarda ile gelmişler, işçiler memurları bu sınırdan içeri geçirmemişlerdir.

Memurlar, işçilerin ücret hesaplarını yapmak üzere fabrikaya gitmek için 100'erden ikişi kişi gelmeleri üzerine işçiler derhal toplanarak memurları müteakiben almışlar, bir miktar ile de ancak bu yardımcının içeri alınmasını karşılığı tarafsızlardır.

Diğer taraftan işçiler, geçen gün öğlenden sonra fabrikaya vermek istediği ücreti almamışlar. Çünkü, işverin işçilere alt tahakkuk ettirdiği ücret yakışmadığı. Fabrikaya borçlu işçilerin borçlarının tahsilini kesmek istemişlerdir. Hal buki, Fabrika bu borçları, diğer fabrikalarda da olduğu gibi aylık taksitlerle ödemek şartı ile işçilere vermiş bulunuyor. Bu

işverine getirmiş olduğu bütün kötüye Lira işverinin kasasında kalmıştır. Çünkü işçiler, bu parayın da geri götürülmesine müsaade etmem gerektir.

Türkiye Maden — İş Sendikası, işçilerin para alma günü olan 7 Şubat 1963 günü Fabrikanın teklif ettiği ücreti, işçilerin (aş ölmeye cazıyız) diyerek reddettiğini öğrenince, bu gün derhal Sendika muhasibini bir çanta para ile işyerine göndermiş, işçilerin ihtiyacına göre kendilerine para yardımında bulunmuştur.

İşçiler, Sendikanın beklenmedik anidea bu para yardımı karşısında, bütün dertlerini unutmuşlar. Arayışa Temsilcisi alında olduğu halde işveren tarafından tasfiyeden 5 gündenberi bekleri verilmediğine, her ne pahasına olursa olsun hakkı da, valarından dönmeyeceğe bir defa daha yemin etmişlerdir.

1 Şubat 1963 tarihinde olay yerinde 300 Polis, Savcının emriyle hadise mahallinde vazife almış bulunmaktadır.

Dü gün öğle İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından alınan bir tertibatla, işçiler esta hanesine göre yol kenarına suçuyla sıştandırılmak istenmişsede bunda Polis muvaffak olamamıştır.

Çünkü, Sendika Hukuk Müşavirliği olayı derhal bulduk yeniden incelemiş, işçilerin hareketini yol kenarına suçuyla sıştandırmanın imkânsız olduğunu ve Polisin müdahalesinin yersiz ve hatalı olduğunu, Sendika Genel Başkanlığına rapor etmiştir. Bu durum karşısında Sendika Genel Başkanı İsmail Türkler, derhal birer Yüksüm Telgrafla olayı, Sayın Başbakanı İsmet İnönü, ile İç İşleri, Çalışma ve Adalet Ve. İşlerine duyurarak, polisin hâdisâ ve Anayasaya aykırı müdahalesinin durdurulmasını istemiştir.

Bunun üzerine, Polisin müdahalesi durmuştur.

1 Şubat 1963 tarihinde bütün işçiler için noter marifetiyle çıkışı muameleşi yapan işveren, işverine yani işçi almak üzere derhal gazetelere ilân vermişse de, müteakibi günlerde işçi için müracaata gelen işçiler, işyeri önünde işini başkasına kaptırmamaya yürekitme azimli 220 işçiyi topluş halde görünca, işveren kendilerine milyon verse de çalışmıyacaklarını söylüyerek, derhil kardeşlerinin dertlerine ortak olmaya çalışmışlardır.

Bu yüzden polisin müdahalesi durmuştur.

İzmit'de olanlarla ölüm halk, çocuk ve ihtiyar olmak üzere, günün her saatinde o'ay mahalline gelmekte, işçilerle ilgilenerek onlara büyük ölçüde manevi destek olmaktadır. lar.

Yeni kurulmuş bulunan Sinema İşçileri Sendikası, olayla çok yakından ilgilenmektedir. Sendikanın Başkan ve İda. rolleri, Maden — İş Genel Başkanlığına mutlak'if vesilelerle. İktisyede direnme nakleni kullanmakta olan işçi kardeşleri na her türlü yardım bir vazife bildiklerini ve böyle bir dava. da Maden — İş'le mutlaka beraber olduklarını bildirmişlerdir.

Sine — İş, ayrıca, İstiyedüzü işçilerin üç günlük işçilerini vermeye karar vardıklerini de açıklamıştır. Ayrıca, Sine — İş, olay mahallinde bir haftadır hadiseyi filme al, maktadır. Olayda sonra bir dökümanter film hazırlayacak. Türk Sosyal hayatına hatıra olmak üzere Maden — İş'e hediye edecektir.

Evvelsi günü, İstiyeTersanesinden olay mahalline gelen 400 kadar işçi, Kahramanlık destanı yaratmakta olan kardeşlerine, manevi destek olmuşlar ve para yardımı için orada. ında kampanya açtıklarını bildirmişlerdir.

Bunu duyan tersane işyeri amiri, işçilerden 35 tanesini sorguya çekmiş (Niçin olay mahalline gidersek böyle uygunsuz bir hareketiye bulunduklarını) hakkında ifada almıştır.

Bu ötücü hadiseye sürünen 1000 den fazla tersane iş. çisi, tekrar olay mahalline gelmek, tersane amirini protesto etmiş, gerekirse kendilerinin de iş bırakarak tersane amiri ne güzel bir ders vereceklerini bildirmişlerdir.

7 Şubat 1963 akşamı Kamyonları işçileri Sendikasından bir heyet akşam saat 21.00 de Maden — İş Sendikası Genel Başkanını ziyaret ederek, borçunun olduğu gibi, bu olayda da daima Maden — İş'le beraber olduklarını bildirmişlerdir.

Silahtarağa'da kurulu Vehbi Koç'a ait Türk Demir Dö. küm Fabrikası işçilerinin, İstiyeli kahraman kardeşlerini destekleme mücadeyin, sokal grevine başladıklarını gören, Fabrika Umum Müdürü işçi temsilcilerini çağırarak, onları sorguya çekmek istemiş, fakat muvaffak olamamıştır.

Diğer taraftan işyeri işçi temsilciliği işçilere bir bildiri yayınlamıştır.

Bir işveren

(Başlarafı 1. sayfada)

gıkaysiller işçi ve işveren tem. silcilerinin müşterek kararı ile neticeye bağlanacaktır. Son gün, bede Yahya Usaul adındaki işçi hakkında ham şikayetler, işten çıkarılması istçği ile disiplin kuruluna intikal ettirilmiştir. İş. veren hukuk müşavirinin de bulunduğu kurulşulul II. Hoca, Mi. hat Ontürk, Bahtiyar Ülkü, Sabri Türker, İsmail Bğun olayı inceleyip ve işçinin üç gündeli. günün kesilmesine karar vermiş, ayrıca işçiye da ihtar görmüş. tür.

Fakat Fabrika müdürü Fikret Ural, bu kararı derecik işçi, Olay. işçi — işveren anlayışını geliştirmeyi öngeyiel tekliften edil

Sendikacılar Anayasa ilkelerine bağlıdır

(Başlarafı 2. sayfada)

ni kendilerine hatırlatmak istiyoruz

ÇALIŞAN SINIFLARIN TEMSİLCİLİĞİ

Bizler çalışan sınıflarının temsilcileri olarak bundan böyle, nerede ve hangi kuvvetten gelirse gelsin, kanuni hakkımızı garanti altına alan Anyasa ilkelerinden asla vaz geçmeyeceklerini ve tavizi vermiyeceklerimiz, ve, ref ve numuzları üzerine yemin etmiş olduklarını emekçi kardeşlerine bildirmeyi karar altına almışlardır.

UYUTULACALEN KÖYLÜ VE İŞÇİ

Türk sosyal ve siyasi tarihin de çalışan ve köylü sınıfları "Anma "Sınıfsız Cemiyet, Ne. pimiz Birlerin" gibi silahlı ve edebi sloganlarla uyutulmamış çalışılmıştır. Ancak, büyük ön. der ATATÜRK'ün dilinde bu kavramlar gerçek değerlerini bulmuş, fakat ne yazıktır ki ATA'nın ölümünden hemen sonra şeyhiz değişen şartlar yüzünden, bu değerler ihtiyaçlarına olmde sadece bir fenlasi ve demagojik araç olarak kul lanılagelmiştir.

Köylü ve işçi sınıflarının var.

Kavel'in İşçileri

(Başlarafı 2. sayfada)

olduğunu, yakın tarihte kendi. lerini de Kavel fabrikasında 220 kardeşinin başına gelen acı akıbetin beklenmekte olduğunu, bu sebeple çığınsemekte olan haklarını elde etmek için gümüden işi bırakarak aynı protesto hareketine başvuracak'a. rını bildirmişlerdir.

Türk Demir Döküm Fabrika. sı işçileri, gün Genel Elektrik fabrikası işçileri de Kavelde aç bırakılan işçi kardeşlerine ya nek yardım yapılmak üzere aralarında para toplamaya baş. lamışlardır.

Sokak ortasında çoluk çocuğuyle aç ve perişan bırakılan kardeşleri için uyanan duyarlı. lığın yanı sıra bu günden itibaren maddi yardım için, aynen General Elektrik Fabrikası ve Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri gibi kendi arkadaşları arasında para toplama kampanyasına başlamışlardır.

Üçköprü Ocağındaki

(Başlarafı 1. sayfada)

sürülmektedir. Bunun sonucu o, larak da sekiz çalışmış üç işçi feci şekilde ölmüştür. Kazn Üzerine Ereğlı sorumlukun uyarınış ve Ormat etüdü'dürt tahkimatı yapmış görünerek Menderin vohn lluden kuruluşuna çalışmışlar ve ormandan kaçak olarak ağaç kesmeye bi'e ücret etmişlerdir. Kesilen 62 adet ve 7672 metre küp ağaç, çöken maden ocağın da kullanılmış gibi gösterilmek istenmiştir.

Çağının köyünden Uryan Yaman, İsmail Gündoğan, Mehmet Önder'in yakınları Maden — İş'e başvurarak bir bilgi bilgisine sağ. ölümlerinin kanunlarının aranmasını ve sorumlularının ce. zalandırılması için gerekçelere başvurulmasını istemişlerdir.

İzabeali 10 tondan 60 tonu çıkarılma yahnsına sıralık emniyet tahkimatını yapmayan ve sık sık ölüme yol açan çöküntüler nedeniyle olan Ereğlı'nin inkan bazalara Bkesi verenlerin kromiyetinden sorumluları olan kaza şebepleri yakınları tarafından mahkemeye verilmiştir.

Anlaşma olmadı

(Başlarafı 2. sayfada)

ekmek ve kuru erzak, yağ gibi gıda maddeleri de dağıtacaktır.

İŞÇİLER KARALI

İşçiler, bekledikleri gibi ve kanunlarında kazanı gösterdiklerinden Sendikada ki olan Maden — İş'e yürekten bağlı olduklarını ve inandıklarını, Sendika Genel Başkanı Kemal Türkler'in bizzat kendilerine (Hepsinizlerini kar. letiim. çalışın.) demesin ve bir an bırakmamız ölüm, ne olursa olsun yapmayı cakizarım söylemektedir. ler.

İşlerinden çıkartılan

(Başlarafı 1. sayfada)

hatar maddi yardıma da başla. mışlardır. Özellikle muhtelif tah ilka işçilerinin mücadelelerinden cesaret kendi aralarında para toplayıp Maden — İş kanalı ile Kavel işçilerine göndermeleri gözün kahanın ve göz yaşartıcı bir şuur örneği şeklinde gelişmektedir.

BİR ÖRNEK HAREKET DAHA

Demir Nahlıyanında Ödemiş Demir ade çalışan İzmet Madd. nist Ruhat Yüksekten bulayede Kavel işçilerinin dayanışmasından bu dmonstratik mücade leyi hayranlıkla seyretmiş ve cesbinde bulunan 100 lirayı "a fak bir yardım" olarak sendika temsilcisine vermiştir.

TELGRAFLAR YAĞIYOR

Maden — İş'in bütün şube ve temsilcilikleri Türkiyenin her köşesinden telgraf göndererek direktif beklemekte olduklarını bildirmişlerdir. Fakat Maden—İş başkanlığı bölgedeki arkadaşlarına yardım için neler yapacaklarını bildirmeyi görüşmelerin sonuna bırakmıştır.

Öte yandan Türk — İş İzmit Şöbge temsilcileri Burhanettin Aslıtaş ile Orhan Sorguç telgraf göndererek İzmirli kardeşlerinin aç bırakılmış haklı olduklarını belirtmişlerdir. Maddi ve ma. nevi yardıma hazır olan İzmirli kardeşlerin ilgili Kavel ve Ma. den — İş temsilcilerine son de. rece müteşekkir etmişlerdir.

Türk-İş

(Başlarafı 1. sayfada)

veren Sendikası) ean tutarak üzerinde de durulmuş, ve bu sabit olmuş bulunan işverenin tavsip eder mahiyette bir temayül göstermediği neticesine ulaşılmıştır.

Yalı ile yapılan görüşmeler

Diğer taraftan, Türk—İş'in yapılan havalı toplantıdan sonra, İsmail Taşkıran bey. kanlığında bir heyet saat 16.00 da yüksek gideceğ Vahi Niyazi Akı ile görüşmüş. tür. Yalı işçile ri hakkı bul. unuştur.

Maden - İş

Türkiye Maden, Madeni Eşya ve Makine Sanayii İşçileri Sendikası adına sahibi ve Mes'ul Müdür: KEMAL TÜRKLER

İdare yeri: İst. Cağaloğlu, Nuruosmaniye caddesi Alibaba Türbe sokak No. 18 kat 3

Dizgi ve Baskı: Serdil Matbaacılık Ortaklığı Ankara Caddesi No. 107 — İstanbul

KAVEL OLAYININ İÇYÜZÜ

Kemal Türkler

İstanbul'da İstinye'de kurulu Kavel Kablo fabrikasında çalışan işçilerin başına gelenler,yarın herhangi bir fabrikanın işçilerinin de başına gelebilir.Bugün ilk defa olarak işverenlerin sistemli şekilde uyguladıkları bu işten çıkarma ve fabrikayı kapatma olayı işverenlerin hazırladıkları planı bilerek ve anayasada yer alan haklara karşı girişilen nedenlerini değerlendirerek ve anayasada yer alan haklara karşı girişilen saldırıların nedenlerini değerlendirerek anlatmak gerektir.

Olayın Başlangıcı

Kavel Kablo fabrikasının işveren vekili, 5 yıldan beri kıdem esası üzerine verilmekte olan yıl sonu ikramiyesini bu defa şartları değiştirirek eksik ödeyeceğini bildirmiştir.31Aralık günü işçilerin işyerinde bu olayı protesto etmeleri üzerine,işveren vekili işçiler arasındaki birliği bozmak için plan kurmaya başlamıştır.

Sendika temsilcilerinden Ali Yıldırım ve onu takiben de Metin Ant ile İsmet Er. İşçilerin istekleri üzerine ikramiyenin tam olarak ödenmesini işveren vekiline bildirmeye gittikleri vakit beklenmedik bir çıkışla karşılaşmışlardır. İşverenvekili "Sendika Temsilcisi" diye bir şey tanımadığını bildirmiş ve sıra ile Ali Yıldırım, sonra da Metin Ant ve İsmet Er'i işten çıkarmıştır.

İşçilerin, çıkarılan Sendika Temsilcileri lehinde konuşmaları işverenvekili İbrahim Üzümcü'nün dikkatinden kaçmamış bu defa el altından işçileri sendikadan istifaya zorlamaya başlamıştır. İşçiler sendikanın şişli şubesi Başkanı ve işyeri işçi baştemsilci İlyas kabil'in uyarmaları üzerine işverenvekilinin sendikanın istifa etme zorlamalarına karşı koyabilmiştir. İşverenvekili bu defa da İlyas kabil'i işten çıkarmak suretiyle emeline nail olmaya teşebbüs etmiştir.İlyas kabil işten çıkarılmış ve bu suretle işçilerin gözü yıldırılmak istenmiştir..Durumu kavramayan bazı işçiler işverenin daktilosu ile hazırlanmış sendikadan istifa mektuplarını imzalamışlardır.

İşçiler yıllık ikramiyelerinin eksik verilişinin üzüntüsü içinde işlerinde çalışırlarken İbrahim Üzümcü 31.Aralık 1962 den itibaren başladığı hareketlerine gittikçe artan bir tonla devam etmiş ve işçiler arasına işçi olmayanları sokturarak işçileri tahrike yeltenmiştir. İşçiler şuurlu hareketleriyle işverenin kurduğu tuzağa düşmemiş ve işçi olmayanın tahrikleri ile işyerinde meydan kavgası çıkaramamıştır. Bu olayda arkadaşlarına örnek olan işçilerden 10 kişilik bir grup, bu şuurlu hareketlerinin sonucu olarak işten çıkarılmışlardır.

Dayanışma

Kavel Kablo fabrikası Umum müdürü ve işverenvekili İbrahim Üzümcünün hareketleri işçilerde dayanışma ihtiyacını kuvvetlendirmiştir. İşçiler görmüşlerdir ki:

1-Müktesep hakları olan ikramiyeler eksik ödenerek iş akdi tek taraflı olarak bozulmuştur. 3008 sayılı iş kanunu ihlal edilmiştir.

2-Sendika Temsilcileri işten çıkarılmış ve 7286 sayılı kanun çiğnenmiştir. Adı geçen kanun sendika faaliyetlerine katılanların haklarını korumaktadır.

3-İşçiler,yine kanunlara aykırı olarak üye oldukları sendikadan çekilmeye zorlanmışlardır.

4-İşçi temsilcisi iş kanunu ve ona dayanılarak çıkarılan nizamname hükümleri çiğnenerek Hakem kurulundan karar alınmadan işten atılmıştır.

Bunları bilen işçiler,haklarını korumak için dayanışmaya başlamış ve işbaşında iş yapmayarak işverenin bu haksızlıklarını protesto etmiştir. Fakat işverenvekili 28.Ocak 1963 de başlayan protesto hareketlerinde işçilerin devam ettiğini görünce yeni tertiplere başvurmuştur. İşçiler bu tertiplere rağmen dayanışmadan ayrılmamış,Sendikalı olma haklarını kullanarak arkadaşlarının işlerine iadesini istemiş ve kendileri için çalışan arkadaşlarının işsizliğe mahkum edilmesine razı olmamışlardır. Bunun için de dayanmışlar,işten toplu olarak atılmışlardır.

İşverenin Tutumu

İşverenler Kavel'de başlayan dayanışmayı fırsat bilmiş ve bu işyerindeki işçi-işveren anlaşmazlığından bol bol yararlanmak sevdasına kapılmışlarıdır. Bunun sonucu olarak da kavel olayı fabrika sınırlarını aşmışta işverenler bir cephe kurarak Kavel olayını bütün Türkiye işçi işveren münesebetlerinin yeni baştan ele alınması ve Mecliste görüşülecek işçi hakları ile ilgili tasarıların yönünü tamamen işçilere karşı hale getirme vesilesi yapmaya muvaffak olmuşlardır.

Kanuni ve hukuki yol yalnız işçilere mahsus bir vecibe değildi. İşverenler de bu kanuni ve hukuki yola başvurmak zorundaydı.Neden işverenvekili Üzümcü Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurarak 10 işçi çıkaracağını ve bunun nedenlerini bildirmemişti?Neden işçi çıkarma ihbar süresine riayet edilerek yapılmamıştı?Neden işçi işçi Mümessilini işten atmak için Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurulmamış ve bölgeden işçi mümessilinin mümessillik sıfatının kaldırılmasını istememişti?Neden işçi Mümessilinin işten atılması için il hakem kuruluna başvurulmamıştı?Neden işçilere sendikalı olma hakkı tanımamıştı?Neden işverenvekili hukuki ve kanuni yola girmemiş,fevri hareket etmiş,çiftlik kahyası gibi kendini yaptığı yaptık,attığı attık bir derebeyi sanmıştı?Kanun yalnız işçilere karşı mı çıkarılmıştı?

İşçiler yine de kanuna uygun olarak,hem de kanunların mutlaka uyması gereken ana kanuna Anayasaya uyarak haklarını korumaya başlamış,kanunların himayesindeki arkadaşlarının kanunsuz olarak işten çıkarılmalarını protesto etmiştir.

Çalışma Bakanı Ecevit,Anayasa ilkelerinden taviz verildiği şu günlerde ken-

disine işveren menfaatleri açısından yapılagelen hücumlardan korunmak için haklı bir davada haksızların yanında yer almakla hayatının en yanlış adımını atmıştır.

Kavel'deki Durum

Sendikacılar ve işçiler sosyal adalete candan bağlı oldukları için Kavel'de kanunları ihlal eden işverenvekiline karşı dayanışma içinde haklarını aramaya koyulmuşlardır. İşverenvekili Üzümcü'nün sebep olduğu hadise İşveren Konfederasyonu ilgililerince derhal yurt ölçüsünde bir mesele haline getirilmiş,grev ve toplu sözleşme tasarısı ile doğrudan doğruya ilgili bir işçi-işveren olayı yapılmıştır. Üstelik işverenler:

1-Müktesep hakları ihlal ettikten,
2-Sendika Temsilcilerini işten attıktan,
3-İşçi Mümessilini çıkardıktan,
4-İşçileri sendikadan istifa ettirdikten,
5-Bütün işçileri işten çıkardıktan

Sonra meseleyi bir "mülkiyet hakkı ve kamu düzenine karşı girişilmiş bir hareket biçimine sokmaya yeltenmişlerdir.Üstelik işverenler, hazırladıkları tertiplerle devletin asayiş kuvvetlerini hak arayan iş bekleyen işçilere karşı harekete geçirmeyi de sağlamışlardır.

Amaçları

İşverenler istiyorlar ki kendilerinin sebep oldukları ve planla yürüttükleri Kavel olayı ile sosyal-politik hava kendi yararlarına olsun.

İstiyorlar ki,Anayasada yer alan sosyal ve ekonomik haklar işlemez hale gelsin.

İstiyorlar ki işçi hareketleri durdurulsun,hak arayan karşısına polis tabancası ve copu çıkarılsın.

İstiyorlar ki arkadaşlarının haklarını arayanlar işsiz kalsın,öteki işçiler çalışsın ve böylece sendika temsilcileri yarın herhangi bir hak aramada öne geçmesin.

İstiyorlar ki toptan işçi çıkarma demek olan lokavt,kanunlaştırılsın ve hak olarak tanınsın.

İstiyorlar ki mülkiyet hakkı altında işçileri dışarı atıp aç bırakmak suretiyle hak arama hareketleri bastırılsın.

Ama bilmiyorlar ki, yıllardan beri tek taraflı çalıştırma düzeni altında bir çok haklarının çiğnendiğini gören,işçiler artık işverenlerin sonsuz refahı uğruna ebedi sefalete razı olmayacaklardır. Haklarını Anayasa ilkelerine dayanarak elde edeceklerdir .İşverenin kapısına kilit vurduğu işyerini açmaması,eski işçilerini işe almaması,bu işçileri açlığa mahkum ederek dize getirmek istemesi Anayasamızın maddelerine de ruhuna da tamamen aykırıdır.

Mülkiyet

Anayasamızın 36.maddesi açıktır.

"Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz"

İkide bir kutsal mülkiyet hakkını ileri süren sermaye çevrelerinin Anayasamızın bu maddesini hatırlamaları gerektir. Herkesin mal mülk sahibi olması en vazgeçilmez hakkıdır.Bu hakkın sınırsız olmadığını bilmezlikten gelinemez.Toplum yararına aykırı olarak kullanılacak mülkiyet hakkı,kanuna aykırı bir hak olmaktan öteye geçemez. Kavel'de işverenin fabrikasını kapatması,kamu zararına bir davranıştır.İşçileri açlığa mahkum etme isteğinin belirgin örneğidir. Sermayesine güvenerek işçileri açıkta ve aç bırakmak istemesi ile elde etmek amacını güttüğü şey bizim haklarımız ve hürriyetlerimizdir.

Anayasamızın 42.inci maddesine göre "Devletin çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korumak ve çalışmayı desteklemek işsizliği önleyici tedbirler almakla" görevli olduğu da unutulmamalıdır. Madem ki Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir.O halde:

Kanunlara açıkça cephe alan Kavel işvereni işlediği suçlar yüzünden cezalandırılmalıdır.

Sosyal Adalet 19 Mart 1963

ECEVİT'İN GÖZÜYLE KAVEL

"Kavel fabrikası olayında bazı sendikacılar birtakım meselelerini halletmek için maalesef Çalışma Bakanlığı'na, Hakem Kurulu'na, İş Mahkemesi'ne başvurmak gibi hukuki yolları değil, isteklerini doğrudan doğruya sağlamaya gayret etme yolunu seçmişlerdir.Bu durumda Çalışma Bakanlığının yapabileceği pek az şey kaldığı halde gene de gerek bakanlığımızın talimatı ile gerek kendi teşebbüsü ile İstanbul'da ki tecrübeli Bölge Çalışma Müdürümüz, meselenin tatsız bir mecraya dökülmeksizin halline yardımcı olabilmek için elinden geleni yapmıştır."

"Olayla ilgili bir kısım sendikacılar, hak iddialarını takip için kendilerine açık olan hukuki yolları seçecek ve Bakanlığımıza başvuracak yerde meseleyi Çalışma Bakanlığı yetki ve sınırları dışına çıkararak bir emniyet ve asayiş meselesi haline getirince durumla ilgilenmesini o sırada İstanbul'da bulunan Sayın İçişleri Bakanından rica etmekten başka yapabileceğim bir şey kalmamış oluyordu. Ayrıca Türk-İş'in Ankara'da ki yöneticisine de İstanbul'da ki bazı sendikacılar tarafından işçilerin hak iddialarını takip için tutulan yolun uygunsuzluğunu ve tehlikelerini zamanında belirtmiş bulunuyorum."

Yetki Yollarına Baş Vursalardı

"Eğer Kavel Fabrikası olayını baştan sendikacılar hak iddialarının takibi için Başkanlığımızın yetki sınırlarına giren yollara başvurmuş olsalardı, o zaman Bakanlığımızın alabileceği başka ve etkili tedbirler olurdu. Nitekim, ilgili sendikacıların tuttukları yol yüzünden Kavel Fabrikası olayı hala sürüp gitmekte ve bunun acısını işveren kadar işçi de çekmekte olduğu halde aynı günlerde gene İstanbul'da çıkan ikinci ciddi mesele bakanlığımıza görevini yapma fırsatı verildiği için, bir-iki günde halledilebilmiştir."

"Olay sırasında henüz yeni "Toplantı ve gösteri yürüyüşleri hürriyeti" kanunu çıkmamış olduğu için emniyet kuvvetleri daha önce bazı başka olaylarda da görüldüğü üzere müşkül durumda kalmış olabilirlerdi. Kavel Fabrikası olayının o yönden taşıdığı tehlikeleri Bakanlar Kuruluna bizzat götürmem üzerine hükümet bu kanunun bir an önce Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçmesi için teşebbüste bulunmuş ve Cumhuriyet Senatosunca bazı değişiklikler yapılarak iade edilmiş olan "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hürriyeti Kanunu" tasarısı, vergi kanunlarının müzakeresi biter bitmez gündeme alınarak gece yarısı müzakere ve kabul edilmiştir."

"Gene anayasada grev hakkı tanındığı halde, bu hakkı, toplu sözleşme ve lokavt hakları ile birlikte düzenleyen kanun gecikmesindeki tehlikeler Bakanlar Kuruluna tarafımdan izah edilmiş ve ertesi gün Sayın Başkan'la Sayın Meclis Başkan'ı durumla bizzat ilgilenerek Meclisin bu kanununu bir an önce görüşebilmesi imkanları üzerinde durmuşlardır."

Kim dergisi, 20 Şubat 1963

KAVEL ÖNÜNDE BİR GECE

Sordum Çobanlara
Yüksek Dağa, Kar mıdır
Kavel Kapısında
Ölenlere
Sual Soran Var mıdır?

Süha Baykal

"220 İşçi gece gündüz demiyor fabrika önünü tutmuş nöbetleşe bekliyorlar. Parolaları (gerçi her zaman kullanılır ama hiç biri bu kadar samimi değildir) hepimiz birimiz için, birimiz hepimiz için."

"Sarıyer otobüsündeyim. Dışarısı zifiri karanlık. Biletçiden İstinye Durağı'nda bana haber vermesini rica ettim. "Kavel Kablo Fabrikasına mı gideceksiniz, bey?" dedi. Herhalde pek çok soran olacaktı ki, İstinye deyince akla Kavel geliyordu. Bana sorarsanız, Kavel'i haksızlığa direnenlerin sembolü yapmıştım, işçiler tam 12 gündür direniyorlar. Bunun son sekiz günü fabrikada normal mesailerini yapıyorlarmış gibi nöbetleşe geçiyor. Gene her sabah 6'da fabrika önüne geliyorlar ama artık işbaşı yapmıyorlar. Fabrika önünde yaktıkları ateşin başına geçip dertleşiyorlar. Şöyle bir hesapladım 192 saat yapıyor nöbet süresi. 192 saat boyunca fabrika önünde çiğnenen haklarının barikatını kurmuş direniyor bu adamlar

İlk Tanışma

Verilen tarif üzerine dar bir sokağa saptım. Sağda solda tek tük insanlara rastlıyorum. "Dosdoğru bey dediler, mezarlığı geçince fabrikayı karşında bulacaksın." Dertli bir Karadeniz türküsü beni işçilerin arasına sürükledi. Söylenen bazı mısraları kendilerine göre değiştirmişti

Sordum çobanlara
Yüksek dağa kar mıdır?
Kavel'in kapısında ölenlere
Sual soran var mıdır?

Ortada, ara sıra mazot dökülerek ateşi parlatılan tahta parçaları yanıyor. Ben varınca toparlandılar, sekiz on kişi kadar varlar. Yüzlerini pek seçemiyorum. Gazeteci olduğumu söyleyince ısınıverdiler bir anda. Hele geceyi onlarla geçireceğime inanamıyorlar bir türlü. Benim gelişim şerefine ateşe bir iki odun attılar.

Hepsi heyecanlı, pek çok şeyleri bir çırpıda anlatmak istiyorlar. Bütün sözler, karşıda yükselen fabrikaya bakılarak söyleniyor. Zaten ondan başka konu yok ki.

Kavel'in zili saatin 24 olduğunu haber verdi. Vardiya nöbetinin değişeceğini söyledi içlerinden biri:

-Merak etme ağbi, bizden sonra nöbeti alanlar daha iyi kumaştırlar. Anlayacağın İngiliz kumaşı.

Biraz sonra yenileri geldiler. Selamlaştık. Askerde olduğu gibi tekmil verdiler. Ama bu başka bir tekmildi.

-Kıramayacağın şeyi bük, Zeynel Öztürk.

-Kısa telleri uzatan, Numan Çoban.

-Sekizlik tel çeker, Hasan Biçer.

-Çamuru hamur yapan, İsmet Öztürk.

-İbrahim Üzümcüye yol, İbrahim Toy.

En geride durana "Peki ama sizin tekerlemeniz yok mu? Diye sordum. Adı İlyas Kabil'miş.

-İnsan böyle hallerde tekerleme düşünmez kardeş diyor. Hem siz onların bu soytarılıklarına aldırmayın.

Halen Maden İş Sendikası Şişli şubesi başkanıymış.

-Anlat biraz bir şeyler, nedir bütün bunlara sebep?

Aynen yaz ama...

İlyas, ateşin hemen yanındaki tümseğe oturdu. Sigarasını yaktıktan sonra başladı konuşmaya, "Aynen yaz ama" dedi.

"Burada ortalama olarak bir kişinin 8 saat sonunda kazancı ayda 380 lirayı pek geçmez. Bu gibi az bir parayla geçinen insanlar için ikramiye supap vazifesi görür. Bu alın terinin hakkını tam alamayan arkadaşlar, bu fazlalık para ile bir takım zaruri ihtiyaçlarını karşılarlar. Bak şu karşıda oturan Numan Çoban da öyle, köy yerinde düğün ne tutar ki; ikramiyeyi alsaydı evlenecekti. Ama şimdi ne gezer. Sağdan soldan yiyecek yardımı olmasa, biz de sendika olarak para vermesek ne olur, bu çocukların hali? Az çok demeden yıllardır çalışır dururlar. Ama bu ikramiyenin kesilmesi çok dokundu onlara. Bir kişinin hakkı dahi yense vazgeçmeyiz bu hareketten.

-Fabrika ziyan mı ediyordu yoksa ikramiyelerin kesilmesinde başka sebepler mi var?

-Fabrika ziyan eder durumda olsa zaten biz para istemeyiz, İbrahim Üzümcüoğlu müdür olunca değişti bütün bunlar. Kazancı iki misline çıkarmak istiyormuş. Nitekim 5 senelik mukavele yapmış.

-Patronlar ne diyorlar bu işe?

-Kardeşim onlar hepsi zengin insanlar. Tok açın halinden ne anlar? Yıllık kazancın arttırılması tabii Vehbi Koç ile Burla Biraderler'in hoşuna gitmiş olacak ki hiç toz kaldırmadılar. Halbuki istediğimiz elli bin liranın içerisinde. Zaten mahkemeye başvurduk hakkımızı alacağız.

-Hayırlı olsun. Mahkemenin ne zaman sonuçlanacağı belli olmaz. O zamana kadar neyle geçineceksiniz?

-Maden İş bütün parasını bu işe sarf edebilir. Zaten kuruluşumuzun gayesi de bu değil mi? İcap ederse başka sendikalardan da istediğimiz anda yardım alabiliriz.

Yorgan Balosu

Teker teker sordum, evli olanların en az ikişer çocukları vardı. Dört çocuklu Cemal Keskin:

-Ne yaparsın bey dedi, parası olanlar gece oldu mu sinemaya giderler ya da baloya. Biz ise ancak yorgan balosuna...

Fabrikada çalışanlar arasında hasta olanlar var mı hiç? Diye sorunca:

- Var dedi İbrahim Toy. Memurlar hasta sadece, ama onlar doktora falan değil, kahveye viziteye çıkıyorlar.

İbrahim'in bu sözüne hep beraber kahkahayı bastılar.

Bizden başka kimseyi çalıştırmayız diyorlar bu fabrikada. Suni deri şefi Suat Aköz, istediği kadar işçi toplasın kahvelerden. Biz burada olduğumuz müddetçe kimseyi geçirmeyiz Kavel'in köprüsünden.

Yağmur başladı hafiften. Numan Çoban "Allah kızdı mı acaba bize" deyince. "Deli misin be dedi!", İbrahim Toy.

Kavel Hilton

Yağmurla beraber kazıklar üzerine gerilmiş brandanın altına sığındık. Ateşi de çadırın önünde yaktık. İçerde ufak bir masa ile ters çevrilmiş gaz tenekesi... Duvarın dibinde akşamdan kalma ekmekle biraz peynir var, bir iki kase de yoğurt. Daha çok varmış ama bir kısmını polislere vermişler. Önce iyi değilmiş ama şimdi çok iyi anlaşıyorlar polislerle. Gaz tenekesini oturmam için bana verdiler. Peynir ekmek ikram ettiler, hem yiyor hem konuşuyoruz.

Bu sırada fabrikayı yola bağlayan köprü üzerinde bir polis göründü. Hızlı adımlarla yanımıza yaklaştı.

-Hava da amma soğuk be dedi. Allah yardımcınız olsun. Fakirin ekmeği ile neden oynarlar bilmem ki. Haklarınızı verseler kıyamet mi kopar, sanki. Duyduğuma göre ihraç ediyorlarmış kabloları. Eh, herhalde iyi para kazanıyorlardır. İkramiyenizi verseler kârdan zarar mı ederler yani?

Kahve Dönüşü

Vakit sabaha yaklaşıyordu. Mezarlık tarafından kalabalık bir grup geliyor. Ramazan olduğu için sahura kadar vakit nasıl geçer, kahvede tombala çekiliyormuş. Yeni gelenler de Kavel'de çalışıyorlar. Yeni yeni yüzler ama davaları aynı hepsinin. Şimdi çadırın altında daha kalabalık olmuştuk. Aramıza daha geç katılan biri soluk soluğa gelmişti. "Ailem biraz rahatsız da onun için geciktim.", dedi. Çadırda oturanların hepsi birden:

-Var git evine yahu dediler, biz senin yerine de nöbet tutarız.

Zaten hepsi gönüllü nöbetçi kalmaya.

-Olmaz öyle şey, dedi, adımız yazılmış bir kere gelmek gerek. Hem tut ki şu an fabrikada nöbetim var. Gitmeyecek miydim yani?

Evli bu adam, hem de altı aylık evli. Kızı kaçırıp öyle evlendiğini söylediler. Kalkmış paltosunu geçirmiş sırtına dosdoğru nöbete gelmiş.

Her yerde birlik

"Haklarımızı alabilmek için daha epey günler nöbet tutacağız burada.", dedi, içlerinden birisi. Bari gece kondu yapalım da içinde yatıp kalalım. Mezarın üstüne yapalım da gömerken kolaylık olsun diye İbrahim söylendi. Hep beraber gülüştüler. Uzun bir sessizlik oldu. Yeni gelenlerden en yaşlı olanı:

-Acaba dedi, öbür dünyada da böyle buluşacak mıyız dersiniz?

-Öteki dünya'yı bilmem ama, böyle münasip ve icap eden zamanlarda buluşmamız şart.

İlyas'ın bu cevabı çok hoşuma gitti. Doğru dediler, evvel Allah her zaman beraber olacağız.

Ateşe yeni odunlar atılıyor. Kimisi hafiften bir türkü tutturmuş mırıldanıyor, ya da sigaralarından derin nefesler çekiyorlar. Artık neredeyse sabah olacak. Yatağından kalkan soluğu Kavel'in önünde alıyor. İçlerinde uzaktan gelenler de var. Selam veren ateşin başına yanaşıyor. Artık Kavel Hilton kâfi gelmiyor barınmaları için. Fabrika önünde küçük gruplar toplanmaya başladı. Benim orada gece kaldığımı duyan yanıma yanaşıyor.

-Sizin burada olduğunuzu bilseydik gece gelirdik diyorlar. Sağ olun dedim hepsine.

Oy Şalım, Pembe Şalım

Vakit epey ilerledi. Artık geri dönmem lazım. "Öğleye kadar kal da bir yemeğimizi ye diyorlar" Teker teker ellerini sıktım. Benimle mezarlığın ötesine kadar geldiler. Karadenizli ardımdan yeni bir türküye başlamıştı bile.

Oy şalım, pembe şalım
Cel biraz dolaşalım.
Hepimiz işten atılduk.
Kavel'in önünde buluşalum.

***Yön*, 13 Şubat 1963**

GREVCİNİN BİLEĞİNDE KELEPÇE

Kavel işçileri bütün bir gün yargılandı ve kelepçeli geldikleri adliyeden hürriyetlerine kavuşarak çıktılar.

Ropörtaj: Selma Tükel

Kelepçeliydiler. İkişer ikişer kelepçelenmişlerdi birbirlerine.

Otelden bozma, ahşap adliyenin yarı karanlık bekleme salonunun sıralarında yan yana oturmuş, bekliyorlardı. Başlarında; jandarmalar, polisler. Dizlerinde çocukları. İri nasırlı işçi elleri çocukların başlarında, yüzlerinde dolaşıyor. Karşılarında; eşleri, anneleri, babaları, akrabaları, komşuları...

Zaman zaman çöken sessizliği kısa kesik hıçkırıklar bozuyor. 27 gün sonra ilk karşılaşma bu. Kalabalık artıyor. Kundaktaki bebeklerin ağlayışları sıklaşıyor. Yarı karanlık bekleme salonunun havası daha da gergin, duygulu bir hal alıyor. İki genç kız, bir köşede ağlayan yaşlı bir kadını teselli ediyor.

"Murad'ın kaynanasıyım, diyor kadın. Murad, haplstekilerin en yaşlısı. Kızım evde. Gelemedi. Çocuklar hasta ekmeksiz. Bize ekmek getiren, eve bakan oydu. Biz kanayaklılar kaldık böylece. Çıkacak mı acaba? Dayanılmaz oldu sabilerin hali. Bir yandan babasız, bir yandan gıdasız. Bugün salıverirler mi mahkemede onları? Döner mi evine bugün?"

Kavel ana gene ortalarda dolaşıyor. Etrafı teselli ediyor. Sırada, bileği arkadaşına bağlı oğlunu gösteriyor:

"Ekmek kavgası bu. Bunlar ekmeklerini istiyorlar. Ekmeğini isteyen adam hapise atılır mı? Eline kanlı katiller gibi kelepçe takılır mı? Olur olur, bu da geçer. Varsın olsun."

Elleri kelepçeli 15 işçi sessi z sakin. Davaları tutuksuz olarak görülecek işçiler, birer ikişer arkadaşlarının yanına geliyor. Tutukluların en genci 17 yaşında Hamdi Biçer. Kendinden iki yaş büyük ağabeysi Abdullah Biçer'le kelepçeli. Abdullah, altı yıldır kardeşiyle birlikte Kavel Kablo fabrikasında çalışıyor.

15 tutuklu işçi kafilesinin başını Maden – İş Şişli Şubesi Başkanı İlyas Kabil ve Kavel İşçileri mümessili Ali Sansar çekiyor. Taş gibi duruyorlar kafilenin başında.

İlyas Kabil:

"-Anayasanın 28-32-42-47.inci maddelerine aykırı olarak tevkif edildik. Türk – İş Başkanı Seyfi Demirsoy hapse girip ben dışarıda kalsaydım, onu ve arkadaşlarımı çıkarmak için bütün gücümle çalışırdım. Biz federasyonun pasif kalması yüzünden hapisteyiz. Ama hapse atılmakla bir şey kaybetmedik. Azmim yüz misli arttı. Bu yolda ölmek var, dönmek yok."

İki oğlu ve karısı İlyas Kabil'i dinliyor. İlyas Kabil 13 yaşındaki oğlunu okşuyor;

"Oğlum Mustafa, ekmek isteyen hak isteyen adam hapse girer mi? Büyü, adam ol, hâkim ol, ekmeğini isteyenleri tevkif etme."

Ali Sansar'ın yaşlı annesi ağlıyor. KADER'i getirmemişler. Zeynep, babasının göğsüne sokmuş başını. Ali Sansar, önünde diz çökmüş anasına:

"Kalk ana!", diyor. "Kalk. Bu yol ölüme kadar gider. Ölüme kadar yılmam bu mücadeleden. İşçi arkadaşlarımın hakları omuzlarımda... Ben o babanın evladıyım. Babam bu memlekete canını vermedi mi?"

Duruşma salonunun kapıları açılıyor. Saat: 10.15. tutukluların kelepçeleri sökülüyor ve teker teker salona alınıyor. Onları tutuksuz olanlar takip ediyor. Yargılanacak 28 işçi kapılarına (bence kalmalı) kadar küçük salonu dolduruyor. Grevcileri savunan yedi avukat yerlerini alıyor.

İhsan Üngör, Cenani Güngördü, Nebil Varuy, Yılmaz Halkacı, Alp Selek. Bunlar Türkiye İşçi Partili Avukatlar... Semiha Serhat, Muammer Güngör Maden – İş Sendikasının avukatları.

Yargıç, mübaşire davacı İşveren Temsilcisi İbrahim Üzümcü'yü çağırmasını söylüyor.

"İbrahim Üzümcü.. İbrahim Üzümcü.. İbrahim Üzümcü.."

Mübaşirin sesi eski ahşap konağın içinde yankılanıyor. Kısa sessizlikten sonra yargıç duruşmayı İbrahim Üzümcü'nün gıyabında açtı. 28 suçlu zanlısının yoklaması yapıldı. Hepsi işçi hepsi Anadolu'nun çeşitli köylerinde doğmuştu. Hepsi sabıkasızdı. Doğum yılları 1933-1945 arasında değişiyordu. Biri hariç hepsi okuma yazma biliyordu.

"12/3/1963 tarihinde görevli polis memurlarına toplu olarak fiilen karşı koymak, iş ve çalışma hürriyetine mani olmak, toplantı ve gösteri yürüyüşü kanununa muhalefetten yargılanacaksınız."

Soruşturma İlyas Kabil'den başladı.

"6 yıldan beri Kavel fabrikasında posta başı olarak çalışıyorum. Aynı zamanda işçi mümessilliydim. 1961 yılında fabrikaya umum müdür olarak tayin edilen İbrahim Üzümcü her yıl verilmekte olan yıllık ikramiyemizi 50-100 lira olarak dağıttı. 'Mükteseb hakkımızdır, bunu verin.' dedim. Beni 11 Ocak günü yazıhanesine çağırdı. 'Ya sendikadan istifa edersin, ya seninle birlikte 50 kişiyi de işten çıkarırım.' dedi. Ertesi gün beni işten çıkardı."

"Ben sendikada çalışmaya başladım. Bu arada, işçilerden sendikaya istifa mektupları geliyordu. Ardından işçiler sendikaya gelip 'Bu adamlar bizden zorla istifa mektupları alıyorlar. Biz sendikanın üyesiyiz. Aidatımızı ödeyeceğiz.' diyorlardı. 28 Ocak günü 9 işçinin işine sebepsiz son verildiğini öğrendim. Çalışma müdürlüğüne başvurdum. Müdürlük fabrikaya bir müfettiş gönderdi. İşçiler, işleri başında protesto oturması yapıyorlardı. Bütün işçiler ve sendikacılar dışarıda buldular kendilerini."

"Vali Niyazi Akı ve Emniyet Müdürü Necdet Uğur, durumu görmeye oraya geldiler. Bize, 'Siz haklısınız. Fabrikaya dışarıdan başka işçi girmeyecek. İçeriden de dışarıya tek kablo çıkmayacaktır. Atölyelerin hepsini mühürlettim.' dediler. "

"Bu grev, bildiğiniz gibi 35 gün sürdü. 35 gün bize hiçbir resmi makam 'Kanunsuz toplanıyorsunuz.' demedi. Şimdi ise, 'Gösteri ve Yürüyüş Kanunu'nu çiğnediğimiz için burada yargılanıyoruz. Bize kimse 'dağılın' demedi. Biz orada ekmeğimizi

bekliyorduk. Eskiden işe gittiğimiz gibi, üç vardiya halinde gidip fabrikanın kapısında ne zaman işbaşı yapacağımızı bekliyorduk. İşe hazırdık. Şahsen kimseyi tehdit etmedim. Polise karşı gelmedim. Suçsuzum tahliyemi istiyorum."

İlyas Kabil'den sonra Maden – İş Şişli Şubesi Başkan Vekili Halis Bilici'nin soruşturması yapıldı. Halis Bilici, "Arkadaşımın anlattığını aynen kabul ediyorum." diye söze başladı;

"Türk adaletine inanıyorum, güveniyorum. Bize isnat edilen suçların tümünü reddediyorum. İşçi polise mukavemet etmemiştir. Polis bize, kendilerine yardım ettiğimiz için teşekkür etmiştir. Kimsenin çalışma hürriyetine mani olmadık."

İşçi temsilcisi Ali Sansar, 1956 yılından beri Kavel'de çalıştığını belirterek söze başladı;

"İbrahim Üzümcü'nün fabrikamıza girmesiyle haklarımız çiğnenmeye başladı. İkramiyelerimiz tam verilmedi. Dört arkadaşımız sendikada çalıştığı için işten atıldılar. Temsilci olarak dokuz kişi ona gittik. Önümüze iki kağıt sürdü. 'Ya Kavel, ya sendika! Yazın sendikaya istifalarınızı', dedi. 'Sendikam tek dayanağım.' dedim. Ertesi gün bizim de işimize son verdi. Arkadaşlarımız, işten atılmamızı protesto maksadıyla makine başında oturdular. O da noter vasıtasıyla bütün işçileri işten çıkardı. Bunun üzerine grev başladı. Tam 35 gün bizler iddia edilen hiçbir suçu işlemedik. Tahliyemi istiyorum."

Soruşturma uzayıp gidiyor. "Suçsuzum, tahliyemi istiyorum" diye bitiyor cümleler. Beklenen adam İbrahim Üzümcü böyle bir cümlenin ardından çıka geliyor. Sonra şahitler dinleniyor. Görevli polisler, Kavel'in memurları, polisler işçileri suçlamıyor. "Ufak tefek tartışmaların yapıldığını, fakat kimlerin yaptığının bilinmediğini..." söylüyorlar. Kavel'li memurlar polislerin aksine sert suçlayıcı, bir ara; memur bir şahidin arkasına gizlenerek ona söyleyeceklerini fısıldayan Üzümcü suç üstü yakalandı. Yargıç, kendisine böyle bir hareketi tekrar etmemesini ihtar etti.

Duruşma uzayıp gidiyor. Hava kararıyor. Saatler uzuyor. Çocuklar analarının kucaklarında uyuyor. Uyanıyor...

Saat 20.30. Yargıç tutukluların tahliyesine karar verildiği ve duruşmanın 22 Mayıs Çarşamba gününe bırakıldığını açıklıyor. Gerilmiş sinirler gevşiyor. Yorgun, bezgin yüzlerde yeniden bir canlılık bir umut ışıltısı parlıyor.

Ve bir Pazartesi tevkif edilip evlerinden ayrılan 15 Kavel işçisi 27 gün sonra bir Perşembe gecesi tekrar evlerine dönüyor.

Sosyal Adalet 16 Nisan 1963

Kavel Grevi
İhan Selçuk

Bir tasnif yapılıyor: "Statüko'ya karşı olanlar"...ve "Statüko'ya bağlı olanlar..." Ne demek statüko?

Latinceye uzanan bir kelime... Daha doğrusu birleşik iki kelime... Çok basit bir tarifle "Yürürlükteki anlaşmalara göre olması gereken... süregelen durum...", denebilir. Bir ülkede "statüko" denince akla ilk gelen Anayasadır. Anayasadan yana olan statükodan yana olur. Anayasayı bile o toplam için eksik ve az gören kimse, statükonun değişmesini istiyor demektir.

Türkiye'de İkinci Cumhuriyet Anayasası, grev hakkını vatandaşın önde gelen hakkı olarak tanır. Şu duruma göre soralım:

- Türkiye'de statükonun temel direği eğer anayasa ise; grev hakkını iki yıla yakın bir zamandan beri yürürlüğe koymayan bir iktidar statükonun yanında mıdır? Yoksa karşısında mıdır?

Türkiye'de bugünkü statükoyu eğer anayasa tespit ediyorsa, bugünkü politikacının da, milletvekilinin de, idarecinin de statüko'ya ulaşması için daha bir fırın ekmek yemesi lazım. Bir bakıma bugünkü Türkiye'de devrimcilik demek, 27 Mayıs Anayasası'nın tam ölçüleriyle tatbiki demektir. Ve bugünkü Türkiye'de ilerici kuvvetler sadece, memleketi anayasa statüsüne ulaştırmak için çırpınmaktadırlar.

Gerici kuvvetler ise, grev hakkını geri bırakmak için olanca güçlerini kullanmaktadırlar. Bir adam düşününüz ki, bir buçuk yıldan beri grev hakkını tanımamak için elinden geleni ardına koymaz... Sonra da anayasaya dayanarak grev hakkını kullanmak isteyen işçinin karşısına çıkıp:

"Hey işçi arkadaş...", diye bağırır, "Sen kanunlara karşı geliyorsun!"

Laf söylemek kolaydır. Anayasanın hükümlerini yıllardan beri havada bırakıp savsaklamaya çalışan kişilerin işçiyi kanunsuzlukla itham etmesi kolaydır. Ama çalışan insanın psikolojisinden biraz haberi olan insaf sahiplerinin, Kavel Fabrikası önünde kurulan çadırlarda yatan duygulara omuz silkmesi imkânsızdır.

Bir fabrika var. İşçiler bazı haklarının tanınması için grev yapıyorlar. İşverenler, işçilerin isteklerini kabul ediyorlar. Ama diyorlar ki:

-Sizin isteklerinizi yerine getireceğiz. Fakat sizi tahrik eden on üç arkadaşınızı işten atacağız.

Ne demektir bu? İşçiler bazı arkadaşlarının sokağa atılması pahasına işverenin menfaat teklifini kabul edecekler.

Olmaz böyle şey... bütün kanunlar bir yana, yeryüzünün insanlık kanununda böyle bir madde yoktur. İşçiler, pek tabiidir ki, arkadaşlarını feda edemezler. Feda ettikleri gün, işçilerin dayanışma şuurunu daha başından yıkmış olurlar.

Sonunda ne olmuştur? Kavel Grevi üzüntü verici yollara dökülmüştür. Yüz elli yıl evvelki Avrupa, 1962 Türkiye'sinde tekrar yaşanmıştır. Hak arayan işçinin üstüne

polis, cop, tabanca sürmüşüz. Şimdi, anayasaya karşı direnenler, ikinci derecede kanunların labirentlerinde kendileri için hukuki dayanaklar bulmaya çalışmaktadırlar. Ne boşuna ve ne faydasız bir gayret!

Hiçbir tarafı tutmak niyetinde değiliz. Bu olayda tek sorumlu vardır. O da bugüne kadar grev hakkını anayasaya uygun olarak yürürlüğe koydurmayanlar... Anayasada grev hakkı varmış. Kime ne? Grev hakkını kullanan işçiyi tutar kolundan sokağa atarsın, yerine başkasını alırsın. Memleket zaten işsiz dolu... Grev hakkı diye sayıklayan işçi de gitsin sokaklara dökülsün.

Bize Türkiye'nin sosyal realitesini olduğu gibi görecek işverenler lazım. Herhalde bazı çevrelerde işçilerimizin yeteri kadar olgunlaşmadığını ileri sürenler büyük haksızlık ediyorlar. Galiba Türkiye'nin asıl derdi, burnunun ucunu bile göremeyen işverenlere sahip olması. Kendi menfaatlerinin bile hangi yolda olduğunu görmeyen iş çevrelerinin bu hali endişe vericidir. Ve bu endişeyi de bizimle paylaşan işverenler çoktur. İşçi çalıştırmak sadece "işçiyi kullanmak" mıdır? İşçiyi tanımak, işveren olmak sıfatının başında gelir. Bizim bazı işverenlerimizin ne işçiden, ne memleketten, ne de değişen dünyadan haberleri var... Sonra da memleket hayatında ilk sözün sahibi olmak iddiasındalar. Olur mu?

Cumhuriyet, 15 Şubat 1963

GÖLGELER SESİ ÖRTEMEZ*

I.
Güz, bir akşam sonu, yağmurla
o bildiğimiz üzgüyle çoğalarak
çağla yeşili bitimsiz bir gök taşıyan
bütün yüzü soğuk ve ıslak
güz;
o çocuk, yetimhanedeki çocuk
her fotoğrafçıda gülümseyen yaslılık.
Herkes bilir yaslı olmayı
çünkü her yerde biraz dargınlık
unutulmuş menekşelerle, çekilmeyen telgraflarla,
bir yerde vuran çanlar
incecik kan şeridi, kahverengi bekçiler
çünkü her yerde biraz aşk
her yerde biraz Kur'an sesi.
Güz

seslerle gelen güz:
çiçekçideki ellerimizin yılgın yanı
yüreğimizdeki en dayanıklı yer,
bitirilmemiş aşk gecesinin hoyratı
denizi boydan boya devşiren balıkçıl,
dağlarda gün atımının çığlığı
kalemler, defterler, resimler
yeni ve ürkünç bir sözcük
Güz:
bir yerlere doğru koşan sesler
o sesler
Kavelciler, Kavelciler, Kavelciler

II.
Bir bardak su içilir. Saat kaç?
Bir otobüs kaçar. Saat kaç?
Rakı biter, tabaklar kırılır
saz teli, gelin çiçekleri, gözlükler
ey her şey kırılır. Saat kaç?
Eksilmez günün dönencesinde
saatlerle artırılır acılar.

Çocuklar okula gider acı,
köşede bir fren gıcırdar
alaturka biter, birden kar yağar
acı,
küçük, gürültülü bir ev
ihtiyarların dağılan öğle uykusu
akan damlar, bozdurulan paralar, her şey eskir
onu sevdiğinin elleri
ellerinin bahçesi eskir, aile resimleri
o hüzünle büyütülmüş gençlik
yani saat kaç ve acılarla.

Söz dinlemez gezmeye gider gün
haşarı oğlanlarla, yetişkin kızlarla
çünkü adı Pazar,
çünkü filmler değişti
çünkü yeni kumaşlar, yeni komşular, kış eğlenceleri
saat kaç? Saat kaç? Saat kaç?
Dönen tekerlek, sigorta primi, fazla mesai
daraltılmış dünyası balıkların
ardı ardına üç el iki-bir, Ey barbut
yol üstü ışıklar, kokular ve kadınlar
ey saat kaç. Saat kaç?
Ve ey acılar.

Herkes sessizce bir şeyi anlar
apansız bir şeyi anımsar:
kanaryalara su verilir
bir kedi okşanır
lavanta çiçeği serpilir çamaşırlara
elini yüzünü yıkar çocuklar,
yani her zamanki akşam
o her yanımızdaki kırıklık.
Sanki deniz çekildi
hışırdıyor kıyıda çakıllar:
bir ikinci ver bir de kibrit
çok yorgunum
ben de yorgunum
kız evlenseydi hiç değilse
ben de yorgunum
ey yorgunluk.

Üsküdar vapuru, açık hava sinemaları
bir Çubuk iki buçuk, altmış da peynir
altmış da pilaki, altmış da pilaki, altmış
sonra çok boyalı bazı kadınlar
hani sıralanan ve merdivenlerde
çarpık bir el yazısı: vizita on lira

bu oda neresi?
aman çabuk ol biraz
yeşil terlikler, kırmızı sabahlık
emaye bir tas, pilli bir radyo
bu oda neresi? Ne olur?
bir şey
sahi akşamdır, iş dönüşü
çünkü bu yorgunluk
fırını geçmişim
sahi manavı da
bir ekmek, yarım kilo erik
biraz korku
yürüdükçe artan kaynanalar
saat kaç? Saat kaç? Saat kaç?

İnsan daima anımsar:

Yağmur vardı uyuyamıyordum
karım horluyordu, karım
hiç usanmıyordu, her günkü dırıltılar
o boğulmalar
bakkal defterinde, kasap dükkanında
gebe kalışlar. Ne dedin?
Bir şey yok. Hadi uyu
Ama bu tıkırtılar?
Yağmur. Hadi uyu.
Ya sen? Beni bırak
hadi uyu, hadi uyu, hadi uyu.

Daha kolay aldanılır uykuda,
görülmez dönen kayışlar
bir yokluk ucundan bir yokluk ucuna,
belki bir çiçek bahçesi olur

bazı kurdeleler rüzgarda uçuşan
ki çocuklara aittir
hiç ağlamayan, hiç acıkmayan,
belki bir ceylan koşuyor

göl kendi boynu gibi yanında,
tutup öpersiniz avcı değilsiniz
sizin avcılarınız da yok uykuda.

Uykuda ölmüştü babam
upuzun bir kar gecesinde
upuzun bir ay sonu gecesinde
saati sormadan, beni kaldırmadan
bir eski şarkıyı unutur gibi
kurtularak acılardan.
Yağmur dinse. Uyusam. Kapı açılır
ah bu oğlan
it, hayırsız it, bir işe yarasa
sarhoş. Yine mi sarhoş? Ben
burda oysa, ben burda; burda
Oğlan mı geldi?
Evet. Hadi uyu
erken kalkacağım.

Hadi herkes uyuyalım

III.
Her gün anlaşılmaz bir şey oluyor
bir mektubu unutur, tırnaklarınızı yer gibi,
hani apansızın berraklaşır suyun
sakallı yüzünüzü gösterir dibi,
yani bir küçük hülyadır
romana yaraşır bir sevdayla bezeli,
yani gazetelere geçmeyen olaylardan.
Bakmışsınız kuş pazarında açıp kafesleri
ihtiyar bir kuşçu ölüyor
ardında kahve değirmeni, kallavi fincanlar,
ölmesi değil kafesler önemli.
Herkes biraz kafestedir yaşamında:
bir duygunun peşini kollarlar

kapışılır özlediğiniz gölgelik,
bir gece uyur uyanırsınız bir sabah
sesiniz tehlikeli bir ses olur
mayhoş bir elma yiyen
belediye parklarını gezen sesiniz,
çünkü ücretler düşer
çekip bir yerlere gider işveren.
Alacaklılar birikir, kış gelir
zaten kar içindesiniz.
İşte bu anlaşılmaz şeyler
ve bazı gazete haberleri:
üç intihar, bir fabrika kapandı
otuz kişi işten çıkarıldı
ekmeğe zam yapıldı. Konsorsiyum
ve birdenbire kendi sesiniz
karınızı, radyoyu dinleyen
o ta kendisi olan sesiniz.
Sonra bir halat gerilir gibi
bir saat kurulur gibi
sakalları uzamış, sigaraları yanık
daha başka sesler

Kavelciler, Kavelciler, Kavelciler

IV.
Sıra kimde? Sa bırakın saati
bir yıldız kayar birazdan
gök en güzel resmi yapar,
yaz, çizgili gömlekler
tüketilmeyen kirazı içkilerin
yakamoza karşı balkonlar.
Bir acı çiğnenir ansızın
bir intiharın ipi alınır
karanlık denizin getirilir ya da,
küçük bir şeydir ölüm ama ayrı kalır
nedendir? Niçindir? Ayrı kalırlar
denizin serinliğinden
işporta gravatlarından ey,
ey neden balkonların altında dururlar?
Dur. Sa Bırak saati

insan daima anımsar:
Bir kare dokuz hiç unutmam
ful asa. Sahi ne mal şans
Pardon, açıyorum, üç kart
güzle biriken sesler
le, lerle, lerle ve pas.

Hiç durmadan birikirler
bir parkın en kuytu yerinde
duhuliyelerde, Pazar yerlerinde
hep alırlar, hep verirler,
hep verirler bu onları ortak yapar kederde.
Çok ayaklı bir kuştur keder
çaresiz, acılı, konuşkan,
işi gücü kendiyle buluşmak
ve ansızın kalkıp damların üstünden
birbiriyle buluşmak:

Artık gerekli, artık gerekli, artık
uzatmaya gelmez hemen yarına
birlikte olmalıyız
üç pot daha
bırakın saati
olmalıyız, olmalıyız
saat kaçta? Saat kaçta? Saat kaçta?

Onlar parklarda, acılar onlarda birikir
artık bir şey duymazlar gece ölümlerinden
pencereleri bile kapamazlar
sevmedikleri karılarıyla konuşurlar

çünkü insan daima anımsar:

Sonu ne olur bilmiyorum
ama sen şu parayı al, çocuklara iyi bak
ey tramvaya asılan çocuklar
ayakkabılarını eskiten derslerine çalışmayan
kuşları öldüren çocuklar
dahası kendini üzme
birşey olursa biliyorsun,

biliyorsun ne yapacağını?
Evet sendika
Peki saat kaçta? Saat kaçta?

Sonra güz yazla birlikte sürer
herkes onlarla birlikte sürer
her şey sizinle birlikte sürer

Kavelciler, Kavelciler, Kavelciler

Ahmet Oktay (1964)

MADEN-İŞ
TÜRKİYE MADEN, MADENİ EŞYA VE MAKİNA SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

Metal, Metal Goods, And Machine Industry Workers' Union Of TURKEY
Syndicat des Ouvriers de l'Industrie des Métaux Ouv. Produits Metallurgiques de TURQUIE

ÇAĞALOĞLU NURİ SEMANİYE CADDESİ ALİBABA
TÜRBE SOKAK NO. 30 KAT 1 İSTANBUL

KURULUŞ 1947
TELGRAF : MADENİŞ
TELEFON 22 01 73

SAYI: 151/963

TARİH: 23/2/963

Sevgili Kardeşimiz,

Memlekette Sosyal Adaletin teesüsü için açılan mücadelede en güzel yeri siz aldınız.

Hiç bir zaman sermayeye ve Demokrasiye karşı değiliz. Demokrasinin en önemli faktörü olan mülkiyete asla karşı değiliz ve olmıyacağız.

Ama bunların pahasına da olsa emeğin sömürülmesine asla müsade edemeyiz.

Hakiki Demokrasi, Sezarın hakkını Sezara veren rejimdir. Demokrasinin beşiği olan Amerika ve Avrupa da bu böyledir.

Sadece sermayeden yana olan bir rejim Demokrasi olamaz. Ve Anayasamız, Memlekette hakiki Demokrasi ve sosyal Adaletin tesisine amirdir. Bunu istiyoruz. İşverenin işçi üzerindeki baskısına sadece kendi lehindeki keyfi hareketlerine artık paydos, diyoruz. İşçinin de insan olduğunu, isbat etmek onu tanıtmak istiyoruz.

Bu mübarek ramazanda çok üzüntülü günler geçirdiniz. Bu gün Davanız Türk işçisinin davası durumuna girmiştir.

Türkiye işçi Sendikaları Konferasyonu bütün Türk işçisini yardım kampanyasına davet etmiştir. Şu anda bütün Türk işçisi sizlerle beraber bulunuyor.

Sendikamıza gelen telgraf ve yazıları bültenlerle sizlere de göndereceğiz.

Bu üzüntülü günlere rastlayan mübarek Şeker Bayramınızı neş'eli geçirmenizi temenni eder, bir lokmamız varsa böyle günde sizlerle beraber bölüşmeye azimli ve kararlı olduğumuzu belirtmek isteriz.

En iyi temennilerimizle
Genel Başkan
Kemal TÜRKLER

T. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler'in Kavelcilere bayram mesajı

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU 1.BÖLGE
TEMSİLCİLİĞİ

İstanbul/14/2/96

Sayı:N/95

TEŞKİLATA TAMİM

(Çok Önemlidir)

İstinyede kurulu bulunan Kavel Kablo Fabrikasında çalışan iki kardeşlerimize beş seneden beri İşverence ödenmekte olan yıllık ikramiyeleri bu sene ödenmemiştir. İkramiyelerini alamıyan işçiler 28/I/963 tarihinden itibaren İşverenin bu haksız hareketini, bir takım baskılarını protesto etmek zorunda kalmışlardır. İşveren bu hakkın savunculuğunu yapan dört sendika temsilcisi işçiyi işten derhal çıkarmış ve bilahare haklarının verilmesinde direnen müteakkip dokuz sendika temsilcisinin de işine topluca nihayet vermiştir.

Bu iş yerinde işçiler yüzde yüz sendikalıdır, sendika ile işveren münasebetleri üç ay evveline kadar normal bulunuyordu fakat işyerine yeni tayin olunan bir müdürün sert ve oldukça işçi ve işveren münasebetlerini zedeleyici tutumları ile karşılaşan kardeşlerimiz, gerek haklarını ve gerekse sosyal güvenliklerini kaybetmiş bulunuyorlar. Bu hususta elimizde vesaikler mevcut olup ilgililerlevaptığımız görüşmelerde bunları ileri sürmüş bulunuyoruz.

Kısa izahını yaptığımız anlaşmazlık konusu muhtelif tarihlerde temsilciliğimizle İşveren, İşveren sendikaları Konfederasyonu, Bölge Çalışma Müdürlüğü, Vali, İşişleri Vekili'nin ve S.Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy'un iştirak ettikleri muhtelif mademelerde türlü teklifler üzerinde görüşmeler yapılmış ve bu toplantıların mühasalasında,

a) İkramiyelerin ödenmesi

b) İşten çıkarılan bütün işçileri (Dördü hariç) işlerine başlamaları.

c) Sendikanın İşveren tarafından tanınması, aidat toplamada çekof sisteminin eskiden olduğu gibi kabulü hususlarında mutabık kalındığı halde, işveren işbaşı yapılacağı gün 9 sendika temsilcisine iş vermemiştir. İşçileri vekili Sayın Hıfsı Oğuz Bekatanın riyasetinde yapılan bu anlaşmaya işverenin riayet etmemesi üzerine işçi kardeşlerimiz iş başı yapmamışlar ve ekmek kapılarından ayrılmıyarak toplanma hürriyetlerini kullanmak suretiyle fabrika önünde beklemeye devam etmişlerdir. Temsilciliğimizde bu şekilde kadar müspet bir sonuç temin edileceği kanaati ile sadece teşkilât temsilcilerine şifahi izahat verilmek ve hadiseyi basına aksettirmekle yetinilmiştir.

Sosyal bir davanın müşterek savunucuları olarak bir birimize yardım etmenin zaruretine müdrikiz. Günlerden beri işsiz kalan, fakat manevi yatlarını zerrece kaybetmeyen işçilerin gelirden mahrum ailelerini perişan duruma düşmekten kurtarmak maksadiyle kardeş sendikalardan yardım talep edilmesi S.Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy'un riyasetinde yapılan bir toplantıda kararlaştırılmıştır. Bu sosyal dayanışmaya luzumlu ehemmiyeti vereceğinize, mubarek ramazan günlerinde ve Şeker Bayramından evvel mağdur, mağdur olduğu kadar da olgun ve mağrur işçi kardeşlerimizin ailelerine yapılacak olan yardım kampanyasına azami imkânlarımızla iştirak edeceğinize inanıyoruz.

Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliğinde "Dayanışma fonu" adı altında açılan hesaba takdir edeceğiniz miktardaki teberrüğü yatarmanızı bekleriz. Kuvvetli bir rivayete göre İşverenler Kavel Fabrikası sahiplerinin bir senelik kârını ödemeyi teklif ederek dire mesini istemişlerdir. Bizde İşçi davasının ve sendikacılığımızın istikbaliğle yakinen ilgili bulunan "Sosyal dayanışmaya" gerekli ehemmiyeti vermek zorundayız. Sendikalarımızın kasaları zor zamanın emniyetidir. Şerek sendikanızdan teberrü yapılmasını ve gerekse para tevzi günleri "Sosyal Dayanışma fonu" namı altında üyelerinizden teberrü toplanmasını ve bunların Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliğindeki hesaba makbuz mukabili yatırılmasını veya postayla gönderilmesini rica ederiz.

Saygılarımızla

NOT/Posta Adresi :
Türk-İş 1.ci Bölge Temsilciliği

Türk-İş 1. Bölge Temsilciliği'nin dayanışma çağrısı

TÜRK-İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

14-2-1963

Sayı: 385-35 ACELE VE ÖNEMLİ

Teşkilâta

İstanbul'da Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçilerle işverenler arasında çıkan uyuşmazlık sonucunda işçi arkadaşlarımızın işlerini bıraktıkları bilinmektedir.

Yapılan bütün teşebbüslere rağmen ihtilâfın halli mümkün olamamıştır. İşverenler Konfederasyonu mensupları kendi aralarında yaptıkları toplantılarda tam bir dayanışma halinde işvereni desteklemektedirler.

İşçi arkadaşlarımızın daha fazla güç şartlar içerisinde bırakılmamaları için konfederasyona bağlı teşekküllerin acele yardım elini uzatmaları zarureti hasıl olmuştur.

Sırf bu amaçla yapılacak yardımların adresi aşağıda yazılı Birinci Bölge temsilciliğimiz adına gönderilmesini ve neticeden Konfederasyona bilgi verilmesini önemle rica ederiz.

Saygılarımızla

Seyfi Demirsoy
Başkan

Halil Tunç
Genel Sekreter

Adres:
Türk-İş
Birinci Bölge Temsilciliği
Sinan Paşa Köprü Sok. 23
Beşiktaş-İstanbul
Tel: 48 77 18

Türk-İş'in dayanışma çağrısı

Kaynakça:

Ağralı, Sedat. *Günümüze Kadar Belgelerle Türk Sendikacılığı*, Son Telgraf Matbaası, İstanbul, 1967

Ahmad, Feroz. *Demokrasi Sürecinde Türkiye'nin Tarihi*, İletilişim Yayınları, İstanbul, 2007

Akbulut,Erden. (Der), 1963-1965 TKP Belgelerinde İşçi Demokrasi Hareketi ve TİP, Tüstav Yayınları, İstanbul, 2003

Aydoğanoğlu, Erkan. *Sınıf Mücadelesinde Sendikalar*, Evrensel Basın Yayın, İstanbul, 2007

Bila, Hikmet. *CHP 1919-2009*, Doğan Kitap, İstanbul, 2008

Bizim Radyo'da Nazım Hikmet, Tüstav Yayınları, İstanbul, 2002

Çavdar, Tevfik. *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze*, İmge Kitapevi 4. Baskı, 2008

Çeçen, Anıl. *Türkiye'de Sendikacılık, Özgür İnsan Yayınları*, Ankara,1973

Çelik, Aziz. – Zafer Aydın. *Paşabahçe 1966 Gelenek Yaratan Grev*, Tüstav Yayınları 1. Baskı, İstanbul, 2006

Enis, Gökçe. *Kavel Önünde 36 Gün*, Orhan Mete ve Ortağı Kollektif Şirketi, İstanbul 1963

Fişek, Kurthan. *Devlete Karşı Grevlerin Kritik Tahlili*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1969

Gelenek ve Gelecek MESS 40. Yılı, MESS Yayını, İstanbul, 2000

Güzel, M. Şehmus. *Türkiye'de İşçi hareketi 1908-1984*, Kaynak Yayınları, Şubat 1996

Hobsbawm, Eric. *Tarih üzerine Bilim Sanat Yayınları*, Ankara, 1999

Koç, Yıldırım. *Türkiye'de İşçi Sınıfı Ve Sendikacılık Tarihi*, Yol- İş Yayını, Ankara, Tarihsiz

Koray, Meryem. - Çelik Aziz, *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Sosyal Diyalog* Belediye - İş Yayınları, Ankara, 2007

Makal, Ahmet. Türkiye'de Çok Partili Dönemde Çalışma İlişkileri: 1946-1963, İmge Yayınları, Ankara, 2002

Salman, Turhan. *TİP Parlamentoda 1. Cilt 1963-1966*, Tüstav Yayınları, İstanbul, 2004

Sülker, Kemal. *Türkiye'de Grev Hakkı ve Grevler*, Tüstav Yayınları, İstanbul, 2004

Şişmanov, Dimitır. *Türkiye İşçi ve Sosyalist Hareketi*, Belge Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1990

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul,1998

Toy, Erol. *İmparator*, May Yayınları, 16. Baskı, İstanbul 1974

Türk – İş, Sendikalar Grev ve Lokavt Hakları, Türk-İş Yayınları, Yayın No 35, Tarihsiz

Zürcher, Eric Jan. *Moderlenşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007

Gazeteler:

Akşam
Cumhuriyet
Dünya
Evrensel
Gece Postası
Hürriyet
İşçinin Sesi
Milliyet
Son Baskı
Son Havadis
Tercüman
Ticaret Sicili Gazetesi
Yeni Sabah

Dergiler:

Akis
Ant
Çalışma ve Toplum
İktisat Dergisi
İşveren Dergisi
Kim
Red
Sosyal Adalet
Türk-İş Dergisi
TBMM Tutanak dergisi
Yön
Yurdun Sesi

Yararlanılan Arşivler:

TÜSTAV (Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı)
Britanya Ulusal Arşivleri
DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu)
USTE (Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü/ Hollanda)
Faruk Türkoğlu Özel Arşivi

İnternet siteleri:

www.demirer.com.tr erişim 13 Mart 2009
www.disk.org.tr erişim 24 Mart 2009
www.birlesikmetal.org. erişim 24 Mart 2009

Görüşme Yapılan Kişiler:

Alp Selek: Avukat, İstanbul/Kadıköy 6 Mayıs 2010
Hamit Şindi: Kavel işçisi, İstanbul/Levent 21 Şubat 2009
Hasan Uzun: TİP Sarıyer İlçe Yöneticisi, İstanbul/Beykoz 7 Nisan 2010
Hasbal Kayalı: Kavel işçisi, İstanbul/Rumelihisarı 22 Ocak 2009
Hilmi Güner: T. Maden-İş eski Başkan Vekili, İstanbul/Beşiktaş 5 Mart 2009
İlhan Lök: MESS eski Genel Sekreteri,İstanbul/Maltepe1 Şubat 2009
İsmail Topkar: Türk-İş 1. Bölge eski Temsilcisi, İstanbul/ Göztepe 3 Ocak 2009 ve 26 Mart 2009 (telefon görüşmesi)
Nebil Varuy: Avukat,İstanbul/Sirkeci 8 Ekim 2009
Numan Çoban: Kavel işçisi,İstanbul/İstinye19 Kasım 2008
Oktay Uğur: Kavel Kablo'nun eski yöneticilerinden İstanbul/12 Aralık 2008 (telefon görüşmesi)
Şaban Sansar: Kavel işçisi, İstanbul/İstinye 19 Kasım 2008
Tarhan Erdem: Gazeteci, İstanbul/Şişli 9 Nisan 2010
Ziya Hepbir: Petrol-İş Sendikası eski Genel Başkanı İstanbul/Beykoz 18 Ocak 2006

Türkiye Maden-İş Sendikası üyesi işçiler 1963 yılının ilk aylarında Kavel Kablo Fabrikası'nda 36 gün süren bir grev yaptılar. Bu grev, Türkiye işçi sınıfı tarihinde önemli grevlerden biri olarak kabul edilir. Grevi önemli hale getiren en belirgin unsur, 1961 Anayasası'nın işçilere tanıdığı grev hakkının nasıl kullanılacağına ilişkin yasal düzenleme olmadan, üstelik İş Yasası'nda grev yasağı sürerken yapılmış "kanunsuz" bir grev olmasıdır.

Vehbi Koç'un da ortak olduğu fabrikada yaşanan grev, dönemin önemli sosyal olaylarından biridir. Sadece bir grev olmanın ötesinde anlam kazanmış; etkisi, boyutlarını kat kat aşmış bir eylemdir. Grev üzerinden grev hakkını sınırlamak için çaba harcayan işverenlerin tutumu; grev yasası görüşülürken konunun Meclis'te önergelere konu olması; grevle ilgili yasaya özel hüküm konması; grev uygulaması sırasında sendikalar arasında yaşanan görüş ayrılıkları gibi pek çok gelişme Kavel grevini kayda değer kılıyor. Bütün bu ve benzeri nitelikleri nedeniyle Kavel grevi, emek hareketinin hafızasında iz bırakmış, "tarihi" diye tanımlanan grevler arasında yer almaktadır.

SOSYAL
TARİH
YAYINLARI

